

NOVA

TRIBINA

SEMESTRALNA REVIIJA ZA RELIGIJU, KULTURU I MISAONU ORIJENTACIJU

15 KN, GODINA IX,
PROSINAC 1998./BR. 17.

msgr. A. Jurić
kard. F. Kuharić
msgr. F. Franić
J. Batelja
A. J. Matanić
M. Belić
I. Mužić
L. Znidarčić
S. Kovačić

DOSJE STEPINAC

UVODNIK	
Svetac za treće tisućljeće	5
PRIGODE	
O darovima Svetog Duha	6
<i>o. Ljudevit Lallemant</i>	
OBLJETNICE	
Teologija Papinog pontifikata	9
<i>o. Stefano M. Manelli FI</i>	
DOSJE STEPINAC: Izvorni članak	
Hrvatski Metropolit – Hrvaticama	11
<i>Nadbiskup dr. A. Stepinac o savremenoj ženi i o Hrvatici</i>	
DOSJE STEPINAC: Razgovori o Blaženiku	
Mučeništvo i svjedočenje vjere	15
<i>Interview s nadbiskupom Antom Jurićem</i>	
"Bedem Crkve u Hrvata"	20
<i>Interview s kardinalom Franjom Kuharićem</i>	
Stepinčeva linija	28
<i>Interview s nadbiskupom Franom Franićem</i>	
DOSJE STEPINAC: Duhovni lik Blaženika	
Stepinac: Svetac, mučenik i iskustveni učitelj nade	35
<i>dr. Atanazije J. Matanić OFM</i>	
Moja sjećanja i doživljaji Nadbiskupa	40
<i>dr. Lav Znidarčić</i>	
Osobnost i poslanje svećenika	44
<i>msgr. Juraj Batelja</i>	
Moderan, nemoderan, ali Božji	55
<i>dr. Miljenko Belić</i>	
DOSJE STEPINAC: Povijesne teme	
Stepinac i masonstvo	58
<i>dr. Ivan Mužić</i>	
S Nadbiskupom u prevratnim danima	71
<i>dr. Lav Znidarčić</i>	
Titov komunizam i Katolička crkva	75
<i>msgr. Frane Franić</i>	
PRINOSI	
Splitska prvostolnica	83
<i>dr. Slavko Kovačić</i>	
DOKUMENTI	
O spisima patera Antuna de Mella DI	89
<i>Priopćenje Kongregacije za nauk vjere</i>	

Uz godinu Duha Svetoga

U svrhu boljeg upoznavanja Treće Božanske osobe donosimo izvrstan tekst o naravi i učinku darova Duha Svetoga

s. 6.–8.

Uz 20-godišnjicu pontifikata Ivana Pavla II.

Veliki prijatelj hrvatskog naroda, Ivan Pavao II., već 20 godina kormilari Petrovom lađom. Donosimo pregled njegova doprinosa katoličkoj zeologiji.

s. 9.–10.

Izvorni članak blaženog Alojzija Stepinca

Izjava kardinala Stepinca o suvremenoj ženi i o Hrvatici, dana liberalnom časopisu *Hrvatica*.

s. 11.–14.

Razgovori o Blaženiku

O novom Blaženiku, o Papinim posjetama Hrvatskoj i aktualnoj situaciji kod nas, govore nadbiskupi Ante Jurić i Frane Franić, te kardinal Franjo Kuharić.

s. 15.–34.

Duhovni lik Blaženika

O duhovnom liku blaženog Alojzija Stepinca pišu sudionici procesa beatifikacije msgr. Juraj Batelja i o. Atanazije J. Matanić, predsjednik Velikog križarskog bratstva dr. Lav Znidarčić, te isusovac o. Miljenko Belić.

s. 35.–57.

Povijesne teme

O povijesnom okviru zbivanja iz Stepinčeva života, o njegovim borbama s neprijateljima Crkve i Hrvata, pišu dr. Ivan Mužić, dr. Lav Znidarčić i msgr. Frane Franić.

s. 58.–82.

Splitska prvostolnica

O onome što razlikuje katedralu od obične zbirke umjetnina, tj. o katedrali kao *katedrali*, piše dr. Slavko Kovačić.

s. 83.–87

Dokumenti Učiteljstva

Donosimo stav Učiteljstva Crkve o popularnim (ali s katoličkom vjerom nespojivim) spisima patera Antuna de Mella DI.

s. 89.–90.

NOVA TRIBINA

Semestralna revija za religiju, kulturu i misaonu orijentaciju
1998, br. 17

IZDAVAČ

"VOX" d.o.o Split

UREDNIŠTVO

mr. Petar Balta

Dražen Čaleta

mr. Marko Trogrlić

dr. Stipe Čelar, gl. urednik

SVOJE DOPISE MOLIMO

ŠALJITE NA ADRESU:

Nova Tribina

Poljana G. Ninskog 5/1

21000 Split

Rukopisi i fotografije
se ne vraćaju.

Prilozi i tekstovi ne
odražavaju nužno stajališta
Uredništva.

TISAK

"Dalmacija papir" Split

Copyright ©

NOVA TRIBINA, 1998.

Tiskano u prosincu 1998.

Svetac za treće tisućljeće

Danas, pred kraj tisućljeća, hrvatski vjernički puk s ponosom se sjeća velikana koji je svojom vjernošću Katoličkoj crkvi trajno obilježio dvadeseto stoljeće. Još jedan vjerni sin Crkve i hrvatskog puka dignut je na čast oltara. Kardinal ALOJZIJE VIKTOR STEPINAC novi je blaženik Svete Majke Crkve.

Što poručuje naš veliki Kardinal? Poručuje nam cijelim svojim životom kako se živi vjera katolička i ljubi svoj rod!

Lojzek je rođen na izmaku devetnaestog stoljeća, prije ravno sto godina. Rastao je u okrilju brojne, skladne katoličke obitelji, pod brižnim okom majke Barbare. Od majke je dobio u naslijeđe pobožnost prema Majci Božjoj, koju je tijekom cijelog svog života djelima častio i slavio i kojoj se utjecao u najtežim trenucima. Već u tim ranim godinama stvoreni su čvrsti temelji za bure i oluje dvadesetog stoljeća, a stvoreni su "postom i molitvom" skromne Barbare. Tako se još jednom pokazalo da bez zdravih obitelji i velikih majki nema ni velikih ljudi. Nije li to poruka današnjim obiteljima, današnjim majkama, današnjoj djeci i mladeži? Jer, ni današnje napasti ne mogu se odagnati ničim nego "postom i molitvom" – postom, koji kroti tijelo, i molitvom, koja uzdiže dušu k Bogu.

Na bojišnicama prvog svjetskog rata Alojzije svjedoči predanje u Božje ruke i krepost kršćanske ljubavi prema bližnjemu. I u vrijeme mladenaštva, studija u Rimu i svećeništva, svjedočio je Alojzije svojom pobožnošću i ustrajnošću. U vrijeme biskupstva zasjaio je njegov primjer nadaleko, zasnivao je svjetionik vjere kada je bilo najteže.

O junaštvu i mučeništvu Alojzije svjedoče nam osobe koje ga odlično poznaju i na živote kojih je izrazito djelovalo njegovo svjedočanstvo vjere.

Međutim, da Alojzije nije bio junak u skrovitosti, da nije bio vjeran u malome i svakodnevno rastao u krepostima, ne bi njegov primjer bio izvor nadahnuća i za suvremenike i za naraštaje u trećem tisućljeću kršćanstva.

Stoga i naši biskupi poručuju da hranimo dušu istom hranom kao i blaženi Alojzije: spasonosnim trolistom GOSPA – EUHARISTIJA – PAPA. Blaženi Alojzije je u marijanskom ozračju proveo cijeli život, čak je i ovozemni život završio pod njenom slikom. Euharistija je bila svakodnevna hrana njegovoj duši, dok je zbog vjernosti Petrovu nasljedniku bio spreman i na najteža zlostavljanja.

A današnji Petrov nasljednik, IVAN PAVAO II., iako već poprilično narušena zdravlja, došao je po treći put (nakon Zagreba 1994. i Sarajeva 1997.) u svom 20-godišnjem pontifikatu posjetiti vjerni hrvatski puk i Kardinala (kojeg mi već poodavno častimo kao sveca) službeno proglasiti blaženim.

Međutim, dolazak Ivana Pavla u Hrvatsku i kanoniziranje kardinala Stepinca nije bilo po volji svima izvan Crkve. Javljala su se duhovna siročad idelogije koju je kardinal Stepinac nazvao "paklenom družbom, leglom nemorala, korupcije i svakog nepoštenja, zakletim neprijateljem Crkve katoličke pa prema tome i hrvatskog naroda". Međutim, Duh Sveti vodio je Kardinala, a vodi i Papu i naše biskupe. Stoga nema straha za Petrovu lađu.

Uzdajmo se u Gospodina i držimo hrabro Stepinčevu liniju! Neka blaženi Alojzije bude naučitelj kršćanskih kreposti – prvo nama, a preko nas i cijeloj Crkvi! ■

O darovima Svetog Duha

Godinu 1998. Sv. Otac je proglasio godinom Duha Svetoga. Tim povodom, a u svrhu boljeg upoznavanja Treće Božanske Osobe, Duha Svetoga, prenosimo dio trećeg poglavlja knjige o. LJUDEVITA LALLEMANTA "Nauka o duhovnom životu", koji obrazlaže narav i učinke darova Duha Svetoga. Knjiga predstavlja jedno od najznačajnijih djela duhovne literature 17. stoljeća.

Narav darova Svetog Duha.

Posvećujuća milost treba više sredstava za svoje uzdržavanje i djelovanje. Ova su sredstva: bogoslovske kreposti, darovi Svetog Duha, moralne kreposti, nadnaravne ili ulivene, plodovi Svetog Duha, blaženstva, kreposti moralne, naravne i stečene.

Na prvom su mjestu bogoslovske kreposti, jer se odnose izravno na Boga i sjedinjuju nas neposredno s njime. Iza bogoslovskih kreposti dolaze darovi Svetog Duha, jer ih popunjuju i daju im vanrednu moć djelovanja.

Moralne vrhunaravne kreposti niže su od darova Svetog Duha, jer raspolože dušu da čini dobro na običan način, a darovi daju moć za izvanredna djela.

Plodovi su Svetog Duha ulivene kreposti, kad ih možemo obavljati bez poteškoća, i odvratnosti, s veseljem i nasladom. Ako su ove iste kreposti potpune i savršene, zovemo ih blaženstva.

Na zadnjem su mjestu moralne i naravne kreposti, jer usavršuju dušu po razumu, a ne po vjeri i mogu biti bez posvećujuće milosti.

Darovi su Svetog Duha trajna stanja ili svojstva, koja Bog dijeli dušama skupa sa milosti posvećujućom i sa ulivenim krepostima. Oni jačaju naravne moći i čine ih gipkim za pokrete božanskog Duha, sposobnim činiti najteža i najplemenitija djela kreposti, koja se zovu heroična. Sedam je darova Svetog Duha: dar mudrosti, koji je po dostojanstvu prvi, razuma, znanja, savjeta, pobožnosti, jakosti i straha Božjeg.

Prva četiri rasvijetljuju i usavršuju razum. Tri posljednja usavršuju volju i nutarnju želju. Darom razuma proniknemo dublje u vjerske istine. Darom mudrosti vidimo njihovu nutarnju vezu i sklad. Darom znanja dobro prosuđujemo zemaljske stvari, darom savjeta upravljamo djelima žive vjere. Darom pobožnosti, jakosti i straha pridružujemo rasvijetljenom umu još i želju.

Pobožnost ublaži našu tvrdoću prema blišnjemu, jakost nas utvrđuje proti našim slabostima i kukavičluku, strah zaustavlja našu oholost i neuredne želje.

Izaija krasno razvrstava darove Svetog Duha. On spaja mudrost i razum, jer jedan pripravlja drugog. Razum pronikne božanske stvari i pripravi dušu, da ih mudrošću uživa. On spaja znanje i pobožnost, jer je znanje bez pobožnosti suhoparno i odvratno. Strah stavlja na posljednje mjesto kao oslon i temelj svih drugih darova.

Vjera se ne ispoređuje s ovim darovima, jer je oni sadržavaju i usavršuju. Vjera se usavršuje darom znanja, razuma i mudrosti, koji čini, te nam ono, što je po vjeri tamno i teško postaje jasno, ugodno i slatko. Tako dolazimo do viđenja i vanrednih spoznaja.

Darovi ne postoje u duši bez ljubavi. Oni rastu razmjerno prema milosti. Stoga su oni vrlo rijetki i ne dolaze do višeg stepena bez savršene i gorljive ljubavi. Laki ih grijesi i najmanje nesavršenosti drže svezane i ne daju im djelovati. Da napredujemo u razmatranju treba se odlikovati u ovim darovima i to nas vodi do najuzvišenijeg gledanja. Kada duh u tome napreduje, on se izgubi i uživa u vrhunaravnim spoznajama.

*Darovi su Svetog Duha
trajna stanja ili svojstva, koja Bog
dijeli dušama skupa sa milosti posve-
ćujućom i sa ulivenim krepostima.*

Učinak darova Svetog Duha.

Četiri nas vrste rasvijetljenja vode u našem djelovanju. Prvo je razum. On je vrlo slab i sam nije sposoban voditi nas cilju. Neki ga ispoređuju varavom svjetlucanju, što se po noći sja i zavodi putnike u rijeke i ponore. Jer ljudski razum, ako nije vjerom rasvijetljen, vrlo je nizak i vodi nas samo u propast.

Drugo je vjera, koja, vežući nas uz prvu istinu, sigurno nas vodi i nije podvrgnuta varci.

Treće je vrhunaravna mudrost. Ona skupa s vjerom čini, da izabiremo najkorisnija vrhunaravna sredstva za postignuće našeg vrhunaravnog cilja.

Četvrto su darovi Svetog Duha. Ovi nam bez zaključivanja i nestalnosti na uzvišeniji način pokazuju, što je za nas najbolje. Mi to, po Božjem rasvijetljenju upoznajemo sa manje ili više jasnoće već prema stupnju toga svijetla.

Ako nas vodi Sveti Duh slični smo lađi, što plovi punim jedrima, vjetrom u krmi. A ako nas vode samo kreposti, a ne darovi, čamcu, koji tjera sila vesala sa puno više truda i buke i puno sporije.

Velika obraćenja plemića i kraljeva, kojim se divimo učinak su darova Svetog Duha. Bog ih jači u tolikoj mjeri, te sve ostavljaju i posvećuju se križu. Moraju biti moćne ove milosti da raskinu najednom toliko sklonosti. Ovo im se obično zbude u njihovim nezgodama ili u drugim prilikama, koje im providnost odredi za njihovu sreću.

Po darovima se Svetog Duha sveci konačno oslobode ropstva stvorenja. Obilni ovi darovi izbrišu iz duše spomen i misao o zemaljskim stvarima, a srce očiste od osjećaja i želje za njima. Sveci misle skoro samo na ono, što hoće i koliko hoće. Ne osjećaju neugodnih rastrešenosti i žurbe, što ih je prije uzrujavala. Kako su im moći potpuno sređene uživaju potpuni mir i slobodu djece Božje.

Dok nemamo toliko obilje darova Svetog Duha treba nam se truditi i znojiti u kreposnim djelima. Slični smo o-

*Ako nas vodi Sveti Duh
slični smo lađi, što plovi punim
jedrima, vjetrom u krmi. A ako nas
vode samo kreposti, a ne darovi, čamcu,
koji tjera sila vesala sa puno više
truda i buke i puno sporije.*

*Darom razuma pronik-
nemo dublje u vjerske istine.*

*Darom mudrosti vidimo njihovu
nutarnju vezu i sklad. Darom znanja
dobro prosuđujemo zemaljske stvari, da-
rom savjeta upravljamo djelima žive
vjere. Darom pobožnosti, jakosti i
straha pridružujemo rasvijetlje-
nom umu još i želju.*

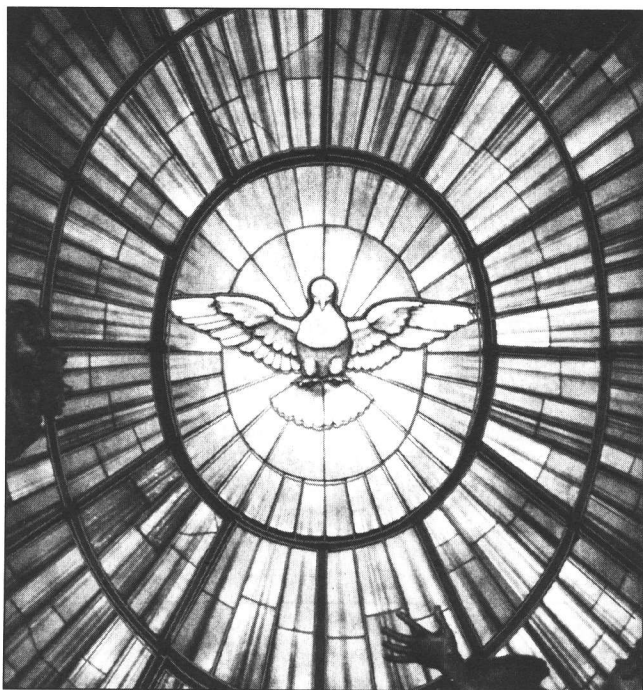
nim, koji idu pomoću vesala proti vjetru i valovima. Doći će dan, te ćemo primiti darove Svetog Duha i ploviti punim jedrima i vjetrom u krmi, jer Duh Sveti pripravi svojim darovima dušu, da se lako prepusti vodstvu božanskih nadahnuća. Pomoću darova Svetog Duha sveci postignu takovu savršenost, te bez poteškoće čine i stvari na koje se mi ne bi usudili ni pomisliti, jer im Sveti Duh izravna sve zapreke i učini, da svladaju sve poteškoće.

Velika je razlika između djetinjstva i razumne dobi, razuma i vjere, obične vjere i vjere rasvijetljene darovima Svetog Duha i između uzvišenog gledanja.

Još je veća razlika među spoznajama, što smo ih imali u ovom životu i onim, što ćemo ih imati oslobođeni od tijela. A neprispodobiva je razlika spoznaja blaženih na nebu i osuđenih u paklu.

U djetinjstvu mi ne poznamo ni Boga, ni besmrtnosti svoje duše, ni vječnosti nagrada i kazni. Razumom možemo nešto od ovih istina otkriti, vjerom ih stalno upoznajemo; darovima Svetog Duha uživamo ih, ali još uvijek nejasno. U stanju rastavljene duše gledat ćemo ih otkrito. U nebu ili u paklu imati ćemo jasno spoznaju tih istina, potpuno iskustvo za vazda. Jao! Kako se možemo naslađivati i nalaziti veselja u svjetovnim stvarima! Trebamo se naviknuti opažati u evanđelju darove Svetoga Duha i djela, koja naš Gospodin po njima čini: Parabole dolaze od razuma. Govori, što ih je naš Gospodin govorio iza posljednje večere jesu po daru mudrosti.

Tko bi bio malo rasvijetljen božanskom svjetlošću, lako bi prepoznao u pripovijestima sv. pisma, Evanđelju, Apostolskim djelima najvišu mudrost u izboru stvari, koje se pripovijedaju. Duh Sveti prema svojim namjerama

spominje upravo ono, što treba spomenuti, mimoilazi, što treba propustiti, opširnije iznosi, što treba biti opširnije: Naprotiv je u svjetskim povijestima lako upoznati pogrešku duha, pokvarenost srca ili zloću njihova pisca. Laži su izmiješane sa istinom; često pune strastvenosti, nalik blatnim vodama, onečišćenim blatom mjesta, kojim su tekle. Samo se u svetom pismu nalazi u svome vrelu istina čista i nepomiješana.

Zašto darovi Svetog Duha imaju tako malo učinka u dušama.

Pita se, zašto mnogo redovnika i pobožnih osoba, koje provode mlak život, čine tako malo djela po darovima Svetog Duha, iako ih inače, jer su u milosti, posjeduju. To je zato jer ih drže kao svezane protivnim navikama i ljubavlju i jer laki svagdanji grijesi odbijaju milosti nužne za sudjelovanje sa darovima Svetog Duha. Bog im uskraćuje pomoć svojih milosti; predviđajući, da im u onom stanju neće ništa koristiti, dakle im je volja vezana hiljadama okova, te ne može sudjelovati s milošću. Sredstvo, da izađemo iz ovakove mlakosti jest čistoća srca. To je najstalniji put. U tome đavao ne postavlja nikakove zamke, jer on ne može voditi duše, da se očiste.

Ozbiljno i bez prekidanja posvećujemo se ovoj svetoj službi, sa odlučnom voljom da ništa Bogu ne uskratimo, što od nas zahtijeva, da nas dovede do više savršenosti. Ovim ćemo sredstvom biti puno prije oslobođeni od ovih veza, koje čine u nama nekorisnim darove Svetog Duha i vidjeti ćemo, da će nas Sveti Duh nadariti puninom svojih darova.

Toliko redovnika živi u stanju milosti 40 ili 50 godina, govore misu svaki dan, vrše sve svete vježbe vjerskog

*Neizmijerna slabost duše,
nebrojene misli i želje i osjećaji zemaljski
ugase u nama Božji duh i stoga nas tako
malo rasvjetljuje i upravlja Sveti Duh.*

života i dosljedno imaju darove Svetog Duha u uzvišenom stepenu, odgovarajućem onoj savršenosti milosti, koju bogoslovi zovu postepena ili fizičkog prirasta. A neki se čude gledajući ove duhovne osobe, da ne pokazuju darova Svetog Duha u svojim činima, i djelovanju. Njihov je život posve naravan. Kada ih se kudi ili opominje vrijeđaju se, otimaju se za hvalom, čašću i priznanjem svijeta. Ljube i traže svoje ugodnosti i sve što laska njihovom samoljublju. Tome se ne treba čuditi. Laki grijesi u kojim su bez prestanka, drže darove Svetog Duha kao svezane i tako se ne vidi učinka ovih darova. Istina, ovi darovi rastu kao i ljubav fizički i trajno, ali laki grijesi kao oprečni žaru ljubavi slabe dosljedno i njihovo djelovanje.

Kad bi ove duhovne osobe nastojale oko čistoće srca, žar bi ljubavi u njima sve više rastao i darovi bi Svetog Duha zasjali u svom svojem sjaju. Ali se kod njih neće nikada pokazati, jer žive bez sabranosti i pažnje nad svojom nutrinom, puštaju se voditi svojim sklonostima, izbjegavaju samo najteže grijeha i zanemaruju male stvari.

Ne možemo pomisliti, kaže sv. Lovro Justinijan, kolikim se grijesima puni naše srce, ako se ne brinemo da ga bez prestanka čistimo. To je jedno vrelo smrada, koje treba svaki čas čistiti. I veoma duhovne i savršene osobe nijesu izuzete od ove slabosti. Uvijek osjećaju slabosti i rane pokvarene naravi, koje se nikada ne mogu izliječiti. Neizmijerna slabost duše, nebrojene misli i želje i osjećaji zemaljski ugase u nama Božji duh i stoga nas tako malo rasvjetljuje i upravlja Sveti Duh.

Malo se osoba potpuno predaje Bogu i vodstvu Svetog Duha, tako te bi on u njima živio i bio začetnik svih njihovih djela. Svi koji su u milosti posjeduju darove Svetog Duha i katkada po njima djeluju. No ovo je samo časovito i nenadano, te se gotovo ne primjećuje. Tako ostaju uvijek u istom stanju, ne imajuć dijela na darežljivosti Svetog Duha radi otpora u njihovoj duši. ■

Izvor: **Ljudevit Lallemand**, Nauka o duhovnom životu. Vrelo života, Sarajevo, (1934.)

Članak donosimo u izvornom obliku, bez lektorskih i korektorskih intervencija (**Uredništvo**).

Teologija Papinog pontifikata

Povodom 20-godišnjice pontifikata Vrhovnog Svećenika Ivana Pavla II. o. STEFANO M. MANELLI FI napisao je kratki pregled Papinog doprinosa suvremenoj teoretskoj (ortodoxa) i praktičnoj (ortopraxa) teologiji.

Teologija se kreće na dva plodna kolosijeka mišljenja i života: na doktrinalnom kolosijeku i kolosijeku djelovanja. S prvim imamo *ortodoxu*, a s drugim *ortopraxu*. Istinska teologija sinteza je jedne i druge. I stoga, ona je *mudrost*, jer daruje istinu i slast, poznavanje istine. Teologija, svedena na samu i čistu *teoriju*, doista bila bi samo *hipotetična*, znala bi samo za apstrakciju, zatvorena stvarnom i živućem. Teologija svedena na čistu *praksu* s druge bi pak strane bila samo *mehanička*, odgovarala bi samo automatskom, zatvorena životnom dahu misli i duha životvorca. Svaka stvarnost ili istina mogla bi se uistinu nazvati *teološkom* ako ujedinjuje u sebi *ortodoxu* i *ortopraxu*, harmonički složene i stopljene *in facto esse*. Sve ostalo je izvještačena, falsificirana ili sofisticirana teologija, koja može prouzročiti i buku, ali samo prolaznu, i može biti povod divljenju poput onoga prouzročena vatrometom.

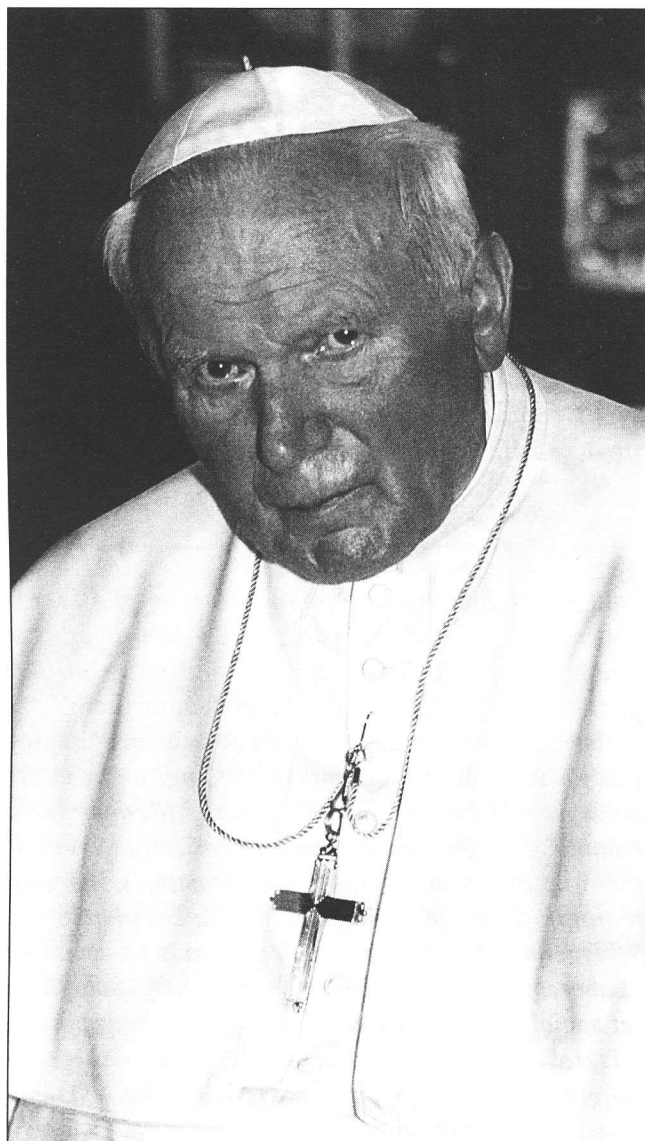
Dakle, ako se može sabrati teološka vrijednost dvadesetogodišnjeg pontifikata našeg pape Ivana Pavla II., onda je to upravo zato jer u njemu nalazimo na jednom jedinom kolosijeku dobro usklađene i *ortodoxu* i *ortopraxu*. Papa Ivan Pavao II. bio je svjedok i borac za vjeru naviještenu i obranjenju s mukom i brigom, bolom i krvlju, riječima i djelima.

Naš je papa Ivan Pavao II. učitelj i apostol. Učitelj vjere i morala, apostol svjetla i života. Za čitavo čovječanstvo. Za Crkvu u hodu spasenja među narodima. Zbog svega ovoga on je osoba koja se ističe visoko i plemenito iznad svih ostalih. Zbog ovoga je također s pravom rečeno da zaslužuje naslov "*Veliki*".

Za prenošenje i obranu istina vjere i morala, doista, Papa Ivan Pavao II. izdao je mnoštvo veličanstvenih doktrinalnih dokumenata koji su autentično naučavanje na svim razinama naučiteljskog autoriteta. U dvadesetogodišnjem pontifikatu papa Ivan Pavao II. dao

nam je 17 *apostolskih pisama*, 13 *enciklika*, 10 *apostolskih pobudnica*, 5 *apostolskih konstitucija*, te mnoštvo govora, kateheza, propovijedi, poruka prenošenih iz godine u godinu besprekidnim ritmom.

Njegovo doktrinalno naučavanje zauzima široko i zahtjevno područje *dogmatske teologije* (sa četiri enciklike "*Dives in misericordia*", "*Redemptoris hominis*", "*Dominum et vivificantem*", "*Fides et ratio*" i apostolskim pismom "*Dies Domini*"); *moralne teologije* (s dvije enciklike "*Veritatis splendor*" i "*Evangelium vitae*"); *socijalnih pitanja* (s tri enciklike "*Laborem exercens*", "*Centesimus annus*", "*Sollicitudo rei socialis*"); *misija* (s dvije enciklike "*Redemptoris missio*" i "*Slavorum apostoli*" i apostolskom pobudnicom "*Ecclesia in Africa*"); *kateheze* (s apostolskom pobudnicom "*Catechesi tradendae*", apostolskim pismom "*Laetetur magnopere*" i apostolskom konstitucijom "*Fidei depositum*"); *ekumenizma* (s enciklikom "*Ut unum sit*"); i apostolskim pismima "*Orientale lumen*", "*Euntes in mundum*", "*Brestovska unija*"); *mariologije* (s enciklikom "*Redemptoris mater*" i brojnim marijanskim katehezama); *svećeničkog i redovničkog života* (s apostolskim pobudnicama "*Redemptionis donum*", "*Vita consecrata*", "*Pastores dabo vobis*" i s apostolskim pismom "*Ordinatio sacerdotalis*"); *obitelji i laikata* (s apostolskom pobudnicom "*Familiaris consortio*" i "*Christifideles laici*" i apostolskim pismima "*Mladima svijeta*" i "*Mulieris dignitatem*"); *muke* (s apostolskom pobudnicom "*Salvifici doloris*"). Podsjećamo i na apostolsku pobudnicu o sv. Josipu ("*Redemptoris Custos*") i apostolska pisma protiv rata i nasilja i one o zaštitnicima Evrope (sv. Ćirilu i Metodu), o jubileju 2000-e ("*Tertio millennio adveniente*") i o svetom Tereziji od Djeteta Isusa, naučiteljici Crkve ("*Divini*

Ivan Pavao II. nakon 20-godišnjeg pontifikata (prilikom pohoda splitskoj katedrali)

amoris scientia”).

Osvrćući se na tako široko Papinsko naučavanje odmah se otkrije mnoštvo doktrinalnih tema koje su vrlo važne i aktualne, i može se zasigurno potvrditi da je posred valova i oluja “naših teških vremena” papa Ivan Pavao II. bio veliki kormilar Petrove lađe, potpomognut Duhom Svetim i Majkom Božjom, kojoj je potpuno posvećen, u skladu sa motom “*Totus tuus*” koje se ističe na njegovom papinskom grbu.

Ne manje zanimljiva, nego baš naprotiv, zasigurno još očitija i transparentnija bila je pastoralna služba koju je naš Prvosvećenik razvio i osobno predvodio s nebrojenim žrtvama, za što konkretniju evangelizaciju na planetarnoj razini.

Dovoljno se prisjetiti njegova 84 apostolska putovanja,

na pet kontinenata, s prosjekom od pet putovanja svake godine, koja su posvuda potakla novo buđenje vjere i silan entuzijizam u narodu Božjemu, pobuđujući i pozivajući narode na pravednost, ljubav i solidarnost iznad svega u obrani života (protiv zločina abortusa) i na potporu siromašnim državama.

Međutim, apostolskim putovanjima potrebno je također nadodati mnoge Papine zadivljujuće manje ili veće inicijative poduzete i dovršene s velikom podrškom i upornošću, usprkos godinama i svaki put sve većoj iznad svake granice iskušanoj fizičkoj obnemoglosti – potpomognutoj i kirurškim intervencijama. Dovoljno se ovdje prisjetiti brojnih beatifikacija, među kojima je i kanonizacija Maksimilijana Marije Kolbea, posebno mu dragoga zemljaka. Osim toga, 7 konzistorija gdje je imenovano 158 kardinala, od kojih je 128 živih. Prisjetimo se na kraju izvanrednog događaja brzog pada komunizma, kojeg je Papi prorekao nekoliko godina prije sluga Božji don Dolindo Ruotolo (“Doći će novi Ivan...”). Nisu manje važne Papine mirovne intervencije (na poseban način Irak, Hrvatska i Bosna i Hercegovina, te Libanon), zatim dani mladih sa silnim odazivom u Denveru, Manili, Parizu...

Jednom potpuno marijanskom Papi ne može nedostajati posebno zanimanje za Gospu. I doista, osim veličanstvene enciklike “*Redemptoris mater*”, koja je otvorila vrata i ponovno silno aktualizirala vjersku istinu o Marijinom “Posredništvu” svih milosti, također je slavljena cijela jedna godina (1987.–1988.) posvećena 2000. rođenju B. D. Marije, zatim su bila povijesna Papina putovanja u Fatimu (od kojih prvo 1982., kao zahvala Gospi za zaštitu i spašavanje od smrti u groznom atentatu od 13. svibnja 1980.). Podsjećamo također na posvećenje svijeta Bezgrešnom Srcu Marijinu, prvi put u Fatimi 1982., i drugi put u Rimu 1984., zajedno sa svim biskupima svijeta.

Na kraju, približavajući se velikom jubileju 2000-e – nakon što je proslavljen jubilej Otkupljenja 1983. – Papa proživljava ove godine pripreme s velikom žudnjom onoga koji bdije i uvijek gleda naprijed sa živom vjerom i sigurnom nadom, jer je, s druge strane, ruševina čovječanstva zahvaćena kao nikad “*concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum et superbia vitae*” (“požudom tijela, požudom očiju i ohološću života”) (1 Iv 2,16), u nadolasku “**trijumfa Bezgrešnog Srca Marijina**”. ■

Izvor: O. Stefano Maria Manelli FI, Giovanni Paolo II: teologia di un pontificato. In: *Missio Mariae international*, br. 10/98.

Preveo: Ivan Turudić

Hrvatski Metropolit – Hrvaticama

Nadbiskup dr. Alojzije Stepinac o savremenoj ženi i o Hrvatici

*U cijelosti prenosimo do sada skoro nepoznatu
Blaženikovu izjavu Mariji Jurić Zagorki, glavnoj
urednici liberalnog časopisa "Hrvatica".*

Zamoljen da odgovorim na neka Vaša pitanja, ne vidim razloga da toj molbi ne udovoljim. Što više u ovoj babilonskoj pomutnji pojmova gotovo mi je i dužnost da i na ovaj način kažem svoje mišljenje kao predstavnik Crkve na pitanja koja Vas zanimaju.

Željeli biste čuti kakvo je moje mišljenje o današnjoj suvremenoj ženi?

Kršćaninu će u prosudjivanju žene za sva vremena biti mjerodavne norme, što ih je sam Bog za ženu i njezin život u knjizi objave postavio. Tu se najprije veli, da je mudrost Stvoriteljeva ženu zato pozvala iz ništavila, da bude Adamu: adiutorium simile sibi – pomoć slična njemu samomu. Muž je po sebi nepotpun i jednostran, i zato sam za se nedorastao životnim zadacima. On je nepotpun u sferi ličnog, individualnog života; nepotpun u težnji, da ostvari krug obitelji; nepotpun i jednostran u vođenju javnoga života i u stvaranju civilizacije i kulture. Providnost mu šalje pomoć u ženi. Ta pomoć nije nešto nuzgrednoga, manje vrijednoga, podređenoga. Žena je mužu: adiutorium simile sibi – pomoć slična njemu samomu. Sličnost uključuje u sebi jednakost u različnosti, i različnost u jednakosti. Jednakost: žena je čovjek – osoba u punom smislu riječi kao i muž. Ona ima pravo i dužnost, da živi neokrnjenim ljudskim životom, da taj život razvija u punini. Ništa, što je ljudsko ne može i ne smije da joj ostane tudje i zatvoreno. Ali žena nije pozvana, da nadomjesti muža, da stupi na njegovo mjesto i igra ulogu, koju je Bog po prirodi njemu dodijelio. Žena je pozvana, da u sva područja života – počevši od individualnog života muževog – unese nešto novoga, nešto specifički ženskoga, ali za život nešto bitnoga, jednako vrijednoga i ravnopravnoga. I psiholozi i moraliste i pedagozi nabrajaju i ističu specifične crte i osobine žene. Htio bih naglasiti, kako žena treba da vjeruje u se; da poštuje

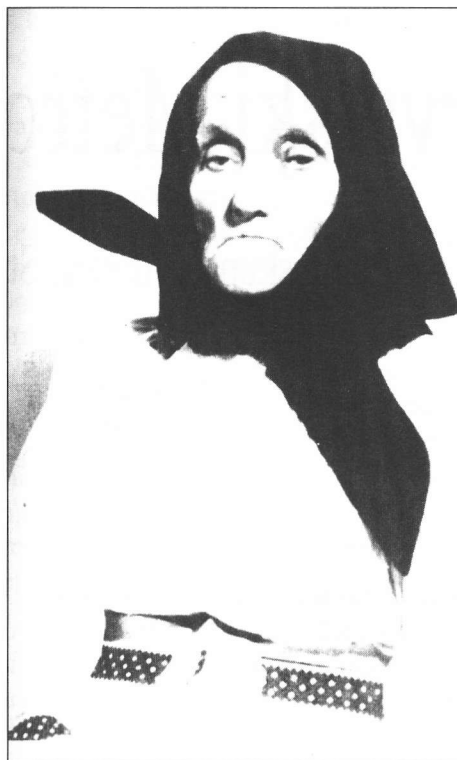
sebe, i da ostane samoj sebi vjerna. Njezin je utjecaj na život drukčiji od muževljevog; ona na drugi način nego muž aktivno sudjeluje u ostvarivanju Božjih nacrtā. Neka vjeruje u vrijednost i značenje svog vlastitog rada. Neka ne ostavlja svoga mjesta: Neka ne napušta svoje uloge u pogibeljnoj iluziji, da će više značiti i više učiniti, ako stupi na mjesto muža i prisvoji njegovu ulogu. Žena se ne može afirmirati u životu, a ne može naći ni vlastite sreće i zadovoljstva skrećući s linije, koju joj je Bog u njezinoj prirodi zacrtao.

Odredjujući pobliže životni zadatak žene sv. Pismo je naziva mater viventium – majka živih. Sv. Pavao pače kratko veli: da će se žena spasiti radjanjem djece. I. Tim. II. 15. Time dakako nije rečeno, da je žena stroj za produciranje novog i svježeg ljudskog materijala. Tako mogu na ženu gledati materijalisti. Kršćanstvo gleda u ženi od Boga blagoslovljenu njivu, na kojoj niče klica života, kojemu je svršetak u vječnosti. Žena je čitavim bićem tajanstveni atelier, gdje Stvoritelj uz najtjesnije sudjelovanje žene kleše najdivniju od svih umjetnina – besmrtno biće čovjeka, djeteta Božjega i baštinka

*Kršćaninu će u
prosudjivanju žene za
sva vremena biti mjerodavne
norme, što ih je sam Bog za
ženu i njezin život u knjizi
objave postavio.*

kraljevstva nebeskog. Žena nije Majka samo u tjelesnom smislu; njezino majčinstvo svojom toplinom, ljubavlju i beskrajnom požrtvovnošću obuhvaća čitav život čovjeka, u svim njegovim fazama. Bez žene-majke u ovom punom smislu riječi mi ne bi imali ni Augustina, ni Akvinca; ni Petra Zrinjskoga ni Franu Bulića, da druge i ne spominjem. Ako se žena odreče dužnosti majčinstva, ona se odrekla najveće časti i najuzvišenijeg dostojanstva; ispustila je iz svoje ruke polugu, kojom je pokretala svijetom; od korijena do krune ljudskoga stabla formirala i obnavljala njegov život.

Crkva naziva žene: *pius femineus sexus* – pobožni ženski spol. Time ne kani pohvaliti u nje neku čuvstvenu, sentimentalnu pobožnost, koja je uvijek spremna da se rastapa u suzama, a nije sposobna za nikakve žrtve i junačka djela. Crkva time ističe jednu dragocjenu odliku žene uopće, a to je: da je ona po svojoj specifički ženskoj prirodi tjesnije povezana s idealnim i religioznim vrednotama ljudskoga života, da im je redovito bliža i pristupačnija od muškarca. Ona do vjerskih spoznaja dolazi više intuicijom i prihvaća ih čitavim bićem, pa je sumnje teže pokolebaju. U nje nije tolika pogibelj kao kod muškarca, da će joj vjerski život razoriti silovite strasti ili da će ga ugušiti kruta životna borba. I napokon, jer je fizički žena slabija, u njezinom je vlastitom interesu, da se što više osloni na idealne i religiozne sile. Zato ima žena u nekom posebnom smislu poslanje, da bude čuvarica idealnih vrednota u čovječanstvu, da ih s ljubavlju usadjuje u srce novih generacija. Obitelj, gdje ona vlada, treba da bude tim vrednotama utočište u teške dane, kad su one iz javnoga života posve istisnute ili čak silovito progonjene. U tom smislu svaka bi žena trebala biti Vestalka, koja u svom krugu brižno čuva svetu vatru

Barbara Stepinac, Alojzijeve majka

Isključiti ženu od javnoga života i politike značilo bi omalovažavati je u njezinom dostojanstvu čovjeka-osobe; odricati joj pravo na puninu ljudskoga života. I kao kraljica kućnoga ognjišta žena ne može i ne smije ostati pasivna i indiferentna prema javnom životu i politici.

vjere i morala. Trebalo bi da je vazda živo svjesna, koliko je to u njezinom vlastitom interesu. Lijepo je netko rekao: Kršćanstvo je stvorilo prestiž i kraljevsko dostojanstvo žene, i s kršćanstvom će njezinih prerogativa nestati. Mi se vraćamo u staro poganstvo. A s poganstvom se vraća i kruto ropstvo. Koncentracioni logori kao stalne ustanove; prisilni rad, na koji vode milijune, sve su to nova imena za vrlo staru stvar. Žena, upravo jer je fizički slabija, imala je u poganstvu inferiorni, često ropски položaj. Uvidjala to moderna žena ili ne, kad nestane i zadnjeg traga idealnih, vjerskih vrednota kršćanstva, bit će kraj i njezine jednakosti i njezinog gospodstva, ona će se i opet naći u ropstvu.

U svijetlu ovih načela i normi ja promatram modernu ženu, njezin život i njezina nastojanja. Iz toga nije teško izvesti, koje je moje mišljenje o suvremenoj ženi.

Pitate me nadalje, kako stanovište zauzimam prema uplivu žene na politički i javni život uopće?

Isključiti ženu od javnoga života i politike značilo bi omalovažavati je u njezinom dostojanstvu čovjeka-osobe; odricati joj pravo na puninu ljudskoga života. I kao kraljica kućnoga ognjišta žena ne može i ne smije ostati pasivna i indiferentna prema javnom životu i politici. Strujanje javnog i političkog života, zrak, što izvana, iz široke javnosti prodire u nutarnost obitelji, oživljava ili ubija nju samu, njezina muža i djecu. Zato ženi ne može i ne

*Lijepo je netko rekao:
Kršćanstvo je stvorilo prestiž i
kraljevsko dostojanstvo žene, i s
kršćanstvom će njezinih prerogativa
nestati. Mi se vraćamo u staro
poganstvo. A s poganstvom
se vraća i kruto ropstvo.*

smije biti svejedno, kakav će biti javni život i političko previranje. Ona mora imati mogućnosti, da na svoj način utječe na razvitak svega javnoga života. Ali vrlo je teško pitanje, koje treba rješavati s puno razbora i opreza, na koji način i u kojoj mjeri u konkretnim prilikama žena treba da posegne u javni život. Veliki papa Benedikto XV. reče jednom zgodom: »Razvoj, koji je doveo do sadanjeg stanja ljudskoga društva, mogao je naložiti ženi novih dužnosti i novih prava, kakvih joj stari nisu priznavali. Ali nikakav preokret javnoga mnijenja, nikakve socijalne prilike i nikakav tok događaja ne može ženu svijesnu svoje misije i zadaće istrgnuti iz njezine naravne sfere: a to je obitelj. Ona je kraljica domaćeg ognjišta; pa i kad je daleko od njega, treba da oko tog ognjišta koncentrira svu ljubav svoga srca majke i domaćice; upravo kao što suveren, kad boravi izvan svoga kraljevstva, nikako ne zaboravlja svojih podanika: oni uvijek u njegovim mislima i brigama zauzimlju prvo mjesto.« Crkva principijelno ne isključuje žene iz javnoga života uopće, pa ni iz aktivne politike. Ona zna, da mogu nastati takove socijalne, ekonomske i opće kulturne prilike, da je žena upravo prinuđena začu u velikoj mjeri u javni život; da to od nje traže interesi cjeline i zajednice. Već u sv. Pismu Starog zavjeta, a još više u kršćanskoj prošlosti, znale su pojedine žene, pa i svetice, igrati važne političke uloge. I ne može se reći, da su ih odigrale slabije nego muškarci. Uza sve to bismo rekli, da je to više posljedica izvanrednih, ili abnormalnih i poremećenih prilika u ljudskoj zajednici. Najprirodnije i najidealnije će polje rada za ženu uvijek ostati domaće ognjište. Odatle će ona iz skrovitosti i povučенosti vršiti svoj golemi blagotvorni utjecaj na razvitak čovječanstva, pa i na politiku. Kršćanstvo je vazda upućivalo ženu, da je tu vrelo njezine snage i da s te strategijske točke ona može gospodovati svijetom. Kako smo već istakli, žene bi

morale biti pretorijanska garda mira, sloge, blagosti, dobrote, praštanja, ukratko evandjeoske ljubavi, koja u surovoj i bezobzirnoj političkoj borbi tako brzo ugasne. Zato se ne bi smjele spustiti na političku arenу, u sukobe dnevne, aktivne politike, sve dok nije skrajnja potreba. Već sv. Ivan Hrizostom lijepo ističe ovu prednost i posebnu dužnost žene: »Muža valovi nemirnog vanjskog života neprestano bacaju amo tamo, ali žena ima u domaćem obiteljskom životu školu prave mudrosti; ona se može lakše u svojoj nutрини sabrati i ništa ne može tako uzgojno djelovati na muža, ništa ne može toliko sreditи njegovu dušu, koliko smirena ženska duša.« Prava domovina žene je u nutрини; ona je jaka u intimnosti i miru domaćeg života; u njezinom je interesu, u interesu djece i muža, i u interesu čitavoga čovječanstva, da u prvom redu tu usredotoči sve bogatstvo svojih sposobnosti.

To će kršćanski sociolozi imati pred očima, kad im je izreći sud – sud, za koji se traži i solidna teoretska sprema, i široko i duboko poznavanje suvremenog života i njegovih potreba – da li je došao čas, da i žene, drukčije nego u prošlosti, aktivno posegnu u politički život.

Napokon još, kakvo je moje mišljenje o radu hrvatskih žena u borbi hrvatskoga naroda za njegove ideale?

Djelomično se odgovor na to nalazi već u dosad rečenom. Narod je veliki organizam. Samo ako svaki dio toga organizma ostane na svom mjestu, ako savjesno vrši funkciju, koju mu je priroda i Providnost sticajem prilika dodijelila, bit će dobro čitavom organizmu. Čitav narod će biti jak, otporan i rasti će do punine života. Ne čini dobro svećenik, ako zanemaruje ili napušta svoje svećeničke dužnosti, pa se baca ne područja rada koja na njegovo zvanje ne spadaju; ne čini dobro naša mladež,

*Najprirodnije i najideal-
nije će polje rada za ženu uvijek
ostati domaće ognjište. (...) Kršćan-
stvo je vazda upućivalo ženu, da je tu
vrelo njezine snage i da s te strate-
gijske točke ona može gos-
podovati svijetom.*

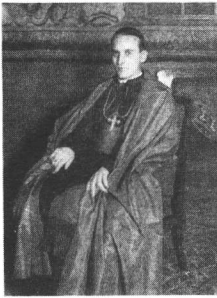
Hrvatski Metropolita — Hrvaticama

Nadbiskup dr. Alojzije Stepinac o savremenoj ženi i o Hrvatici

Kyana Howardová: Microgola: glavnoj uradnici „Hrvatske“

garantujem da odgovorim na svaku dobiju pitanje, ne odri-
cajući se, i neću se udaljavati. Oni su u svojoj takmičenju
formirali pojmovnu potporu i svesnost da i na ovaj
način budu u svojoj misli i da predstavljaju Crnu u
pitanju koja je za nas i za celokupnu.

ZELJELE BISTE CUTI, KAKVO JE MOJE MISLI
NIJE O DANASNOJ SUUREMENOJ ZENT?

[illegible][illegible]

**PIRATE ME NADALJE, KAKO STANOVISTE
UZAJAMNA PREMA UPLIVU ŽENE NA POLITIČKI I JAVNI ŽIVOT UČINE.**

[illegible]

ma važnosti prvo
mjesto: Crkva pripisujejmo ne isključivo žene iz
jezovita jezovita jezovita, pa ne iz aktivne politike. (Una
za, da mogu različit aktivne politike, ekonomike
i opće kulture politike, da je žena oprevo primjena
na u velikoj oprevo u svoju sredu, da to znači
trajne izmjenke i cjeline u zajednici, da je žena
Materi, u svojoj, u svojoj, u svojoj, u svojoj, u svojoj
trajne u svojoj, u svojoj, u svojoj, u svojoj, u svojoj
političke oprevo i ne može se reći, da su to oni
trajne objasnje oprevo i oprevo. Uza sve to bismo reći,
da je to više posljedica izmjenke, ali obično
i poravnane politike u ljudskoj zajednici
Naprimjer, u naprimjer, u naprimjer, u naprimjer, u naprimjer
oprevo u oprevo oprevo. Udalje se ona iz oprevo

[illegible]

Ch. 14

[illegible]

Stegana
cap. cyathodes

Faksimil izvornog teksta

ako zaboravlja na svoju prvu i glavnu dužnost, da se solidno i stručno spremi za vodstvo narodnog života u budućnosti, pa posiže u metež dnevne politike; a ne bi učinila dobro ni hrvatska žena, kad bi ostavila svoje prirodno mjesto misleći, da će na drugi način više koristiti svomu narodu. Pastirska mi je dužnost, da tu budem posve otvoren i jasan. Nedavno sam uputio našim liječnicima pismo, koje je našlo živog odjeka u našoj javnosti. Zar ne bi trebalo slično pismo upraviti našim hrvatskih ženama? Bijela kuga, zločin pobačaja oduzima hrvatskom narodu više vitalne snage, nego li bi mu moglo oduzeti najbezobzirnije diktatorsko ugnjetavanje. Može li se reći za hrvatske žene, da su one nevine u krvi onih pravednika, koji su kucali na vrata života, da budu jednom nosioci naše narodne budućnosti, a one su im iz

sebičnoga straha zatvorile vrata? Ne bi li one najviše učinile za budućnost hrvatskoga naroda, kad bi se udružile i na čitavoj liniji povele odlučnu borbu protiv ovog najodvratnijeg i najopasnijeg narodnog neprijatelja. Dok ne budu hrvatski muševci i žene junačkom požrtvovnošću vršili prema svom narodu najosnovnije prirodne dužnosti očinstva i majčinstva, dotle će najoduševljeniji poklici domovini zvučati kao prazne fraze; dotle će na našem patriotizmu počivati sjena laži; on će biti kao stablo, kojem se grane još divno zelene, ali ne donosi nikakva ploda, jer ga u korijenu podgriza smrtonosni crv. Radujem se i u udivljenjem i štovanjem pozdravljam sve one hrvatske žene, koje s najvećim samoprijegorom u ova opaka vremena ustraju na svom mjestu; žene, koje svim žarom ljube lijepu našu domovinu; koje budnim okom brižne majke prate tešku njezinu borbu za slobodu i blagostanje; žene uvijek spremne, da – poput slavnih Hrvatica naše burne prošlosti – bodre i pomažu svoje muševce; da s njima zajedno trpe i s njima zajedno u pradjedovskoj vjeri i u moralnoj čistoći podižu novi, mladi i zdravi rod, koji će dostojno kroz buduće vjekove pronijeti divno bogatstvo hrvatske narodne duše.

Izvor: Alojzije Stepinac, **Hrvatski metropolita – Hrvaticama**. Nadbiskup dr. Alojzije Stepinac o savremenoj ženi i Hrvatici, *Hrvatica (časopis za ženu i dom)*, br. 3/II, Zagreb, ožujak 1940., s. 2.–4.

Zahvaljujemo dr. Ivanu Mužiću, koji nas je upozorio na postojanje ovoga članka i ljubazno nam ga ustupio za objavljivanje. Članak donosimo u izvornom obliku, bez lektorskih i korektorskih intervencija (Uredništvo).

*Može li se reći za hrvatske
žene, da su one nevine u krvi onih
pravednika, koji su kucali na vrata života,
da budu jednom nosioci naše narodne
budućnosti, a one su im iz sebičnoga
straha zatvorile vrata?*

Mučeništvo i svjedočenje vjere

Interview s nadbiskupom Antom Jurićem

O mučeniku i svjedoku vjere, kardinalu Stepincu, o današnjoj situaciji u Hrvatskoj i današnjem mučeništvu, te o pastirskom pohodu našeg tješitelja, Ivana Pavla II., za naš list govori nadbiskup splitsko-makarski msgr. ANTE JURIC.

Oče Nadbiskupe, Vi ste u vrijeme poratnog "crvenog progona" bili već zaređeni za svećenika i svjedok ste kalvarije vjernog hrvatskog puka. Kako Vi danas, nakon toliko godina gledate na ondašnje vrijeme kušnje?

Svećenici i vjernici su tada puno pretrpjeli. Komunisti su nas pokušali na razne načine onemogućiti. Međutim, to im nije uspjelo.

Živjeli smo iz dana u dan, skromno. Kažem – hvala ti Bože na tim godinama. Jer kad se sada prisjetim tih dana, uistinu sam zahvalan Bogu za sve što sam proživio u to vrijeme. Te kušnje čovjeka – kad se oslanja uistinu na Boga, kad moli – učvršćuju u vjeri; tako je bilo s narodom, tako je bilo i sa svećenicima. A kada dođe lagodan život i privilegije, onda čovjek omlitavi.

Kako je nadbiskup Stepinac svjedočio svoju vjeru pred vjernicima dok je bio u lepoglavskom zatvoru i kućnom pritvoru?

Svjedočio je prije svega primjerom, onda žrtvom i molitvom. Divna su njegova pisma iz sužanjsva, pisma protiv staleškog udruženja svećeničkog – silno je to svjedočanstvo odlučnosti. Naime, staleško svećeničko udruženje je bilo smišljeno, plansko djelo za uništenje Crkve. To je njemu bilo posve jasno. On je tu bio odlučan, nepokolebljiv protiv tog udruženja, da spasi svećenike da ne nasjednu. Taj svjedok vjere – koliko je god bio odlučan protiv tog produkta sotone, tog udruženja, i odlučan u borbi protiv komunizma, za kojeg je također rekao da je produkt sotone, da je to otvorena borba protiv Boga – uvijek je naglašavao ljubav, molitvu za te koji su zalutali: za komuniste, za odlutale svećenike, da im se Bog smiluje, da progledaju. Dakle, spajao je beskompromisan stav borbe za istinu, za pravdu, za Crkvu s ljubavlju jednog pravednika, mučenika koji

prašta, koji ljubi, koji moli za neprijatelja, po primjeru Spasitelja. To je divno; to se može vidjeti baš iz ovih pisama iz sužanjsva. Kao što kaže Sveto pismo: *Pravednik moj iz vjere živi* (Heb 10,38). Tu vidimo što vjera čini od čovjeka – čini čovjeka heroja, spremna umrijeti za svoje uvjerenje, a s druge strane heroja koji je kadar ljubiti i u mučeništvu, i to iskreno ljubiti, praštati, moliti za neprijatelja. Gdje se ne osjeća ni trunka mržnje ni želje za osvetom.

Neka sada zli jezici govore što hoće, neka kleveću, ali ovo su činjenice!

Može li ondašnja Stepinčeva poruka vjernicima biti poruka i za današnje vrijeme, za današnji svijet?

To je poruka za svako vrijeme, a posebno za vremena u kojima Crkva mora izdržati teške kušnje. Onda su te kušnje bile druge naravi – fizičko nasilje; progonstvo, a k tome i obmanjivanje, tj. naučavanje ateizma u školi.

Ali ovo je sada isto tako jedna jako teška kušnja u kojoj se Crkva nalazi. Sadašnja kušnja je druge naravi. To je kušnja kada su srušene duhovne vrednote i one

*Dakle, spajao je
beskompromisan stav borbe
za istinu, za pravdu, za Crkvu s ljubavlju
jednog pravednika, mučenika koji prašta,
koji ljubi, koji moli za neprijatelja,
po primjeru Spasitelja.*

Msgr. Ante Jurić i Papa u Solinu, 4. listopada 1998.

postavljene u pitanje; i uspio je Božji neprijatelj takoreći obmanuti ljude do te mjere da su oni doveli u sumnju vjerske istine i moral ili su čak već potpuno kapitulirali i prihvatili ta protivna učenja.

Nažalost i vjernici se kolebaju pod tim silnim utjecajem mass-medija koji iz dana u dan planski ruše moral, a preko morala se ruši vjera. Ljudi se nažalost kolebaju, kao da preispituju svoj vjerski stav. Ako još tome podlegne i svećenik, onda je dvostruka žalost, jer njegov primjer loše djeluje. Meni se čini da su ove kušnje

Msgr. Ante Jurić rođen je 1922. god. u Vranjicu kraj Splita. Diplomirao je na KBF u Zagrebu, a za svećenika je zaređen 1947. Obavljao je razne crkvene službe (župnik, odgojitelj i ravnatelj u sjemeništu, duhovnik na bogosloviji, profesor glazbe vjeronauka, nastavnik pedagogije na VBS u Splitu, i dr.). Nositelj je odlikovanja pape Pavla VI. Od 1988. je nadbiskup i metropolit Splitsko-makarske nadbiskupije.

opasnije nego one predašnje.

Za ovo vrijeme baš treba primijeniti onu Isusovu riječ: *Ova se vrst đavola izgoni postom i molitvom* (usp. Mk 9,29). Đavao opsjedne ljude sa težnjama **uživati** pod svaku cijenu, zato moraš **imati** pod svaku cijenu i napuše ga nekim znanstvenim dostignućima, napuše njegovu oholost umišljenošću, lakomošću i bludnošću. Tim trima najvećim napastima kojima đavao kuša ljude, kojima je pokušao i Krista samoga kušati, a danas je na neki način doveo do dezorijentacije, uhvatio čovjeka u tu mrežu. Stoga je danas najuspješnija borba protiv toga molitva i pokora. To je sigurno sredstvo protiv đavla.

Za koji dan dolazi nam papa Ivan Pavao II. Dolazi dan prije proglašenja blaženim mučenika vjere, kardinala Stepinca. Kasnije dolazi u Split, pohodit će katedralu Sv. Duge mučenika. Mučeništvo na početku Crkve, mučeništvo na kraju dvadesetog stoljeća. Je li mučeništvo uvijek aktualno?

Mučeništvo je stalna stvarnost Crkve kroz sva stoljeća. Pored mučeništva krvi postoji i druga vrsta mučeništva. Krist reče da su neprijatelji čovjeku često njegovi domaći. Ovakve vrsti mučeništva su bez prolijevanja krvi, ali čovjek mora izdržati velike kušnje često od svojih najbližih s kojima živi, iz svog ambijenta. I to mučeništvo je svjedočanstvo koje može biti sjeme.

Danas se od kršćana u ovom raskršćanjenom i novopoganskom mentalitetu traži da izdrže vjerno, da se ne daju pokolebati. Kao što su prvi kršćani izdržali i jednostavno se nametnuli svojim životom i svojim primjerom da su se i pogani divili i pitali kakvi su to ljudi, tako se današnji kršćanin pojedinac i zajednice moraju nametnuti. Vidite kako se nametnula jedna majka Terezija čitavom tom svijetu. I nametnuli su se pojedini ljudi, pojedine sestre, pojedini svećenici. U današnjem svijetu tim putem treba ići. Treba svjedočiti. Martyres (mučenici) su u biti svjedoci.

Oče Nadbiskupe, postavlja se pitanje: kako danas svjedočiti. Mnogi misle da je nužno činiti velike stvari i da je to bilo moguće samo u nekim davnim vremenima. Ili da se mora imati posebna karizma. Što biste Vi poručili današnjim vjernicima glede mučeništva i svjedočenja vjere?

Vjernik ne treba sebi umišljati da mora napraviti neke velike stvari. Jer mi ne vidimo da su u onim malim stvarima, u onim malim svakodnevnim svjedočanstvima često stavljene klice iz kojih će niknuti velike stvari. Susret s jednim običnim čovjekom, njegova jedna ili dvije riječi okrenu nečije gledanje, razmišljanje. Netko posije primjerom koji kasnije urodi plodom, a da sijač nije ni svjestan da je to izazvao.

*Eto takvih, "ludih
radi Krista" prvenstveno
u pitanju morala, potrebno je
danas. Koliko su potrebni danas mla-
dići i djevojke koje će proglasiti ludi-
ma radi Krista jer žive čisto, nevino,
jer se ne daju slomiti i zarobiti!*

Dakle, ništa što radimo nije izgubljeno, toga moramo biti svjesni. Na nama je da iz dana u dan ostanemo Bogu vjerni i da damo istinsko svjedočanstvo kršćanskoga života. To svjedočanstvo je najuvjerljivije kada je popraćeno stanovitom žrtvom. Sjećam se, jedan taksist, s kojim sam se kratko vozio, rekao mi je kako ga je iznenadio primjer jedne časne sestre. Taksist je nju povezao besplatno jer nije imala novca da plati prijevoz. Naime, kako je doznao, ta časna sestra je radila u bolnici u civilu i sav svoj prihod je davala na raspolaganje svojoj zajednici, a sebi nije ništa ostavljala. "Kad sam doznao da zaista nema uza sebe novca", kaže taksist, "pomislio sam: 'Koji je to primjer nesebičnosti, požrtvovnosti, odricanja, da ona ono što je zaslužila, što je zaradila, jednostavno daje i ne traži sebi ništa!?'". On je – gledajući taj primjer u ovom općem ropstvu i robovanju novcu, dobiti, švercu, malverzaciji – ostao frapiran. Danas se ne hvatati na lijepak novca uistinu je veliko svjedočanstvo.

Danas su potrebni takvi poštenjaci kakvih je prije bilo odreda. Ostali su danas kao bijele vrane, ali su **potrebni** kako bi se počeo liječiti taj novopoganski mentalitet koji obožava novac, posjedovanje, koji čovjeka zarobljava i ne da mu biti ono što je rekao sv. Pavao: "lud radi Krista". Od nekoliko laika koji zaista žive kršćanskim životom čuo sam da danas ispada lud onaj tko ne odobrava nečije *snalaženje*, lopovluk, nepoštenje, nego hoće živjeti čestito, pošteno, savjesno i odgovorno. Takvima kažu: ti ne znaš živjeti, ti nisi za ovo vrijeme. Eto takvih, "ludih radi Krista" prvenstveno u pitanju morala, potrebno je danas. Koliko su potrebni danas mladići i djevojke koje će proglasiti ludima radi Krista jer žive čisto, nevino, jer se ne daju slomiti i zarobiti!

To je put kojim se kršćanstvo širilo i kojim je Crkva

osvajala svijet i preporučala čovječanstvo, to je tajna **kvasca** iz Evandjelja. Sitan, malen, neugledan ali preporuča. I zato danas Papa drži u Crkvi dosta do malih zajednica. Vidi odmah taj kvasac koji će masu tijesta preporučati. Ali potrebno je da ti budu zaista predani Bogu i da žive dostojno svoju vjeru. To je to mučeništvo koje se danas traži od nas. Ako dođe čas da treba nanovo prolijevati krv, dat će Bog snage. Ali ovo je mučeništvo svagdanjeg života itekako potrebno u našem vremenu.

Sveti Otac Papa sigurno će nam reći svoju poruku, ohrabriti nas u ovom teškom trenutku. Kako Vi, kao naš pastir, gledate na aktualno stanje u našoj državi?

Ja doživljavam današnjeg Svetog Oca kao pravog oca cijele Crkve kao i pojedinih dijelova Crkve. Meni se čini da zato On prema dijelovima Crkve koji više trpe pokazuje veću pažnju, kao što roditelji to čine prema djeci koja su u većoj opasnosti, koja trpe. Jedan od tih dijelova Crkve koja je puno propatila u vrijeme komunizma a koja sada trpi na drugi način smo i mi.

Eto, Papa dolazi k nama Hrvatima ne samo u Hrvatsku nego i u Bosnu i Hercegovinu. Hrvatskom narodu je, možemo reći, došao tri puta u četiri godine. To je itekakav izraz njegove ljubavi i skrbi. On osjeća da smo mi ugroženi. Mi smo ugroženi s jedne strane s ovim klevetama, nepravdama, prisilama, nasiljem u politici. Ali s druge strane mi smo ugroženi jer su u ime demokracije puštene uzde svim razvratnostima i negativnom djelovanju, tako da može svatko činiti što

*Tamne sile pokušavaju
u narod unijeti malodušnost,
kao da je u nas sama propast, kao
da je u ovoj državi nemoguće živjeti,
kao da se umire od gladi, kao da je samo
rasulo, pljačka. To su obične laži. Ne ka-
žem da nema oskudnih, ne kažem da
nema pronevjera, lupeža. Ali pro-
glasiti sve lupežima, kao da
se ništa ne radi!?*

Msgr. Ante Jurić i Papa u splitskoj Zračnoj luci, 4. listopada 1998.

ga je volja. Naime, u ime slobode i demokracije se ovdje može importirati pornografija, sekte, droga – sve skupa nekažnjeno. Nekažnjeno! Može svatko činiti što hoće, nikome ne odgovara niti je kome kriv. U Hrvatskoj se **takva** demokracija traži. Nije svugdje **takva** demokra-

cija. U drugim zemljama obuzdavaju stanovite stvari. Od nas se traži ono što nigdje u drugim zemljama ne dozvoljavaju.

Tamne sile pokušavaju u narod unijeti malodušnost, kao da je u nas sama propast, kao da je u ovoj državi nemoguće živjeti, kao da se umire od gladi, kao da je samo rasulo, pljačka. To su obične laži. Ne kažem da nema oskudnih, ne kažem da nema pronevjera, lupeža. Ali proglasiti sve lupežima, kao da se ništa ne radi!? Ipak su djela drugo. Mnoštvo djela, napravljenih za rata i iza rata u našoj državi uz oskudicu, mnogo govori onome koji hoće vidjeti istinu.

To je taj smišljeni atak na hrvatsku državu kao takvu. Da se među Hrvatima stvori raspoloženje da oni zamrže svoju vlastitu državu. Da smatraju kako oni nisu kadri upravljati. Da im netko drugi treba doći sa strane, opet vladati. To je smišljeno i, nažalost, narod ne vidi, ne razumije. Zato treba moliti svjetlo odozgo da narod progleda, da uoči te laži. Ovog ljeta sam u Tučepima sreo Nijemce, koji su pomagali obnovu crkve. Njih stotinu ja iza Mise pitam koliko je trebalo njima u Njemačkoj dok su normalizirali život iza drugog svjetskog

*A mi u Hrvatskoj,
koja je naslijedila moralnu
ruševinu bivše države i u kojoj je to-
liko materijalnog srušeno, toliki izbjegli
i prognani, mi bismo htjeli odmah
imati normalan život i da svi
imaju u izobilju. Odakle?*

Na Gospinu otoku nad grobom kraljice Jelene jedan natpis svjedoči o liku svete Kraljice. To je divan primjer za sve one koji su na vlasti kako bi trebalo vladati.

rata – 5 godina? Odgovor je bio: *ne, ne – puno više*. U jednoj Njemačkoj! A mi u Hrvatskoj, koja je naslijedila moralnu ruševinu bivše države i u kojoj je toliko materijalnog srušeno, toliko izbjegli i prognani, mi bismo htjeli odmah imati normalan život i da svi imaju u izobilju. Odakle?

Ne žele li tamne sile time baciti Hrvate potpuno na koljena?

Htjeli bi nas uništiti. To je nakana tamnih sila. Mi moramo s time biti načisto. I Papa to osjeća, osjeća da smo ugroženi sa svih strana i zato nas tješi. “Ti učvrsti braću svoju”, kaže Isus Petru (usp. Lk 22,32). Tako Papa nas učvršćuje i ojačava da ne klonemo.

Naročito je mlada generacija ugrožena. Mladi čovjek više nego stariji teži za užicima. Mladima se servira da je smisao života užitak. Mass-mediji ispiraju mozak, tako da mladi ne vide drugačiji život nego takav kakav im se servira. I zato neki mladi traže užitak do samouništenja, bila to droga ili raspojasani život. To su isti mass-mediji koji traže demokraciju i slobodu, a ispiru mozak. Ako ikome lažu, lažu mladima prikazujući im život s krive strane, prikazujući im smisao života kroz užitak. Mladima se ne govori istina, a istina jedina oslobađa od ove vrste ropstva.

Iskustvo života pokazuje da je istina sasvim suprotna: da je, kako kaže Evanđelje, blaženije davati nego primati; da se radost života nalazi u žrtvi, činjenju dobra, odricanju, tješnju bližnjih. I koliko to više napraviš, toliko ćeš biti radosniji. Radost i sreća su u tome, a ne u posjedovanju, užicima i niskim smozadovoljenjima.

Nažalost, mladi ne mogu doći k ovome jer im se ne da misliti o tim idealima. Toliki su predani ovome svijetu, jer je jednostavnije zuriti u televiziju i čitati novine, nego se založiti i ozbiljno raditi.

Zanimljivo je da Papa mladima uvijek govori jasno i jednostavno.

Da. S druge strane je utješno da mladi rado slušaju Papu kad im govori istinu, makar im ne bila uvijek ugodna.

Na neki način, oče Nadbiskupe, moglo bi se reći da Papa raskrinkava zlo koje nas okružuje i vreba!

Točno. Papi je potpuno jasno što se događa u svijetu, jer je on došao iz komunističkog svijeta, a ovamo je opet vidio zapad i drugu krinku, propast druge vrste. Prema tome, on kao prorok Božji nastupa odlučno, beskompromisno, ne pogađa se s lažima, ne gleda ugađati ušima, govori istinu, pa tko što prihvati. Ali govori prema riječima sv. Pavla (1Kor 9,16): “Jao meni ako evanđelja ne navješćujem.”

To je baš zanimljivo, oče Nadbiskupe, da on, prorok Kristov, svjedok Kristov u ovom svijetu, poručuje nama ovim sloganom: Bit ćete mi svjedoci.

Da, u ovom vremenu, u ovom času sada, u ovom kraju, u ovoj domovini vi morate biti svjedoci.

Na to nas potiče primjer kardinala Stepinca i svih drugih naših mučenika kroz cijelu povijest!

To je bilo mučeništvo prolijevanja krvi, a ovdje je sada potrebno mučeništvo svjedočenjem želimo li spas, izlazak iz ove situacije.

Naši pređi – a tako i naši kraljevi – primjer su vjernosti Kristu i Katoličkoj crkvi s koljena na koljeno.

Na Gospinu otoku nad grobom kraljice Jelene jedan natpis svjedoči o liku svete Kraljice. To je divan primjer za sve one koji su na vlasti kako bi trebalo vladati. I ono što je zabilježeno za kralja Zvonimira, svete uspomene, kakvo je bilo stanje u njegovoj državi, kako nije bilo lopovluka, kako su siromasi bili štice. Divni likovi svjedočanstava u našim kraljevima! To je vjera, to je katoličanstvo.

Oče Nadbiskupe, što Vi poručujete mladima pred ovaj susret s Papom?

Njegov dolazak je svakako velika milost za nas i naš narod. Providnost Božja vodi o nama računa. Njegova očinska skrb neće nas ostaviti. Nije nas ostavio ni u ovom ratu. Prst Božji se očitovao na nama. On će nas i kroz ove kušnje sačuvati ako, kako reče kardinal Stepinac, *ostanemo vjerni Bogu i Božjem zakonu i pobožni Majci Božjoj*.

Beatifikacija Stepinca, pohod Pape u ovom za nas povijesnom času, to je sve tako očito složeno da se vidi dobrota Oca nebeskoga koji pruža ruku da nas spasi. Nema razloga malodušnosti. Stoga i mi u očekivanju Svetog Oca pjevajmo adventsku pjesmu: *Srca gore, evo zore!* ■

Razgovor je vođen pred Papin dolazak (Uredništvo).

“Bedem Crkve u Hrvata”

Interview s kardinalom Franjom Kuharićem

O svojim uspomenama na kardinala Stepinca, o značaju njegove beatifikacije, o potrebi vjernosti Crkvi, te o pastoralnim posjetima pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj, za naš list govori kardinal FRANJO KUHAŘIĆ, Stepinčev drugi nasljednik na stolici zagrebačkih nabiskupa.

Sveti Otac po drugi put posjećuje našu domovinu Hrvatsku! Slugu Božjeg kardinala Alojzija Stepinca proglašava blaženim. Kako bi, po Vašem mišljenju, vjernik katolik trebao gledati na te velike događaje i kakvu bi pouku trebao izvući za svoj život, svoj svakodnevni život prilikom ovog Papina posjeta?

Posjet Svetog Oca u Hrvatskoj sam po sebi velik je događaj, ali događaj bi trebao odjeknuti u duši i savjesti vjernika. Papa dolazi u ime samoga Isusa Krista istim mandatom koji je Spasitelj ljudi dao apostolu Petru: “Pasi jaganjce moje... pasi ovce moje!” (Iv 21). Ili što čitamo u Lukinom Evanđelju: “Ali ja sam se molio za tebe da ne smalakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću” (Lk 22). S tim istim poslanjem Papa dolazi u Hrvatsku. Stoga ga vjernik očekuje s raspoloženjem vjere u to poslanje! Očekuje ga s raspoloženjem poslušnosti da njegovu poruku pažljivo sluša, usvaja i nastoji živjeti da bude ne samo učvršćen u vjeri Crkve, nego i da bude svjedok Evanđelja. Vjera nije samo stvar Pape, vjera je poziv svakom vjerniku da živi vjernički u skladu s Božjom voljom.

Stoga bi se vjernik trebao pripremiti molitvom da Duh Sveti prati posjet Svetog Oca svojim darovima i da djeluje u dušama vjernika i svih ljudi dobre volje (ljudi zle volje su zatvoreni milosti) kako bi se događala iskrena obraćenja na novi život u skladu s Evanđeljem. Na žalost, mnogi kršćani razmišljaju o životu “mudročću” ovoga svijeta, pa im je govor Evanđelja “tvrđ govor” (Iv 6). Svećenici bi trebali biti što više na raspolaganju vjernicima kroz mjesec rujna da obave dobru ispovijed kako bi na Papinoj Misi bili dostojni pričesnici. To bi bila najbolja priprava. Takva bi priprava onda donosila i plodove istinske duhovne obnove. Ime duhovne obnove može biti samo obraćenje. Sveti Otac je kazao mladima

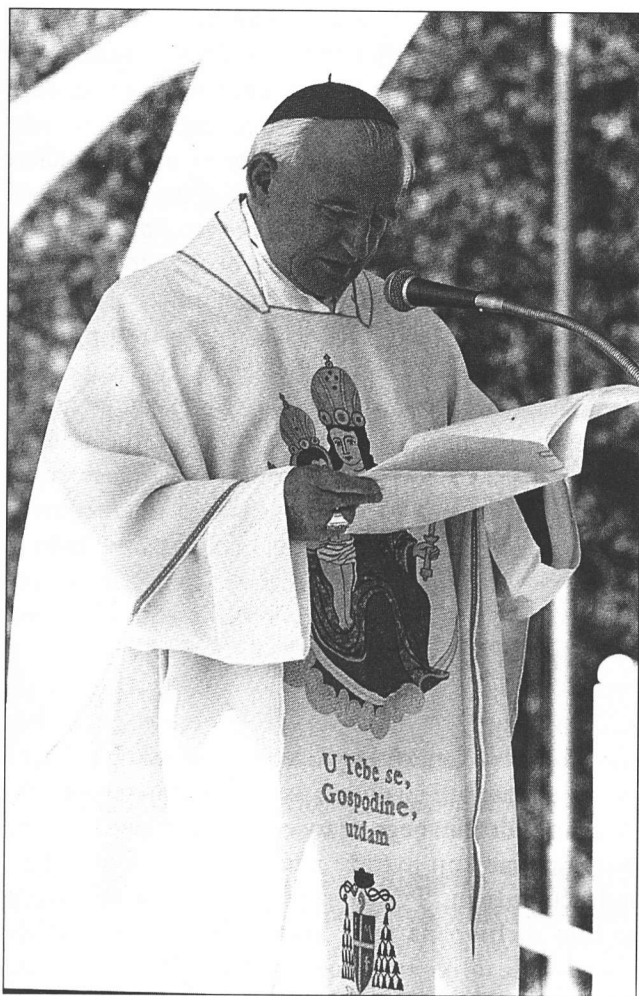
na Hipodromu u Zagrebu 11. rujna 1994.: “Treba promijeniti srce!” Bez promjene srca nema duhovne obnove. Duh Sveti izvodi djela obraćenja u onima koji iskreno mole.

Prigodom svojeg prvog pohoda našoj Domovini u rujnu 1994. Sveti je Otac u više navrata istaknuo lik kardinala Stepinca. Je li to bila u određenom smislu “najava” događaja u Mariji Bistrici 3. listopada 1998., tj. beatifikacije kardinala Stepinca? Možete li nam opisati što ste osjećali u trenucima dok je Sveti Otac Ivan Pavao II. nakon večernje u katedrali klečao i molio na grobu kardinala Stepinca?

Uočljivo je da je Sveti Otac u Zagrebu 1994. s osobitim naglaskom izricao svoje poštovanje prema sluzi

*Ime duhovne obnove
može biti samo obraćenje.*

*Sveti Otac je kazao mladima na
Hipodromu u Zagrebu 11. rujna 1994.:
“Treba promijeniti srce!” Bez promjene
srca nema duhovne obnove. Duh
Sveti izvodi djela obraćenja u
onima koji iskreno mole.*

Franjo kard. Kuharić za vrijeme euharistijskog slavlja na zagrebačkom Hipodromu, rujan 1994. god.

Kardinal Franjo Kuharić (rođ. 1923.), nadbiskup i metropolit zagrebački u miru, drugi je nasljednik blaženog kardinala Alojzija Stepinca na stolici zagrebačkih nadbiskupa. Pomoćnim biskupom zagrebačkim imenovan je i za biskupa posvećen 1964. godine, apostolski administrator Zagrebačke nadbiskupije je od 1969., a zagrebački nadbiskup i metropolit od 1970. do 1997. g. Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je kardinalom 1983. g. Sudjelovao je na Drugom vatikanskom saboru (1964.–1965.). Član je Kongregacije za kler u Rimu, Papinskog vijeća za dijalog s onima koji ne vjeruju, Međunarodne papinske marijanske akademije, te počasni doktor teologije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu.

Božjem Alojziju Stepincu. Već prilikom dolaska na uzletište naziva Slugu Božjega: “bedem Crkve u Hrvata”. U govoru u katedrali naziva ga “najsvecelijim likom”. U homiliji na Hipodromu proglašava ga protagonistom naše suvremene povijesti, koji je platio “patnjama i kušnjama svake vrste svoju hrabru privrženost Evanđelju”. Kad Papa tako govori o kardinalu Alojziju Stepincu, onda govori nadahnut dokumentima procesa za proglašenje blaženim Sluge Božjega.

Poznato je da su vođena dva procesa: o krepostima, tj. o svetosti života i o mučeništvu. Ti su procesi išli prema svome dovršenju, i Sveti Otac je pratio tijek tih procesa s punom pažnjom. Stoga njegovo svjedočanstvo u Zagrebu 1994. o Sluzi Božjem smijemo tumačiti kao najvještaj buduće beatifikacije.

Što se tiče mojih osjećaja dok je Papa klečao na grobu Sluge Božjega, moram priznati da ih nije lako izraziti. To je tako duboko bilo doživljeno: Papa kleči na grobu tako strašno ponižavanog Nadbiskupa i tom molitvom briše sve krive optužbe i svjedoči o njegovoj nevinosti. A to je bilo moguće samo u slobodnoj Hrvatskoj. Da komunističke vlasti nisu bile sklone Papinom posjetu, premda je Papa bio raspoložen doći, jedan je od razloga i to što bi on svakako molio na grobu kardinala Stepinca. To bi se već onda smatralo neke vrste beatifikacijom.

Molitva Svetog Oca na grobu sluge Božjega bila je zadovoljština za učinjene mu nepravde i potvrda nastupa svih onih koji su vjerovali u njegovu nevinost i branili je u “nezgodno vrijeme”.

Od svih Vaših uspomena na zagrebačkog nadbiskupa i, kasnije, kardinala, sluge Božjeg Alojzija Stepinca, koja Vam se i zbog čega najviše usjekla u pamćenje i u srce, te što za Vas osobno, kao drugog Stepinčevog nasljednika na stolici zagrebačkih nadbiskupa, znači ovaj događaj njegove beatifikacije?

Zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac podijelio mi je sveti sakrament svećeničkog reda. Bilo nas je 22 ređenika. Zbog okolnosti u kojima je Crkva naša živjela u to vrijeme kad su počeli napadi komunističke vlasti i medija na svećenike i na samog nadbiskupa, mi smo čas ređenja doživljavali kao odlučan čas za naš život, i mi smo, milošću Božjom, bili raspoloženi dati život za vjeru, Crkvu i svoje svećeničko zvanje. Pristupili smo ređenju s iskrenim raspoloženjem da budemo vjerni i poslušni svome Nadbiskupu. U takvom raspoloženju smo saslušali i poruku našeg Reditelja, koju nam je izrekao kod objeda. Ta je poruka bila: “Šaljem vas u krvavu kupelj!” Tu smo poruku razumjeli i prihvatili, a neki su je od tih ređenika i iskusili. Za određene kušnje Bog daje i potrebnu milost onima koji mole. Ipak spominjem jedan

Molitva Svetog Oca na grobu Sluge Božjega bila je zadovoljština za učinjene mu nepravde i potvrda nastupa svih onih koji su vjerovali u njegovu nevinost i branili je u "nezgodno vrijeme".

susret koji posebno pamtim s poštovanjem. Poslije podne na dan ređenja, 15. srpnja 1945., išli smo u kapelu nadbiskupskog dvora da pojedinačno Nadbiskupu podijelimo mladomisnički blagoslov. On je klečeći primao od svakog prisutnog mladomisnika blagoslov i svakom je poljubio ruku koju je toga dana pomazao svetim uljem krizme. Taj mi je čin bila velika pouka o dostojanstvu svećenika i o svetosti svećeništva. On je ponizno kleknuo pred svakoga od nas i poljubio nam ruku. Već smo ga tada smatrali Božjim čovjekom iako nismo mogli predvidjeti da će on biti i mučenik za Božju stvar. Tako smo poljupcem dobili pouku o svetom događaju ređenja. To se pamti srcem. Kad sad razmišljam o tome, baš ta mi zgoda neprestano živi u mislima. Dakle, molit ću se svome Reditelju kao blaženiku, a on je poljubio moju svećeničku ruku. Kakva obveza!

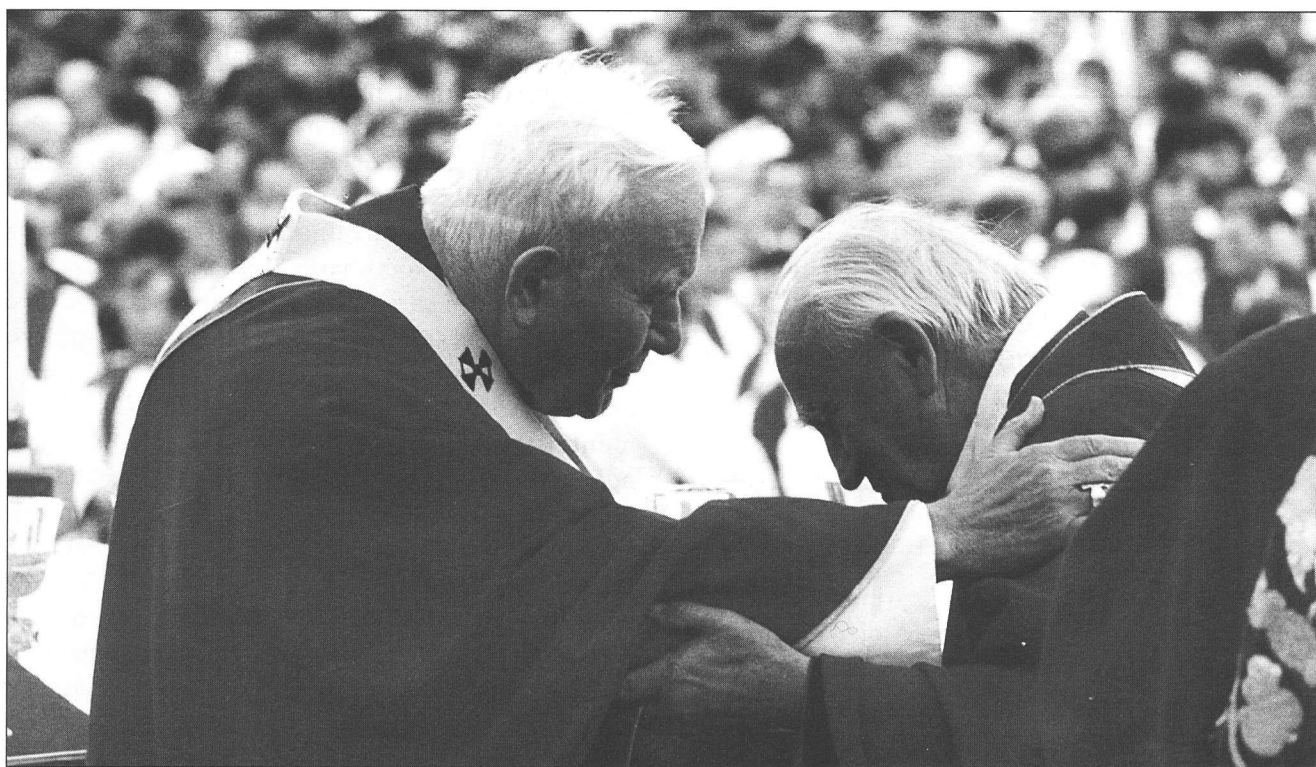
Kad se osvrnete na proteklih gotovo pedeset godina u kojima je trebalo u našoj Domovini i u svijetu braniti časni lik kardinala Stepinca od laži, beskrupuloznih optužbi i napada, te širiti istinu o njemu, kakvom Vam se sada čini ta borba, kakvim Vam se sada ukazuje taj dugi niz tih "10. veljače" – taj niz obljetnica Kardinalove smrti i niz onih "poruka sa Stepinčeva groba" koje su svakom vjerniku katoliku tako mnogo značile?

Smatrao sam obavezom svoga položaja u Crkvi i svoje savjesti da slavim Misu u zagrebačkoj katedrali svakog 10. veljače na godišnjicu blaženog preminuća kardinala Alojzija Stepinca. To je bila moja dužnost da branim istinu o njemu, a istina je tada bila ugušena. Optužnica se ponavljala u medijima, na političkim tribinama, u školama, u vojsci. Svetog se čovjeka Crkve nazivalo "zločincem" i to u beskraj. Poznavajući njegovu

založenost za čovjeka, za svaku ljudsku osobu, i njegovu borbu za progonjene bez obzira na nacionalnost, vjeru, političko opredjeljenje, nisam smio dopustiti da lažne optužbe ostanu bez odgovora. 10. veljače je zagrebačka katedrala bila prepuna, osobito uočljivo, mladim ljudima koji su htjeli čuti istinu. Tu im je istinu netko morao kazati. Ni katolički roditelji nisu se usudili svojoj djeci govoriti istinu o Stepincu jer su se bojali da bi djeca to mogla reći u školi, a onda bi imali posla s policijom.

Te su krive optužbe raširene svijetom svim sredstvima. Mnogi su im povjerovali u zapadnim demokracijama jer nisu htjeli razumjeti da montirani procesi osuđuju nevine, da totalitarizam sudi nepravedno i da mržnja sije laži. Tragovi toga žive još i danas, pa oni koji ne provjeravaju takvu propagandu i nisu osjetljivi za istinu, postaviti će i sada možda javno pitanje: kako se "ratni zločinac" može proglasiti blaženim? Oni koji su bili izvor optužbi i sijači kleveta neki će i sada braniti svoje optužbe, koje su ušle u diplomatske arhive, u enciklopedije, u biblioteke. Daleko je sijana optužba, a obrana je bila ušutkana. Da li je smio njegov drugi nasljednik na katedri zagrebačkih nadbiskupa šutjeti? Nastojao sam biti i u obrani pažljiv i odmjeran, nipošto da nekoga dražim nego da uvjerim o istini one koji je ne poznaju, one koji je traže i žele čuti. Tako su nastale, milošću Božjom, "Poruke sa Stepinčeva groba". Osobito je bilo dirljivo da su u koncelebraciji 10. veljače sudjelovali toliki svećenici. Tako je 10. veljače bio blagoslovljeni dan da se ohrabri vjernike, da se učvršćuje svećenike, redovnike, redovnice u vjernosti pozivu po uzoru pravednika i mučenika za jedinstvo Crkve.

Smatrao sam obavezom svoga položaja u Crkvi i svoje savjesti da slavim Misu u zagrebačkoj katedrali svakog 10. veljače na godišnjicu blaženog preminuća kardinala Alojzija Stepinca. To je bila moja dužnost da branim istinu o njemu, a istina je tada bila ugušena.

Ivan Pavao II. i kardinal Kuharić u Mariji Bistrici, listopad 1998. god.

Može li se držati da je beatifikacija kardinala Stepinca beatifikacija i mnoštva naših nevinih svećenika, redovnika i redovnica te vjernog hrvatskog katoličkog puka, progonjenih, mučenih i pogubljenih od strane bezbožnog komunističkog režima u našoj Domovini zbog njihove vjernosti Bogu i Katoličkoj crkvi? Nije li to i "beatifikacija" povijesne istine o kardinalu Stepincu i svim tim nevinim žrtvama, te poraz laži i objeda?

Beatifikacija je uvijek osobna. Vršiti se ne paušalno nego na temelju postupka koji strogo ispituje život kandidata. A ako se radi o mučeniku, onda se ispituje sve okolnosti mučeništva, prihvaćanje mučeništva iz ljubavi prema Bogu i Crkvi i ustrajnost mučenika u ljubavi i prema progonitelju. U obadva postupka, možemo kazati, Sluga Božji je položio "ispit" *summa cum laude!*

Sigurno u progonu Crkve u komunističkim sustavima u svim državama ima mnogo pravih mučenika jer su mnogi svećenici, redovnici, redovnice i vjernici laici bili progonjeni, mnogi sve do smrti, ne zbog nekih svojih nedjela nego iz mržnje prema vjeri. Koliko je svećenika i redovnika ubijeno u Hrvatskoj, u Bosni i Hercegovini za vrijeme rata od nekih sudionika u ratu! Koliko ih je ubijeno poslije rata! Sigurno i one stotine svećenika i redovnika koji su odležali godinama u tamnicama ili su ubijeni, bilo nakon sudske osude, bilo bez ikakvog sudskog procesa, nisu bili tako progonjeni zbog nekih zločina nego

iz mržnje prema vjeri. Takvu su sudbinu dijelili i mnogi vjernici. U prvom govoru na sudu 3. listopada 1946. nadbiskup Stepinac je kazao: "Ponovno tvrdim pred svima: 260–270 svećenika poubijano je od narodnog oslobodilačkog pokreta. U nijednoj civiliziranoj državi na svijetu ne bi toliki svećenici bili tako kažnjeni za te krivice, koje im imputirate."

Suvremeni progonitelji Crkve nisu postavljali pitanje: Odruci se vjere ili smrti! To bi bilo očito i istinsko mučeništvo. Tako su činili rimski carevi.

Bilo je doduše nebrojenih prijetnji otvoreno izrečenih: ako ideš u crkvu, izgubit ćeš radno mjesto. Unatoč toga bilo je kažnjivo reći da vjeru progone. Progonitelji kršćanstva u ovom stoljeću optuživali su nevine žrtve političkim optužbama na temelju "napakovanih" krivnja, ali pravi motivi su bili skriveni. Činjenica je da je nacionalna mržnja progonila i ubijala i zbog iskrenog rodoljublja i onda kad je to rodoljublje bilo kršćanska krepost i kad nije bilo opterećeno nepravdom bilo prema kome. U najširem smislu mučeništva svaki je čovjek mučenik koji je progonjen ili čak ubijen samo zato jer je pripadao svome narodu, svojoj vjeri ili svom političkom opredjeljenju, a da nije učinio zločin protiv drugoga. Međutim, kršćanski mučenik je mučenik za vjeru, a mučeništvo prihvaća sa sviješću vjernosti Bogu, Isusu Kristu i Crkvi s ljubavlju do kraja, pa i s ljubavlju prema progoniteljima opraštajući im što čine.

*Kršćanski mučenik je
mučenik za vjeru, a mučeništvo
prihvaća sa sviješću vjernosti Bogu, Isusu
Kristu i Crkvi s ljubavlju do kra-
ja, pa i s ljubavlju prema progonite-
ljima opraštajući im što čine.*

U Hrvatskoj je sigurno bilo mnogo pravih kršćanskih mučenika. Beatifikacija mučenika Alojzija Stepinca je sigurno svjedočanstvo Crkve i za te mučenike, ali oni ne mogu biti tom beatifikacijom skupno i anonimno beatificirani. Sigurno ima primjera za koje bi se mogao povesti postupak za beatifikaciju, i to s punim uspjehom, ali svakoga treba identificirati. U Istri, na primjer, započinje takav postupak za mladog svećenika Miroslava Bulešića, koji je prigodom krizme u Lanišću 1947. bio ubijen kao očita žrtva progona vjere i Crkve. Posve nedužan, a zaklan!

Papa Ivan Pavao II. u svojoj pobudnici "Nadolaskom trećeg tisućljeća" piše: "Crkva je ponovno postala Crkva mučenika. Progonstva vjernika, svećenika, redovnika i laika – proizvela su veliku sjetvu mučenika na različitim stranama svijeta... Koliko je moguće ne smiju se izgubiti njihova svjedočanstva... Potrebno je da mjesne Crkve učine sve da ne puste zaboravu spomen onih koji su pretrpjeli mučeništvo, prikupljajući potrebnu dokumentaciju" (br. 37).

Kako se, poučeni primjerom kardinala Stepinca mi, katolički vjernici danas, trebamo odnositi prema raznim bezbožnim idejama i ideologijama u suvremenom svijetu? Što nam, u tom smislu, poručuje Stepinčeva beskompromisna vjernost Kristu i njegovom vidljivom namjesniku na zemlji, Svetom Ocu papi?

Suvremeni mentalitet isključuje velikim dijelom objektivnu istinu na moralnom području. Ne voli ni slušati o objektivnim moralnim načelima koja bi obavezivala uvijek, svuda i svakoga. Taj mentalitet osporava gotovo sve Božje zapovijedi koje su, htjelo se to priznati ili ne, temeljna načela čovjeka dostojnog života. Čuvaju čovjeka od svake zloporabe, od svakog obeščašćenja, od svake

nepravde i izrabljivanja. To su načela koja uređuju sve ljudske odnose u vertikali i horizontali i jamče poštovanje, suradnju, solidarnost, pravednost i mir.

Međutim, i ta se Božja načela ne prihvaćaju makar im je izvor Stvoritelj čovjeka. Sve ovisi o subjektivnom izboru, i sam čovjek odlučuje što je dobro, a što je zlo. Ali ako se usvoji apsolutni relativizam da nema objektivne norme koja obavezuje svaku savjest, onda je izbrisana uopće razlika između dobra i zla. A to je urušavanje čovjeka, života i svih ljudskih odnosa, počevši već od obitelji, u rasulo i propast. Sotonistički je princip: *čini što hoćeš jer si aposlutno slobodan*. Takav mentalitet isključuje i pojam grijeha i pojam odgovornosti. Makar države imaju svoje zakonike i progone prekršitelja zakona, u privatnom životu mnogi suvremenici u odnosu prema moralnim normama ne priznaju nikakve sankcije ni ljudske ni Božje. To je očito i tragično prisutno na području seksualnosti.

Na tom području su ukinute tri Božje zapovijedi:

Ne sagriješi bludno! Koliko i kršćanskih mladenaca ide u crkvu na vjenčanje sa sačuvanom mladenačkom nevinošću? Koliko i kršćanskih brakova živi čisto ne upotrebljavajući sredstva protunaravne kontracepcije? Ukinuta je zapovijed: *Ne poželi tuđeg bračnog druga!* Koliki preljubi, rastave, itd. Ukinuta je zapovijed: *Ne ubij!* Pobačaji postaju opća praksa svijeta, a skoro će to biti na temelju takvog mentaliteta i eutanazija. I mnogi koji ne ničeću postojanje Boga Stvoritelja i priznaju barem na neki način Isusa Krista, ipak ne prihvaćaju da Bog bude norma dobra i zla, da Božja istina bude svjetlo savjesti. To su ateisti savjesti.

Iz takvog mentaliteta, iz te hedonističke i materijalističke civilizacije diže se buna protiv Učiteljstva Crkve, osobito protiv Pape. Ukoliko je takav mentalitet zadimio i Crkvu, kako je rekao papa Pavao VI., "đavolskim dimom", onda se i u Crkvi postavljaju zahtjevi da se Crkva prilagodi tom mentalitetu, da se tobože približi suvremenoj čovjeku. To je falsificiranje cijele Božje

*Sotonistički je princip:
čini što hoćeš jer si aposlutno
slobodan. Takav mentalitet is-
ključuje i pojam grijeha i
pojam odgovornosti.*

Ivan Pavao II. pozdravlja vjernike na Hipodromu, rujan 1994. godine

Objave, to je nijekanje uzvišene vizije čovjeka i ljudskog života kakva nam je objavljena u Evanđelju. To je podvrgavanje Božje volje čovjekovoj volji. To je moderno idolopoklonstvo i klanjanje idolima užitka, profita i moći. Žrtva je ljudsko biće od začeca do smrti; žrtva su nemoćni i slabi; čovjek je ugrožen u cijeloj svojoj egzistenciji na zemlji, a da o vječnosti i ne govorimo. Izmišljen je mit modernog čovjeka kao nekog apsolutnog bića kojemu Bog ne znači ništa. Htjelo bi se i Isusa Krista uvući u tu igru oduzimajući Evanđelju zahtjevnju i svetu viziju čovjeka kao slike Božje, koja se može svjedočiti samo životom i vjernošću Evanđelju. Isus Krist nije pravio kompromise s duhom zlim ni s duhom ovoga svijeta. Bio je raspet. Ni Crkva ne može kapitulirati i sudjelovati u izdaji samoga Boga, zato je progonjena i u medijima (a i u filozofijama) stalno optuživana da je zaostala.

Ne postoji neki moderni natčovjek koji bi imao pravo odbaciti Božju Riječ u ime svoje apsolutne i zloupotrijebljene slobode. Postoji samo stari neotkupljeni čovjek ako ne prihvati Otkupljenje i pomirenje s Bogom. Stari čovjek prvog stoljeća i stari čovjek dvadesetog stoljeća jednako trebaju spasenje po jedinom Spasitelju Isusu Kristu da bude novi čovjek snagom Duha Svetoga. Samo obraćenjem svim srcem, svom dušom, svom misli, svom voljom čovjek postaje nosilac i svjedok za Kraljevstvo Božje.

Neki su u Crkvi sijali sumnje i stavljali u pitanje velike

Božje istine vjere i moralnih načela pozivajući se na Drugi vatikanski koncil. Sudjelovao sam u dvije sesije Koncil, potpisivao njegove dokumente nakon razmišljanja i prosuđivanja i ne mogu prihvatiti hipoteze da je Sabor stavio u pitanje bilo koju istinu vjere i bilo koje moralno načelo, što Crkva ispovijeda kroz cijelu svoju veliku Tradiciju. Krive interpretacije Koncila sigurno nisu nadahnuće Duha Svetoga.

Sluga Božji Alojzije Stepinac svojim životom, svojim svjedočenjem, svojim naviještanjem vjere i čudorednih zakona, svojom konačnom žrtvom brana je svim zabludama, svim sumnjama, svim kompromisima na račun Božje Istine i poslanja Crkve. Kao učenik Isusa Krista nije poznavao nikakvog kompromisa na račun istine i načela. Zato će u našoj Crkvi, a i u cijeloj Crkvi, biti postavljen na svijećnjak da svijetli svima koji su u Kući Božjoj. Ako ga štujemo, ako mu se divimo, ako mu se radujemo kao blaženiku Crkve, onda neka to ne bude neki vanjski izraz, nego usvajanje srcem i savješću kako se vjeruje, ljubi i nada! Kako se slijedi Krista i ljubi i sluša Crkvu! Kako se živi Crkva: biti sveta Crkva u svakom sinu i kćeri Crkve, u svakoj obitelji, župi, biskupiji. Takva je Crkva potrebna hrvatskom narodu da bude spašen od propasti.

Poziv učenika Isusovih nije lagan ali je divan i moguć snagom Duha Svetoga. Sluga Božji Alojzije Stepinac bio je uronjen u Sv. pismo, bio je čovjek duboke molitve, meditacije i djelotvorne ljubavi. Govori nam i sada svojim

*Alojzije Stepinac može
nam biti primjer i učitelj prava
vog kršćanskog rodoljublja. On je
čast ne samo Crkve nego i hrvatskog naroda
koji je kršćanski ljubio i nastojao je
obraniti ga od svih pogubnih ideologija
i ideja koje su bile sijane u
dušu našega naroda.*

riječima, svojom svetošću i svojom žrtvom. Bio je vjeran do smrti i primio je vijenac života (usp. Otk 2,10).

Nakon što u našem nacionalnom svetištu Mariji Bistrici Papa proglasi blaženim mučenika kardinala Stepinca, posjećuje i naš grad Split, grad mučenika sv. Dujma, i Solin, naše prasnosište Gospe od Otoka. Nije li to puno simbolike: od Stepinca mučenika do Dujma mučenika, od hrvatskog nacionalnog svetišta Marije Bistrice do hrvatskog prasnosišta Gospe od Otoka, od hrvatskog sjevera, Zagreba, glavnog grada svih Hrvata, do hrvatskog juga, Splita i Solina, grobova hrvatskih kraljeva? Možemo li u liku kardinala Alojzija Stepinca gledati najsigurnijeg vodiča za duhovnu obnovu i duhovno zajedništvo svih Hrvata?

Sveći su uvijek suvremeni jer su živjeli vječnu novost Evanđelja i mladost duhovske ljubavi. To su i mučenici. Zato ih Crkva pamti svojom liturgijom, svojim martirologijem i svojom pobožnošću. Crkva je otajstveno Kristovo Tijelo koje nadživljuje tisućljeća. Njezin je identitet Duhom Svetim utemeljen u Kristu. Zato smo kao pripadnici Crkve Duhom Svetim povezani sa svim pokoljenjima Crkve u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, sve do vječnosti. Povezuje nas Branitelj, Duh istine i ljubavi. Stoga su nam sveta naša braća i sestre iz davne prošlosti bliži u sadašnjosti, naši su, makar su živjeli u drugim narodima, kulturama, vremenima. Sveti Dujam, biskup i mučenik, ista je poruka Crkvi našeg vremena kao što je bio i u svoje vrijeme. Toj se poruci pridružuje novi naš blaženik Alojzije Stepinac i svjedoči nam istu baštinu iste vjere i zajedništva Crkve.

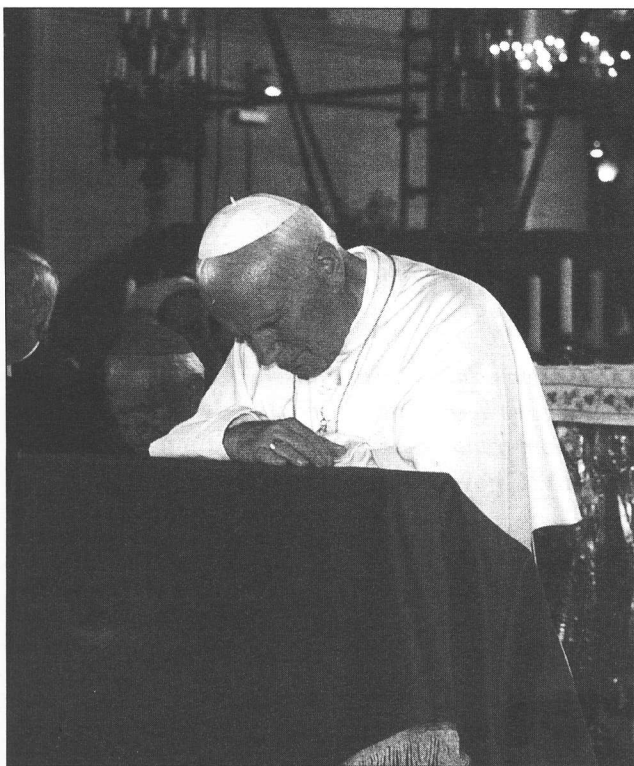
Povezani smo Duhom Svetim u Očevoj kući – Crkvi – i s našim knezovima, kraljevima, s prošlim naraštajima

jima Crkve, a sveći prošlosti i sadašnjosti zajedničko je duhovno i moralno bogatstvo i zajednička baština. Pozvani smo da nadahnućem te baštine sada živimo i tako nastavljamo put Crkve u hrvatskom narodu u vjerniju budućnost, sve do praga vječnosti, kad bude povijest dovršena u vječnoj neprolaznosti Kraljevstva nebeskoga za sve one koji prema tom dovršenju putuju strmim putem da uđu na uska vrata s onima koji su se odazvali na Božji poziv.

Solin – Kraljica Jelena; lik Gospe Velikoga zavjeta iz Zvonimirove Crkve! Nin – Branimir s izmjenom pisama s papom Ivanom VIII.! Marija Bistrica – Nacionalni euharistijski kongres 1984.! Prvi pohod Ivana Pavla II. Hrvatskoj i Zagrebu! Sada drugi njegov posjet Zagrebu i Mariji Bistrici, Splitu i Solinu sve su to događaji i postaje na našem hodu kroz više nego mukotrpnu povijest. Sve su to milosni događaji da se Crkva u Hrvata zaista doživljava kao jedno srce i jedna duša i da kao takva u hrvatskom narodu bude sol zemlje, kvasac duhovne obnove, učiteljica sloge, mira i pomirenja; promicatelj pravednosti i čestitosti na svim područjima života: javnog, obiteljskog i osobnog.

U ovom trenutku naše povijesti proglašenje blaženim zagrebačkog nadbiskupa i kardinala Alojzija Viktora Stepinca kruna je svih tih događanja, poticaj i poziv Crkvi i hrvatskom narodu da treba živjeti, život i odnose među ljudima graditi na čvrstim temeljima istine i pravednosti. Bez toga kuća se gradi na pijesku i svi se graditelji toga doma muče bez pravog uspjeha. Alojzije Stepinac kao blaženik zaista može biti sigurno nadahnuće i vodič u duhovnoj obnovi i može biti stalni poziv u iskreno, čovječno i dostojno zajedništvo kojem jedino Evanđelje može dati novo osvjetljenje!

*Sveti Dujam, biskup
i mučenik, ista je poruka Crkvi
našeg vremena kao što je bio i u svoje
vrijeme. Toj se poruci pridružuje novi
naš blaženik Alojzije Stepinac i svjedoči
nam istu baštinu iste vjere
i zajedništva Crkve.*

Ivan Pavao II. i kardinal Kuharić na grobu kardinala Stepinca, rujan 1994. god.

Kako biste opisali domoljublje kardinala Alojzija Stepinca?

Njegovo je domoljublje bilo isključivo evanđeosko. On je ljubio svoj narod i svoju domovinu slijedeći primjer one ljubavi kojom je Isus Krist ljubio svoj narod i svoju zemaljsku domovinu. U njegovu rodoljublju nije bilo ni truna nekog šovinizma ili rasizma, ili nekog nacionalizma kojim bi nijekao prava i dostojanstvo bilo kojem drugom narodu. Zato je apsurdno da je bio optužen i osuđen kao "neprijatelj naroda". Kojega naroda? Hrvatskoga? Zar zato jer je želio njegovu slobodu? Srpskoga? Zar zato jer ga je štiti? Želio je dobro svakom narodu i nitko, tko je pravedan, ne može ga optužiti da je svom narodu ili bilo kojem drugom narodu učinio bilo što nažao.

On je bio rodoljub na evanđeoski način, a od bilo koje zemaljske vrijednosti ili stvarnosti nije pravio idola.

Ivan Meštrović u svojim "*Uspomenama na ljude i događaje*" (Buenos Aires 1961.) svjedoči kako su neke važne komunističke ličnosti s vrha vlasti njegovo rodoljublje nazivale nacionalizmom, ali su ipak priznali da i tako nazvanom rodoljublju nemaju što prigovoriti.

Đilas je kazao Meštroviću: "Mi nemamo ništa protiv njegova hrvatskog nacionalizma, ali mi ne možemo podnositi njegove privrženosti rimskome papi. Mi uklanjamo, udaljujemo sve što nam je na putu. Svrha posvećuje sredstvo."

Slično se izrazio i neki drugi visoki komunistički

predstavnik pred Meštrovićem: "To je sigurno čovjek velikoga karaktera, bez prigovora, stalan u svojim uvjerenjima. Da je on popustio samo u jednoj stvari, on bi bio sutradan oslobođen. I nas bi poštedito od mnogih neugodnosti. Njegov nam hrvatski nacionalizam nije mnogo smetao. Da je samo proglasio hrvatsku crkvu, odcijepljenu od Rima, mi bismo ga do neba uzdigli" (Benigar: *Stepinac*, Zagreb 1993., str. 590).

Đilas je dao pred slavnim hrvatskim kiparom još ovo svjedočanstvo o nevinom osuđeniku: "Da vam pošteno kažem istinu, ja mislim, i nisam sam u tom uvjerenju, da je Stepinac čovjek neporočan, postojan karakter, koji se ne da slomiti. On je bio osuđen nevin, ali često biva u povijesti da pravednici budu osuđeni u cilju postignuća nekih političkih ciljeva." Takva svjedočanstva iz vrha komunističke vlasti rasplinjuju u dim cijelu optužnicu iste vlasti.

Alojzije Stepinac može nam biti primjer i učitelj pravog kršćanskog rodoljublja. On je čast ne samo Crkve nego i hrvatskog naroda koji je kršćanski ljubio i nastojao je obraniti ga od svih pogubnih ideologija i ideja koje su bile sijane u dušu našega naroda.

Koja je i kakva poruka kardinala Stepinca, koji je ostao do kraja "sluga vjerni i dobri" i zbog svoje vjernosti Kristu i Sv. Ocu papi, pretrpio mučeništvo, Crkvi u Hrvata, ali i sveopćoj Crkvi, njezinim biskupima, svećenicima, redovnicima i svemu puku Božjemu, na pragu trećeg tisućljeća?

Sve što sam odgovarao na prethodna pitanja vi ste saželi u ovo pitanje. On poručuje da se vjeran Isusu Kristu i njegovoj Crkvi ne može biti s pola srca nego cijelim srcem. Vjera se usvaja cjelovito, čvrsto i životvorno. Učiteljstvo Crkve – papa i biskupi s njim u jedinstvu – ima mandat od samoga Isusa Krista, asistencijom Duha Svetoga; stoga iskreni vjernik, koji želi živjeti dosljedno vjeru, prima pravorijek Učiteljstva s religioznom odanošću. To je i nauka Koncila. Svaki je vjernik pozvan da bude životom svjedok Božjega spasenja i odgovorni graditelj svete Crkve u svijetu. Svećenici pak, redovnici i redovnice pozvani su da budu svim srcem, uvjerenjem i pripravnosti na svaku žrtvu vjerni svome izboru i riječi danoj samom Isusu Kristu. Ljubiti Crkvu znači ljubiti Raspeta i Uskrnuloga Gospodina! To je zagrebački nadbiskup Alojzije Viktor vjerovao, svom dušom živio i potvrdio i mučeništvom, snagom Duha Svetoga! Nije pravio kompromise s požudom očiju, s požudom tijela ni s ohološću života (usp. 1 Iv 2,16). "Svijet prolazi i požuda njegova, a tko čini volju Božju, ostaje dovijeka" (1 Iv 2,17).

Toj poruci nemam što dodati!

Razgovor je vođen pred Papin dolazak (Uredništvo).

Stepinčeva linija

Interview s nadbiskupom Franom Franićem

O poratnom "crvenom potopu" kao i o svojem odnosu prema našem blaženom kardinalu Alojziju Stepincu, značenju njegove beatifikacije i drugog pohoda Sv. Oca Ivana Pavla II. našoj domovini, o aktualnom trenutku naše Crkve na pragu trećeg tisućljeća, msgr. FRANE FRANIĆ govori za naš list.

Oće Nadbiskupe! Molim Vas, opišite nam kad ste se i kako susretali sa zagrebačkim nadbiskupom kardinalom Alojzijem Stepincem?

Prvi put sam vidio Alojzija Stepinca 1934. godine. Te godine on je prije svoga nadbiskupskog ređenja došao obaviti duhovne vježbe kod otaca isusovaca u njihovu kuću na Jordanovcu, Jordanovac 110, u Zagrebu. Ja sam tada u Zagrebu bio isusovački novak. Došao sam tamo nakon završene druge godine teologije u Splitu, i ostao ondje dvije godine. (Otišao sam prije zavjeta zbog zdravstvenih razloga.) Dakle, Stepinac je tu došao obaviti duhovne vježbe i ja sam vidio jednog čovjeka vrlo oštih crta lica, duboko sabrana, ozbiljna, jedne velike ozbiljnosti. Ja sam tada bio osjetljiv na te stvari. Jer, tada sam imao 21 navršenu godinu, i nakon drugog razreda teologije sa ozbiljnim sam motivima došao u isusovački novicijat. Nije mi bilo "do šale" ni sa kim, nego sam težio za onim baš najradikalnijim. Možda se to ocrtavalo i na mom licu. A to sam opazio na njegovom licu još dublje.

Eto, to je bio moj prvi susret sa Stepincem. Nisam s njim progovorio niti riječi, nije ni on s nama novacima, samo smo ga viđali. Ja sam poslije 1938. godine otišao u Rim. Tih je godina, 1938./1939., 1939./1940., 1940./1941., za vrijeme kojih sam spremao doktorat, on dolazio u Rim. Dolazio je k nama u Zavod sv. Jeronima. Zajedno s nama je blagovao i razgovarao. Nisam imao drugih osobnih kontakata s njime osim tih, spomenutih, u blagavaonici. No, slušajući ga i gledajući, čuo sam i opazio sam istu onu ozbiljnost, radikalnost, istu onu beskompromisnost, u njegovoj svakoj riječi, i rekao bin, to se odražavalo na njegovom licu. Eto takav je on bio. To su bili moji prvi utisci o njemu.

U Splitu sam ga jednom vidio kad je odlazio na hodočašće u Svetu zemlju. On i njegovi suputnici putovali

su parobrodom i onda smo ga ispratili. Tu sam bio zajedno s drugim svećenicima i tu sam ga opet – ali izdaleka – vidio. Prvi sam put s njim progovorio u Krašiću 1954. godine. Tada sam ja već bio apostolski administrator Biskupije splitsko-makarske jer sam 26. lipnja 1954. dobio dekret za tu službu. Biskup splitsko-makarski Kvirin Klement Bonefačić te je godine otišao u svoju rodnu Bašku u mirovinu. Kao pomoćni biskup nisam imao pristupa biskupskoj konferenciji, jer onda pomoćni biskupi nisu imali pravo sudjelovanja na zasjedanju biskupske konferencije. Ali, kad sam 1954. godine prvi put kao apostolski administrator bio na zasjedanju Biskupske konferencije, onda sam jednim automobilom zajedno s drugih par osoba otišao posjetiti Stepinca u Krašić. Tu sam prvi put mogao nešto s njim i progovoriti. On je ostao isti: načelan, beskompromisan. Kao Krist! Nije ga slomila tamnica! To je meni imponiralo.

Slušajući ga i gledajući, čuo sam i opazio sam istu onu ozbiljnost, radikalnost, istu onu beskompromisnost, u njegovoj svakoj riječi, i rekao bih, to se odražavalo na njegovom licu. Eto takav je on bio.

Ivan Pavao II. i nadbiskup Franić na Žnjanu, 4. listopada 1998.

Nadbiskup i metropolit splitsko-makarski u miru, **msgr. Frane Franić** rođen je 1912. Za biskupa je zaređen 1950. Od 1954. do 1960. upravlja nadbiskupijom kao apostolski administrator. Od 1960. do 1969. je rezidencijalni biskup, a od 1969. do 1988. nadbiskup metropolit Splitsko-makarske nadbiskupije. Profesor je teologije u Splitu od 1941. do 1980. Radio je u Pripravnoj teološkoj komisiji Drugoga vatikanskog koncila, te u Koncilskoj doktrinalnoj komisiji. Sudionik je cijelog zasjedanja Drugoga vatikanskog koncila, na kojem je izrekao 18 govora.

Godine 1953. je u Nadbiskupiji splitsko-makarskoj zabranio staleška svećenička udruženja.

Kakvi su u našoj Nadbiskupiji bili odjeci pastirskoga pisma kojeg su 1945. izdali biskupi ondašnje Biskupske konferencije na čelu sa njezinim predsjednikom, zagrebačkim nadbiskupom Alojzijem Stepincem?

Ovdje su bili progoni svećenika koji su pročitali to pastirsko pismo. A ja mislim da su svi pročitali to pastirsko pismo. Što se tiče mene, mene su, kao, pustili na miru. Ali, ja sam bio rektor Bogoslovije i rektor škole i tajnik i profesor: sve sam te službe sam vršio. I zato su mene tada pustili na miru. Nisam bio biskup, nisam bio župnik pa to pismo nisam trebao ni pročitati.

Da se ide u otvoreni progon Crkve jasno je bilo nama svima! Odmah po ulasku partizana u Split 1944. k nama je bio došao svećenik Svetozar Ritig. Došao je u Bogosloviju u kojoj sam ja tada bio rektor, a vicerektor pok. Mate Garković. On, Ritig pozvao je sve svećenike iz Splita i kad smo došli tražio je da se daje "solidarnost s narodnooslobodilačkom borbom". Kako će to biti? Odmah mu je tu, pred svima – a svi nazočni svećenici mislili su to isto – pok. Ćiril Banić, koji je poslije postao šibenski biskup, rekao: "Kako ćemo mi dati solidarnost onima koji su ubili na desetke i stotine katoličkih svećenika?!" Ćiril Banić bio je naime kanonik, i to počasni, našeg Kaptola a bio je i župnik u Velom Varošu. I od tada, njega su komunisti mrzili jer je on tamo vodio protukomunističku borbu i govorio je narodu za komuniste da su ateisti. Dalmatinski grb ima tri lavove glave. On, Banić, bio je jedan "lav", biskup splitsko-makarski Bonefačić drugi, a biskup hvarski Miho Pušić treći "lav"!

Ovdje je, znači, odmah bilo "frontalno"! Došao je, dakle, taj Ritig kao predsjednik Komisije za odnose sa Crkvom, došao i – mi smo ga odbili! Poslije mi je, kada sam morao odlaziti k njima jer su nam okupirali bogosloviju i malo sjemenište, on, Ritig rekao: "Sjećate se kad su me ono svećenici – kao svetog Sebastijana – strelicama gađali? Kao sv. Sebastijana!" To je on meni rekao u četiri oka! On je to uzeo kao sliku. "Ja sam", rekao je, "želio pomirenje!" Da, on je želio pomirenje! Ali oni, komunisti, su imali svoj klasni moral! A poslije je i on sam, govorio za partizane: "To su vlastodršci!" I on se razočarao!

Kakve su u našoj Nadbiskupiji bile reakcije klera i vjernika na Stepinčevo uhićenje, na taj sramni sudski proces protiv njega i na njegovu osudu i zatočenje?

Mi smo Stepinca odmah držali mučenikom! Nitko nije vjerovao u ono što su oni pisali! Svi smo mi držali Stepinca svecem. Svi! To je Stepinac u Dalmaciji, u južnoj Hrvatskoj!

Da je on tada došao u Split, ja mislim da bi ga Splićani

*Mi smo Stepinca odmah držali
mučenikom! Nitko nije vjerovao u ono
što su oni pisali! Svi smo mi držali Ste-
pinca svecem. Svi! To je Stepinac u
Dalmaciji, u južnoj Hrvatskoj!*

bili dočekali na koljenima. Naravno, svi osim komunista. Komunisti su ga mrzili!

Dakle, katolički Split je bio Stepinčev u potpunosti!

Recite nam nešto o tome kako su naši biskupi na čelu sa Stepincem spriječili djelovanje od komunista zamišljenih i pokrenutih staleških udruženja svećenika?

To je taj "NON LICET"! "NON LICET" je bila direktiva Pape Pia XII. msgr. Silviju Oddiu koji je bio apostolski delegat Svete stolice u Beogradu, o zabrani pristupanja svećenika tim, od komunista inciranim, svećeničkim udruženjima, i on je tu direktivu Pia XII. prenio pismeno Biskupskoj konferenciji. Onaj čas sa svećeničkim udruženjima najprije se krenulo u Sloveniji. Oko 80% slovenskih svećenika bilo je u svećeničkim udruženjima. Izdavali su i svoj časopis "*Nova pot*". Sjećam se, kad bih došao u Zagreb, da su zagrebački svećenici govorili: "To je sramota! Kako to mogu pisati?" Dana 17. prosinca 1950. bio sam ređen za biskupa i kao pomoćni biskup nisam bio na biskupskoj konferenciji u jesen 1952. kad je došao "NON LICET".

Sam Stepinac, koji je od 1950. bio u zatočeništvu u Krašiću, nama je kad smo ga ono posjetili 1954. godine, rekao: "Ja sam služio devet svetih Misa da bi ta osuda svećeničkih društava bila jednodušna, da ne bi bilo među nama biskupima podjele!" Ali sam poslije čuo od drugih biskupa koji su bili nazočni na biskupskoj konferenciji i pričali mi kako je bilo, da su uz Stepinca tri glavna promotora "NON LICETA" (jer čuo se neki glas onih koji u neznanju rekoše: "Bit će nam gore!"), dakle, trojica onih koji su rekli: "Moramo poslušati Svetu stolicu i njezinu direktivu i nadbiskupa Stepinca!" bili: pok. msgr. Ćiril Banić, šibenski biskup, zatim msgr. Kvirin Klement Bonefačić, naš splitsko-makarski biskup, i msgr. Miho Pušić, hvarski biskup. I onaj koji je mene uputio u tu

stvar bio je moj "šef" – biskup Bonefačić!

Ali, još moram slijedeće reći za sebe. Odmah početkom 1951. pozvao me Vicko Krstulović na razgovor. Dakle, neposredno nakon mojeg biskupskog ređenja. Jer, budući sam ja povučene naravi, više šutljiv, a i godinu dana sam se opravdavao da ne želim biti biskup zato što više volim sobu, samoću i studij, komunisti su mislili, da će sa mnom lakše izići na kraj, da će sa mnom moći "oko prsta". Širili su glasove: "Mladi biskup je za nas, a Bonefačić je onaj koji je protiv nas!" Jer, on, biskup Bonefačić, je njima, nakon svakog svećenika koji bi mu došao potužiti se, pismeno prosvjedovao: "Zar je ovo pravna država? Učinili ste to i to! itd..." Strahovatio ih je iritirao. Ja nisam, jer sam bio pomoćni biskup. Ja se nisam htio isticati: on je vodio, ja sam njega slušao. Vicko Krstulović je, dakle, dvije godine sa mnom prijateljski razgovarao, obećavao brda i doline! O tim mojim razgovorima s njime izvješćivao sam moga biskupa Bonefačića i on mi je odobravao da nastavim sve te razgovore! Budući su oni saznali da će biti proglašen "NON LICET" jednom me, u jesen 1952., Vicko Krstulović pozvao k sebi na razgovor. I onda on meni reče: "Znate, sve smo lijepo razgovarali. Pa vidite da mi naše prilike poznajemo bolje nego Papa. Evo ovako ćemo nastaviti. Bit ćete slobodni! A Papa je Talijan! On ne poznaje našu situaciju, pa ćemo stoga staviti jednog našeg papu, jednoga patrijarha u Hrvatskoj, u Hrvatskoj katoličkoj crkvi." I onda mi reče: "Ta staleška svećenička udruženja imaju to provesti!" I, reče mi: "Kako smo se mi rastavili od Moskve, tako možete i vi od Rima. I bit će sve kako smo govorili!" A ja sam mu rekao: "Hvala Vam, predsjedniče." (Nisam mu govorio ni *druže* ni *gospodine*.) "Znate, možete se vi lako politički rastaviti

*On je grmio sa svoje
propovjedaonice protiv fašizma
i rasističke ideologije, protiv komunis-
tičkog ateizma. Ali sve ih je – i Srbe i Ži-
dove i komuniste – štitio! On nije bio fa-
natik i integrist, fundamentalist. Nego, on
je bio razborit i široka srca za sve.*

Ivan Pavao II. i zagrebački metropoliti, listopad 1998. god.

i sutra opet politički sastaviti. Ali ako se ja odrečem Pape, odrekao sam se Boga, Katoličke crkve! Ja to ne mogu!” A on će mi nadalje. “Kako ne možete? Pa zašto ne možete? Pa vidite kako ste dobro sa mnom razgovarali, tako ćete i sa svima drugima! A onda mi reče tihim glasom: “Imat ćete plaću visoku, palaču svoju, sjemeništa prazna će se napuniti i svi će Vas hvaliti da ste to učinili pametno!” Ja sam mu rekao: “Oprostite, to što vi predlažete ja ne mogu napraviti! Vi činite što znate!” Tako smo se rastali.

Možete li nam opisati kako je proglašen “NON LICET” u našoj Nadbiskupiji i kakve su bile reakcije komunista na njegovo proglašenje?

Kada je, dakle, biskup Bonefačić došao iz Zagreba, odmah u slijedeću nedjelju, na blagdan Krista Kralja 1952. godine, u katedrali je održao pontifikalnu Službu Božju i na njoj proglasio “NON LICET” i osudio svećenička udruženja kao komunistička, preko kojih se želi uništiti Crkva! Budući sam ga ja već bio izvijestio o tomu što sam s Vickom Krstulovićem razgovarao, on je bio tim uvjereniji o tome! On je branio Stepinčevu i Pia XII. beskompromisnu liniju! A biskup šibenski Banić još više, jer je bio mlađi, a isto tako i biskup hvarski Pušić. Nakon te svete Mise pozvao me je on, biskup Bonefačić k sebi i zapitao me: “Biste li vi mogli održati Službu Božju u slijedeću nedjelju?” Ništa drugo mi nije rekao! A ja sam odmah vidio što je to što on zapravo želi: da ja sada

njega slijedim! A on je slijedio Stepinca! Ja dakle, nisam nikakav neposredni nasljednik Stepinca. Njegov prvi nasljednik je kardinal Šeper, drugi je kardinal Kuharić, a treći, sada, je nadbiskup Bozanić. Nego, ja sam bio jedan između dvadeset hrvatskih biskupa koji smo slijedili Stepinca! Ja sam bio sljedbenik svoga biskupa Bonefačića i preko njega došla je k meni Stepinčeva poruka! Ja tu dakle ne igram nikakvu ulogu nekog korifeja, vođe! Vođa je bio Stepinac, vođa je bio Bonefačić, a ja sam samo bio onaj koji je provodio njihovu odluku, s osobnim trajnim uvjerenjem, jer sam i sam, kroz spomenute razgovore sa Vickom Krstulovićem, neposredno doznao što se hoće sa tim udruženjem. Prema tomu ja sam u sebi imao osobno trajno uvjerenje o tome i to je biskup Bonefačić znao i mi smo išli sukladno!

I ja sam na toj svojoj svetoj Misi rekao isto tako: “Ja znam iz osobnoga iskustva i znanja čemu imaju služiti svećenička udruženja, i ja se potpuno, sto posto, pridružujem ‘NON LICETU’ svoga Biskupa i Biskupske konferencije!” Komunistički su pravници zatim tvrdili o “NON LICETU” da je on doduše naredba ali da naredba koja nije sankcionirana nije zakon nego uputa! No, naši svećenici, osobito dijecezanski, svjesni i dobri i ovdje i u Zagrebu uglavnom su poslušali. U našoj Nadbiskupiji nije bilo nego samo šest svećenika koji su pristupili svećeničkom udruženju!

Zbog “NON LICETA” biskupa su Bonefačića zvali

Stepinac mi je napisao (...):

*“Čestitam Vam na Vašem držanju
jer s tim đavolskim svećeničkim udru-
ženjima nema nagodbe! I nema nijedne
žrtve, pa ni gubitak obaju sjemeništa, da
u toj borbi ne bi žrtvovali, pa i to! Jer
što će nam sjemeništa ako u njima
budu gospodarili komunisti!”*

na policiju! I onda su njemu, starcu, dokazivali da treba dopustiti udruženje i kako je sloboda zagaranirana u ustavu: sloboda vjere, sloboda i prava čovjeka itd. A on je bio bolestan, tada mu je bilo 84 godine i imao je otvorene vene, uvijek povezane noge itd. Morao je ići na policiju i čekati da ga se primi! Ponižavajuće! Bio je jednom par mjeseci i u zatvoru u Makarskoj! Oni su ga toliko maltretirali te 1952. godine, da je on negdje u prosincu pozvao mene i rekao mi da je već napisao molbu za umirovljenje i da meni želi dati ovlast za vanjsku disciplinu klera, a to je značilo za disciplinu protiv udruženja: da u našoj Biskupiji, zabranim sa sankcijama udruženje. Ja sam mu onda rekao: ”Hoću! Jer, za to, za Papu, spreman sam sve učiniti!” I on je meni to u samo četiri crte i napisao. I danas imam tu njegovu odluku kod sebe! Svi su znali da sam sada ja odgovoran. A svećenici su me poticali. To je bila sreća u našoj Nadbiskupiji! Svećenici su svi, osim tih šest koji su ušli unutra, bili jednodušni: da poduzmemo oštru borbu i da se ne pokažemo kukavice! To je bila velika milost Božja!

Dana 7. srpnja 1953. g. ja sam izdao dekret sa sankcijama prema kojemu je svaki svećenik koji se ogriješi stupivši u udruženje *ipso facto* suspendiran od svih božanskih čina i crkvene službe. I svim je svećenicima ta odluka podijeljena, uključujući i onih šest svećenika koji su već bili stupili u to udruženje. Malo zatim javio se jedan od te šestorice i rekao mi da on nije znao da je to tako zakonom zabranjeno, te da on istupa. Još jedan je istupio, a četiri druga su ostali dalje u udruženju. I onda sam ja njima osobno priopćio – kako ipak ne bi mogli reći da su ono što su napisмено dobili izgubili, da pošta nije došla, da oni o tome ništa ne znaju, itd. – priopćio dakle, da su oni lišeni svih crkvenih službi i svih božanskih čina.

Možete li nam opisati kakvim su se sve sredstvima ondašnje komunističke vlasti služile da bi od biskupâ Katoličke crkve u našem narodu iznudili popuštanje?

Njima nije bilo strano posegnuti za najbrutalnijim metodama. Biskup Čule je radi iste stvari osuđen na više od 10 godina robije. Prijetnje su se nastavile, a osobito karakteristično kad sam ja 26. lipnja 1954. preuzeo upravu Biskupije. Naslijedio sam dakle, biskupa Bonefačića ali ne kao biskup splitski nego kao apostolski administrator Biskupije splitsko-makarske. To zapravo znači “od danas do sutra”. Biskupiju sam administrirao kao namjesnik Svetog Oca. Sveti Otac je znači tu preuzeo vlast; mogao me je drugim dekretom udaljiti ili pak i dalje ostaviti za pomoćnog biskupa, ili pak sa mnom učiniti što drugoga. A onda je došlo do sudskog procesa protiv nas te su Bogoslovija i Sjemenište bili zatvoreni za 6 godina. K nama je jednog dana došla policija, rušeći i bacajući sve ispred sebe i istjerala nas vani! Ali su u bogosloviji na hodniku ostavili ipak mene i jednu osobu, u dvije sobe ispod stepenica. Također su nam ostavili neke sobe na prvom i drugom katu te potkrovlje i kuhinju.

Ja nikada nisam stanovao u biskupovoj palači. Palača je bila malo bombardirana i to su nove komunističke vlasti uzele kao povod da je “poprave” i – nacionaliziraju. A meni su bili obećali da će je denacionalizirati. Nama ovdje u Splitu oduzeta je biskupova palača: jedina palača od svih biskupskih palača, katoličkih i pravoslavnih, u bivšoj Jugoslaviji! Nema Splita do Splita: oni su ovdje bili najveći boljševici!

No, ja sam ostao sam na liniji svoga biskupa Bonefačića koji me hrabrio i rekao: ”Nemojte nikada popuš-
tati!” A to je bila Stepinčeva linija, i linija pape Pia XII. i svega katoličkog episkopata. Meni su drugi biskupi govorili: “Blago tebi što imaš takve svećenike! Ti si imao borbu samo sa šestoricom, a i od tih šest dvojica su odustala!” Moj najteži dan u životu bio je onaj kad sam potpisao suspenziju te četvorice svećenika. Ali to je bila takva žrtva da sam je morao prinijeti! U to vrijeme

*Mi trebamo beskompromis-
no slijediti Stepinčevu liniju vjernosti
stvarnoj Kristovoj nazočnosti u Euha-
ristiji koja je danas pokolebana.*

Ivan Pavao II. i nadbiskup Franić u Splitu, listopad 1998. god.

Stepinac mi je napisao pismo u kojem je stajalo: "Čestitam Vam na Vašem držanju jer s tim đavolskim svećeničkim udruženjima nema nagodbe! I nema nijedne žrtve, pa ni gubitak obaju sjemeništa, da u toj borbi ne bi žrtvovali, pa i to! Jer što će nam sjemeništa ako u njima budu gospodarili komunisti!" To mi je jedino pismo koje sam od njega primio. A 1952. godine on je u Krašiću rekao devet svetih Misa da bi biskupi bili jednodušni i osudili ta društva, jer to su đavolska društva! I to je Stepinac ovdje u Dalmaciji, a nisam ja! I to ne neposredno, nego posredno, preko biskupa Bonefačića!

Od tih i drugih raznih napada i progona koji su uslijedili razbolio sam se i bio sam u zagrebačkim bolnicama u prvoj polovini 1960. godine. Nisam se mogao micati. U Zagreb sam došao sa 40 do 41 stupanj temperature. Stepinac je te iste 1960. godine kad sam ja došao u Zagreb – umro. U molitvama sam mu se preporučio za njegov zagovor i na dan njegovog sprovoda ja sam ozdravio!

Oče Nadbiskupe, kako biste opisali ulogu našeg blaženog Kardinala u odnosu između vidljivih nasljednika Kristovih na zemlji – papa – i našeg naroda?

Kardinal Stepinac učvršćuje naše veze sa papinstvom! Njega je hvalio papa Ivan XXIII. prigodom Mise zadušnice koju je za njega održao u bazilici Sv. Petra u Rimu, rekavši o Stepincu da je bio ubrojen među

razbojнике ali da je njegov grob slavan! A i meni je on sam, Ivan XXIII., rekao: "Ja sam održao jedan govor kad je bila Misa zadušnica za Stepinca u bazilici Sv. Petra i tako sam ga jako hvalio: da je bio ubrojen među razbojнике, ali da je njegov grob slavan" Da! To je rekao Ivan XXIII. u razgovoru sa mnom kod moje prve audijencije kod njega. Tada mi je također rekao da mu zbog toga gospoda komunisti ipak nisu previše zamjerali. Komunisti su poslije Pia XII. za njega, Ivana XXIII., govorili: "Ovo je naš Papa!" A on to nije bio. On je za mene svetac!

Što je po Vašem mišljenju osoba našeg blaženog kardinala Alojzija Stepinca poručivala Crkvi u Hrvata za vrijeme komunizma i što joj poručuje danas, na pragu trećeg tisućljeća?

Stepinac je bio beskompromisan Kristov apostol, biskup i vjernik! Beskompromisno vjeran papi! Njemu je prvom ponuđeno od strane komunista da se odreće pape i da će imati sve. I on je prvi rekao *Ne!* i zbog toga je išao u zatvor. Onda su oni vidjeli da tako samo čine zlo jer iz zatvora još više djeluje njegov primjer! I biskup mostarski, Čule, je isto tako rekao *Ne!* Onda su isto tako došli k meni i ukinuli sjemeništa, uzeli palaču, učinili progon... Nisam se mogao maknuti iz Splita da mi nije došla prijetnja linčovanjem. I drugim biskupima! Gdje su se god maknuli bile su ih pune novine.

Dakle, Stepinčeva poruka za vrijeme komunizma bila

*Poručio bih dakle našem
katoličkom puku i našoj mladeži
da slijedi ovu liniju Katoličke crkve koju
je podržavao, koju je vodio u na-
šem narodu Stepinac!*

je kristalno jasna! Svatko ju je razumio! Ja bih još i ovo rekao za Stepinca. On je branio Srbe, Židove i komuniste! On je grmio sa svoje propovjedaonice protiv fašizma i rasističke ideologije, protiv komunističkog ateizma. Ali sve ih je – i Srbe i Židove i komuniste – štitio! On nije bio fanatik i integrist, fundamentalist. Nego, on je bio razborit i široka srca za sve.

S obzirom na našu sadašnjost, danas Crkvi prijeti opasnost od posvjetovnjačenja, sekularizacije, i klera i laika: "Prilagoditi se što više svijetu!" Niječu se mnoge vjerske istine! Sada ih neću sve nabrajati ali bih mogao nabrajati iz mogega vlastitog iskustva gdje sam sve morao uredovati protiv zabluda koje se šire u našoj Crkvi. Mi trebamo beskompromisno slijediti Stepinčevu liniju vjernosti stvarnoj Kristovoj nazočnosti u Euharistiji koja je danas pokolebana. Počeo je simbolizam! Također, trebamo beskompromisno slijediti Stepinčevu liniju vjernosti integralnom papinskom primatu: da on može upravljati Crkvom sam ili uz pomoć biskupskog kolegija, kao i njegovu beskompromisnu vjernost Gospi, što je danas također kod mnogih pokolebano.

U našem katoličkom puku te tri vjernosti su prisutne, jer u katoličkom puku nema zabluda. No, ona dolazi od intelektualaca. Iz njihovih krugova dolazi ta linija demokratizacije Crkve ili posvjetovnjačenja Crkve. Stoga je sigurno da Stepinac ima s obzirom i na ove zabluda našeg vremena, jasnu poruku: da se ostavimo tih zabluda, da uvažimo hrvatsku katoličku tradiciju, jer mi imamo apostolsku tradiciju, apostolsku vjeru kao i drugi narodi. Zašto sada prekidati s tom tradicijom i tumačiti Evanđelje sasvim drugačije nego što ono jest?! On, Stepinac, bio je uzor vjernosti Kristu i Katoličkoj crkvi na čelu s papom, te Gospi, i ujedno široka srca za sve. On je imao ljubavi prema svima! Stepinac je u Dalmaciji, rekao bih, "obožavan"! I on je onaj koji povezuje hrvatski sjever i jug. Svaki put kad sam išao u Zagreb, svaki put sam molio na njegovu grobu! Poručio bih dakle našem

katoličkom puku i našoj mladeži da slijedi ovu liniju Katoličke crkve koju je podržavao, koju je vodio u našem narodu Stepinac! I puk je bio za njega.

Sveti Otac Ivan Pavao II. po drugi put posjećuje Hrvatsku: Zagreb, Mariju Bistricu, ali i Split i Solin. Kako Vi gledate na te događaje?

To je za nas velika milost Božja. Velike zasluge za to pripadaju našem nadbiskupu Juriću. Njemu, koji je bio i solinski župnik, stalo je do toga da Papa posjeti tlo u kojem su naši korijeni. A ovdje su naši korijeni, korijeni naše vjere i naše državnosti. U Solinu su grobovi hrvatskih vladara. A gdje su grobovi vladara, obično se držalo da su u blizini i stanovali. U Klisu su imali svoju rezidenciju; u Klisu na prijelazu između sjevera i juga. Papa nas je na političkom, također i na diplomatskom polju, prvi priznao. I sada nam daje potporu kada nas neke zapadnjačke diplomacije hoće opet vratiti u onu državu koja nam je bila tamnica. On želi podržati ono što je priznao. Da svima poruči da mi nismo genocidni narod! Oni koji nas za to optužuju bliže su tome nego mi. A na duhovnom polju Sveti Otac želi učvrstiti vezu sa hrvatskim narodom.

Bizantinski car Konstantin Porfirogenet u svojem djelu *O vladanju carstvom* piše kako su se naši pređi, kad su se krstili u Solinu, zakleli da neće voditi ofenzivne ratove, da neće drugima činiti nepravde, a ako nas netko drugi bude napao da će ga kazniti Bog Hrvata... A taj Bog Hrvata nije neki poganski Bog, to je Bog Isus Krist koji je naš Bog! Znači krštenje su Hrvati shvatili duboko.

Sažeo bih ukratko: Čvrsta veza s papom, čvrsta veza sa stvarnom nazočnošću Kristovom u Euharistiji pod zaštitom sveopćeg majčinskog posredništva Blažene Djevice Marije! Euharistija, Gospa i papa! Neka, dakle, Papin pohod donese obilne plodove vjere u našem osobnom i javnom životu!

Što biste, oče Nadbiskupe, poručili mladima koji se okupljaju u crkvi Svetog Filipa Nerija u Splitu kao i svim drugim mladim čitateljima "Nove Tribine"?

Danas se mladi katolik sam teško održava, osobito u školama ako nije u nekoj katoličkoj zajednici. U zajednici se on može opirati. Nije dovoljno stajati po strani i reći: dovoljna je obitelj i obiteljski odgoj! Samo obitelj nije kadra odgovoriti na sve njegove probleme na koje nailazi, osobito u školi. Pa niti nije dovoljno da je s njime i jedan svećenik, nego treba da ga zajednica mladih ponese i da u njoj raste. Želim dakle "filipljanima" da se ono prvotno oduševljenje obnovi, s našim nadbiskupom Antom Jurićem na čelu!

Razgovor je vođen pred Papin dolazak (Uredništvo).

Stepinac: svetac, mučenik i iskustveni učitelj nade

O procesu za proglašenje blaženim kardinala Stepinca, o svojem sudjelovanju u njemu, te o zaključku da bi kardinala Stepinca – “značajna u nauci i svetosti” – trebalo proglasiti “crkvenim naučiteljem”, za naš list piše o. ATANAZIJE J. MATANIĆ OFM.

Postavljam ovaj naslov mojim stranicama kao izražaj osobnog uvjerenja i kao tezu s tri dijela: prvi i drugi od tih dijela već su utemeljeno dokazani (vidi kanonski postupak za proglašenje blaženim), dok na dokazivanje trećega čekaju s nadom tisuće i tisuće vjernika, napose vjernika Hrvata.

U kanonskom pravničko-teološkom postupku za proglašenje nekoga (ili nekoje) svetim slijedi se redovito dvostruki kolosijek: jedan je pretežno ljudski ili znanstveni ili teološki, drugi je gotovo isključivo Božji ili duhovni ili milosni; prvi je poglavito ljudski posao, drugi je poglavito Božji, iako oni nisu nikada potpuno rastavljeni. U prvome, ljudi (teolozi, povjesničari, pravnici, sociolozi, psiholozi) nastoje znanstveno dokazati da je određena osoba do kraja života “vjerno i ustrajno”, što znači “junački” (herojski) živjela po Božjim zakonima i vlastitim dužnostima; u drugome, Bog, odgovarajući molitvama vjernika, na čudesan način potvrđuje svetost dotične osobe. Kad se pak radi o mučenicima, onda treba također dokazati da se radi o žrtvi života zbog vjerskog razloga ili jednostavno zbog vjere. A takova “žrtva” već je čudesno djelo, pa Crkva za mučenike ne traži neko drugo dokazno djelo. Naš sluga Božji Alojzije Viktor Stepinac u stvari je bio predmetom dvostrukog postupka: o svetosti života i o vjerskom mučeništvu. S pravom je stoga o njemu napisano: “Stepinac zaslužuje dobiti čast oltara ne samo zbog kratkog puta mučeništva, nego i zbog dužeg puta junačkog vježbanja u krepostima” (v. *Relatio et vota congressus peculiaris super martyrio* die 11. nov. an. 1997. habitu, Roma 1998, str. 64).

Ljudi koji dokazuju kršćansko “junaštvo” slugu Božjih znanstveno dolaze do uvjerenja da je dotična osoba doista sveto živjela i umrla. Njihovi su razlozi za to redovito mnogobrojni: iz života i djelovanja osobe o kojoj se radi, iz njezinih osobnih svjedočanstava (spisa, ukoliko ih ima),

iz svjedočanstava onih koji su je poznavali, a često i s njome živjeli. Svi bi ti razlozi prije svega morali proizvesti “glas o svetosti – fama sanctitatis” dotične osobe, glas koji kao da istu osobu okružuje i koji se također mora dokazati.

Prema tome već je lako nazrijeti kakav i kolik je posao onih ljudi koji se time bave: proučavanje života i svega što ulazi u život dotične osobe (sredina, društvo, uplivi, rod, odgoj, djelovanje...); pronalaženje i proučavanje svih spisa dotične osobe, osobito ako se radi o “autobiografskim” spisima, kao što su dnevnici, pisma, pjesme, sjećanja, molitve i slično; kritičko vrednovanje svjedočanstava drugih kvalificiranih osoba o junačkoj svetosti i o “glasu o svetosti” kandidata ili kandidatice “za čast oltara”.

Sav ovaj uvodni govor treba primijeniti na “slučaj” nadbiskupa i hrvatskog kardinala Alojzija V. Stepinca, imajući u vidu da je potpisani imao udjela u tom “ljud-

Postavljam ovaj naslov mojim stranicama kao izražaj osobnog uvjerenja i kao tezu s tri dijela: prvi i drugi od tih dijela već su utemeljeno dokazani (...), dok na dokazivanje trećega čekaju s nadom tisuće i tisuće vjernika, napose vjernika Hrvata.

Alojzije Viktor Stepinac u stvari je bio predmetom dvostrukog postupka: o svetosti života i o vjerskom mučeništvu. S pravom je stoga o njemu napisano: "Stepinac zaslužuje dobiti čast oltara ne samo zbog kratkog puta mučeništva, nego i zbog dužeg puta junačkog vježbanja u krepostima."

skom" poslu. I inače ja već skoro dvadeset godina radim na tom području pa mogu ustvrditi da, ako na ovom svijetu postoji ijedan ozbiljan posao, to je rad oko dokazivanja konkretne ili življene ljudske svetosti. U tom se radu susreću i teologija, i povijest, i sociologija, i psihologija, i liječništvo: mnoge Božje i ljudske znanosti.

I. dio

Već osamdesetih godina saznao sam da se "sub secreto pontificio - pod papinskom tajnom" vodi kanonski postupak za proglašenje blaženim nadbiskupa i kardinala Stepinca. Istodobno sam živio u blizini oca Alekse Benigara, poznatog Stepinčeva životopisca i glavnog pokretača toga postupka, na kojem je ujedno postao i "krunski svjedok". Jednog dana on me zamolio da na papinskom Zboru za postupke o blaženicima i svecima budem tumač-prevoditelj kod naših hrvatskih ljudi, koji nisu dovoljno poznavali talijanskog jezika (usput budi rečeno da sam već bio "konzultor" istog Zbora, što je o. Benigar dobro znao). Iz tog posla oko prevođenja izjava svjedoka i pisanih svjedočanstava spomenut ću napose dva slučaja: msgr. Frane Franića, splitskog nadbiskupa u miru, i vlč. župnika Josipa Đurana. Prvi je predao gore spomenutom Zboru svoje vlastoručno svjedočanstvo na hrvatskom jeziku (oko šest stranica), dok je drugi svjedočio usmeno. Nadbiskup Franić je oduvijek bio uvjeren u Stepinčevu junačku svetost (kao svetačku "moć" čuva Stepinčevu biskupsku crvenu kapicu), a, kako sam vidio u Stepinčevim spisima, i nadbiskup Alojzije uvelike je cijenio Franića. A kad je službenik "Zbora" msgr. Antonio Casieri (inače jako zaslužan za Stepinčevu stvar) upitao vlč. Đurana što hrvatski vjernici

O. Atanazije J. Matanić OFM rođen je 1922. god. Ugledan je teolog i povjesničar. Umirovljeni je profesor duhovnosti franjevačkog Učilišta *Antonianum* u Rimu. Savjetnik je Kongregacije za svece u Rimu. Sudjelovao je u procesu beatifikacije kardinala Alojzija Stepinca.

misle o Stepinčevoj svetosti, bio je odgovor: "Oni se čude što već nije proglašen blaženim." Navodim ove podatke da čitatelji bolje razumiju, što to znači uvjereno "svjedočiti" o svetosti jedne osobe. I kad mislimo da takovih često vrlo kvalificiranih svjedoka ima više desetaka, a katkad i koja stotina, onda je zaključak lako prihvatljiv.

Dakako, iako se postupak o Stepinčevoj svetosti i mučeništvu vodio "tajno", ipak je nešto o njemu pomalo došlo u javnost. Poznato mi je da je i istarski marksist Ante Ciliga za nj doznao pa je bio upozorio jugokomuniste: "Pazite da vi progonite Stepinca, a Crkva će ga proglasiti svetim." Bilo je uzalud. Tako se i ovdje obistinilo da, usprkos njihovu samohvalisanju, komunisti nisu bili dovoljno ni političari ni diplomati.

II. dio

Uvodno sam spomenuo, i moram ponoviti, da kod svakog postupka za proglašenje nekoga (ili nekoje) blaženim ili svetim (odnosno blaženom ili svetom) traže se i proučavaju svi njihovi mogući spisi, prema kritičkom pravilu da u "kauzama" treba čuti najprije onoga o kome se radi. Tako se zbilo i kod našeg Stepinca. Usprkos mnogim poteškoćama (zna se da su ljudi uništavali

Ako na ovom svijetu postoji ijedan ozbiljan posao, to je rad oko dokazivanja konkretne ili življene ljudske svetosti. U tom se radu susreću i teologija, i povijest, i sociologija, i psihologija, i liječništvo: mnoge Božje i ljudske znanosti.

*Prema glavnoj svrsi
mojega čitanja, dobio sam
potpunu i, rekao bih, prozračnu
sliku Stepinca kao čovjeka vjere i duha,
nade i pouzdanja, po kojima je bio uvje-
ren da će komunizam nestati, Stepinca
učitelja malih i velikih, dosljednoga
Kristova učenika i slugu.*

njegove spise, napose pisma, u strahu pred komunističko-policijskim pretragama), ipak njegovi su preživjeli i mnogobrojni spisi sabrani i popisani, i ima ih mnogo više nego li bi se u prvi mah pomišljalo.

Zahtjevno je pravilo da ih se onda daje na čitanje i proučavanje bogoslovaca, da o njima izreknu svoj bogoslovski sud "pod vidom vjere i čudoređa" tj. ima li ili nema u njima nešto što bi se kosilo s kršćanskom vjerom i moralom. Dapače, teolozi su redovito zamoljeni da na temelju čitanih spisa reknu i više: o osobnosti autora, o naravi njegovih spisa, i o njegovim idejama (koje se možda i često ponavlja), o višestrukoj vrijednosti i važnosti njegovih spisa itd. I, kako spomenuh, budući da nam je (srećom!) Stepinac namro puno spisa i obilne pouke, tada je to njihovo "cenzuriranje" palo na više bogoslovaca, među kojima se našao i pisac ovih stranica.

Jednog me dana msgr. Juraj Batelja, poznati postulator za Kauzu Alojzija Stepinca, zamolio da pod vidikom beatifikacije slugu Božjega preuzmem bogoslovsko proučavanje pisama (korespondencije) Stepinca i također glasovitog "dnevnika" krašićkog župnika Josipa Vranekovića. Poznatih i sabranih Stepinčevih pisama ima do danas oko 650, a Vranekovićev "dnevnik" je pretipkan na mašini i ima usve pet svezaka, možda oko 2000 stranica.

Taj mi je zadatak pribavio puno zadovoljstva: smatrao sam velikom srećom, što me taj posao zapao. Iz onog velikog štiva naučio sam mnogo toga o našem javnom životu i o našim "javnim" ljudima, napose o biskupima, teolozima, intelektualcima, svećenicima i redovnicima; osobito sam vidio što je Stepinac o pojedinima mislio i kako se odnosio, tako da će ti spisi ostati prevažni za našu povijest u prvoj polovici 20. stoljeća. Ali, prema

glavnoj svrsi mojega čitanja, dobio sam potpunu i, rekao bih, prozračnu sliku Stepinca kao čovjeka vjere i duha, nade i pouzdanja, po kojima je bio uvjeren da će komunizam nestati, Stepinca učitelja malih i velikih, dosljednoga Kristova učenika i slugu. Od prvog do zadnjeg lista, od prve do zadnje stranice Vranekovićeva dnevnika on se pokazuje isti i jednak, potpuno svjestan svojega stanja i povijesnog časa (kairo's!) Hrvata i Crkve u Hrvata. Izradio sam moj "teološki sud" (cenzuru) o ovim spisima na desetak stranica, koje se danas mogu čitati u "aktima" za beatifikaciju. Dakako, drugi suradnici Kauze čitali su ostale Stepinčeve spise i dali svoje sudove. Što je pak najvažnije: kod Stepinca se govor i pisanje slažu s njegovim radom. Baš kao kod svetaca!

III. dio

Po papinskom proglašenju "blaženim" Stepinac je priznati vjerski mučenik, tj. blaženi i sveti mučenik. Crkva priznaje njegovu životnu žrtvu pravim vjerskim mučeništvom, on je dostojan štovanja ("venerabilis"), što je teološki znanstveno dokazano. Stepinac je postavljen za uzor i za našeg zagovornika. To je bio možda najteži posao u proučavanju Stepinčeve svetosti, ali, dakako, i najplodonosniji. Glede toga je najzaslužnija komisija (povjerenstvo) devetorice bogoslovaca-konzultora Zbora za postupke o blaženicima i svecima u zajedništvu s predsjedajućim "promotorom fidei – promicateljem vjere" (vulgarno "advocatus diaboli"), što je naknadno prihvatila i prelatska komisija istoga Zbora, a onda je Papa potpisao dekret o Stepincu kao vjerskom mučeniku.

Spomenuta komisija bogoslovaca-konzultora sastala se u Vatikanu 11. studenoga 1997., a odgovorna mišljenja tih povjerenika danas su objavljena u izvorniku (to je gore navedeni svezak "Relatio et vota", Rim 1998.). Potpisani nije sudjelovao u komisiji, nego je naknadno

*Od prvog do zadnjeg lis-
ta, od prve do zadnje stranice
Vranekovićeva dnevnika on se pokazuje
isti i jednak, potpuno svjestan svojega
stanja i povijesnog časa (kairò's!)
Hrvata i Crkve u Hrvata.*

Sluga slugu Božjih na grobu dojučerašnjeg sluge Božjega, blaženog kardinala A.V. Stepinca, listopad 1998. god.

zamoljen od spomenutog promotora da dade svoj sud o Stepinčevu mučeništvu.

Ja sam naime došao u Rim (iz Hrvatske) sutradan poslije bogoslovske rasprave u Zboru za postupke o blaženicima i svecima o Stepincu kao mučeniku. Posjetio sam velecijenjenog promotora (msgr. Sandro Corradini), i on mi je sa žaljenjem pričao o minuloj raspravi, koja je, istina, završila s odobrenjem, ali su također iskršli i jaki prigovori: kakav je Stepinac mučenik koji nije ubijen? zašto ga nisu ubili? ima li veze između možebitnog trovanja i njegove smrti u Krašiću? nije li on u Lepoglavi i u Krašiću zapravo bio povlašten nasuprot drugim zatvorenici? (Nekoji od tih prigovora dokumentirani su u spomenutoj publikaciji konzultorskih mišljenja, a sve

je usmeno potpisanome saopćio promotor.) Stoga je ovaj isti izrazio bojazan "kako poći naprijed?" u postupku, i što će reći prelati, kad budu čitali takove prigovore? Tim više što je Stepinac "prvi slučaj" svoje vrsti, a slijedit će zastalno drugi iz komunističke ere. Promotor me je na koncu zamolio da i ja dadem svoj sud u stvari. Trebalo je "teološki" bolje pokazati da Stepinčeva žrtva ulazi u kanonsko-teološki pojam mučenništva, kako ga Crkva prihvaća.

Latio sam se posla, pošavši od opće prihvaćene definicije vjerskog mučenništva, što ju je pred više od 200 godina dao papa Benedikt XIV. (+1758.), priznati učitelj u predmetu, s djelom "De beatificatione et canonisatione servorum Dei... – O proglašavanju blaženima i svetima slugu Božjih..." U njegov dakle pojam mučenništva ulazi prije svega "voluntaria mortis perpassio" zbog vjere ili koje druge kreposti, uvijek u odnosu na Boga, ali i sve ono što netko podnese "pro Christo" i što ga je dovelo u smrt (nav. djelo, knj. III, pogl. XI, br. 1 i pogl. XII, br. 3; što je sve na liniji prethodnih bogoslovaca, osobito sv. Tome Akvinskog).

Uz to sam pokušao odgovoriti na gornje prigovore i upite i predao sam Zboru za postupke o blaženicima i svecima moje stranice, koje su bile sa zahvalnošću primljene (mogu se čitati u nav. svesku "Relatio et vota", str. 165-169). Tako smo mogli čitati i u našem vjerskom tisku: Stepinčevo mučenništvo dokazuje se poglavito i

Što je pak najvažnije: kod Stepinca se govor i pisanje slažu s njegovim radom. Baš kao kod svetaca!

Kardinal dr. Alojzije Stepinac (autor: Jelačić, 1934.)

odlučno vjersko-teološkim razlozima (znanost, povijest, ljekarstvo nemaju ovdje velike riječi!).

Zaključak

Zaključno mogu ponajprije potvrditi "tezu" izraženu u naslovu: Stepinac je naš svetac, mučenik i veliki crkveni učitelj. Upoznavši dobar dio njegovih spisa i njegovih pastirskih nastupa, došao sam do uvjerenja da

Došao sam do uvjerenja da nam je Stepinac od Boga podan također kao vjerskočudoredni učitelj. Stoga se usuđujem napisati da bi naši biskupi trebali učiniti korak više kod Svete stolice: da Stepinac bude priznat i proglašen "crkvenim naučiteljem".

*Naš se junački
Nadbiskup i mučenik
ističe, poput svih crkvenih
naučitelja: "doctrina et sanctitate
insignis – značajan u nauci i svetosti", a to su dva bitna uvjeta da sluga Božji bude
i učitelj Crkve.*

nam je Stepinac od Boga podan također kao vjerskočudoredni učitelj. Stoga se usuđujem napisati da bi naši biskupi trebali učiniti korak više kod Svete stolice: da Stepinac bude priznat i proglašen "crkvenim naučiteljem". Poznato mi je da kod Svete stolice ima puno sličnih molbi, napose sa strane nekih redovničkih ustanova (franjevci za sv. Bernardina i Ivana D. Skota, monfortanci za sv. Ljudevita Grignion de Montfort, itd.). Prema mojem uvjerenom mišljenju naš se junački Nadbiskup i mučenik ističe, poput svih crkvenih naučitelja: "doctrina et sanctitate insignis – značajan u nauci i svetosti", a to su dva bitna uvjeta da sluga Božji bude i učitelj Crkve.

Kao takav on je živio i znao nastupiti riječju i pisanjem, često u vrlo delikatnim i teškim časovima; on je znao reći svoju prosvjetljujuću riječ usred našeg vjerski i etnički pluralističkog društva, kao katolički rodoljub i nerasistički nacionalist, u pitanjima vjere i čudoređa, kao što je i naše osjetljivo populacijsko pitanje; on je znao izabrati put ljubavi nasuprot smrtonosne komunističke mržnje; on je, osobito, znao pokazati i dati svjedočanstvo vjere i nade, kad su kod nas te dvije ponajveće kršćanske vrednote bile jako izbljedile. Njegova pisma, kao zadnja sredstva apostolata iz sužanjstva, otkrivaju Stepinca kao vjernika nade, u koju je vjerovao usprkos svim poteškoćama. Poznato je da su marksisti ljudima oduzimali baš kršćansku nadu, da bi onda izmislili "das Prizip der Hoffnung – načelo nade" (E. Bloch). Ali eto, naš se Stepinac vjernički i uvjerljivo pozivlje na kršćansku i teologalnu krepost nade, koje je postao uzor i učitelj, i to pod cijenu života. Prihvatimo ga kao veliki, milosni dar Božji!

Zadar, 17. rujna 1998.

Moja sjećanja i doživljaji Nadbiskupa

*Predsjednik Velikog križarskog bratstva dr. LAV ZNIDARČIĆ,
osobni poznanik nadbiskupa Stepinca i njegov bliski suradnik u Katoličkoj akciji,
iznosi svoja sjećanja na doživljaj osobnosti blaženog Kardinala.*

Osobno sam pod raznim okolnostima bio u vezi sa blaženim Alojzijem Stepincem.

Kroz desetljeća sam razmišljao o njemu, našim odnosima i kako sam cijenjenog Nadbiskupa i Kardinala doživljavao.

Rado sam se odazvao pozivu uredništva časopisa NOVA TRIBINA, koji će biti posvećen novom hrvatskom Blaženiku.

Iznijet ću ono što mislim da moram iznijeti, baš sada u času, kada je ALOJZIJE STEPINAC proglašen blaženim.

Kao gimnazijalac sam u našim križarskim listovima čitao da mladi svećenik ALOJZIJE STEPINAC nakon povratka u Hrvatsku djeluje kao duhovni vođa u našim križarskim bratstvima u zagrebačkoj nadbiskupiji.

Bilo je to kratko vrijeme nakon njegovog povratka iz Rima. Vratio se zajedno s kolegom svećenikom FRANJOM ŠEPEROM, koji je bio mlađi od njega. Dr. Franjo Šeper je postao duhovnikom križarica u Zagrebu, te ostao takovim sve do srpnja 1945. g.

*Nije poznao kompromise,
nije bio sklon nekim "nagađanjima"
radi materijalnih pitanja ili možda
smanjenja poreza i sl.*

Stepinac je bio uzoran svećenik, čovjek molitve i rada, pa je stoga osvojio ljubav i pažnju svog nadbiskupa dr. ANTUNA BAUERA, koji ga je nakon samo tri godine svećeništva predložio za svog nasljednika na stolici zagrebačkih nadbiskupa.

Bilo je to za vjernike i za javnost veliko iznenađenje. Prvi sam put mladog Nadbiskupa susreo, kada sam s mojim pok. ocem, koji je bio dugogodišnji suradnik don FRANE BULIĆA bio na sprovodu don Frane u Splitu i Solinu početkom kolovoza 1934. g.

Svi smo s velikom pažnjom i ljubavlju gledali novog Nadbiskupa, koji je odavao lik mladog i ozbiljnog svećenika.

Svećenik

Alojzije Stepinac je borbom u duši izbio svoje svećeništvo i u toku studija se pripremao da bude na selu pastoralni radnik. Najprije kapelan, a onda župnik, jer je volio tog malog hrvatskog čovjeka-patnika, hrvatskog seljaka, kojega je dobro upoznao prije stupanja u bogosloviju.

Stepinčeva je pobožnost bila iskrena, nenamještena. Bilo je dovoljno iz neposredne blizine slušati kako moli: "PRISTUPAM K OLTARU BOŽJEM I SUDI MI, GOSPODINE."

Vratio se iz Rima sa dva doktorata ali nije tražio nikakav položaj ili "bolje" mjesto. Bio je skroman i ponizan. Htio je služiti Bogu i dušama! Druga su to vremena bila!

Iskrena, otvorena i ponizna pobožnost resile su mladog svećenika, pa koje čudo da se posvetio karitativnom radu u gradu Zagrebu i radu s mladeži. Bili su to sve teški problemi tadašnje najveće hrvatske biskupije.

Bio je pravi svećenik: Po Srcu Isusovu!

Dr. LAV ZNIDARČIĆ rođen je 14. kolovoza 1918. godine u Splitu. U rodnom mjestu je završio pučku školu i klasičnu gimnaziju. Po zanimanju je pravnik, a sada umirovljeni je odvjetnik.

Nadbiskupa koadjutora ALOJZIJA STEPINCA prvi put je susreo na sprovodu don Frane Bulića početkom kolovoza 1934. godine u Splitu i Solinu.

Od 1939. godine član je vodstva Velikog križarskog bratstva (Mahnićeva đачka križarska zajednica).

Godine 1940. postaje tajnikom Velikog križarskog bratstva, a u ožujku 1942. godine predsjednikom Velikog križarskog bratstva do obnove, 1992. godine.

Nadbiskup Stepinac je 19. rujna 1943. g. blagoslovio njegov brak, a 19. siječnja 1946. g. krstio njegovog prvog sina Ivana.

Jedan je od petorice predstavnika Crkve koji su pratili proces protiv nadbiskupa Stepinca u Zagrebu (rujan–listopad 1946. g.); danas je jedini živ od njih petorice. Dopisivao se s nadbiskupom Stepincem za vrijeme Nadbiskupova zatočeništva u Krašiću.

Nakon 1990. g. održao je 21 predavanje o kardinalu Stepincu u Hrvatskoj, Austriji, Njemačkoj i Sloveniji.

Stručni je savjetnik u filmu "Kardinal Stepinac" Danijela Marušića (serija "Hrvati koji su stvarali svijet"). Dne 25. ožujka 1996. sudjeluje u emisiji sa Željkom Ogrestom na HRTV (prvi dio razgovora bio je posvećen kardinalu Stepincu). U Zagrebu je održao tri javna predavanja o kardinalu Stepincu i njegovom procesu (1992., 1994. i 1996. g.).

Veći dio života proveo je u Zagrebu, gdje i danas živi.

Kao odličan osobni poznavatelj blaženog kardinala Alojzija Stepinca i kao njegov dugodišnji suradnik, dr. Lav Znidarčić je nedavno objavio knjigu *Alojzije Stepinac* (u izdanju Matice hrvatske), koja predstavlja dragocjen prinos bibliografiji o našem novom mučeniku.

Biskup

Po posebnom nalogu Sv. Oca bio je postavljen nadbiskupom koadjutorom s pravom nasljedstva. Iskreno i ponizno se borio protiv ovako teškog tereta, ali poštivajući obvezu poslušnosti primio je teret, za kojeg je sam predosjećao da neće biti lagan.

Preuzeo je dužnost u teškim predratnim vremenima.

Bilo je problema i izvana, ali i unutar Crkve zagrebačke.

Nikad nije tražio sebe, svoja osobna prava ili kakova priznanja. Htio je samo jedno: savjesno i dosljedno obavljati svoju biskupsku dužnost! To je i ostvario.

Nije bio teoretičar, nego praktičan vođa svoga puka, koji nije nikad napustio, za koji je bio spreman i umrijeti.

Njegov primjer je bio od strane vjernika a i nevjernika cijenjen.

Čvrst karakter mu nije nitko osporavao, pa ni oni koji su ga mrzili – priznavali su da je dosljedan i nesalom-ljiv.

Za sebe nikada nije tražio ništa. Svoj je nasljedni dio na velikom obiteljskom imanju u početku svog svećeničkog djelovanja dao braći. I njegova druga oporuka to potvrđuje.

Borio se za zaštitu prava Crkve protiv – kako je sam napisao – "beogradske hajdučije", ali to nikada nije bilo za njega, nego za narod, kojemu je Crkva bila majka i koja mu je odgajala pomladak.

U najtežim vremenima odlučno je dao uputu: "NEKA ODNESU SVE, PA I KANONIČKE KURIJE U ZAGREBU, ALI NIKAKO POPUSTITI." Nije poznavao kompromise, nije bio sklon nekim "nagađanjima" radi materijalnih pitanja ili možda smanjenja poreza i sl.

Propovjednik

Znao je dobro da je dužan svom puku propovijedati. To nije nikada propuštao. Govorio je kratko i jasno, ne propuštajući zahvatiti aktualne, pa i teške teme. Za propovijedi se pripremao i naučio ih napamet.

Ne bojeći se vlastodržaca otvoreno je znao osuditi one svećenike, koji su pošli za onima koji vladaju, zaboravljajući na svoju svećeničku službu i dužnost. Jedne je (za vrijeme rata) javno označio kao "USIJANE GLAVE", a druge – u doba komunističkih pritisaka i terora: "IZDAJICAMA", znajući dobro da će se takovim javnim nastupima teško zamjeriti onima koji vladaju u njegovoj Domovini.

Slušatelji su osjetili da govori iz dubokog uvjerenja, da iza njegovih riječi stoji njegovo uvjerenje, njegov život.

Govorio je malom čovjeku, ali i vlastodršcima, onima koji sude ovaj svijet. Bio je neustrašiv do te mjere, da nije razlikovao radi li se o članu kraljevske obitelji (Pavle Karađorđević), o čovjeku koji sebe identificira s državom

*Ustajao je u obranu
prava i obranu čovjeka,
bez obzira o kome se radi – Hrvatu,
Srbinu, Židovu, komunisti
ili protivniku Crkve.*

i narodom (Ante Pavelić) ili pak komunistima, koji su došavši na vlast smatrali da im se svi moraju bezuvjetno pokoriti (Josip Broz).

Ustajao je u obranu prava i obranu čovjeka, bez obzira o kome se radi – Hrvatu, Srbinu, Židovu, komunisti ili protivniku Crkve.

Za svoje uvjerenje je bio spreman dati život, svjestan da postupa kao Kristov svećenik, kao biskup koji ni u kojem slučaju ne smije popustiti protiv sile, protiv nepravde i protiv ljubavi.

Socijalni radnik

Kao mladi svećenik, uočivši svu bijedu u tadašnjem gradu kao što je Zagreb, neposredno je zahvatio svojim radom da konkretno pomogne onima, koji su potrebni. Ta je njegova socijalna nota došla posebno do izražaja neposredno prije i u toku II. svjetskog rata. Organizirao je pomoć izbjeglicama iz Trećeg Reicha (Njemačke pod Hitlerom) zaštićujući posebno Židove.

Za vrijeme rata je bio i organizator i velikodušni darovatelj svima onima, koji su trpili bijedu ili bili progonjeni.

Za svakog je čovjeka imao razumijevanja; tko god se na njega obratio nije bio odbijen. I sam je nalazio rješenja za ugrožene, posebno djecu. Smatrao je to svojom velikom dužnošću.

Stepinčev socijalni osjećaj nije potjecao iz neke mode ili želje da se pokaže pred svijetom, ne! To je bio dio njegovog bića, to je bio dio njegove svećeničke i biskupske službe.

Njegova nas je ljubav prema bližnjemu oduševljavala, bila primjer koji treba nasljedovati. Put kojim treba ići!

Uvijek je svojim radom pokazivao da je vjera bez djela mrtva. Živio je i umro kao siromah, a to u ovom našem stoljeću nije bilo na ovim područjima neznatna stvar.

Vođa svjetovnjaka

Od prvih dana svog svećeničkog rada znao je što znači posvetiti se radu sa svjetovnjacima, posebno s mladima. Pristupao je svima. Tražio pomoć i savjet, a kad je trebalo zaštititi progonjene križare, ustajao je u njihovu obranu bez odugovlačenja. Pozivao nas je na dogovor, primao naše sugestije, pomagao u ostvarivanju naših želja i potreba.

Kad sam jednom prilikom upozorio njegovog tajnika dr. Stjepana Lackovića da bi nam bilo drago kada bi nas na poseban način oslovljavao, na sljedećem susretu je molbu nenametljivo i brzo proveo u život. Kad se nismo imali gdje sastati, rado nam je davao i svoj dom i svoj vrt. Bio je spreman pomoći mlade ljude, koji su se oduševljavali za ideale, koji su i njega u njegovoj mladosti vodili.

Križari su mu bili zahvalni. Ostali su uz njega i u najtežim danima. Bili su prisutni i na njegovom suđenju, znajući da će to i te kako platiti. I platili su: preko deset godina komunističke robije i maltretiranja svake vrste. Bila je to ljubav za ljubav.

Kad su ga prisilno smjestili u Krašić, pohodili su ga vodeći križari, a on se odmah raspitivao za one koji nisu mogli doći, jer su bili u zatvorima.

U svojim je načelima bio odlučan, nepopustljiv, ali ga nikada nisam vidio ljutog i neraspoloženog prema čovjeku.

Razlikovao je grijeh od grješnika. Za njega su načela bila svetinja, koju je trebalo čuvati i braniti, ali se za grješnike i one koji su ga progonili molio!

Zatvorenik i pred sudom

Vidjeli smo ga pred sudom, a iz brojnih podataka znamo kako mu je bilo u zagrebačkom zatvoru, u Lepoglavi i Krašiću. Na sudu je odgovarao mirno, bez

*Kardinal i nadbiskup
ALOJZIJE STEPINAC je hrvatskim katolicima ostavio ogroman duhovni kapital. Moramo dobro paziti da ga neodgovorno ne rasipamo i da novog Blaženika djelima slijedimo.*

Ivan Pavao II. pred oltarom Majke Božje Bistričke, kojoj je i kardinal Stepinac bio vjeran cijelim svojim bićem

ljutnje ili odgovora na nepravde, koje su bile očite u montiranoj sudskoj komediji. Nikome nije zamjerao, za svakoga je imao opravdanje i nastojao da radi njega, njegovih odgovora nitko ne strada na bilo koji način! Sebe nije štedio, ali suoptužene da.

Svoju je patnju snosio s velikim strpljenjem, pouzdavajući se u Božju pomoć. Nikada nije mislio na sebe, pa ni onda kada je radi bolesti mogao napustiti svoje vjernike. Ostao je do smrti DOBAR PASTIR, svjestan da mu je dužnost ostati uz svoj narod, koji ga treba.

Protivniku, koji mu je priredio takovu sramotu i koji ga je na različite načine ponižavao i vrijeđao, odgovarao je mirno, suzdržano. Znao je dobro, da nevin pati i da će osuda biti za njega nepovoljna. Ni jednim korakom ni činom nije pokazivao da bi svoj položaj olakšao. Svoju spremnost na žrtvu, pa i žrtvu života je otvoreno pokazao. To je učinio ne samo radi onih koji su ga optužili i sudili, nego i radi onih za koje je spreman žrtvovati se do kraja.

Stepinčeva Crkva

O Stepincu se mnogo pisalo i govorilo, pa smo tako čitali i čuli STEPINČEVA CRKVA. Jedni su to spominjali

s negativnim predznakom, a drugi s vrlo pozitivnim predznakom.

STEPINČEVE CRKVE NIJE BILO!

Prvi koji bi bio protiv toga "naslova" bio bi sam Alojzije Stepinac, koji je znao samo za "jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu".

Nikako nije u skladu s onim što je Stepinac bio i kako je Stepinac djelovao, da se njegovom imenu (bez obzira s kakovim namjerama i željama) dodaje i epitet "Stepinčeva Crkva". Takove nije bilo i nema je. Postojala je i postoji samo KRISTOVA CRKVA, kojoj je Stepinac dosljedno i vjerno služio. To se ne smije zaboraviti. Crkva ne može nikome služiti, a posebno ne pojedincima.

Kardinal i nadbiskup ALOJZIJE STEPINAC je hrvatskim katolicima ostavio ogroman duhovni kapital. Moramo dobro paziti da ga neodgovorno ne rasipamo i da novog Blaženika djelima slijedimo.

* * *

Uza svu svoju skromnost postao je velik, primjer svom narodu i svijetu. Ne tražeći svoju slavu, postigao je slavu pred svijetom, a sada evo i na Nebu!

Hvala mu! Jedino što moramo zapamtiti, to je: treba ga slijediti. Neka ga slijede i oni koji su na položajima u Crkvi i oni koji žele ostati maleni i sami, ali vjerni Kristu Gospodinu, koji nije tražio ni vlast ni novac!

Kada su Stepincu nudili vlast, odlučno je odbio, jer je znao da to njemu nije povjereno, da to ne spada na njega. Novac je za Stepinca uvijek bio sporedna stvar.

Znao je da se mora boriti za Kristovo kraljevstvo, koje nije od ovoga svijeta.

ALOJZIJE VIKTOR je doista ostao VIKTOR – POBJEDNIK!

* * *

Popis osoba koje se spominju u prilogima:

BAUER dr. Antun – sveučilišni profesor, akademik, zagrebački nadbiskup.

BULIĆ don Frane – svećenik, arheolog, počasni doktor zagrebačkog Sveučilišta, ravnatelj Arheološkog muzeja u Splitu.

KARAĐORĐEVIĆ Pavle – knez namjesnik u Karađorđevićevoj Jugoslaviji nakon pogibije Aleksandra I. Karađorđevića u Marseillu 1934. g.

LACKOVIĆ Stjepan – svećenik Zagrebačke nadbiskupije i tajnik nadbiskupa Stepinca do 1945. g. Živi u Americi.

PAVELIĆ dr. Ante – ustaški poglavnik i poglavnik NDH, pravnik.

ŠEPER dr. Franjo – kateheta, rektor Bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu, nadbiskup koadjutor "sedi datus", nadbiskup zagrebački, kardinal i prefekt Kongregacije za nauk vjere u Rimu

ZNIDARČIĆ Ivan – knjižar i fotograf, suradnik don Frane Bulića u arheološkom muzeju u Splitu i društvu "BIHAĆ" za očuvanje starina. ■

Osobnost i poslanje svećenika

Prema nauku i životu kard. A. Stepinca

Postulator kauze za kanonizaciju kardinala Stepinca, msgr. JURAJ BATELJA, sabrao je dio misli što ih je naš Blaženik izrekao ili napisao o svećeništvu u ovaj svoj nagovor kojeg je u svibnju 1996. održao svećenicima studentima Hrvatskog papinskog zavoda Sv. Jeronima u Rimu i ljubazno ga ustupio za objavljivanje u Novoj Tribini.

Uvodne misli

Kardinal Stepinac nije napisao traktata o svećeništvu. Ipak, na temelju njegovih misli, okružnica, pisama i dnevnika moglo bi se sastaviti djela o svećeništvu koja bi na svetopisamskoj osnovi, na razvitku teološke misli i crkvenosti bila ne samo djela o svećeništvu već obilna vrela trajnog njegova oživljavanja i obrazloženje njegova postojanja.

Na Sinodi 1971. god. biskupi su ustvrdili kako su krize očitovane u kleru više doktrinalne, nego li disciplinske naravi, i složno zaključili da govor o zvanju i poslanju svećenika mora biti utemeljen na Božanskoj Objavi.

Prethodno je o tome progovorio *Presbiterorum Ordinis*, a nakon toga pojasnila Pobudnica *Pastores dabо vobis*.

Čitajući tekstove Drugog vatikanskog sabora i pokoncilске dokumente o svećeništvu, te proučavajući život i djelo Alojzija Stepinca lako je uočiti sklad biblijske utemeljenosti, teološke podudarnosti i nadnaravne usmjerenosti ovih dvaju vrela glede prezbiteroва poziva i poslanja.

Čini mi se prije svega uputnim uvesti u te Kardinalove misli na temelju nekoliko napomena o promjenama koje su se dogodile na misaonom i društvenom području suvremenog života, uslijed kojih se često govori o krizama u životu i radu prezbitera, a odraz su zapravo krize osobne vjere. Mislim da je Alojzije Stepinac dobrano osjetio promjene u zajednici naroda koje su se dogodile nijećući ili čak izgoneći božanski zakon iz javnoga života.

Naime, ako je svećenikov poziv do nedavnog vremena imao neku sigurnost u kakvoj takvoj stalnosti javnog poretka, Stepinac je Misnik već u vremenu napetosti što opečatiše odnose između Crkve i svijeta. Bjelodano to pokazuje njegovo vrednovanje svećeničkog poziva, kad

radi sablazni svećenika-oца obitelji, odustaje od hoda k oltaru, nakon povratka iz prvog svjetskog rata 1919. god., da bi 1924. nakon dodatnog promišljanja, savjetovanja s ispovjednikom, hrabro zakoračio prema svećeništvu s odlukom: "I posljednju kap krvi ako ureba žrtvovati za pobjedu kršćanske misli u hrvatskom narodu, koji je već počeo izdisati pod uplivom materijalizma!"¹

Sigurno je u prošlom vremenu prezbiteroва uloga bila zaštićena crkvenim auktoritetom, ugledom, učenošću i duhovnošću, zaštićena i snagom javnih službi jer je mogao osigurati i obraniti svoju čast, svoj ugled, svoje poslanje, pa i svoje imanje. Ovo naše doba, ishitrene ili zakonite demokracije, u neku je ruku već bio dohvatio i Stepinac. Dobro su mu, naime, bili znani zakoni demokracije i dijaloga, i to ne samo unutar Crkve, nego i u dodiru sa svijetom. Nažalost iskusio je što iskušavamo i mi, kako je često puta demokracija zakoračaj u demonkraciju, autoritarizam, anarhiju pa čak i očitu nepravdu, kako za pojedinca tako i za pojedine zajednice.

Zbog osobitosti poslanja svećeniku se u javnom životu tijekom povijesti iskazivalo posebnu pozornost i poštovanje. U doba Alojzija Stepinca, a to je i naše doba, osjećalo se obaranje barijera što su se bile naslagale oko svećenikova lika i njegova je osoba postala poželjnija u neposrednom doticaju, u potrazi za odlutalima, u razgovoru s nevjernicima, u evangelizaciji, kojom je trebalo spašavati i one koji su nesmiljeno nasrtali na Boga, Crkvu, a s posebnim nabojem na svećenika. Stepinac je bio svjedokom desetaka i stotina nevino ubijenih

¹ Pismo Mariji Horvat, bez mjesta, 2. travnja 1924., J. BATELJA, *Živjeti iz vjere. Duhovni lik i pastirska skrb kardinala Alojzija Stepinca*, izd. Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu, Zagreb, 1990., str. 81.

Msgr. Juraj Batelja (rođ. 1949.) bio je duhovnik sjemeništa Zmajević u Zadru. Docent je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu i profesor teologije duhovnosti na Institutu za kršćansku duhovnost u Zagrebu.

Od 1990. godine postulator je kauze za kanonizaciju sluge Božjega Alojzija Stepinca.

svećenika.

Alojzije Stepinac, Pastir u katoličkoj sredini, osjetio je bremenitost i trnovito probijanje dijaloga radi pravoslavnog prozelitizma i velikosrpskog državnog podupiranja svih pokreta, družbi i vjerskih zajednica preko kojih je mogla oslabiti, zapriječiti ili onemogućiti djelovanje Katoličke crkve, kako po njezinim organskim institucijama, tako i po školi, katoličkim organizacijama, vojsci, plaćama župnika i kateheta, neuređenjem Konkordata, itd.

Pred ovako zamašnim djelom ne želim niti mogu biti iscrpan. Navode Sluge Božjega ne donosim kronološkim redom, već snagom njihove poruke u povijesti spasenja.

Dostojanstvo svećeničke službe

Nadbiskup Stepinac se odlikovao nadnaravnom procjenom svećeničkog poziva. Promatra ga u njegovom biblijsko-teološkom korjenu. Svećenici su poslenici Kristovi. U čestitki mladomisnicima 19. veljače 1953. je napisao: "Ne poznajem Vas doduše osobno, jer je proteklo već sedam godina otkad sam nasiljem odstranjen od središta dijeceze, ali ne smeta. Poznajem Vas u Kristu Gospodinu, koji Vas je po svom milosrđu i ljubavi pozvao u svoju svetu službu, najuzvišeniju i najdivniju što je pozna ova dolina suza."²

Pred misterijem svećenikova misterija on zastaje ushićen. Pokoji puta govori u zanosu kakvim je sv. Ivan Krizostom pisao svoje djelo *O svećeništvu*.

U predgovoru knjizi *Odgoj klera*³ je istaknuo ovo: "Ako postoji na svijetu štogod lijepa i uzvišena, onda je to sigurno svećeničko služenje (...) Postoji li na zemlji neko služenje koje bi bilo na korist vidljivom i nevidljivom svijetu, kao što je to svećeničko služenje. Nema ga. To je mogao ustanoviti samo Bog."

Češće je navodio misli sv. Pavla: "Milošću Božjom jesam što jesam!", i ponavljao: "Tako bi trebao govoriti

*"Ako postoji na
svijetu štogod lijepa
i uzvišena, onda je to sigurno
svećeničko služenje (...) Postoji li na
zemlji neko služenje koje bi bilo na korist
vidljivom i nevidljivom svijetu, kao
što je to svećeničko služenje?
Nema ga. To je mogao
ustanoviti samo Bog."*

svaki svećenik."⁴

Poznato je kako je on s jednakom ljubavlju primao župnike, kapelane, svećenike iz drugih biskupija, svećenike prognanike i redovnički kler. U svećeničkom poslanju, vršenom s predanjem i ljubavlju, gledao je najizvrsniji put kojim Bog vodi ljude k vječnom spasenju: tako valjan župnik preporuča čovjeka u svetom krštenju, malenima usađuje u dušu osnovne istine kršćanstva, malene i odrasle neprestano opominje na obveze prema Bogu i bližnjemu, u sv. Misi, kroz slavlje i lomljenje kruha, u pričesti, dijeli dušama hranu Tijela i Krvi Kristove, u sakramentu pomirenja liječi rane dušama, u sakramentu ženidbe daje bračnim drugovima blagoslov Boga Stvoritelja. Svećeničko poslanje je u službi Života vječnoga i boljitka vremenitog čovjekova života. Nadbiskup to potkrepljuje kad oduševljeno govori o svećeničkom poslanju koje omogućuje čovjeku čuvati njegovo ljudsko i kršćansko dostojanstvo, koje ga osposobljuje za život snošljiv i ugodan, koji se lako može pretvoriti u pakao kad čovjek prestane crpiti milosna dobra s vrela spasenja, obezvjeđujući dostojanstvo svećeničkog poslanja; osim toga po svećeniku Krist ozdravlja grijehom ranjene duše, te u grešna srca i odlutale članove zajednice unosi svjetlo pomirenja, vraćajući ih Bogu. U teškom ratnom vremenu i poratnom progonu vjere, kad su mnogi svećenici lažno pozivani k bolesnicima i potajno ubijani, on je hrabrio svećenike na spremnost pružanja sakramenta bolesničkog pomazanja i svete Popudbine.⁵

² Krašić, 19. veljače 1953.; usp. J. BATELJA, *Živjeti iz vjere*, str. 169.

³ *Predgovor hrvatskom izdanju*, u: CAMELE M. G., *Odgoj klera* (prijevod), pripremio BAJIĆ L., Zagreb, 1942.

⁴ J. BATELJA, *Živjeti iz vjere*, str. 273.

⁵ Usp. *Propovijed prigodom pete obljetnice osnutka župe*

*“Isus Krist, Spasitelj
roda ljudskoga, pobrinuo se
je u svojoj dobroti za mnoge zrake
sunca, da bi sunce Njegovih milosti
moglo što bolje obasjavati grešne
ljude. Uz biskupe dao je kršćan-
skom puku veći broj svećenika.”*

Piše jednom mladomisniku: “Doista, veće stvari vam nije mogao učiniti ni svemogući Bog, nego Vas učiniti svojim svećenikom i dati Vam vlast nad Tijelom i Krvi Kristovom ... Na dan svećeničkog ređenja reče Vam: ”Jam non dicam vos servos sed amicos Meos.”⁶

Svoje je svećeništvo započeo živjeti pod geslom: “A ja, ne daj Bože da bih se ičim drugim uznosio, osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je svijet meni raspet i ja svijetu” (Gal 6,14).

“La noblesse oblige.” Preporuča jednom mladomisniku: “Budite dakle pravi plemić Božji! Neka nikada u vašem svećeničkom životu, trajao dugo ili kratko, ne padne ni najmanja sjenka na Vaš svećenički karakter (...) neka nikada ne bude svijesnog prestupka u Vašem svećeničkom životu!”⁷

Kardinal Stepinac je svećenika promatrao ugrađena u djelo spasenja, u poslanje Crkve, najtješnje povezana uz osobu Isusa Krista koji ga pomaza za svećenika “in aeternum”. Dapače, “Isus Krist,” ističe Kardinal u *Katehetskim propovijedima*, “Spasitelj roda ljudskoga, pobrinuo se je u svojoj dobroti za mnoge zrake sunca, da bi sunce Njegovih milosti moglo što bolje obasjavati grešne ljude. Uz biskupe dao je kršćanskom puku veći broj svećenika.”⁸

Prezbiterat je dakle Božje djelo i Božji dar. Krist ga

daje polaganjem biskupovih ruku, i zato je prezbiter duhovno dijete biskupovo, koje postaje trajni i osobit suradnik u djelu spasenja. Nezamislivo je da bi se u životu Alojzija Stepinca mogla i začeti pomisao o čisto funkcionalnom svećeništvu, o svećeništvu s određenim radnim vremenom, o napuštanju službe uslijed teškoća i nerazumijevanja, itd. Za njega je prezbiter osoba bitno i neopozivo uključena u djelo ljudskog spasenja.

Čovjek vjere

Svećenik mora biti stoga čovjek duboke vjere, cjelovite, žive, prave i postojane vjere.⁹ Običavao je govoriti kako “vjera nije kabanica koju možeš po volji okrenuti”¹⁰, ne sastoji se “u izvanjskom obliku koji sakriva trulo srce”¹¹, već je sveudiljno priznanje Boga. “Moralisti bismo,” reče, “kad bi htjeli dostojno vjerovati, ljubiti Boga, pozajmiti si na neki način Njegovo srce, da Mu barem donekle vratimo ljubav za ljubav.”¹²

Prodahnut takvom vjerom mogao je hrabro nastupiti kad su komunisti zaprijetili interkontinentalnim raketama, a nakon što su pojedini svećenici, slabi u vjeri, postali zbunjeni i mislili su da je sve propalo. Napominje stoga u pismu jednom svećeniku 2. rujna 1957. godine: “Ti si, hvala Bogu svećenik vjere, pa se nadam, da ni tebe ni ostale dobre braće svećenika neće impresionirati ni prestrašiti niti komunističke interkontinentalne rakete, da nećeš postaviti svoju nadu niti u američke rakete (...) Ali nomen Domini neće srušiti niti interkontinentalne rakete, makar nosile naoružanje svih A, H, K i U bomba na svijetu.”¹³

“Makar zvijezde padale s neba ... ne bojimo se ... Bog naš ostaje!”¹⁴

Svjedoknade

Znakovito je Kardinalovo pismo vlč. Ćirilu Kosu, duhovniku bogoslova u Đakovu, od 3. srpnja 1959.: “Bogoslovi koji prolaze *per ignem et aquam* do svoga svećenstva, neka budu pravi pastiri duša, a nikad mercenarii i uvijek ljudi najvedrijeg optimizma.”¹⁵

Ako je ikada, a to je danas potrebna strpljivost, protkana nadom, napose svećeniku. “Redditio

Sv. Josipa na Trešnjecima, u Zagrebu, 21. lipnja 1942., u A. Kard. STEPINAC, *Propovijedi, govori, poruke (1941-1946)*, pripremili i uvod napisali J. BATELJA i C. TOMIĆ, izd. Postulatura Sluge Božjega Alojzija Stepinca i AGM, Zagreb, 1996, str. 113.

6 Pismo svećeniku, nepoznatom naslovniku, 9. kolovoza 1956., u Arhivu Postulature Sluge Božjega Alojzija Stepinca, Zagreb, Kaptol 31 (AP), sv. XIII, str. 421.

7 Pismo Mladomisniku, naslovnik nepoznat, Krašić, 9. VIII. 1956., AP, sv. XIII, str. 421.

8 Katehetske Propovijedi, sv. II, (priredio N. BORIĆ), izd. Nadbiskupski Duhovni Stol u Zagrebu, Zagreb 1956, str. 87.

9 Pismo o. Alfonsu Andrašecu OFM, 28. srpnja 1957, AP, sv. XIII, str. 524, usp. Pismo jednom svećeniku, naslovnik nepoznat, Krašić, 12. srpnja 1957., AP, sv. XIII, str. 512.

10 J. BATELJA, *Živjeti iz vjere*, str. 224.

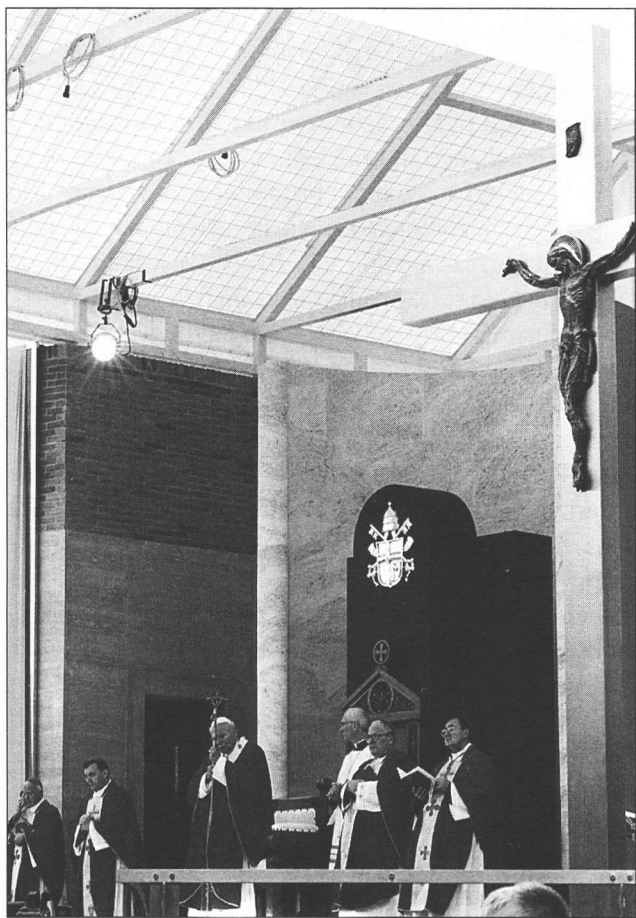
11 Nav. mj., str. 224.

12 Nav. mj., str. 224.

13 Pismo jednom dekanu, naslovnik nepoznat, 2. rujna 1957., AP, sv. XIII, str. 532.

14 Pismo p. Ciprijanu Vupori OFM, Krašić, 18. travnja 1958., AP, sv. XIII, str. 552-553.

15 AP, sv. CXI, str. 3866.

Slavljenje svetih Tajni prilikom beatifikacije blaženog kardinala Alojzija Stepinca

jucunditatis doći će svima koji u ovim burama i olujama ostaju vjerni Bogu i Crkvi njegovoj.”¹⁶ U svim zbivanjima moraju imati pouzdanje, neograničeno pouzdanje u dobrotu, moć i milosrđe Božje. “Pouzdanje i opet pouzdanje u Boga. Bog skriva ulje svoga milosrđa u posudici ‘pouzdanja’. Dakle, pouzdanje, pouzdanje, pouzdanje.”

Navirala su ta ohrabrenja iz duboko proživljenog načela: “U Tebe se, Gospodine, uzdam!”

U malom pismu šest puta spominje pouzdanje.¹⁷

Piše jednom laiku: “Naši siromašni i vjerni seoski župnici pribijeni su na križ boli i danju i noću, da ih duševno dotuku, kad nije uputno i dalje ubijati fizički, kao što se činilo u ratnim i poratnim prilikama. Ipak ostaju vedri, jer im je nada u Bogu.”¹⁸ Neka ostanu puni nade u nepobjedivog Boga. Katolički svećenik koji vjerno služi Bogu, ne može biti malodušan.¹⁹

¹⁶ Pismo svećeniku, naslovnik nepoznat, 25. travnja 1952., AP, sv. XII, str. 161.

¹⁷ Pismo vlč. Živku Mihelčiću, župniku u Cerovcu, 11. srpnja 1955., AP, sv. XII, str. 332.

¹⁸ Pismo dr. Ivi Andresu, 24. lipnja 1954., AP, sv. XII, str. 245.

Dostojanstvo prezbiteroва poslanja možda najbolje izriču ove njegove riječi. “Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, ministri Dei nostri. Dominus vos vocavit, Domino servire debetis, Domino vivitis, Domino etiam mori vos oportet.”

Slavitelj svetih Tajni

Najsvetija dužnost prezbiteroва je slavljenje svete Mise. Što smo mi svećenici bez svete Mise? – pita se u pismu msgr. Smiljanu Čekadi, biskupu u Skoplju.²⁰ Svećenicima piše: “Moramo i mi svećenici uzeti ‘ernst machen’ sa najsvetijim činom na zemlji, svetom Misom, po kojoj se u prvom redu obnavlja lice zemlje. A sigurno se ne može govoriti i ‘ernst machen’, ako se svećenik brižno ne pripravlja na svetu Misu i dolično ne zahvaljuje za nju.”²¹

IZ načina njegova slavljenja Mise rodilo se i ostvarilo nekoliko svećeničkih poziva. Jedan je i ovdje; nadam se da neću izdati “apostolsku tajnu”, ako spomenem da je to p. Ivan Fuček.

“Ne znam samo”, pisao je vlč. Vinku Komeričkom, župniku u Pregradi, 11. rujna 1957., “hoćemo li se i mi svećenici ikada pravo uživjeti u neizmjereno bogatstvo, koje nam je Isus ostavio u svetoj Misi i sakramentima. U prvome redu u svetoj Misi! Ona je nastavak krvave žrtve na križu na nekrvni način.” I nakon što je izložio misli o Misi kao Žrtvi, kao izvoru i vrhuncu kršćanskog života, uskliknuo je: “I zato nikada ne mogu ni sebi ni vama dosta doviknuti: izrabiti (kad je Isus tako dobar, da se upravo želi dati izrabljivati) to božansko bogatstvo, te divne plodove svete Mise, žrtve Isusove na križu. Kada je mundus bio tako naufragus, da se poslužim riječima liturgije, kada tako naufragus kao danas?”²²

Slugu Božjega posebno raduje mnoštvo svećenika adoratora, koji tjedno obavljaju sat adoracije, te svećenici kad prigodom bratskog okupljanja obave najprije adoraciju pred Presvetim.²³ I on je sam bio član tog udruženja i obavljao ure klanjanja za možda one propuštene u prošlosti ili unaprijed za one, kad će biti spriječen.

Neće Vas sablazniti, naprotiv želim Vas utvrditi u vjeri u Presveti sakrament Euharistije. Spomenut ću naime dvaput suzama orošeno Stepinčevo lice. Jednom

¹⁹ Pismo o. Viktoru Crnkoviću OFM., 2. srpnja 1959., AP, sv. XIV, str. 733.

²⁰ Krašić, 26. ožujka 1958., AP, sv. CXI, str. 3832.; usp. Pismo dr. Smiljanu Čekadi, 26. kolovoza 1958., AP, sv. CXI, str. 3828.

²¹ Pismo vlč. Vinku Komeričkom, 2. lipnja 1957., AP, sv. XIII, str. 492.

²² Pismo vlč. Vinku Komeričkom, Krašić, 11. rujna 1957., AP, sv. XIII, str. 535.–536.

²³ Pismo jednom svećeniku, naslovnik nepoznat, 6. prosinca 1956., AP, sv. XXIII, str. 438.

*“Tu moramo tražiti
također duboki razlog
pada našega intelektualnog
svijeta, što je zanemario riječ Božju,
koju naviješta svećenik u crkvi. Jer onaj
koji preporuča duše nije svećenik kako
oni misle, nego milost Božja, koja se
svećenikom služi kao kanalom,
kroz koji dolazi u duše.”*

mu je naime u lice na prkosan način jedan svećenik priopćio da napušta svećeničku službu jer nakon 25 godina nije uspio uzvjerovati u Isusa u Euharistiji i drugi puta kad mu je poslužnik javio da Pavelić nije uvažio njegovu intervenciju za 40 hrvatskih časnika-pobunjenika, i da su strijeljani; i na tu vijest suze su mu niz lice počele kapati u tanjur juhe.

Navjestitelj Božje riječi

Nadbiskup Stepinac je sustavno naglašavao svećenicima potrebu i važnost navješćanja Božje riječi, kao i potrebu njenog uvažavanja u životu slušatelja. U temelj propovijedanja postavio je “delectatio veritatis”, zahtjev da propovjednik bude ljubitelj istine. Navjestitelj Kristove osobe i Kristova nauka. Zar nije svojim stavom do smrti sustavno ne samo navješćao, nego i branio Božansku osobu Kristovu i njegove Crkve? Odsijeva to i u brojnim njegovim nagovorima kleru. U Kristu Isusu vidio je rješenje na sve čovjekove probleme. Zato je Kristovu osobu postavio ponajprije za temelj svoje kršćanske osobnosti, svoje duhovnosti, svoje pobožnosti, želio ju je staviti u srž propovijedanja svojega klera, imajući na pameti kako sva teološka zrenja i ljudska umovanja koja nisu na Kristu utemeljena odvođe od istine, a svaki svećenikov govor mora po Kristu voditi ka Kristu.

Znakovite su u tom vidu njegove riječi izgovorene u propovijedi akademika prigodom uskrarne ispovijedi i pričesti, 26. ožujka 1944. u Zagrebu: “Nema sumnje, da bi teško griješio dušobrižnik, koji bi zanemario dužnost navješćivanja riječi Božje. Ali nema sumnje ni o tome, da bi radio zlo i svaki katolik, bio on intelektualac ili

priprost čovjek, koji bi prezirao i omalovažavao riječ Božju, što ju svećenik kao zastupnik Božji nedjeljom i blagdanom naučava u crkvi. Isus Krist je išao tako daleko, da je ovaj prezir i ovo omalovažavanje riječi Božje označio kao siguran kamen zabačenja.”

U nastavku spomenute propovijedi navedene misli pojasnit će upozorenjem kako je upravo omalovažavanje Božje riječi uzrok mnogih zala. Reče: “Tu moramo tražiti također duboki razlog pada našega intelektualnog svijeta, što je zanemario riječ Božju, koju naviješta svećenik u crkvi. Jer onaj koji preporuča duše nije svećenik kako oni misle, nego milost Božja, koja se svećenikom služi kao kanalom, kroz koji dolazi u duše.” I u nastavku donosi primjer Donosa Cortesa, španjolskog poslanika u Parizu. Naime, na prigovor, kako on, čovjek visoke naobrazbe i profinjenog duha, voli slušati priproste propovijedi svećenika, Cortes je dao lijep odgovor: “Kad svećenik govori s propovjedaonice i naviješta riječ Božju, onda ja uvijek iza njega vidim Boga.”

Slično će reći i vojnim svećenicima na završetku duhovnih vježbi, 24. studenoga 1941., kad im je, na osobit način, stavljao na srce propovijedanje Božje riječi. Opominje ih i potiče da propovijedaju vojnicima ne “prazne priče ili ljudsku mudrost, nego Krista raspetoga”. Potom ih je ohrabrio napominjući: “Ako budete morali koristiti, budite otvoreni kao sveti Ivan Krstitelj (...) Kad budete morali tješiti, budite blagi kao Krist koji na grobu Lazarovu plače zajedno s drugima, ali više nego ustima, gospodo, propovijedajte raspetoga Isusa svojim životom. Jer po tom se najviše poznaju sluge Božje, po riječima svetoga Pavla, ‘što razapeše tijelo svoje strastima i požudama’ (Gal 3, 24). To će biti najbolja propovijed vojnicima i zalag svakog uspjeha.”

Dužnost je svećenikova propovijedati. “Danas narod potrebuje riječi Božje više nego možda ikad u povijesti roda ljudskoga.”²⁴ U odlučnom pismu dominikancu o. D. Budroviću, iznosi svoje gledanje na propovijedanje. Načelno treba iznositi vjerske istine pozitivno, ali ne pasti u drugu skrajnost da se ispušta dogma o paklu. Sveto pismo mora biti poglaviti sadržaj propovijedanja. Sam je počeo narodu tumačiti Bibliju, počevši od knjige Postanka. No posebno naglašuje da premalo molimo za uspjeh propovijedanja.²⁵ Piše patru Leonu: “Doista, živimo u vremenu kad je došlo do potpune dekristijanizacije javnog života. Nije upravo radi toga potrebne danas nego ikada prije propovijedanje riječi Božje?” I govori o tužnim vremenima za vrijeme Henrika

²⁴ Pismo o. Leonu OFM, 9. siječnja 1954., AP, sv. XII, str. 219.

²⁵ Pismo o. Dominiku Budroviću O.P., 3. kolovoza 1955., AP, sv. XII, str. 335.–339.

Vrhovni Svećenik Crkve, Ivan Pavao II., u Solinu (listopad 1998.)

VIII. kada nisu propovijedali niti znali propovijedati ni biskupi ni svećenici. "Ne govori li možda ta činjenica bolje od ikoje druge o šizmi Katoličke crkve u Engleskoj?"²⁶

'Sensus Ecclesiae'

Svećenik nije samo sin, nego i svećenik Crkve.²⁷ Njegovo služenje je "proslava Isusa Krista".²⁸ Stoga je i norma po kojoj je nadbiskup Stepinac prosuđivao svećenike bila mjera u koliko se pojedini svećenik svojski borio za pobjedu Kristova kraljevstva u svijetu. "Mi se kao svećenici", reče, "ne možemo baviti stranačkom politikom, i neka je daleko od nas, ali isto tako poštujemo i ne bojimo se istaknuti svoje ljubavi prema hrvatskom narodu. Mi znamo što jesmo i svog hrvatskog imena ne trebamo se nikad stidjeti."²⁹

No njegov politički stav može se pravilno vrednovati samo na temelju uvjerenja sažeta u riječima:

"Svećenik, koji je /u moralnom pogledu/ na svom mjestu, politički najviše čini za svoj narod. On čini više nego svi političari."³⁰

"Jao svećeniku, koji bi kušao mimo svog biskupa voditi neku posebnu crkvenu politiku (...) Ali jao isto tako biskupu, koji misli, da je mudriji od Petra, Sv. Oca i da će svojom nekom zasebnom crkvenom politikom postići uspjehe kojima će se diviti svijet."³¹

Crkva je zasnovana na Petru. Dok je za vrijeme pastirskog rada tu istinu vjere hrabro navijestao, u sužanjstvu ju je predano živio. Kad je progon radi stvaranja nacionalne crkve odvojene od Rima postao strahovito težak, pisao je:

"Ako misle ovakovim mjerama slomiti Katoličku crkvu, onda su velike naivčine, jer Crkva se Katolička ne upire niti na kardinala Stepinca niti na bilo kojeg čovjeka, nego na Isusa Krista, kojega zamjenjuje na zemlji Petar, Sveti Otac. A Petar ne umire!"³²

26 Usp. **Pismo p. Leonu O.F.M.**, 27. lipnja (godina nečitljiva), AP, sv. XVII, str. 1382.

27 **Pismo vlč. Franji Kuhariću**, 26. srpnja 1955., AP, sv. XII, str. 333.

28 J. BATELJA, **Živjeti iz vjere**, str. 169.

29 Nav. mj., str. 177.

30 J. VRANEKOVIĆ, **Dnevnik**, sv. IV, str. 87s.; usp. nav. mj., sv. II, str. 10.

31 **Pismo vlč. Vinku Komeričkom**, Krašić, 7. siječnja 1957., u J. BATELJA, **Živjeti iz vjere**, str. 274.

32 **Pismo naslovljeno "Prečasn"**, Krašić, 29. travnja 1958., AP, sv. XIII, str. 558-560.

*“Svećenik, koji je
/u moralnom pogledu/
na svom mjestu, politički najviše
čini za svoj narod. On čini više
nego svi političari.”*

Oznake svećenikove crkvenosti najprepoznatljivije su u brizi što je iskazuje za Crkvu načinom propovijedanja Božje riječi rječju i primjerom, te proživljenošću i vjerom kojom s Božjim narodom slavi i pomnjom kojom dijeli tajne Euharistijske Žrtve.

Ovaj sud donosim na temelju brojnih njegovih okružnica o katehetskom načinu propovijedanja, o biblijskim referencijama u donošenju primjera, o točnom počinjanju svete Mise, o sabranosti slavljenja Euharistije, o pripremi i zahvali za Misu, o čuvanju presv. Sakramenta, o spremnom podjeljivanju Popudbine, o duhovnoj Pričesti, o brizi za dostojan izgled crkvenog posuđa i liturgijske odjeće. U tom je vidu, u 37 propovijedi, protumačio knjigu Levitskog Zakonika.

Božanski Časoslov

Svećenik mora biti čovjek meditacije i razmatranja, čovjek molitve. Znao je koliko tijekom života slabi zelus svećeničke revnosti. Stoga inzistira na duhovnim obnovama, rekolekcijama, duhovnim vježbama, osobnoj molitvi, unići naime u sebe sama, da bi poput sv. Augustina pronašao sebe u Otajstvu Kristova poslanja i uzdigao se u nadvisine.

Tako je u pismu upravljenom vlč. Vinku Komeričkom, tada župniku u Pregradi, naglasio: “Mislim pak, da Ti ne trebam posebno isticati, da među odlična *arma spiritualia* svećenikova spada meditacija, razmatranje. I kad bi koji svećenik kušao podcijeniti važnost dnevnog razmatranja, stavio bi se iznad auktoriteta proroka, koji govori: ‘Desolatione desolata est terra, quia nullus est, qui recogitet corde.’ Ako je meditacija potrebna redovniku unutar četiri samostanska zida, kud više nama svećenicima, koji smo izvrgnuti svim navalama svijeta i po danu i po noći. Kako možemo izbjeći ruševinama naše duše, ako živimo po svjetski, bez pravog poznavanja naših svećeničkih dužnosti, mlitavi? A kako su teške i velike dužnosti svećeničke!... Onda samo moći ćemo gorjeti kod prikazivanja svete

misne Žrtve, kod molitve brevijara, *sancta sancte tractare*, kao što je dijeljenje svetih sakramenata i sakramentalna, jer će nas upravo meditacija učiniti *ignem urentem*, kao što veli Psalmista: ‘Et in meditatione meae ardescet ignis.’”

I podsjeća na pale svećenike i među njima neki *columnae* katoličkog pokreta. “Raditi, raditi, raditi bilo im je geslo. Da bude uspjeh što veći na oko, radili su, ali zanemarili meditaciju ili bolje vlastitu dušu, i rezultat je bila *ruina magna*.”³³

Slavitelj sakramenta pomirenja

Uz poticaje na spremno i radosno naviještanje evanđelja, nadbiskup Stepinac potiče svoje svećenike da što češće pristupaju sakramentu pokore, ispovijedi. Istaknuo je to ovako govoreći katehetama grada Zagreba, u veljači 1941. godine:

“Mi se evo spremamo, da u ovoj svetoj jubilarnoj godini /o 1300-toj obljetnici prvih veza Hrvata sa Svetom Stolicom/ preporodimo čitav naš narod duhom Božjim (...) A tko od nas ne zna, da je jedan od važnih koraka na tom putu iskrena sveta ispovijed svakog pojedinca, kad poput rasipnog sina pada raskajan u naručje Oca nebeskoga.

Nije li to, gospodo katehete i braćo vjernici, *memento* za nas, da mislimo najprije na same sebe te i mi nastojimo oživjeti u sebi vjeru u ovaj sakramenat oproštenja i marljivo se koristimo njime? (...)

Nastojimo stoga oživjeti, opet u sebi vjeru u vrijednost ovoga svetog sakramenta. Neka nam opet dođe pred oči, da ovo nije nikakvo mučilište savjesti nego istinsko oslobođenje savjesti. Neka nam dođe živo pred oči, da je sveti sakramenat pokore divna Božja institucija u kojoj Božja svemoć pritiče u pomoć našoj nemoći (...)

Potrebno je, rekoh, da opet nanovo oživimo u sebi vjeru u vrijednost ovog svetog sakramenta, jer smo svi slabi i u vreći života ohladi i zaboravi se mnogo toga, što nam je potrebno kao korica kruha. I mi rado podlegnemo ljudskim obzirima i ljudskom stidu, da otvorimo srce svoje tamo, gdje ćemo naći najotvorenije srce, srce ispovjednika (...)

Ako dakle hoćemo, da u ovoj svetoj jubilarnoj godini što više ljudi privedemo k Bogu kao izgubljene ovce (...), iskoristimo sami ovaj sveti sakramenat, da kao pravi prijatelji Božji uzmožemo posredovati kod Boga za one, koji su se grijesima udaljili od Njega.”

Prigodom plenarnog sastanka zagrebačkih kateheta, 7. prosinca 1941., zagrebački Nadbiskup održao je

³³ Pismo vlč. Vinku Komeričkom, 1. lipnja 1957., AP, sv. XIII, str. 491.

*“Žalosno je, kad neki
svećenici zaborave na uzvišeno
dostojanstvo svoga zvanja i bace
se ili u numizmatiku, ili na učenost, ili
na studij, ili se bave sa stvarima, koje se
ne slažu sa njihovim svećeničkim zva-
njem. (...) Više puta bi čovjek zapla-
kao, kad misli, da se svećenik
ili redovnik bavi svačim.”*

značajan nagovor. Nakon što je ustvrdio činjenicu propadanja nebrojenih duša, reče, kako se posvuda zamjećuje pojavnost slična onome, što je Isus Krist nazvao “mrsko opustošenje”, o kojem govori Daniel prorok. I navodi formalizam u pobožnosti, razvratnost u obitelji, nepoštivanje zakonitoj vlasti, nasilje i pljačku, mržnju koja je ljudska srca sledila i okamenila. Ima mnogo uzroka tome. Nadbiskup Stepinac želi upravo svećenicima svratiti pozornost na jedan uzrok koji nije možda najzadnji, ali je jedan od bitnih, a zove se: “komotnost, nerad, nebriga onih, kojima su povjerene neumrle duše”.

On je bolno osjećao i nestašicu svećenika, kako u općoj Crkvi, tako i u svojoj Zagrebačkoj nadbiskupiji. Jedan od uzroka vidi upravo u mlakosti onih koji su već pozvani, posvećeni i poslani. Stoga u spomenutoj propovijedi katehetama opominje. “Ali nema sumnje ni u tom, kad bi oni koji su tu, bili puni oduševljenja za Božju stvar i napeli svoje sile, da bi u mnogim krajevima bila sasvim druga situacija za Crkvu nego li jest.”

Nakon što je naveo primjer apostola Pavla u gorljivosti u radu za Božje kraljevstvo, Nadbiskup je nastavio: “Kako bijednu figuru prave u poredbi s apostolom Pavlom oni svećenici, koji hoće da im se rad u ovim teškim vremenima ograničuje na samu njihovu dobru volju (...), kojima je prvo pitanje kad im se povjeri koja zadaća, kakova će biti nagrada (...), kojima je prvo pitanje kad se žele natjecati za koje mjesto, da li je u materijalnom pogledu bolje nego ono koje ostavljaju, i ima li na novom mjestu više vremena za razonodu nego

li u dosadašnjem! *Amice ad quid venisti!*”

Nakon tih proročkih kazivanja o propustima, uznastojao je ohrabriti subraču zboreći ovim riječima. “Rad za Boga naša je najveća čast, rad za Boga naša je prva dužnost! Naša najveća ambicija mora biti da u svemu postanemo slični Kristu (...) da možemo i smijemo nastaviti djelo Kristovo (...) Mi smo u službi evanđelja. Tamo gdje službenici evanđelja spavaju, tamo neprijatelj brzo zasije kukolj lažnih nauka koje duše strovaljuju u propast.”

I potom je svoj nagovor zaključio riječima: “Ono što Bog od nas očekuje nije uspjeh (jer taj ovisi o Njemu), nego rad, i On naplaćuje ne uspjeh, nego trud i muku koju smo uložili. Neovisno od uspjeha izrabimo talente, koje nam je Bog dao, i u školi i izvan škole, da ih s obilnim kamatima vratimo Gospodaru života, kad dođe da načini račun sa svojim slugama.” Znakovito je što je o svećenstvu prozborio i u nagovoru sestrama milosrdnicama, održanom 24. rujna 1944. Govoreći o nastanku staro-katoličkog pokreta, koji je najprije poljuljao, a potom odveo iz Katoličke crkve uzdrmale svećenike, Nadbiskup reče: “Nema tu nikakvog idejnog naziranja, nego prljavština života, zanemarivanje brevijara iz dana u dan, pogotovo izostavljanje molenja sv. krunice, koja nema obveza pod smrtni grijeh, zatim zanemarivanje drugih pobožnosti, a kad se tome pridruži i zlo društvo, pa i žena, onda se pada sve dublje i dublje. Na taj način dođe se i do otpada i tako daleko, kao što je došao jedan otpali svećenik, koji je zanijskao djevičansku čistoću Majke Božje.”

Ozbiljno se na tu temu osvrnuo govoreći i sestrama uršulinkama, 17. listopada 1945., rekavši: “Žalosno je, kad neki svećenici zaborave na uzvišeno dostojanstvo svoga zvanja i bace se ili u numizmatiku, ili na učenost, ili na studij, ili se bave sa stvarima, koje se ne slažu sa njihovim svećeničkim zvanjem. (...) Više puta bi čovjek zaplakao, kad misli, da se svećenik ili redovnik bavi svačim.”

Uz nastojanje da svećenici budu svetog i neporočnog života, brinuo se i da savjesno vrše osobito im povjerene dužnosti. Na poseban način bijaše osjetljiv za savjestan rad svećenika vjeroučitelja, kateheta. Svjedoči to i njegov vrlo ozbiljan govor održan katehetama grada Zagreba na početku školske godine 1943. Bijahu mu dobro poznate teške prilike u kojima se živjelo i radilo u prosvjeti. Ali jer se radilo o vjeronauku, o kršćanskom odgoju i oblikovanju duša, nije propustio naglasiti kako te teške okolnosti ne mogu niti njih niti njega “izuzeti od dužnosti koje smo na sebe preuzeli svetim svećeničkim ređenjem i nastupom katehetske službe”.

I kad su pridošle tužbe, da neki katehete ne rade,

1 ZA VOLJU DRUŠTVA I POP SE OŽENI. (NARODNA)

*“U društvu svetih Boga
će gledati oni svećenici, koji su
kroz pedeset, šezdeset godina obrađi-
vali njive ljudskih duša, a kao nagradu
često puta primali poruge svake vrste,
trpili nasilja, a često puta zapeča-
tili sve mučeničkom smrću.”*

koliko bi mogli i morali, on ih vrlo obzirno potiče na savjestan rad, govoreći: “Vi, gospodo i braćo katehete, nastojte da marljivim svojim radom izbijete svaki povod tužbama, kao da ne vršite svjesno ono, na što ste kao katehete obvezani. Potrebno je do maksimuma iskoristiti vrijeme napose sada, kada manje više sve škole moraju raditi u vrlo skućenim prilikama i uz stalne prekide.”

Potom ih svjetuje na blagi i molitvom nadahnut pristup u radu s mladima. Učinio je to ovim riječima: “Mi katolički svećenici imademo uvijek u ruci sredstvo, kojem se ništa ne može oprijeti, ako hoćemo da nešto postignemo. To sredstvo je sveta molitva. Pa da lakše doskočite zlu, na koje se tuže kadkada i građani, da se mladež razuzdano vlada pod svetom Misom u crkvi, utecite se svemogućem sredstvu, molitvi! Neka ne prođe ni jedan dan, a da se povjerene Vam mladeži ne sjetite u svetoj Misi, breviru ili inače u molitvama, i uvjeren sam, da će se prilike i u ovom pogledu izmijeniti usprkos očajnim prilikama, koje vladaju u čitavom svijetu.”

Ne zaboravlja skrenuti pozornost katehetama na osobitu skrb za one mlade kršćane koji svoje opredjeljenje za Krista radosno žive. “Nastojte, reče, tu izabranu mladež privući u bilo koje /katoličko/ društvo, da se onaj sveti plamen, koji je Krist donio na svijet, raspali u njima, pa da onda zapale njime i svoju okolinu, drugu mladež, koja je mlaka, nemarna i neupućena. Jer, moglo bi doći vrijeme, a možda čak nije ni daleko, kad će se od svih nas tražiti možda i krvava žrtva za priznanje naše vjere. Za taj slučaj valja biti spreman.”

Spomenuti nagovor završava riječima ohrabrenja kako bi vjeroučitelji muke i brige nove školske godine podnosili Kristovom ljubavi, koja sve podnosi i sve prašta. Bit će to “novi dragulj u kruni vječnoga života, koju vam pripravlja onaj, kome služite”.

O toj nagradi progovorio je i na Sve Svete 1945., nakon što su zaredale zapreke vjerskom nauku i učestali progoni svećenika. Reče: “U društvu svetih Boga će gledati oni svećenici, koji su kroz pedeset, šezdeset godina obrađivali njive ljudskih duša, a kao nagradu često puta primali poruge svake vrste, trpili nasilja, a često puta zapečatali sve mučeničkom smrću.”

Jedinstvo i bratsko ophođenje među svećenicima

U oporuci što je napisao 28. svibnja 1957., kako vjernicima Zagrebačke nadbiskupije, tako i svemu hrvatskome narodu, insistira na očuvanju crkvenog jedinstva: Složni budite! Ništa on toliko ne stavlja na srce svojim svećenicima nego slogu, jedinstvo, jedno srce.³⁴

Necessitas caritatis.

Na početku svoje natpastirske službe 1937., reče u pozdravnom govoru predstavnicima svećenstva. “Poznam poteškoće pastoralnog klera. Njihove poteškoće bit će i moje poteškoće. Zajedno ćemo trpjeti i zajedno se radovati da budemo jedno srce i jedna duša.”³⁵

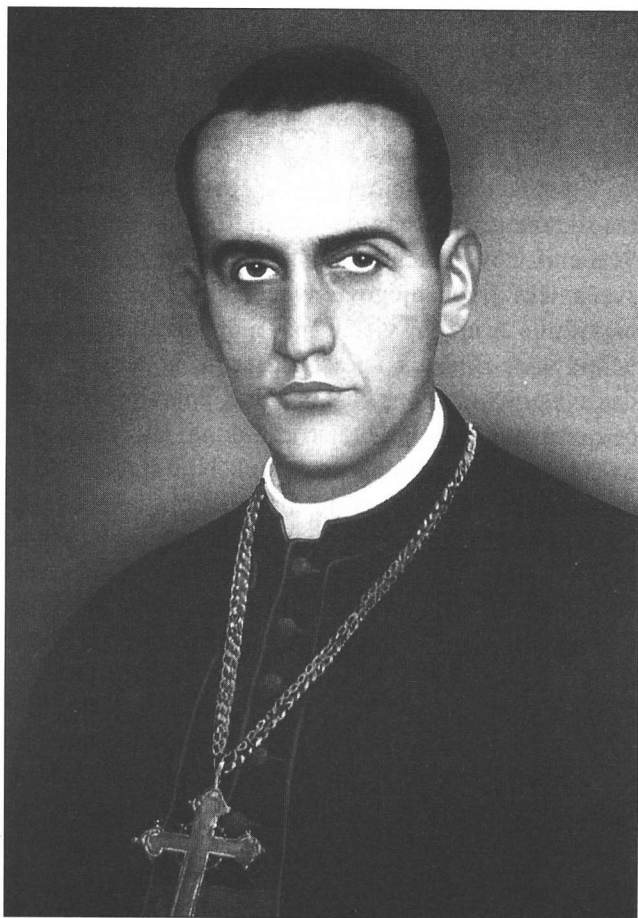
I župljani sa svojim župnikom moraju biti jedno srce, jedna duša.³⁶ No posebno ističe jedinstvo u radu između dijecezanskog i redovničkog svećenstva; jedan su jedincati prezbiterij.

Bog je skriven u svećeniku. Navodeći arškog župnika Vianeja, reče: “Kad bismo imali vjere, vidjeli bismo Boga sakrivenoga u svećeniku kao svjetlo iza stakla, kao vino pomiješano s vodom”, i zatim nastavi: “I to vrijedi za svakoga svećenika, pripadao on svjetovnom, dominikanskom, franjevačkom, isusovačkom ili kojem mu drago kleru. Kroz svakoga od njih, po riječima svećevim, proviruje Bog koji ih je pozvao u svoju službu. I zato je razumljivo, da svi moraju biti jedno srce i jedna duša, kad su svi sluge Boga Višnjega, i kad se sjete, da je Spasitelj na Posljednjoj Večeri s posebnom toplinom molio za sve ‘ut unum sint – da budu jedno’. Zato me je neugodno dirnulo, kad sam čuo, da su neki mladi svećenici prigodom mlade Mise u Samoboru stavljali nerazborite prigovore franjevcima, zaboravivši, da ‘zelus imprudens plus officit quam proficit’, i da nam danas, ako ikada, mora biti geslo, makar pripadali raznim redovima ili svjetovnom kleru: ‘Getrennt marschieren, vereint schlagen’, /napredovati zasebno, ali tući

34 Usp. Pismo vlč. Mati Žlimenu, župniku u Petrovini, 3. travnja 1956., AP, sv. XIII, str. 378.

35 J. BATELJA, *Živjeti iz vjere*, str. 174.

36 Pismo vlč. Antunu Klasincu, župniku u Lasinji, 3. travnja 1956., AP, sv. str. 379.

Kardinal Alojzije Viktor Stepinac, hrvatski metropolita

ujedinjeno/ sotonu i njegovo kraljevstvo, da se uspostavi u svem svijetu kraljevstvo Kristovo 'regnum veritatis et vitae, regnum sanctitatis et gratiae, regnum justitiae, amoris et pacis.'"³⁷

U pismu isusovačkom provincijalu, čiji redovnici drže dijecezansko sjemenište, govori o problemu kako postupiti kad neki mladić u biskupskom sjemeništu osjeti redovnički poziv. "Ja dakle smatram, da bih ogriješio svoju savjest, ako bi jednom mladiću, kod kojeg su očiti znakovi poziva Božjeg za redovničko zvanje, priječio to zvanje zato, jer je bio pitomac dječ. sjemeništa. Neki prerevni svjetovni svećenici misle, oslabit će naš svjetovni kler i župe ostati prazne. Moje je mišljenje, da se veoma vara svjetovni svećenik, koji smatra, da je za nas izgubljeno zvanje, ako jedan mladić iz našeg sjemeništa ode u redovnike." I navodi razloge, zašto nije izgubljen bilo da radi u svojoj provinciji ili da kao misionar pođe u misije. "Ako imademo pred očima Corpus Christi Mysticum, bez sumnje će se na bilo koji način izbiti

korist i za našu dijecezu, odnosno domovinu."³⁸

Isusovačkim mladomisnicima piše: "Ja se dakle radujem, da se pomnožio broj svećenika Gospodnjih u teško iskušanoj crkvi šutnje."³⁹

Jednom isusovačkom mladomisniku piše: "Ja se iskreno radujem kad vidim da se popunjuju redovi svjetovnih svećenika, dobrim i revnim dušama. Ali se isto tako radujem, a možda i više radujem, kad vidim da se popunjuju redovi redovničkog klera revnim i dobrim svećenicima."⁴⁰

Sva se njegova želja sastoji u Isusovoj molitvi: *Da budu jedno!* To potvrđuje i pismom o. Stanku Baniću, franjevcu, od 21. kolovoza 1958.: "Neobično mi je drago čuti o lijepom skladu između Vas i tamošnjeg svećenstva. To je Duh Božji! Ubi caritas et amor, Deus ibi est!"⁴¹ "To krasno djeluje na narod, koji i te kako shvaća onu riječ: 'Ecce quam bonum et jucundum, habitare fratres in unum.'"⁴²

Sluga Božji se raduje svakom svećeničkom pozivu. Prati s ljubavlju rast svećeničkog zvanja, i koliko može od poklona obilato daje za sjemenište, sjemeništare, bogoslove i siromašne svećenike.⁴³

Uslijed pomanjkanja svećenika osnovao je još davne 1939. Djelo za svećenička zvanja, organizirao prve subote u mjesecu, kao svećenički dan i dan molitve za dostatan broj pozvanih i posvećenje već zaređenih prezbitera. Ljubav im je iskazao i osnivanjem svećeničkog doma i svećeničke menze.

Doista je pobudna riječ kojom je predusreo, zamislio i ohrabrio jednog svog rođaka na putu do svećeništva. "Znaj veći dar ne možeš dati sebi, svojim ukućanima, hrvatskom narodu, već dobrim svećeničkim životom. Sve su prilike takove da možeš takav postati. Ali znaj da je bolje biti dobar kršćanin, nego zao svećenik!"⁴⁴

"Najveća je kazna za narod, reče drugom zgodom, ako ga Bog liši svećenika, ali i zli svećenici su nesreća za

38 Pismo provincijalu o. Ivanu Kukuli S.J., 10. lipnja 1956., AP, sv. XIII, str. 401. s.

39 Pismo Mladomisnicima Družbe Isusove, 16. kolovoza 1957., AP, sv. XIII, str. 525.

40 Pismo o. Edomiru Ciku S.J., 7. kolovoza 1954., AP, sv. XII, str. 265.

41 Pismo o. Stanku Baniću O.F.M., 21. kolovoza 1954., AP, sv. XIII, str. 592.

42 Pismo o. Stanku Baniću O.F.M., 4. lipnja 1957., AP, sv. XIII, str. 494; usp. Pismo o. Stanku Baniću O.F.M., 16. prosinca 1958., AP, sv. XIV, str. 641s.

43 Pismo provincijalu o. Ivanu Kukuli D.I., listopad 1953., AP, sv. XII, str. 202; Pismo vlč. Matiji Burja, mladomisniku iz Krašića, 4. siječnja 1957., AP, sv. XIII, str. 452.

44 J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik*, sv. II, str. 167s.; usp. J. BATELJA, *Živjeti iz vjere*, str. 181.

37 Pismo o. Afonsu Andrašecu O.F.M., 28. srpnja 1957., AP, sv. XIII, str. 524.

narod.”⁴⁵, 1

Znakovita je i ova njegova usporedba: “Prije će pasti zvijezde s neba, nego li tko potpuno istrijebi Katoličku crkvu s lica zemlje prije konca svijeta. Zato možemo vjerovati i njegovim riječima: ‘Ni vrata paklena neće je nadvladati!’ Ako bi je tko mogao srušiti, bili bi to u prvom redu loši svećenici.”⁴⁶

Svećenik koji je mlak u duhovnom životu ne može biti goruć niti u vršenju svojih pastoralnih dužnosti. Nije se zgražao nad takvim ljudima, ali je žalio što su Božjem djelu uskratili punu ljubav, očinski i ponizno popravljao. ‘Peccata sacerdotum – peccata nostra!’ Da su svećenici bili radini i požrtvovni, drugačije bi bilo. O Bože, što će iza 50 godina opet za nas reći! Qui stat, videat ne cadat! – Koji stoji neka pazi da ne padne!”⁴⁷

Doista, prema svjedočanstvu Sluge Božjega Alojzija Stepinca “nije dosta biti svećenik, već je važno biti dobar svećenik!”⁴⁸

“Da nam je samo svećenika Božjeg duha – spasiti ćemo jadni naš narod!”⁴⁹ “Sa sto dobrih svećenika mogu preporoditi dijecezu!”⁵⁰

A što je rekao svojim neposrednim slušateljima, to danas govori i nama.

10. Apostol Bogorodičine slave

Svećenik mora voditi duše. Kako ih voditi k Bogu? Po primjeru Svete Bogorodice! Često potiče na odanost prema Majci Božjoj, kako je on obično naziva. “Vjerni Kraljici svećenika, Majci Božjoj. Ona će vam pokazati pravi put i isprositi snage i vama i vašem stadu u sadašnjim olujama.”⁵¹ Svećeniku koji ga moli za blagoslov na početku svojeg pastoralnog rada preporučuje prije svega neograničeno pouzdanje u Boga, a kao drugo da bude veliki štovatelj Bogorodice. Po svjedočanstvu tolikih svetaca ona je “vodovod nebeskih milosti”. Upravo je imperativ za svakog svećenika da bude iskren i duboki štovatelj Bogorodice. Uzmogne li tu pobožnost presaditi u srca svojih ovaca, može biti uvjeren u uspjeh svoga svećeničkog djelovanja.⁵²

1. TEŠKO OVCAMA KOJE VUK ČUVA. (NARODNA)

45 J. BATELJA, *Živjeti iz vjere*, str. 179.

46 *Pismo Studenticama*, Krašić, bez datuma, J. BATELJA, *Živjeti iz vjere*, str. 179.

47 J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik*, sv. II, str. 143.

48 *Pismo vlč. Matiji Burja*, Krašić, 4. siječnja 1957., AP, sv. XIII, str. 452.

49 J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik*, sv. II, str. 298.

50 Nav. mj., sv. I, str. 83.

51 *Pismo svećenicima slaviteljima 10. obljetnice svećeništva*, Krašić, 7. lipnja 1954., AP, sv. XII, str. 242.

52 *Pismo vlč. Marku Periću*, 21. rujna 1954., AP, sv. XII, str. 275.

Drugom svećeniku čestita što je započeo svoju pastirsku službu pod dobrim znakom: “Assumptio Beatissimae Virginis Mariae! A onda je došla lijepa svetkovina: Ime Marijino, signum pobjede nad krvnim neprijateljima duša.”⁵³

U pismu svećenicima *Marija i svećenik današnjice* iznosi razloge i potrebu svećeniku štovanja Bogorodice. Svećenik u ovim danima koji su puni pogibliji za njegov svećenički život, njegovu svećeničku čast, a što je i najvažnije za njegov vječni spas mora držati stalno pred očima uzor Blaženu Djevicu Mariju, koja se u ovim danima pravog potopa zla i opačine, pojavljuje na nebu čovječanstva kao ona otajstvena duga, što se pojavila na nebu u vrijeme iza općeg potopa. Nije sigurno slučaj da baš sada bezbošci sviju dlaka i boja tako bijesno udaraju na Mariju i izvrgavaju ruglu pobožnost prema Majci Božjoj. Što više da pokažu prezir i mržnju prema Njoj, svakom zgodom pišu malim slovom njezino sveto i uzvišeno ime. Svećenik mora biti sol terrae i lumen mundi. Mora slijediti Mariju u čistoći, koja je izložena danas teškoj pogibli, a svećenik mora ostati čist pod svaku cijenu. Mora slijediti Bogorodicu u poslušnosti. Ne nalazimo na čitavom svijetu u svojoj povijesti čovječanstva poslušnijeg stvorenja nego je bila Marija. Svećenik je obećao kod ređenja svome ordinariju: reverentiam et oboedientiam.

Poslušnosti nema bez žrtve. Svećenik koji nije u stanju ništa žrtvovati za Boga i Crkvu Njegovu, nije shvatio niti kršćanstvo, a kamoli bit svećeništva. I najmanji povjetarac progona mora otpuhnuti takav list sa stabla Crkve. Marija je uzor, speculum justitiae, ali dobra mati, Mater sacerdotum. “Zato, braćo svećenici, držimo najprije sami bez prestanka pred očima speculum justitiae, neokaljanu Majku Božju! Ako taštim ženama nikada ne dosadi zuriti u zrcalo, da isprave i najmanje nedostatke na licu, zašto bi nama kada dosadilo upirati oči u speculum justitiae, neokaljanu Majku Božju, da očistimo svaku mrlju sa svoje duše.”⁵⁴

Taj marijanski vid života i svećeničkog služenja Sluge Božjega Alojzija Stepinca i njegove misli o svećeništvu završit će riječima iz pisma što ga je on napisao nepoznatom naslovniku iz sužanjstva u Krašiću. “Odakle slabom čovjeku Alojziju Stepincu toliko pouzdanje? To i Vi već naslućujete u vašem pismu. Iz pouzdanja u Majku Božju! Takovo pouzdanje čestitam Vama i svima ostalima.”⁵⁵

53 *Pismo vlč. Josipu Frkinu*, 1. listopada 1958., AP, sv. XIV, str. 622.

54 *Pismo svećenicima: “Marija i svećenik današnjice”*, srpanj 1954., AP, sv. XII, str. 209. ss.

55 A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac, hrvatski kardinal*, str. 298.

Moderan, nemoderan, ali Božji!

*Što su to naši mladi redovnici i svećenici tih sudbonosnih godina nakon 1945. "dobili kao dar od velikog Biskupa iz Krašića"?
Rukovet svojih uspomena na našeg novog Blaženika sabrao je
za naš list o. MILJENKO BELIĆ DI.*

L ik kardinala Alojzija Stepinca bogat je i sadržajan, tako da omogućuje našoj znatiželji i našem studiju nekoliko pristupa, od kojih svaki ima nam reći ne tek nešto, nego i mnogo. Ovaj moj članak iznijet će nešto moje, osobno; iznijet će kako sam ja doživio velikog Nadbiskupa. To ipak neće biti nešto vezano tek za jednog pojedinca, jednog od mnogih takvih, nego što smo tada doživljavali svi mi, čitava naša generacija kao takva, a u Kristovoj Crkvi u Hrvata. Sudbonosne 1945. godine navršio sam 24 godine života i kao pripravnik svećeništva u Družbi Isusovoj te godine pošao na jednogodišnju pastoralnu praksu. U jesen 1946. nastavio sam studij bogoslovije i dovršio ga 1950. Dakako, svako od nas, tadašnjih mladih, na svoj je način proživljavao ono što se je tada zbivalo. Ipak, postoje neke nevidljive niti koje na neki svoj način povezuju više-manje sve pripadnike iste generacije. U tom smislu, mislim, nešto od onog što sam ja tada doživljavao, doživljavali su i drugi.

Što se je tada zbivalo u mojoj dragoj Hrvatskoj? Što se je zbivalo u Kristovoj Crkvi tada, napose kod nas u Hrvata? Godine 1945. nastupio je politički i ideološki režim, nadahnut marksizmom. Na području religioznosti taj je režim nastupao kao ateističan. U nekim je točkama bio antiteističan. Konkretni teren – i u vremenu i u prostoru – mijenjao se je: nekad je bio zmijski lukav, nekad brutalan (vlast su imali oni koji su proveli ono što kazuje tužna ali i uzvišena riječ – Bleiburg). Od 1948. godine postaje vidljiv lom s Informbiroom. Taj lom imao je posljedice u dva smjera: i pokušaj neke suradnje s tadašnjim Zapadom (ali koji je istodobno pokušavao biti tolerantan prema komunističkom režimu, no onom koji je prekinuo sa Staljinom); i pokušaj uvjeravanja Staljina i njegova bloka da je taj režim nepokoleblivo vjeran nenatrunjenom, autentičnom marksizmu i lenjinizmu.

Što smo tada doživljavali mi tadanji bogoslovi? Mi

koji smo se slomili da u onim vremenima za koju godinu budemo Kristovi svećenici, svećenici Njegove Crkve u dragom nam Hrvatskom narodu, narodu u onim onakvim vremenima? Brzo nam je bilo jasno, i postajalo je sve jasnije, da je naročito važno upravo ono specifično svećeničko, dubinsko, u užem smislu baš duhovno. Jest, znali smo i htjeli smo poštovati ožiljke udaraca po glavi nekih od naših tadanjih kolega – spomenimo samo to, a kao simbol ostaloga – ali smo istodobno nekako "osjećali" da još pri tom, i u dubljim slojevima svega toga, ima još nešto i još važnije. Nismo to formulirali – a možda i ne bismo ni umjeli striktno formulirati – no u našim je dušama to bilo posve jasno. Vjera je stvarnost. Bog je Bog i za ovu situaciju, Bog i za mene u ovoj – baš u ovoj! – situaciji zaista jest Bog, Bog u teoriji, Bog u mojoj praksi; Bog kada nema drugog svjedoka osim Boga sveznajućeg

Vjera je stvarnost.

Bog je Bog i za ovu situaciju, Bog i za mene u ovoj – baš u ovoj! – situaciji zaista jest Bog, Bog u teoriji, Bog u mojoj praksi; Bog kada nema drugog svjedoka osim Boga sveznajućeg i svoje savjesti; Bog pri mom susretu s drugima, pojedincima ili zajednicama.

O. Miljenko Belić DI, rođ. 1921. u Đakovu, završio je filozofiju i teologiju u Zagrebu. Predavao je filozofske discipline na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu i na Vrhbosanskoj visokoj teološkoj školi u Sarajevu. Sudjelovao je na domaćim znanstvenim skupovima i na međunarodnim tomističkim i skotističkim kongresima u Oxfordu, Beču, Rimu, Padovi i Salamanki. Umirovljeni je profesor ontologije i metafizičke antropologije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu.

i svoje savjesti; Bog pri mom susretu s drugima, pojedincima ili zajednicama. Dakako, nažalost, i naša je generacija imala svojih slabosti; daleko smo od želje da bismo sa hvastali i izdizali nad druge. Ali znali smo već tada, a kroz život to smo sve više i više doživljavali, da čovjekova definicija tek je djelomično izrečena kad kažemo da je čovjek životinjsko biće obdareno razumom (animal rationale); postoji i nadopuna, da je čovjek životinjsko biće obdareno razumom i – još više – stvoren u Kristu (animal rationale – creatum in Christo). I u tom gledamo svoj bit, svoj program, svoje ispravljanje lutanja, svoju nadu za budućnost – u vremenu i u vječnosti, u Kristu, još preciznije Njegovu Srcu, baš Srcu, s Nebeskom Majkom.

Tim nas je smjerom usmjeravalo – po volji i zamislama Duha Svetoga – ono naše vrijeme, i njemu, baš u tom vremenu, našem tadanjem vremenu, svijetli lik velikog Nadbiskupa.

Napose želim istaći onaj njegov utjecaj što ga izriče naslov ovog napisa: "Moderan, nemoderan, ali Božji". A što je to nek' objasni događaj u vezi s papom Pijom XII. Kao što je poznato, Pijo XII. običavao je kroz sve ratne godine prigodom Božića iznositi božićnu poruku mira. Kao jedan od uvjeta same mogućnosti mira među narodima on je spominjao i poštivanje međudržavnih ugovora. Tamo negdje, valjda 1942. ili 1943. ja sam se tada toj točki Papina govora jako čudio. Bio sam mlad i neiskus, nisam znao gledati u budućnost. "Kako nesuvremeno!" tako sam, otprilike, tada mislio. A bilo je – tada, a i sada je – vrhunski suvremeno! Tada su se međudržavni ugovori bez ikakvih "skrupula" brzo i lako, a jednostrano, otkazivali. Nije trebalo dugo čekati pa da postane sasvim bjelodano kako je Papa tada bio nadvremenski suvremen.

A stupica prividne sigurnosti nije samo na religioznom području štetna. O Aleksandru Solženjicinu, otprilike u

vrijeme kad je on dobio Nobelovu nagradu za književnost, napisao je jedan književni kritičar kao veliku pohvalu da je on imao hrabrosti biti nemoderan (pišem prema zapamćenju). Dakako, upravo time osigurao si je potrebnu slobodu i velik umjetnički domet.

Taj poticaj – i smjerom inspiracije i njenim intenzitetom – tada je zračio iz nadbiskupa i kardinala Alojzija: moderan, nemoderan – to uopće nije važno. Presudno je: Božji, ili ne Božji. Takav je on bio u cijelom svom liku.

No mene se je tu dojmila još jedna pojedinost. Radilo se o njegovu otvorenom zahtjevu, a pred komunističkim vlastima, za poštivanje sakramenta svete ženidbe baš u koliko je to Kristov sakrament. "To je sveta tajna", tako je njima rekao. Ja se ne sjećam kojom zgodom, pred kojim osobama, u kojem kontekstu. To je vjerojatno negdje zapisano, no ja ne bih znao naći gdje je to objelodanjeno. I zato u prosudbi mogu se osloniti samo na to svoje takvo zapamćenje. Uvjeran sam da je sve u Nadbiskupovu nastupu bilo primjereno temi razgovora, bez nelijepog predikanja; ali jest bilo riskantno da će ga odbaciti ili ismijati. No to tog svetog čovjeka nije zanimalo. Zanimalo ga je je li to – ovdje i sada – nešto Božje: da ili ne.

Ovakve konkretne pojedinosti čuvale su nas da se ne izgubimo pod samim općim dojmom njegova primjera i tako se izgubimo u nekoj neodređenoj magli.

"Putna oprema"

Još sam nešto iz onoga vremena zapamtio i doživio kao svoju "putnu opremu" za cijeli moj kasniji život. Po ljudskoj slabosti dojmovi s vremenom blijede, ali je to što sada kanim iznijeti, i danas važno kako je bilo onda. Pa neka i ovo moje spominjanje obnovi i učvrsti u meni ozračje onih doživljaja.

Ispričat ću događaj. Bilo je to 1952. godine, kad je zagrebački Katolički bogoslovni fakultet bio izdvojen iz

U našem tadanjem razmišljanju nije bilo u pitanju 'što' će se od nas za Crkvu tražiti. U nama je živjela želja da 'način kako' ćemo mi to izvesti bude što dostojniji.

zagrebačkog Sveučilišta. To je izdvajanje imalo nekoliko neugodnih posljedica na raznim segmentima i nivoima. Uz drugo, bogoslovi su izgubili studentske povlastice za služenje vojnog roka. Nema više mogućnosti studentskog odgađanja vojnog roka, pa od sada moraju ići kad budu pozvani, makar to bilo pod vidikom studija u vrlo nezgodno vrijeme. Također rok služenja po vremenskoj dužini trajanja i po načinu i vrsti nije bio više studentski. Baš u to doba našao sam se sa skupinom svojih tek nešto mlađih kolega, i to onih koji su bili pogođeni baš tom promjenom. Kako su vedro ti dragi mladi ljudi gledali na svoju tadanju bogoslovsku situaciju! Kako su bili ponosni – ali ponizno ponosni – bez ikakve bahatosti, kako su svojom vedrinom i svojom spremnošću na sve htjeli pomoći svojim biskupima: "Neka biskupi pitaju nas je li nama draže ići ovako vojsku, ili bi nam bilo draže da oni popuste." A radilo se je, u koliko sam pravo zapamtio, o pokušajima komunističkog režima da od biskupâ iznudi obustavu zabrane za ono tadašnje zaista nedopustivo svećeničko udruženje.

Svi smo pri tom nekako osjećali Stepinca koji je tada bio kardinal i bio je kao zatočenik u Krašiću. U našem tadanjem razmišljanju nije bilo u pitanju 'što' će se od nas za Crkvu tražiti. U nama je živjela želja da 'način kako' ćemo mi to izvesti bude što dostojniji. Slikovito rečeno, mi smo tada osjećali da je Kardinal dvjesta koraka ispred nas (odnosno, da smo mi dvjesta koraka iza njega). Ali, da je on kojom nesrećom klonuo i svoju prednost od tih dvjesta koraka na stazi zauzimanja za Kristovu Crkvu smanjio za pedeset koraka, tako da bi njegova prednost imala ostati sto pedeset koraka, bilo bi se dogodilo ipak nešto drugo: mi bismo povećali naše zaostajanje, i kasnili bismo ne samo sto pedeset koraka, nego dobrano više.

Iz toga je vremena i ovaj moj doživljaj koji sam doživio u Đakovačkoj biskupiji prigodom korizmenog ispovijedanja u jednoj našoj lijepo vođenoj seoskoj župi.

*Moderan, nemo-
deran – to uopće nije
važno. Presudno je: Božji, ili
ne Božji. Takav je on bio
u cijelom svom liku.*

*Tu je bila ljubav
prema Kristovoj Crkvi,
a to znači prema Isusu, prema
Njegovu Srcu, prema Nebeskoj Majci,
a s time, na naš specifičan sveće-
nički način, i prema našoj
dragoj Hrvatskoj.*

Okupilo nas se je možda i dvadesetak ispovjednika. Doprivši ispovijedanje narod se je razišao, a mi smo pošli župniku domaćinu na večeru. Komentirali smo vijest koja se je upravo tih dana javila. Jedan naš po godinama nešto stariji subrat, a na glasu kao izvrstan vjeroučitelj, bio je kažnjen (ne sjećam se više kojom kaznom) zato što je organizirao održavanje vjeronauka u crkvi. Obrazloženje osude: on je uveo u crkvi školu općeg obrazovanja, tu postoji raspored sati za pojedine grupe, odnosno razrede, tu se govori o postanku svijeta, itd., ukratko, to je škola općeg obrazovanja.

U toj grupi svećenika te večeri ja sam vjerojatno bio najmlađi; drugi su bili malo stariji od mene, uglavnom oko srednje životne dobi. Jedan je od nas rekao – a svi smo mislili isto – otprilike ovako: "Povlačili smo se mnogo, možda i previše. Sada povlačenja više nema. Pa koga zatvor pogodi, neka ga pogodi!"

Baš te večeri – sjećam se dobro – razgovarali smo i o svetom Kardinalu u Krašiću, uz drugo zato što je i do nas, ondje skupljenih te večeri, došlo jedno pismo s Kardinalovom porukom za jednog između nas ondje. Ovo iz Krašića, i ono naše "sada povlačenja više nema", ne smije ga biti, ne može ga više biti – kako je to skladno išlo zajedno!

Kako bi nas krivo shvatio – ili točnije rečeno, uopće nas ne bi shvatio – onaj koji bi u toj svećeničkoj večeri nakon ispovijedanja vidio tek nešto što književnici opisuju kao trenutak odluke glavnog junaka kad drama, odnosno tragedija, već ide prema svome vrhuncu! Nije tu bilo nikakvog teatralnog nimbusa. Tu je bila ljubav prema Kristovoj Crkvi, a to znači prema Isusu, prema Njegovu Srcu, prema Nebeskoj Majci, a s time, na naš specifičan svećenički način, i prema našoj dragoj Hrvatskoj.

I to je moja generacija – i ja u njoj – dobila kao dar od velikog Biskupa iz Krašića. ■

Stepinac i masonstvo

Na temelju dosadanih radova ugledni povjesničar dr. IVAN MUŽIĆ iznosi sintezu svojih istraživanja o Stepinčevu shvaćanju slobodnoga zidarstva.

I. dio

Stepinac je promatrao sva zbivanja, dakle i ona politička, s metafizičkoga aspekta, pa je zato osuđivao sve pokrete i postupke koji su bili protivni kršćanstvu. Veliku je opasnost gledao u materijalističkoj i ateističkoj doktrini komunizma. Godine 1935. bogoslovima u Germaniku poručio je: "Najveća opasnost u mojoj domovini nije ni nacionalni socializam, ni borba između Srba i Hrvata, pravoslavnih i katolika, već boljševizam."¹ Međutim, Stepinac je držao da je boljševizam duhovno čedo slobodnoga zidarstva i zato je zaključivao da je glavna opasnost za hrvatski narod i Katoličku crkvu bilo masonstvo.² Ante Trumbić je zapisao dne 29. lipnja 1934. o svomu susretu sa Stepincem i ovo: "Ne boji se za budućnost hrv. naroda u krilu Kat. crkve. Kad Hrvati ne bi bili katolici, kao narod bi ih nestalo. Čini utisak da u svojem budućem radu namjerava se baciti svom snagom na promicanje vjerskih interesa i ustati na odbranu vjerskih interesa protiv dosadašnje masonsko-pravoslavne antikatoličke politike... Osuđuje svaku kampanju koja se ovdje vodi preko režimske stranke. Hoće da stvaraju, kaže, 'duhovno jedinstvo', bez ikakva duha. To je kao framasoni (kroz cijelo vrijeme bjesni

protiv framasona), koji govore o čovječanstvu, o bratstvu, o Bogu, koga su stvorili po svome kalupu, a protiv svake prave religije, a u prvom redu protiv Katoličke crkve. Mjesto duhovnog jedinstva stvaraju duhovni kaos. Zavađaju, kvare, truju našu mladež, sprečava se učenje vjeronauka itd."³

Nadbiskup je u svomu *Dnevniku* (kako je kadkad u razgovorima sam nazivao svoje bilješke koje je vodio na Kaptolu kao nadbiskup osobno ili preko tajnikâ) dne 30. svibnja 1934. zapisao i sljedeće: "U Jugoslaviji vlada danas masonerija. Na žalost i u srcu hrvatskog naroda u Zagrebu ugniježdila se ta paklena družba, leglo nemorala, korupcije i svakog nepoštenja, zakleti neprijatelj Crkve katoličke pa prema tome i hrvatskog naroda. Bez znanja i odobrenja masonerije ne može nitko doći na uplivni položaj. Nije šala uhvatiti se s njom u koštac, a ipak se mora u interesu Crkve, naroda hrvatskoga i same države Jugoslavije ako misli i dalje egzistirati. Jer ovo nasilje koje danas vlada podržava masonerija. A nasilje vodi u propast. Ne vidim ni to kako bi hrvatski narod mogao egzistirati kraj ovakvih nasilja. Baš ta nasilja dovela su već tako daleko da najveći dio Hrvata već pomišlja da kida sasvim sa ovom državom."⁴

Stepinac bilježi u *Dnevniku*, dne 2. srpnja 1934., da je bio u Beogradu i prije podne posjetio sva ministarstva. "Bio sam svagdje odmah vrlo ljubezno primljen. Čuti se i nehotice masonski duh u vladi."⁵ Stepinac dne 4. srpnja

¹ Eugen K. Beluhan, *Stepinac govori*. Valencia, 1967., s. 363.

² Činjenica je da je masonstvo u jugoslavenskoj državi između dva rata vodilo bespoštednu borbu protiv Katoličke crkve. Srpska povjesničarka Nadežda Jovanović proučila je masonsku građu u Arhivu Jugoslavije u razdoblju između dva rata. Na temelju toga je sljedeće zaključila: "Glavna oštrica njene (masonske – pr. I.M.) delatnosti bila je usmerena protiv uticaja Katoličke crkve i delovanja klera" (N. Jovanović, *Odnos okupatora i kvislinga prema masoneriji u Srbiji 1941–1942*. Godišnjak grada Beograda, knj. XVIII, 1971., s. 79.). Opsesivna ideja jugoslavenskog masonstva između dva rata bila je težnja odvojiti Katoličku crkvu u Jugoslaviji od Svete stolice. U tomu se smislu često raspravljalo na sastancima loža. Usp. I. Mužić, *Masonstvo u Hrvata*. V. izdanje, Verbum, Split, 1997., s. 353.–379.

³ Ljubo Boban (priredio), *Alojzije Stepinac: Nepoznati dnevnik*. (U daljem tekstu: *Dnevnik*), Danas (Zagreb), broj od 15. kolovoza 1989., s. 64.–65.

⁴ *Dnevnik*. Danas, broj od 8. kolovoza 1989., s. 65.

⁵ *Dnevnik*, Danas, broj od 22. kolovoza 1989., s. 67. Stepinac je imao izvrstan dar zapažanja. "Od trideset i devet vlada, u šest su masoni bili predsjednici, u trideset i jednoj ministri inostranih poslova, u

Dr. Ivan Mužić je rođen 14. rujna 1934. u Solinu. Diplomirao je 1958. na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Godine 1967. bio je delegat Katoličke crkve u Hrvatskoj na Svjetskom kon-gresu katoličkih laika u Rimu. Do svršetka 1971. branio je kao odvjetnik optužene u više političkih procesa (u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini). Na početku 1972. protiv dr. Mužića je u Splitu kreiran politički proces sa suspenzijom odvjetničke pisarnice.

Svoje radove dr. Mužić je započeo objavljivati već kao srednjoškolac. Poznata su mu djela: *Razmatranja o povijest Hrvata; Hrvatska politika i jugoslavenska ideja; Izrael i Antikrist; Katolička crkva u Kraljevini Jugoslaviji; Stjepan Radić; Masonstvo u Hrvata; Podrijetlo i pravjera Hrvata; Pavelić i Stepinac*.

Osvrtni na dosadašnje Mužićeve knjige koje su u stručnim recenzijama dobile najviša priznanja, objavljeni su na hrvatskom, njemačkom, talijanskom, engleskom, španjolskom i francuskom jeziku. Ime dr. Mužića uneseno je u najuglednije internacionalne biografske leksikone. Dr. Mužić je u znak posebnog priznanja za znanstveni rad promoviran 7. lipnja 1989. na Malti u počasnog doktora jedne od najcjenjenijih sveučilišnih zaklada u svijetu *The Marquis Giuseppe Scicluna International University Foundation*. Zbog znanstvenih zasluga odlikovan je i brončanom medaljom glasovite *Albert Einstein International Academy Foundation* – USA. Član je Talijanske arheološke akademije (*Accademia Arheologica Italiana*) u Rimu.

Rezultati koje dr. Mužić iznosi o najosjetljivijim temama moderne hrvatske povijesti nikoga ne ostavljaju ravnodušnim. Činjenica je da se poslije nekog vremena nakon objavljivanja pojedinih Mužićevih knjiga njegovi zaključci, makar i šutke, gotovo u cijelosti prihvaćaju.

Dr. Mužić je u predavanju "Stepinac – Božji svjedok i branitelj ljudskih prava", koje je dne 13. prosinca 1990. na Papinskom franjevačkom učilištu *Antonianum* organizirala Papinska međunarodna marijanska akademija, dokumentirao odnos Stepinca i prema masonstvu.

1934. bilježi i ovaj dojam iz Beograda: "Masonerija drži čvrsto uzde u rukama. Indirektno sam to i Kralju spomenuo u razgovoru, da ga ne uvrijedim, jer mnogi tvrde da je i on mason. Gđica Kristić (Miss Any Kristich) pričala mi je da Kralj ne voli masone 'jer će, veli, srušiti i prestolje'." Stepinac pod istim datumom bilježi da ga je posjetio francuski zastupnik Robert Schumann i dodaje: "Schumann mi je pričao da kralj dolazi na jesen u Pariz radi zajma, ali da će biti protiv i tražiti prije da se Jugoslavija uredi federativno. Dodao mi je kao uvjereni katolik, da je ovome kriva masonerija, koja dirigira iz Pariza i našom zemljom." Stepinac dne 5. kolovoza 1934. zapisuje i ovo: "U isto vrijeme dok se vršio Slet prodavala se u gradu brošura o Strossmayeru pod zaštitom državnih vlasti. Brošuru je napisao neki Mijo Mažuran. No inspirator je bio po nalogu lože masonske dr. Šurmin..."⁶

Stepinac je u svojoj okružnici od 6. kolovoza 1934., koju je adresirao na župne urede, napisao da će dnevnik "Hrvatska straža i ubuduće biti 'najjača obrana protiv bujici nemoralna i bezvjerstva, što ga u vjerni hrvatski katolički narod širi masonska i liberalna štampa.'" ⁷ *Hrvatska straža* je predvodila u borbi protiv masonstva. Župnik Josip Vraneković zapisuje i ovo Stepinčevo sjećanje: "Sjećam se, koliko je puta dragi naš o. Janko (Šimrak) znao doći k meni, pa samo pokaže bolno lice, rekavši: 'Pa znate, kako je!' Znao sam ja dobro! Zapravo sam *Hrvatsku stražu* uz ono malo pretplatnika sam uzdržavao. Taj jedini naš dnevnik imao je malu tiražu, ali je bio solidno uređivan. Kako su ga se protivnici bojali, osobito masoni! Velika je zasluga Šimrakova, što je raskrinkao masone. Kako su bijesni bili, kad je jednoga dana u *Hrvatskoj straži* osvanula slika lože! Točno je bilo označeno i mjesto, gdje koji od 'braće' sjedi. Razbijali su glavu, kako je to otkriveno i nikako nisu mogli doznati... 'Masoni su strepili pred svakim njezinim brojem' reče Kardinal. – U Francuskoj je bio nađen na željezničkoj pruzi ubijen sudac, koji je vodio istragu o nekom masonskom škandalu. O. Janko se raspisao o tome, da je sam francuski konzul došao k meni intervenirati, neka bi se prestalo s tim pisanjem."⁸

dvadeset i četiri ministri prosvete, u dvadeset i dve ministri pravde, u dvadeset i sedam ministri trgovine i industrije, u šesnaest ministri unutrašnjih poslova, a u dvadeset vlada ministri finansija. Masona je bilo u gotovo svim političkim partijama..." (Zoran D. Nenezić, *Masonerija u Srba od početka 18. veka do danas*. Blic /Beograd/, broj od 22.–23. studenoga 1997., s. 11.)

6 *Dnevnik*, Danas, broj od 22. kolovoza 1989., s. 67.–69.

7 *Hrvatska straža*, VI/1934., 188, 1.

8 Aleksa Benigar, *Alojzije Stepinac, hrvatski kardinal*. Ed. Glas Koncila i Hrvatska franjevačka provincija, Zagreb, 1993., s. 252.

Stepinac je na biskupskom sastanku 28. siječnja 1939. o *Hrvatskoj straži* sudio ovako: "Veliku je uslugu učinila svojom beskompromisnom borbom protiv masonerije, protiv marksizma i pučkofrontaštva."⁹ Na strani Stepinca u odnosu prema masonstvu posebno su se od 1934. i 1935. angažirali katolički laici okupljeni oko Jeronimskog društva.¹⁰

Stepinac 12. kolovoza 1934. bilježi: "Složan napadaj masonske i liberalne štampe na naše katoličke svetinje biva iz dana u dan sve veći i žešći. Javno prodavanje brošure o Strossmayeru po zagrebačkim ulicama i trgovima, u kojoj se lažnim dokumentima agitira proti katoličke Crkve i na podli način napada sv. Otac i katolička Crkva uopće, a brani masonerija i marksizam, prisiliše me, da sam javno reagirao i izdao jedno upozorenje na vjernike preko *Hrvatske straže*."¹¹

Dne 5. listopada 1934. Stepinac je primio u posjet francuskoga poslanika Schumanna i zapisuje: "Da li je Francuska shvatila da se režim u Jugoslaviji mora promijeniti, jer se Hrvatima čini velika nepravda? Sumnjam, da će išta učiniti, jer tamna masonska družba, ta zlokobna noćna ptica drži u svojim pandžama Francusku a preko nje i Jugoslaviju. Jao narodu koji padne u ruke masoneriji i ljudima bez srca, bez poštenja, jer su bez vjere."¹²

Stepinac poslije ubojstva kralja Aleksandra u Francuskoj bilježi: "11. X. Danas je bio kod mene biskup Njaradi pa mi je u razgovoru spomenuo da nije isključeno da je intelektualni začetnik umorstva masonerija, jer se je Kralj Aleksandar u posljednje vrijeme počeo hladno ponašati prema masoneriji. Ništa se ne bi čudio, jer ta tamna družba kadra je sve i ona je začetnik premnogih zala što biju čovječanstvo. Dobio sam telefonsku obavijest da su napali biskupsku kuriju u Banjaluci i neke katoličke institucije u Sarajevu. Sve mi se čini da bi masonerija rado izrabila ovaj momenat da udari po Crkvi katoličkoj. Jer u mutnome je najlakše loviti. 12. X. U gradu Zagrebu razni elementi nastoje da iskoriste položaj i udare na Kat. crkvu. Dr. Bakšić poručio mi je, da je doznao, da se spremaju demonstracije protiv nadbiskupa zbog *Okružnice*, (u povodu smrti kralja Aleksandra – o. pr.) koja da je 'odviše suha'. Razloga za to ne bi bilo jer je već izašla i druga u *Katolič. Listu*

koju su primile sve redakcije, a poslana je i policiji, a koja okružnica nije 'suha' da ne bi uredovala možda radi zvonjenja. Očito toj 'masi' nije do pijeteta prema pok. Kralju, nego do nečeg drugog. Ona je nesvjesno oruđe masonerije, koja misli da je sad došla faza da obračuna sa Kat. crkvom."¹³

Stepinac 18. listopada 1934. bilježi da se u Beogradu susreo s Vojom Janjićem i da mu je on priopćio "da su svi članovi regentskog vijeća i zamjenici masoni" te da masoni nisu htjeli pozvati patrijarha Varnavu u dvor kad je kralj dopremljen u Beograd a da su posebno htjeli spriječiti da kralj bude nošen u crkvu. Dne 19. listopada 1934. Stepinac je susreo patrijarha Varnavu i upozorio ga na masonstvo kao na najveću nesreću i pogibelj i da bi tu Pravoslavna crkva trebala nešto poduzeti. Stepinac je pod istim nadnevkom zabilježio i susret s knezom Pavlom. "Boljševizam je naš veliki neprijatelj, nastavih, i u interesu je države i te kako da se suzbije. 'Jest', odgovori Pavle, 'to je pravi neprijatelj, a drugi je masonerija!' Bio sam čisto osupnut tim riječima, jer kao da je pogađao moje misli. 'Je li, molim Vas' upita knez dalje, 'g. Perović mason?' Visočanstvo, toga ne mogu ustvrditi jer ne znam ali mnogi tvrde. 'A gospodin Stanković?' Za njega svi tvrde, odgovorih."¹⁴

Stepinac dne 11. siječnja 1935. bilježi susret s knezom Pavlom. "Potužio sam mu se u ime nadbiskupa, što nam je vlada imenovala za bana masona Kostrenčića. Knezu Pavlu bilo je to očito neugodno, pa se ispričavao, da nije znao toga."¹⁵

U svezi s jednim člankom u zagrebačkim *Novostima* od 17. veljače 1935., Stepinac bilježi ovo: "Danas je bila zaista silna navala svijeta na papinskoj proslavi i sigurno je bilo neugodno protivnicima katolicizma. Bio sam neodlučan da li da istupim ili ne i ja na govornici, jer nije običaj da biskup govori u ovakvim zgodama. Ali živimo u iznimnim, teškim i borbenim vremenima. U strahovitoj borbi sa masonerijom, sektarstvom itd., a i državna vlast pod uplivom masona goni nas gdje može. Ne daju nam da se javljamo u štampi, pa sam smatrao za uputno da ovdje jasno istaknem našu odlučnu volju da se poštuju prava Katoličke crkve. Masonske *Novosti*, taj valjda najodurniji list, tendenciozno je po običaju iznio neke stvari u krivom svjetlu."¹⁶

⁹ Benigar, *ibid.*, s. 255.

¹⁰ "Stepinac je često u masoneriji vidio neprijatelja hrvatskog naroda i hrvatske državotvornosti. Svi koji su pod krovom ove zgrade radili i djelovali, svi su to shvaćali i zato je izlazila ta posebna biblioteka *MOSK-a, Moderna socijalna kronika*." (Radovan Grgec u razgovoru s Emilom Čić. *Narod*, IV/1998., 60, 17.)

¹¹ *Dnevnik*, Danas, broj od 29. kolovoza 1989., s. 66.

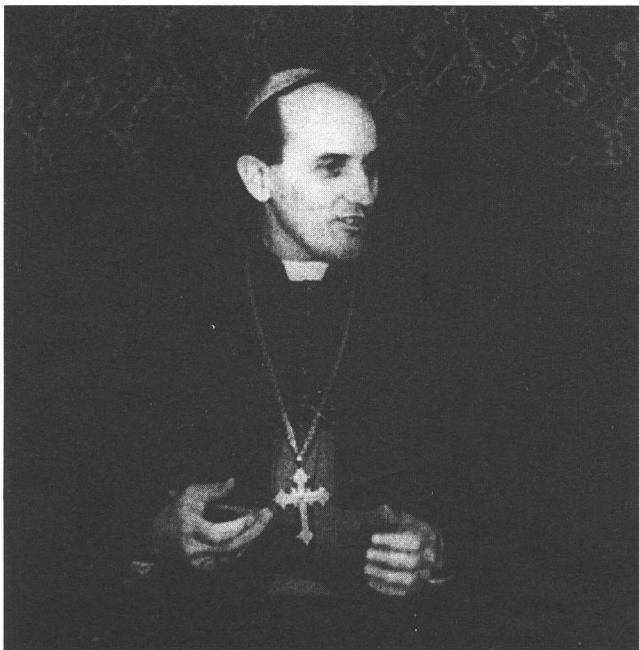
¹² *Dnevnik*, *ibid.*

¹³ *Dnevnik*, Danas broj od 29. kolovoza 1989., s. 66.–68. Usp. I. Mužić, *Masonstvo i ubojstvo kralja Aleksandra u Marseillesu*, u knjizi *Masonstvo...*, *ibid.*, s. 331.–353.

¹⁴ *Dnevnik*, Danas broj od 5. rujna 1989., s. 66.–67. Knez Pavle nije bio mason. (Mužić, *Masonstvo...*, *ibid.*, s. 452.)

¹⁵ *Dnevnik*, Danas, broj od 12. rujna 1989., s. 68.

¹⁶ *Dnevnik*, Danas broj od 19. rujna 1989., s. 64.

Nadbiskup Stepinac u razgovoru (dosad neobjavljena fotografija iz privatne zbirke dr. I. Mužića)

Dne 27. travnja 1935. Stepinac zapisuje: "Sinoć je policija plijenila u sjemeništu bogoslovskom brošure koje izdaje UDSK. Zaplijenila je brošuru *Tko vlada u Rusiji i Židovska masonerija*. Iz ovog se očito vidi da kod nas ima vlast masonerija, odnosno Židovi, jer je masonerija samo njihovo oruđe. Hrvatski narod, a ni Jugoslavija neće imati mira dok se ne riješi ovog prokletog sjemena masonskog, koje se poput šišmiša skriva i iz busije udara na sv. Crkvu katoličku najjače uporište naroda i domovine i moralnog poretka." Na dan 29. travnja 1935. Stepinac je primio jednog narodnog zastupnika iz Čakovca koji se kandidirao na Jevtićevoj listi i koji je tražio jednu izjavu u tisku u korist Jevtićeve vlade, jer će prema njemu svećenstvo svojim držanjem pomoći Mačekovoj grupi u kojoj ima neprijatelja Crkve. "Ja sam mu odgovorio, da se Crkva nema ničemu dobrome nadati ni s lijeva ni s desna i kako ne vjerujem više u pravdu u ovoj državi gdje vladaju masoni i Židovi. Pa nisu ministri sadašnji masoni, reče mi! Toga ni ja ne kažem, ali sigurno je to da se po masonskom diktatu radi kod nas. Naveo sam mu niz primjera kako se radi."¹⁷

Stepinac je, na dan 1. listopada 1935. u povodu kada je *Književni Glasnik* (nakladnik, glavni i odgovorni urednik Rikard Simeon) pisao protiv izgradnje osam novih crkava u Zagrebu, smatrajući da je to neprimjereno u vrijeme teške gospodarske krize, zapisao: "... Kako se vidi ovaj vjetar duva iz masonsko-komunističkih krugova. Ali poplašit se nećemo nego ćemo nastaviti, jer

se radi o velikim dobrima hrvatskog naroda."¹⁸

Dne 10. veljače 1936. došao je u posjet Nadbiskupu dr. Premužić. U *Dnevniku* je o tomu susretu zapisan ovaj podatak: "Nuzgredice, govoreći o masonima, rekao je dr. Premužić: 'Ja sam ureda radi 1914. branio atentatore u Sarajevu, pa su mi sami priznali da su radili po napucima lože. Loža mi još ni danas (kao što mi je tada poručila) ne može oprostiti toga i uvijek me napada gdje joj se pruži prilika."¹⁹

Konkordatsku borbu protiv Katoličke crkve u Kraljevini Jugoslaviji predvodili su jugoslavenski masoni, a vodili pripadnici Srpske pravoslavne crkve i srpski komunisti. Stepinac je dobro osjećao i ulogu masonstva u odnosima između Crkve i države u Kraljevini Jugoslaviji. On je masonstvo smatrao "nečasnom družbom" koja nastoji "uvijek da odnose između Crkve katoličke i države što više zamuti, da može u mutnom što više uloviti ne birajući pri tome nikakova sredstva."²⁰ Masonsko vodstvo započelo je i vodilo konkordatsku borbu novinskim člancima i knjižicama. U tim člancima i knjižicama tvrdilo se, da se namjeravanim konkordatom ugrožavaju srpstvo, pravoslavlje i suverenitet države Jugoslavije. Pisari tih tekstova bili su najviše masoni. Milan Stojadinović, tada predsjednik Vlade, u svojim uspoimenama, govoreći o protukonkordatskoj borbi kaže da su "najaktivniji bili slobodni zidari."²¹

Nakon 10. listopada 1935. Stepinac je jedno vrijeme vođenje *Dnevnika* prepustio Dragutinu Nežiću. Nežić u *Dnevniku*, dne 25. kolovoza 1937., zapisuje: "25. VIII. 1937. u 10 sati došao je (kod – o. pr.) Nadb. Koadjutora predsjednik Senata kraljevine Jugoslavije Dr. Mažuranić. Razgovarali su čitavi sat. Došao je da čuje mišljenje nadb. što bi valjalo učiniti da se situacija u zemlji još više ne pogorša. Stojadinović (pripovijeda Mažuranić) junački se borio, ali je eto došlo do apsurdna da se pravoslavac bori za konkordat sa pravosl. Crkvom, sa masonerijom i sa komunistima a vođa hrv. naroda Dr.

18 *Dnevnik*, Danas broj od 24. listopada 1989., s. 64. Mrzitelji Crkve koriste se potpuno istim demagoškim parolama i 1998. kada se crkvenim novcem (koji uglavnom dolazi kao pomoć iz inozemstva) grade nove crkve i tako zapošljavaju hrvatski radnici.

19 *Dnevnik*, Danas broj od 21. studenoga 1989., s. 66. O ulozi masona u atentatu na Franju Ferdinanda usp. Mužić, *Masonstvo i atentat na nadvojvodu Franju Ferdinanda u Sarajevu* u knjizi: Mužić, *Masonstvo...*, ibid., s. 221.–275. Nenezić svoje razmišljanje o ulozi masona u Sarajevskom atentatu ovako stilizira: "Pojedinačno učešće nekih od navedenih masona u organizovanju atentata u Sarajevu, ne može biti stvar masonske organizacije u Srbiji, posebno što je loža 'Ujedinjenje' bila pod francuskom zaštitom." (Nenezić, *Masonerija...*, ibid., Blic, broj od 20. studenoga 1997., s. 11.)

20 Nadbiskup-koadjutor o važnosti konkordata između crkve i države. *Jutarnji list*, Zagreb, XXV/1936., 8950, 2.

21 Milan Stojadinović, *Ni rat ni pakt*. Otokar Keršovani, Rijeka, 1970., s. 483.

17 *Dnevnik*, Danas broj od 26. rujna 1989., s. 64.

Maček daje čudnu izjavu.” U *Dnevniku* je priloženo pismo koje je 1. rujna 1937. Stepinac uputio predsjedniku vlade Milanu Stojadinoviću u kome se navode primjeri lošeg odnosa prema Katoličkoj crkvi u državi i u kojemu se zaključuje i ovo: “Kraj takovih prilika nije čudo da katolici smatraju Ministarstvo prosvjete običnom ekspozituru masonske lože i zbog toga nikad ne mogu steći povjerenja u državnu upravu dok se radikalno ne učini reda u Ministarstvu prosvjete.”²²

Vlada Kraljevine Jugoslavije odustala je najviše pod pritiskom masona, koji su potaknuli komuniste i Srpsku pravoslavnu crkvu, od ratifikacije konkordata.²³ Ona je tako formalno kapitulirala pred Srpskom pravoslavnom crkvom, a stvarno pred masonskim vodstvom. Međutim rezultat konkordatske borbe bio je da su se sada gotovo svi katolički vjernici osjetili neravnopravnim građanima i da je hrvatske biskupe i hrvatsko svećenstvo zahvatilo potpuno razočaranje u državu. Tada su mnogi u Katoličkoj crkvi konačno radikalizirali svoja politička shvaćanja. Poslije atentata na Stjepana Radića god. 1928. konkordatska borba, odnosno odustajanje od konkordata, bilo je drugi, i to nepopravljivi, udarac već narušenu jedinstvu građana tadanje Kraljevine. Na Biskupskim konferencijama u Zagrebu od 22. do 28. listopada 1937., istaknuto je da nakon događaja s konkordatom više ne treba nikakvo uvjeravanje u ravnopravnost Katoličke crkve u Jugoslaviji.²⁴ Očito obespravljenje Hrvata i Katoličke crkve u Kraljevini Jugoslaviji bilo je veliki čimbenik želji za stvaranjem samostalne hrvatske države u najširim slojevima naroda, a tako i u krugovima Katoličke crkve.²⁵

Masoni svoje protukatoličke namjere nisu posebno skrivali. Istaknuti mason Vojislav Kujundžić je u jednom govoru u siječnju 1940. pozvao državu da stvori autonomnu “katoličku crkvu” i naglasio da treba što prije raskinuti svaku vezu s Rimom.²⁶ Nadbiskup Stepinac je upravo zbog tavih masonskih stajališta u govoru na hodočašću u Mariji Bistrici u srpnju 1940., a u povodu podizanja Križnoga puta govorio o masonstvu kao o

“nemani”.²⁷ Ljubo Boban, nabrajajući spektar problema i događaja na koja se Stepinac osvrtao u *Dnevniku*, posebno navodi Stepinčevu “opsjednutost masonstvom”.²⁸ Međutim iz konkretnih primjera koje spominje Stepinac u *Dnevniku* očito je da je on bio dobro informiran o pripadnosti vrhunskih političara masonstvu i o masonskoj pozadini mnogih protukatoličkih akcija. Masonska dokumentacija u Arhivu Jugoslavije u Beogradu, potvrđuje da je Stepinac u svojim prosudbama uloge masonskoga čimbenika u Kraljevini Jugoslaviji bio sasvim u pravu.

Stepinac je o masonstvu mogao mnogo zaključivati i iz činjenice da masonstvo djeluje isključivo zakulisno u najstrožoj tajnosti i da ni jedan mason u cijeloj slobodnozidarskoj povijesti nije poznat po svom životu.

II. dio

Stepinac je pozdravio proglašenje NDH 10. travnja 1941. On je na suđenju 3. listopada 1946. istaknuo da nije bio persona grata ni Nijemaca ni ustaša i dodao: “Ali bih (bio) ništarija kad ne bih osjetio bilo hrvatskog naroda, koji je bio roblje (u) bivšoj Jugoslaviji.” On je tada također naveo da je “govorio o pravu hrvatskog naroda na slobodu i nezavisnost”, da je sve to u skladu “sa moralnim principima i nitko to ne može hrvatskom narodu braniti.”²⁹ Ovako piše u sačuvanom izvornom zapisniku, a u literaturi se to citira na ovaj način: “Hrvatski se narod plebiscitarno izjasnio za Hrvatsku državu i ja bih bio ništarija, kad ne bih osjetio bilo hrvatskog naroda, koji je bio rob u bivšoj Jugoslaviji.”³⁰

U tijeku rata Stepinac u jednom pismu Svetoj stolici, koje je poslano iz Zagreba 24. svibnja 1943., ističe kao jedno od velikih dobara koje je učinila vlast NDH činjenicu da je “režim u Hrvatskoj zabranio masonstvo.”³¹ To je Stepinčevo mišljenje shvatljivo s obzirom na međuratni krajnje neprijateljski odnos masonstva prema Katoličkoj crkvi. Stepinac neovisno o

27 *Zagrebačko zavjetno hodočašće na Bistricu*. Katolički list, 91/1940., 28. 337. Usp. i Eugen Beluhan Kostelić, *Stepinac govori*. Valencia, 1967., s. 229.

28 *Dnevnik*, Danas, broj od 30. siječnja 1990., s. 67.

29 U zbirci “Hruškovec”, koja je vlasništvo slikara i publiciste Tomislava Hruškoveca, čuva se izvornik stenografskog zapisa govora koji je na suđenju 3. listopada 1946. održao nadbiskup Stepinac. Ovaj je zapisnik reproduciran u tjedniku *Hrvatsko slovo* dne 2. listopada 1998. Usp. T. Hruškovec, *Blaženi kardinal Alojzije Stepinac u komunističkim očima*. Hrvatsko slovo, IV/1998., 180, 16.–17. Navedene Stepinčeve misli citirao sam prema objavljenoj reprodukciji izvornika. U zgradama sam označio dvije riječi koje su očito ispuštene.

30 Usp. na primjer: Lav Znidarčić, *Alojzije Stepinac*. Matica Hrvatska, Zagreb, 1998., s. 43., 87.

31 *Le Saint Siège et les victimes de la guerre janvier – décembre 1943*. Libreria editrice Vaticana, 1975., s. 223.

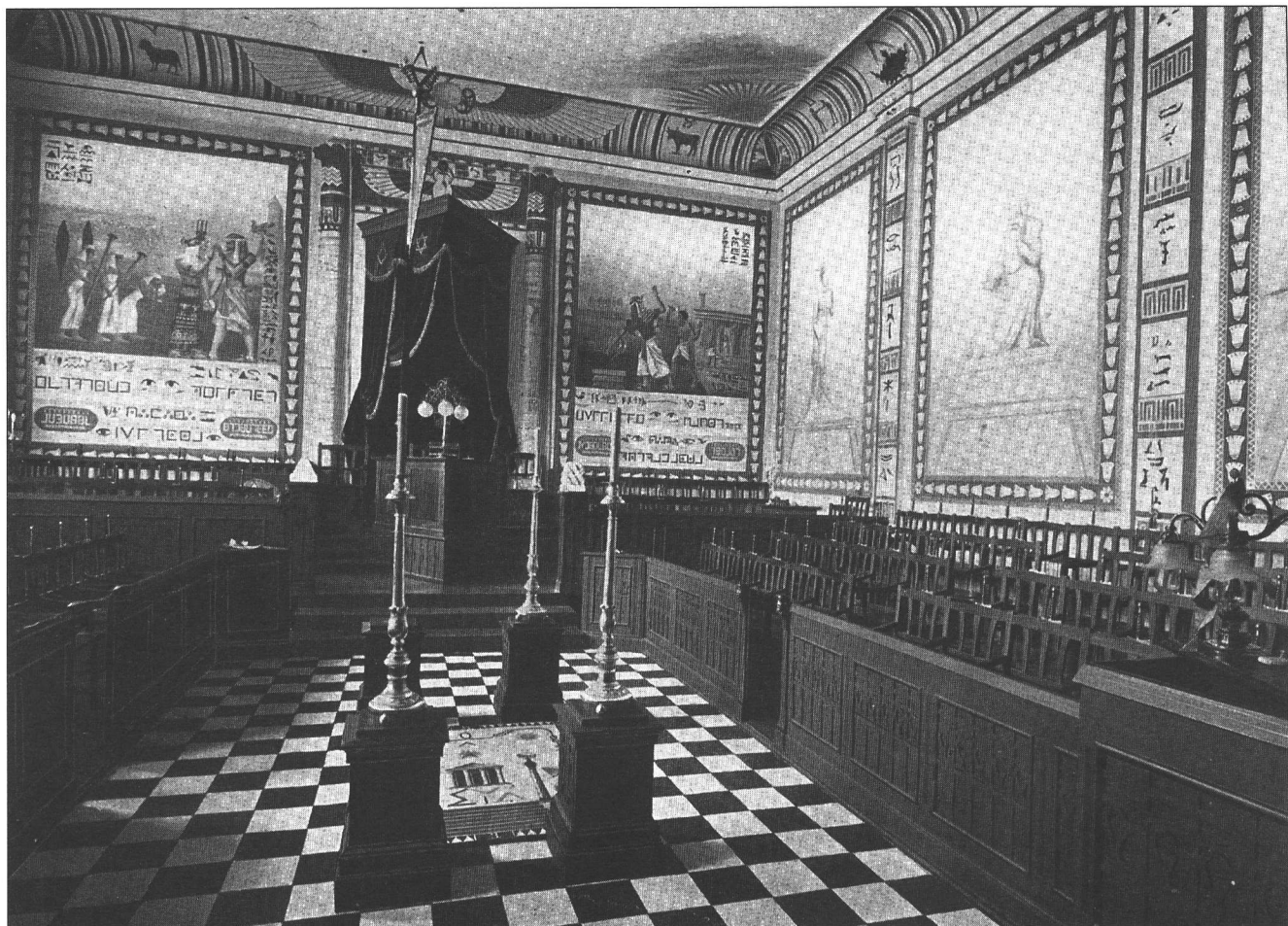
22 *Dnevnik*, Danas broj od 16. siječnja 1990., s. 64.–66.

23 Usp. I. Mužić, *Idejna stajališta jugoslavenskog masonstva prema katolicizmu*. U knjizi: Mužić, *Masonstvo...*, ibid., s. 353.–379.

24 Mužić, *Katolička Crkva, Stepinac i Pavelić*. II. izdanje, Dominović, Zagreb, 1997., s. 196.–200.

25 U Katoličkoj crkvi smatralo se da je između dva rata, dakle od 1918 do 1941. prešlo na pravoslavlje od 200 do 300 tisuća katolika. (Theodore Dragoun, *Le Dossier du Cardinal Stepinac*. Nouvelles Editions Latines, Paris, 1958., s. 22.–24. Usp. i Giuseppe Masucci, *Misija u Hrvatskoj*. Drina, Madrid, 1967., s. 39.–40.)

26 Voj. Kujundžić, *Slobodno-zidarska čitanka. Istina o slobodnom zidarstvu*. Beograd, 1940., s. 119., 120. i 122.

Interijer masonske lože u Beogradu (fotografija iz privatne zbirke dr. I. Mužića)

svomu shvaćanju masonstva nije mrzio nijednog masona kao osobu.³² U ovom smislu, među ostalim primjerima, važno je i Stepinčevo zalaganje za (u NDH) “zatvorenog masona” Ivu Mihovilovića.³³ Stepinac je u pozadini svjetskoga masonstva zamišljao židovstvo, ali je činjenica da se u tijeku II. svjetskog rata kao malo tko u Europi zauzimao za progonjene Židove. Louis S. Breier, predsjednik američkih Židova i ravnatelj programa “Američkog židovskog komiteta”, izjavio je 13. listopada 1946. da je Stepinac “bio jedan od rijetkih ljudi u Europi, koji su se digli protiv nacističke tiranije, u doba kada je to bilo opasno” i da je on uz papu Piju XII. bio “najbolji zastupnik progonyjenih Židova u Europi”.³⁴ Stepinac se

posebno zauzimao i za Židove, koji su po dolasku Hitlera na vlast, bježali preko Hrvatske.³⁵

U tijeku II. svjetskoga rata i poraća, prema istraživanjima don Ante Bakovića, 603 svećenika, bogoslova, sjemeništara, redovnika i redovnica podnijelo je mučeništvo. Baković zaključuje “da u cijeloj povijesti kršćanstva nije bilo strašnijeg i odvratnijeg mučenja nego što su ovi mučenici... mučeni i ubijani *in odium fidei et in odium Croatiae*.” Baković ističe da je na djelu bio i sotonizam.³⁶

Stepinac je i u komunističkomu režimu ostao simbol vjernosti Svetoj stolici i hrvatskom narodu³⁷, a to znači da je ostao glavni bedem otpora namjeri da se Katolička

32 Poznato je da je Stepinac bio u dobrim osobnim odnosima s masonom (urarom i pučkim piscem) Jankom Matkom (1898.–1970.). O masonstvu J. Matka usp. Mužić, *Masonstvo...*, ibid., s. 706., 750. J. Matko je objavio o Stepincu i jednu knjigu pod naslovom *Kardinalova ljubav*. Ed. Naklada Matko, Zagreb, 1993., s. 207.

33 Navod Lava Znidarčića u pismu koje mi je uputio iz Zagreba 8. siječnja 1991. Usp. i Znidarčić, Alojzije Stepinac, ibid., s. 128.

34 Vinko Nikolić (priredio), *Stepinac mu je ime*. Knjižnica Hrvatske revije, München – Barcelona, 1978., s. 418.

35 Znidarčić, ibid., s. 22.

36 Narod, IV/1998., 60, 2.–3. (Broj od 15. rujna 1998.). Neposredno poslije II. svjetskog rata smatralo se u crkvenim krugovima da je broj navedenih žrtava mnogo manji. Usp. (Krunoslav Draganović), *Martyrium Croatiae*. Typis Staderini, Romae, MCMXLVI, (tiskano kao rukopis), s. 6.–19.

37 Režim je u novinama tvrdio “da je Stepinac centar oko kojeg se spleću sve niti zločinačkog djelovanja ustaško-križarskih grupica” (Narodni list, II/1946., 398,1).

Veliki dio svećenika i crkvenih osoba komunisti su ubili poslije završetka rata. U periodu od 1941. do 1951. većina svećenika ubijena je od partizana i četnika, često na nečuveno sadišćki način. Lucijan Kordić to precizira ovako:

<i>Razapeti živi</i>	2
<i>Pilani živi</i>	2
<i>Izbodeni živi i ispečeni</i>	2
<i>Baćeni u vatru i živi izgorjeli</i>	4
<i>Prerezani grkljani</i>	3
<i>Poslije mučenja stavljeni u vreću i baćeni u more</i>	2
<i>Izmućeni i baćeni živi u jarak</i>	8
<i>Kruto mućeni i napokon ubijeni</i>	15
<i>Ubijeni, poliveni benzinom i spaljeni</i>	15
<i>Strijeljani</i>	12
<i>Na razne načine i bez suda ubijeni</i>	196
<i>Obješeni</i>	3
<i>Rezani nožem</i>	3
<i>Umrli nakon mućenja u zatvoru</i>	4
<i>U logorima izmućeni i umrli</i>	7
<i>Nestali... vjerojatno ubijeni</i>	28
<i>Prisiljavan trćati potkovan kao konj</i>	1
<i>Kamenovan</i>	1
<i>Sadiranje kože na živu ćovjeku</i>	2

Lucijan Kordić, *Mućeništvo Crkve u Hrvatskoj*. Ziral, Chicago, 1988, s. 24. Popis većine poubijanih svećenika i redovnika objavljen je prvi put u Hrvatskom kalendaru za 1955 (Chicago, 1954), a ponovno je tiskan u knjizi Vinko nikolić (priredio), *Bleiburg: Uzroci i posljedice*. Knjižnica Hrvatske revije, München – Barcelona, 1988, s. 51–64. Do danas ne postoji toćan popis ubijenih svećenika, redovnika, redovnica i istaknutih katolićkih i javnih radnika koji su sućeni radi katolićkog uvjerenja, a ne zbog politićkog rada.

Izvor: Ivan Mućić, *Pavelić i Stepinac*. Logos, Split, 1991., s. 83.

crkva u Hrvata odvoji od Rima. Nova je vlast, želeći onemogućiti Stepinca u navedenom otporu, počela s pripremama u najvećem državnom vrhu da ga izvede pred sud i to zbog tobožnje suradnje s nacistićkim režimom procjenjujući da će se takvom optužbom dobiti potpora i na Zapadu. Meću Hrvatima se nekritićki popularizira mišljenje da su za sućenje Stepincu odgovorni samo Tito i velikosrbi iz Beograda. To je stajalište Hrvoje Kaćić pokućao ovako konkretizirati: “Moje saznanje je da su Beograd i Josip Broz donijeli

odluku o uhićenju nadbiskupa, i to bez ikakvih konzultacija sa Zagrebom. Do te konstatacije doćao je Emilio Pallua, koji je u to vrijeme obnaćao poslove tajnika Svetozara Ritiga (tadašnjeg župnika crkve sv. Marka u Zagrebu i ministra u vladi NRH i predsjednika Vjerske komisije NRH). Dr. Pallua mi je rekao da je dan prije uhićenja Nadbiskupa Stepinca prenio poruku Vladimira Bakarića samom nadbiskupu da neće doći do hapćenja. Dakle i sam Bakarić je ostao zatećen. Mećuim, željelo se je pokazati da se takve odluke donose u Beogradu, a ne u Zagrebu.”³⁸ Navedeno se mišljenje Pallue ne moće prihvatiti. O tvrdnji da Bakarić nije znao da će Stepinac biti uhićen i sućen, Svelad Slamnig logiće zaključuje: “Kada je pri kraju ljeta 1946. bio uhićen tajnik tadašnjeg zagrebaćkog nadbiskupa, medijska je kampanja protiv omiljeloga crkvenog velikodostojnika, koja je i dotad bila krajnje neugodna i mućna, dosegнула vrhunac neukusa. Svi smo znali da je to uvertira nadbiskupovu uhićenju i sućenju. Svi? Ako je vjerovati dr. Hrvoju Kaćiću..., našla se ipak jedna naivna duća u Zagrebu koja ništa od toga nije primijetila i koja je, za razliku od svih drugih graćana, uključivši i djecu, bila – citiram Kaćića – zatećena (to jest, iznenaćena) nadbiskupovim uhićenjem. Taj prostodućni ćovjek zvao se je dr. Vladimir Bakarić, a u to je doba obnosio nevaćnu i opskurnu dućnost predsjednika vlade i ćelnika vladajuće stranke...”³⁹ Tijekom procesa Lisaku i drućini (koji je počeo 9. rujna 1946.) “bilo je oćigledno da se postupak c/a Lisak, Šalić vodi na taj način da dovede do nadbiskupova uhićenja.”⁴⁰ Moglo se sa sigurnošću zaključivati da će poslije sinkroniziranih napada u novinama, radiju i tzv. “masovnim sastancima” slijediti i Stepinćevo uhićenje.⁴¹

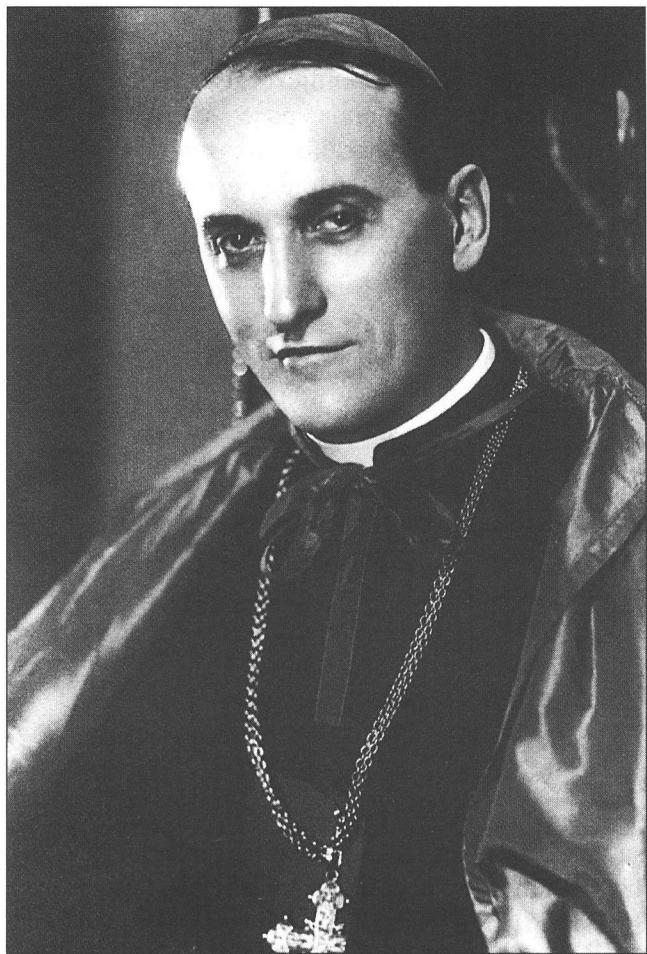
Prof. Emilio Pallua bio je u odnosu na problematiku masonstva, gotovo nenormalno plaćljiva osoba i kao takav je nepouzdan svjedok o stvarnoj pozadini sućenja Stepincu. On mi je, na moje traćenje odrećene masonske dokumentacije, 1. veljaće 1982., odgovorio da je tu dokumentaciju imao i predao msgr. Augustinu Juretiću, napominjući mi i ovo: “Dapaće ja sam ućinio nešto što sam više puta u životu uspješno ućinio, naime da sam izbrisao tada iz mog pamćenja sve što je pisalo u tom *dossieru*. Rezultat je da ja danas znam ono što je svatko znao, ali ne i podatke iz ovog konvoluta... Moram reći da masoni iz mog prijateljskog kruga i do danas drže

38 Razgovor s prof. dr. Hrvojem Kaćićem. “Beograd i Tito odlučili su uhititi Stepinca”. Glas Koncila, XXXVII/1998., 37, 7.

39 Glas Koncila, XXXVII/1998., 38, 22.

40 Znidarćić, *ibid.*, s. 33.

41 Znidarćić, *ibid.*, s. 115.

Dr. Alojzije Viktor Stepinac, nadbiskup zagrebački

vrlo savjesno potpunu diskreciju o toj organizaciji, a što moram reći da visoko cijenim.”

Činjenica je da su se nakon završetka rata 1945. protiv hrvatskoga naroda i Katoličke crkve u Jugoslaviji našli u zajedničkoj fronti komunisti i hrvatsko-srpski masoni (bez obzira na neke međusobne razlike u shvaćanjima). Postojala je i najuža suradnja između državnoga komunističkog vrha i masonskih prvaka u zemlji. Tako je bilo dogovoreno, na sastanku u Zagrebu u kabinetu republičkog “ministra socijalnog staranja” Hinka Krizmana – istaknuta predratnog masona, Viktora Novaka i Duška Brkića (Srbina po nacionalnosti) tadanjeg “ministra pravosuđa”, da se objavi Novakov rukopis *Magnum crimen*⁴² u kojemu se, na temelju laži i falsifikata, optužuje cijela Katolička crkva za svoje držanje u ratu. Poslije II. svjetskog rata u vodećih jugoslavenskih masona protukatolicizam je ostao njihova temeljna opsesija. Oni su i novu jugoslavensku državu shvatili kao mogućnost da se na bilo koji način pokuša stvoriti samostalna hrvatska katolička crkva, nezavisna

od Rima. Viktor Novak, neosporni dosmrtni prvak i poslijeratnoga jugoslavenskog masonstva, odmah nakon rata nastavio je rukovoditi bjesomučnom hajkom protiv Katoličke crkve.⁴³

Masonska se protukatolička politika mogla uspješno provoditi pogotovo ako se dokaže tvrdnja da su vodeći komunistički vođe bili masoni. Zoran Nenezić u prvomu izdanju svoje knjige *Masoni u Jugoslaviji* naveo je (na posredan način – inicijalima, koji je dešifrirao u Kazalu osoba) da su pripadnici loža bili: Josip Broz Tito, Edvard Kardelj i Vladimir Bakarić.⁴⁴ Vjenceslav Cencić navodi da je general Ivan Gošnjak u pismu Titu ustvrdio da su masoni bili: Josip Broz, Edvard Kardelj, Vladimir Bakarić i niz drugih jugoslavenskih komunističkih rukovodilaca. Cencić dalje tvrdi da je Ranković srušen ne zbog prisluškivanja Tita nego zbog izvještaja o masonima, odnosno zbog zaključka njegove stručne službe da masoni vladaju komunističkom Jugoslavijom. Cencić posebno navodi da mu je obavještajac Kopinić potvrdio da je sve to što je Gošnjak napisao Titu istina.⁴⁵ Josip Broz Tito je osobno potvrdio svoju najintimniju povezanost s masonima kada je priznao da je upozorio Sovjetski Savez o datumu Hitlerova napada. “Mi smo upozorili Sovjetski Savez. Ja sam se, na primjer, sastao sa sovjetskim vojnim atašecom i rekao mu da se njemačka vojska kreće prema njihovoj granici i da sam siguran da će doći do napada. Imao sam informacije iz Zagreba, od nekih, slobodnih zidara’ koji su bili upoznati sa onim što se sprema. Sve sam mu to saopćio i kazao da to treba primiti ozbiljno...”⁴⁶

Vodstvo jugoslavenskih masona nastavilo je odmah

43 Viktor Novak je u nizu članaka, a posebno u knjizi *Magnum Crimen*, optužio hrvatsku Katoličku crkvu zbog suradnje s nacističkim režimom, a sam je u Beogradu 13. kolovoza 1941. potpisao *Apel srpskom narodu* u kome su komunisti nazvani “razbojničkim bandama”, a Srbi pozvani na pokornost njemačkom okupatoru. Novak je u nadbiskupu Stepincu gledao najvećeg neprijatelja masonstva i zato mu je bilo posebno stalo da Stepinac bude uklonjen iz javnoga života. U svojem predavanju “Vatikan i jugoslovenski narodi pred drugi svetski rat” na Međunarodnom naučnom skupu: *Ustanak u Jugoslaviji 1941. i Evropa u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti*, u Beogradu 1971., zaključio je sljedeće: “Stepinac je ne samo na rečima nego i u agitaciji bio prvoborac protiv komunizma i masonerije.” (Referat u posjedu pisca, s. 7.).

44 Zoran D. Nenezić, *Masoni u Jugoslaviji (1764–1980)*. Narodna knjiga, 1984., (I. izdanje), s. 417., 632., 634., 646. Nenezić je ponavljao i poslije izdanja te knjige tvrdnju da je Tito bio mason. Usp. Z. Nenezić, *Uloga masona u raspadu Jugoslavije*. Blic, broj od 5. XI. 1997., s. 11.; Nenezić, *Masonerija u Srba...*, Blic, broj od 28. XI. – 1. XII. 1997., s. 15.

45 V. Cencić, *Masonerija*. Slobodni tjednik, broj 78 od 25. rujna 1996., s. 16., 33.

46 Vjesnik, treće izdanje XXXV/1975., 9988., 3–4. Usp. Josip Broz Tito, *Autobiografska kazivanja*. I, Institut za savremenu istoriju, Beograd, 1982., prvo izdanje, s. 253.

nakon završetka II. svjetskog rata s brutalnim napadima na Svetu stolicu i Katoličku crkvu u Hrvata. U ime jugoslavenskih masona u tomu smislu se pred inozemnim masonstvom posebno eksponirao Dušan Tomić.⁴⁷ Tomić, između ostaloga posebno ističe da je duhovni pokrovitelj katoličkog klera, koji je sudjelovao u zločinima protiv Srba i Židova u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, bio nadbiskup Stepinac. "Dušan Tomić autor je tri 'okružnice' koje teško optužuju Hrvate... Napisao ih je, kako kaže, da bi upozorio svjetsku masoneriju, a posebno američke i europske lože, na krivicu Katoličke crkve i Hrvata u drugome svjetskom ratu, te osobito na protumasonsku djelatnost nekih istaknutijih svećenika prve Jugoslavije. Masonski analitičar Tomić optužuje i Vatikan za podržavanje ratnih zločinaca, odnosno za nekažnjavanje svećenika koji su, po njegovu shvaćanju, činili nedopuštene radnje. Očito je da su Tomićeva izvješća... napisana u Parizu na francuskom jeziku, predstavljala upute masoneriji kako treba tretirati Crkvu u Hrvata i same Hrvate... Pojava rečenih masonskih dokumenata danas u Hrvatskoj – koji su dosad bili potpuno nepoznati – potvrđuje kako je masonerija oduvijek radila protiv interesa Hrvatske i kako su u krivu oni koji masoneriju hrvatskoj javnosti pokušavaju prikazati kao 'demokratsko dostignuće'..."⁴⁸ U pozadini komunističkoga suđenja Stepincu stajali su također vodeći hrvatski i srpski masoni. "Optužnicu protiv nadbiskupa Alojzija Stepinca na suđenju u Zagrebu praktično su podigli jugoslavenski masoni. Osobito svojim djelima Dušan Tomić i Viktor Novak. Kada usporedite točku po točku optužnice protiv nadbiskupa Stepinca vidi se da su prepisivane iz njihovih knjiga i obrazlagane onim argumentima i dokumentima, koje su oni nudili."⁴⁹

Maksimilijan (Makso) Baće pamti (iz neposrednih saznanja) da je Tito, kada je došao do uvjerenja da Stepinac neće prihvatiti njegov prijedlog o odvajanju Katoličke crkve od Rima, zaključio da se treba riješiti Nadbiskupove nazočnosti u Hrvatskoj. O ovome se zahtjevu razgovaralo s upraviteljem nuncijature u Beogradu (msgr. Patrik Hurley), koji je zatražio dokumentirano obrazloženje. Sigurno je, misli i Baće, da su

Stepinac ili Sveta stolica prihvatili Titovo traženje da se suđenje Stepincu ne bi dogodilo. Kada je navedeni plan o izgonu Stepinca iz zemlje propao, odlučilo se o Nadbiskupovim "zločinima" početi sakupljati optužni materijal, koji se dakako nije mogao pronaći. Komunistički je vrh u Beogradu poslao, prije uhićenja Stepinca, Viktora Novaka u Zagreb da sudjeluje u kompletiranju dokumentacije za proces.⁵⁰ Tito je o ukidanju Stepinca iz Hrvatske razgovarao s Hurleyem već "na početku 1946."⁵¹

Josip Hrnčević piše da je kratko prije početka kaznenoga postupka protiv Stepinca pošao u Zagreb da bi pregledao svu dokumentaciju i tamo sastavio nacrt uvodnoga dijela optužnice, a nacrt ostalih dijelova sastavljali su Blaževići suradnici Dragutin Despot i Božidar Kraus, dok je definitivni tekst optužnice djelo tadanjega javnog tužitelja Hrvatske Jakova Blaževića. I sam Hrnčević priznaje da je "taj dokument u duhu tadašnjeg vremena bio dobrano protkan elementima propagande." Kad je "posao" sastavljanja optužnice bio gotov, posli su Jakov Blažević, Duško Brkić i Hrnčević na razgovor k Aleksandru Rankoviću, koji se tada nalazio na Bledu. Nakon kraćega razgovora s Rankovićem, primio ih je i Tito.⁵² U procesu Nadbiskupu eksponirani su samo Hrvati, osim Krausa, koji je bio hrvatski Židov. Iz različitih izjava vodećih komunističkih vlastodržaca u Jugoslaviji (Josipa Broza Tita, Milovana Đilasa, Vladimira Bakarića, Jakova Blaževića i drugih) nedvojbeno proizlazi da je glavna namjera novog režima prema Katoličkoj crkvi bila odvojiti tu Crkvu od pape. Odvajanje Katoličke crkve u Hrvata od Svete stolice dugo su i jednodušno željeli velikosrbi, masoni i komunisti i svi su vjerovali da će taj cilj lako postići uklaňanjem Stepinca.

III. dio

Kada je nadbiskup Stepinac izjavio da se ne želi braniti i da neće tražiti branitelja, Vrhovni sud Hrvatske je 24. rujna 1946. javio Nadbiskupskom duhovnom stolu da predloži dvojicu branitelja. Generalni vikar biskup Salis Sewis je, 25. rujna 1946., zamolio da se Nadbiskupu imenuju kao branitelji dr. Ivo Politeo i dr. Ivo Andres. "Sud je prihvatio prvoga, a mjesto drugoga imenovao je

⁴⁷ Tomićeve knjige poslao je autoru ovoga teksta u fotokopiji, iz Pariza u studenom 1993., dr. Leo Košuta, koji je radio kao bibliotekar u Nacionalnoj knjižnici u Parizu sve do svoga umirovljenja 1985. U redakciji Roberta Tafre, godine 1994., u Splitu, a u nakladi Iberia, objavljena je knjiga pod naslovom *La Chiesa cattolica nella IIa guerra mondiale secondo le fonti della propaganda serba*. U toj su knjizi izdane, kao pretisak, na francuskom jeziku, sve tri knjižice Dušana Tomića protiv Katoličke crkve.

⁴⁸ D. Grakalić, *Otkrića: dokumenti o slobodnim zidarima*. Panorama, broj od 24. kolovoza 1994., s. 14.–15.

⁴⁹ Ivica Mlivončić, *Stepinac i masoni*. Rukopis, s. 25.

⁵⁰ Sve informacije iz ovoga pasusa dao mi je prof. Maksimilijan Makso Baće dana 20. i 21. rujna 1998. u Splitu. Svjedočanstvo M. Baće potvrđuje sva do sada poznata objavljena građa. Usp. Stella Alexander, *Trostruki mit Život zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca*. Golija, Zagreb, 1990., s. 98., 104., 128.

⁵¹ Tito je tada od Hurleya zatražio da Sveta stolica razriješi Stepinca i postavi drugog nadbiskupa, "jer da će Stepinca inače morati zatvoriti" (Znidarčić, *ibid.*, s. 34., 75.).

⁵² J. Hrnčević, *Svjedočanstva*. Globus, Zagreb, 1984., 173.–174.

Hrvatski Metropolit na putu prema bistričkoj Kalvariji

dr. Natka Katičića.”⁵³ Žarko Vimpulšek, predsjednik sudskoga vijeća koje je sudilo Stepincu, opisuje da je Nadbiskup odbio imenovati branitelje i nastavlja: “Budući da optuženi po zakonu mora imati branitelja, kada su u pitanju teška krivična djela, mi smo mu to i predočili. Usprkos tome ostao je pri svom. Onda smo mu mi imenovali dva branitelja. I to zaista dva odlična branitelja – ljude koje ja mogu i danas, nakon tolikih godina, ocijeniti kao najsavjesnije, najpoštenije branioc – dra Ivu Politea i dra Natka Katičića. Dr. Ivo Politeo je inače poznat po svom intransigentno korektnom shvaćanju pojma branioca – advokata... Ja sam iz ličnog poznavanja znao da Politeo nije bio religiozan, štaviše da je bio protivnik klerikalaca... Kasnije je dr. Politeo držao obrambeni govor za Stepinca, u kojem je malo pretjerao. Postavio se potpuno u poziciju Stepinca...”⁵⁴

Ivo Politeo (1887.–1956.), priznat u međunarodnim krugovima kao ugledni pravnik, bio je među pokretačima i suradnicima promasonske *Nove Evrope*, ali nije bio mason. Ivan Andres (1883.–1959.) bio je vezan uz HSS, više puta zatvaran u NDH i u komunističkoj državi. On

nije bio mason. Natko Katičić (1901.–1983.) bio je član lože *Ivan grof Drašković* u Zagrebu. U doba NDH bio je uhićen u jesen 1941., i iz zatvora otpušten u siječnju 1942. Prema podacima jugoslavenske UDB-e sudjelovao je na nekim masonskim sastancima i poslije II. svjetskoga rata (1952. u Zagrebu).⁵⁵ U knjizi *Proces Alojziju Stepincu* donijeta je cijela obrana Ive Politea i Natka Katičića. Politeova obrana (u toj knjizi) iznosi trideset stranica, a Katičićeva tri stranice i četiri retka.⁵⁶ Katičić je branio Stepinca u svezi s točkom drugom i trećom optužnice, a to se odnosilo na optužbu za vjerske prijelaze i vojni vikarijat. Njegova obrana ne samo što je veoma kratka nego se po osobnoj hrabrosti branitelja i širini pravnoga obrazloženja ne može ni usporediti s Politeovom obranom.⁵⁷ Stella Alexander o obrani Stepinčevih branitelja zaključuje ovo: “Politeo je svojom obranom pokazao veliku hrabrost. Bio je djelomično zaštićen svojim profesionalnim položajem, poznatim protivljenjem vlastima NDH i činjenicom da je godine

⁵³ Benigar, *ibid.*, s. 128.

⁵⁴ Ž. Vimpulšek, *Predgovor*. U knjizi: Jakov Blažević, *Mač, a ne mir Za pravnu sigurnost građana*. Ed. Mladost, Zagreb – Prosveta, Beograd – Svjetlost, Sarajevo, Zagreb, 1980., s. 17.

⁵⁵ Mužić, *Masonstvo...*, *ibid.*, s. 401.–402., 699., 735., 738., 743.

⁵⁶ Marina Štambuk Škalić – Josip Kolanović – Stjepan Razum, *Proces Alojziju Stepincu. Dokumenti*. Ed. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., s. 188.–222.

⁵⁷ To može biti jedini razlog zašto Benigar donosi Politeovu cijelu obranu, a Katičićevu ne donosi. (Benigar, *ibid.*, s. 546.–581.)

U tijeku i nakon suđenja Stepincu nijedna državna struktura na samozvanom "demokratskom", a to znači masonskom Zapadu, nije se posebno (ozbiljno) angažirala kod Tita i drugih komunističkih prvaka u obranu nevino optuženoga zagrebačkog Nadbiskupa.

1928. branio Tita kad mu je sudila i zatvorila ga predratna vlast... Dr. Katičić je preuzeo obranu protiv optužbi za prisilni prijelaz na katoličku vjeru. Njega su predložile vlasti, pa je već u početku vrlo pomnjivo dao na znanje da je postavljen po službenom nalogu i da samo vrši svoju dužnost... Njegova je obrana bila tako dobro zasnovana te je lako moguće da je usput unaprijed zaštićivao i sebe od svakog prigovora zbog 'prevelike revnosti'.⁵⁸ Nije poznato jesu li održavani posebni dogovori u svezi s tim suđenjem između N. Katičića i njegove masonske subraće.

Odnos vlasti prema dvojici branitelja nije bio jednak. Obojica su u toj obrani bili pod političkim pritiskom i policija je spriječila susrete s predstavnicima Crkve. Međutim odnos komunističke vlasti prema Politeu bio je posebno strog. "Da uplaši dr. Politea, Ozna je strogo nadzirala njegovo kretanje i rad. Nitko nije mogao doći s njime u dodir. Trojica su agenata čuvala njegov stan i danju i noću."⁵⁹ Lav Znidarčić misli da ovaj Benigarov navod ne stoji i da je on osobno "tijekom priprema za proces i za vrijeme sama procesa više puta bio u odvjetničkoj pisarnici dr. Politea" donoseći potrebne dokumente.⁶⁰ Međutim sam Znidarčić ne može nadzor nad Politeom sa sigurnošću isključiti. "Možda je stan dr. Politea u to vrijeme i bio pod prismotrom, ali mene nitko nije u to vrijeme sprečavao da ga posjećujem..."⁶¹ Činjenica je da Politeo nakon toga procesa nije doživio nastavak dotadanje blistave karijere. On je poslije 1950.

58 Stella Alexander, *Trostruki mit...*, ibid., s. 125.

59 Benigar, ibid., s. 529.

60 Znidarčić, ibid., s. 35.

61 Znidarčić, ibid., s. 82. Koliko je Benigar bio savjestan biograf osvedočio sam se osobno, kada me je u *Antonianumu* u povodu jedne moje posjete Rimu, detaljno ispitivao na temelju čega temeljnim neke moje (do tada) objavljene sudove o Stepincu.

odustao od obrana u političkim procesima.⁶² Žarko Vimpulšek svjedoči: "Najbolje ga karakterizira ova činjenica: kada je umro, njegova udovica je morala tražiti pomoć od komore da bi ga imala čime sahraniti, jer nije ostavio nikakvih sredstava. Tako je on pošteno vodio svoju advokaturu."⁶³ Natko Katičić je život završio kao sveučilišni profesor i redovni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

U tijeku i nakon suđenja Stepincu nijedna državna struktura na samozvanom "demokratskom", a to znači masonskom Zapadu, nije se posebno (ozbiljno) angažirala kod Tita i drugih komunističkih prvaka u obranu nevino optuženoga zagrebačkog Nadbiskupa. Naprotiv, protukatolički su elementi u zemlji i inozemstvu ponavljali komunističke laži o Stepincu. Tako je talijanski novinar (bivši katolički svećenik) Carlo Falconi objavio 1965. na talijanskom jeziku knjigu *Šutnja Pija XII* u kojoj o Stepincu propagira izmišljotine jugoslavenskog režima. "Teško je odrediti čije su veće 'zasluge' za ovu poganu knjigu Carla Falconi-ja *Šutnja Pija XII*; da li Ive Mihovilovića, nezahvalnog franjevačkog đaka, Frane Barbierija, profesionalnog falsifikatora, ili Ivana Lazića, poznatog progonitelja i preodgojitelja katoličkih svećenika po komunističkim logorima, a koju je potpisao Falconi, nu, sigurno je jedno, da je ona plod mržnje i laži."⁶⁴ Uz Viktora Novaka (rođ. 1889., a umro u Beogradu 1977.) u pisanju o Katoličkoj crkvi prednjačio je Ive Mihovilović (1905.–1988.). On je bio vrlo aktivan u masonskim *Novostima* tridesetih godina, a poslije rata se specijalizirao za Vatikan, o kojoj je tematici objavio i nekoliko bezvrijednih knjiga.⁶⁵ I hrvatski su komunisti neprekidno sugerirali domaćoj i inozemnoj javnosti da je Stepinac zločinac. Tako je Ante Marković kao predsjednik Izvršnoga vijeća sabora SR Hrvatske, dakle kao predsjednik hrvatske Vlade, primio strane novinare akreditirane u Jugoslaviji i između ostaloga im rekao: "Što se tiče Stepinca, reafirmiranje onih koji su doveli do zločina, mržnje, istrebljenja ljudi, nijedno civilizirano društvo ne može održati."⁶⁶ Ante Marković je, prema nedokazanoj tvrdnji Zorana Nenezića,

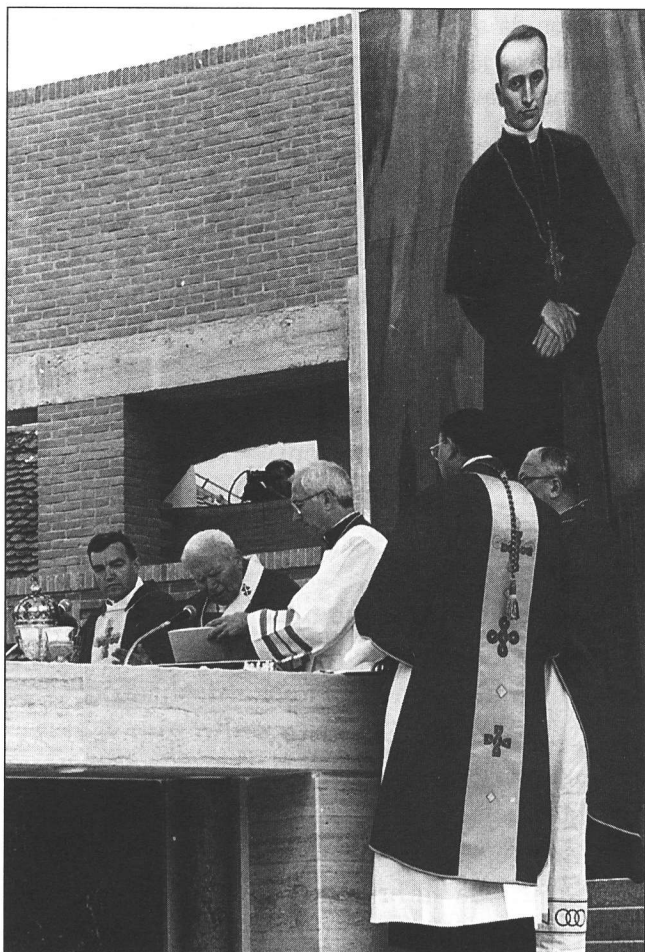
62 *Tko je tko u NDH Hrvatska 1941.–1945.* Minerva, Zagreb, 1997., s. 327. Ova tvrdnju treba uzeti s rezervom, s obzirom da je npr. Politeo zastupao Lava Znidarčića pred ministarstvom unutrašnjih poslova SR Hrvatske od 1951. pa nadalje.

63 Blažević, ibid., s. 17.

64 V. Nikolić (priredio), *Stepinac mu je ime*. Knjiga druga, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., s. 450.

65 Tiskana su mu i predavanja pod naslovom *Vatikan prema našem narodu kroz historiju*. Ova tri predavanja izdao je u Zagrebu Centralni komitet Narodne omladine Hrvatske 1952. kao "Priručnik za rukovodioce Narodne omladine".

66 Vjesnik od 18. ožujka 1985., s. 3.

Ivan Pavao II. predvodi Misno slavlje pri proglašenju blaženim mučenika kardinala Alojzija Stepinca

mason.⁶⁷

Režim – usprkos služenju svim sredstvima strahovlade nije uspio iniciranjem “Ćirilo-metodskog društva” u Hrvatskoj i svećeničkim udruženjem “Dobri pastir” u Bosni i Hercegovini stvoriti raskol u hrvatskom katolicizmu. Gospodari centara moći su i na primjeru katoličkih Hrvata, tek nakon dugo vremena, uspjeli shvatiti staru istinu da mučeništvo Crkvu samo jača i tada su se odlučili za obračun metodama subverzije, koju su proglasili demokracijom.

Komunistički su prvaci poslije osude Stepinca u privatnim susretima izjavljivali da ih ne smeta njegov hrvatski nacionalizam nego njegova privrženost papi.⁶⁸ **Masoni i komunisti načelno nisu bili protiv stvaranja i postojanja formalno samostalne hrvatske države pod uvjetom da ta državna tvorevina ne bude katolička. Iz toga se može zaključiti da je njihova mržnja**

⁶⁷ Nenezić, *ibid.*, Blic, broj od 5. studenoga 1997., s. 11.

⁶⁸ Usp. I. Mužić, *Alojzije Stepinac i hrvatska država*. U knjizi: Mužić, *Katolička crkva...*, *ibid.*, s. 314., 334.–335.

*Masoni i komunisti
načelno nisu bili protiv
stvaranja i postojanja formalno
samostalne hrvatske države pod u-
vjetom da ta državna tvorevina ne bude
katolička. Iz toga se može zaključiti
da je njihova mržnja na rimokato-
licizam bila nadahnuta (u povi-
jesti kršćanstva dobro pozna-
tim) okultnim pobudama.*

na rimokatolicizam bila nadahnuta (u povijesti kršćanstva dobro poznatim) okultnim pobudama.

Mrzitelji katolicizma u (iz svojih centara plaćeničko-dirigiranom) tisku ne prestaju o Stepincu svuda po svijetu propagirati preživjele izmišljotine i pozivajući se na njih zamjeravaju Papi njegovu beatifikaciju.⁶⁹ Protivnici su proglašenja Stepinca blaženim duhovni potomci onih koji su ga sudili za života.⁷⁰ Preživjeli komunisti su posebno aktivni u pisanju protiv Stepinca.⁷¹

Posebno je zanimljiv odnos *određenih* židovskih krugova prema beatifikaciji Stepinca, koji je spasavao Židove i kome bi zato trebali biti osobito zahvalni. *Memorijalni centar holokausta Yad Vashem* tri puta je

⁶⁹ To se posebno očituje u jednom letku kojega je u rujnu 1998. izdala “Grupa slobodnih kršćana”. Prava namjera financijera te tiskovine razotkriva se već u naslovu: “Da li je došlo vrijeme da se razmisli i o Papi?” Susret s takvim protukatoličkim štivom može služiti kao pravi test vjernicima da razmisle kako je došlo vrijeme da se nauče u svakidašnjosti prepoznavati Duha tmnine, koji se oduvijek lažno predstavlja kao Anđeo svjetla.

⁷⁰ Isusovac Vladimir Horvat zaključuje: “Srpski lobi i masoni u Francuskoj stvorili su negativno javno mišljenje o kardinalu Stepincu kao suradniku Nezavisne Države Hrvatske.” (Slobodna Dalmacija, broj od 29. rujna 1998., s. 6.). Mnogim moćnicima smeta i postojanje samostalne hrvatske države dok se u njoj podržava Stepinčev kult. “Ali za taj i takav soroševski svijet, soroševsko slobodno društvo, za jednostrana socijalistička shvaćanja, za masonska shvaćanja, mi smo zemlja, koja je loš primjer drugima...” (F. Tuđman u razgovoru za list *Mi*, Usp. *Mi*, godište XXII, broj 9 za rujna 1998. Prilog lista *Mi*, VIII/1998., 7,16).

⁷¹ Tijekom prve polovice 1998. u Šušarovu je glasilu *Hrvatska ljevica* (u Zagrebu) izlazio poseban feljton pod naslovom *Dossier Stepinac: Kolaboracionist ili mučenik*.

(do listopada 1998.) odbio proglasiti kardinala Stepinca Pravednikom među narodima. Ravnatelj Wiesenthalova centra u Parizu, uputio je (u drugoj polovici rujna 1998.) zahtjev predstojniku Vatikanskoga tiskovnog ureda da se odgodi Stepinčevo proglašenje blaženim dok se ne obave i dodatna povijesna istraživanja. Očito je da odgovorni iz toga Wiesenthalova predstavništva umišljaju da je došlo vrijeme kada mogu naređivati i Papi kako će upravljati Crkvom. Josip Čurić spominjući (na predstavljanju Znidarčičeve knjige o Stepincu) navedeni zahtjev da se odgodi Stepinčeva beatifikacija, zaključuje da **kroz Wiesenthalov centar "govori glas Sotone"**.⁷² Predsjednik Središnjeg vijeća Izraelita Francuske Jean Kahn zamjerio je Papi proglašenje blaženim "jednog nacističkog kolaboratora".⁷³ Navedeni primjeri nisu jedini, ali je Sveta stolica na sve takove prosvjede reagirala na normalan način: apsolutnim ignoriranjem. "O Hrvatima je, očito, dozvoljeno nekima i u nas i u Izraelu, i drugdje u svijetu, javno iznositi i najgnusnije klevete. Tako je tadašnji gradonačelnik Jeruzalema, Tedy Kollek, u kolovozu 1993. za jedne novine rekao: 'Hrvati su gori od nacista!' Znakovito je da ni predstavnici Židovske općine Zagreb, ni Koordinacije židovskih općina u Hrvatskoj, do danas nisu dali nikakvu izjavu u povodu tih kleveta?"⁷⁴ Treba istaknuti da ne misle svi Židovi loše o Stepincu. Francuski filozof (i Židov) Alain Finkielkraut osuđuje "medijski bijes" koji je izazvala beatifikacija Stepinca.⁷⁵

Prosvjedi protiv Stepinčeve beatifikacije važni su **samo** zbog prepoznavanja pravih izvora mržnje na rimokatolicizam i hrvatski duhovni identitet.

Normalni Hrvati sva događanja u svezi sa Stepinčevom beatifikacijom prosuđuju također kroz

činjenicu da se Sveta stolica i u suvremenom svijetu dokazala kao jedini stvarni pobornik stvaranja i održanja neovisne države Hrvatske.

Sažetak

Stepinac je zaključivao:

1. da je međunarodno masonstvo instrument bogatih Židova, koji vladaju velikim dijelom svijeta,
2. da u Kraljevini Jugoslaviji vladaju Židovi i masoni,
3. da je komunizam duhovno čedo masonstva.

Vrednovanje spomenutih Stepinčevih shvaćanja nije tematika ovoga rada, u kojemu se samo želi upozoriti sljedeće:

1. da je Stepinac volio židovski narod i da je – kada je pisao da iza masonstva stoje Židovi – mislio samo na određene Židove,
2. da su hrvatski i srpski masoni u monarhističkoj Jugoslaviji uglavnom potajno (posebno manipulacijama u parlamentu i političkom životu), a u komunističkoj Jugoslaviji javno i nasilno, htjeli odvojiti Katoličku crkvu u Hrvata od Svete stolice,
3. da je Stepinac bio prisiljen boriti se protiv masonskoga plana o stvaranju *hrvatske katoličke crkve*, neovisne o Rimu,
4. da su uz Josipa Broza i vodeći jugoslavenski masoni (posebno Viktor Novak i Dušan Tomić) (su)odgovorni za mučeništvo nadbiskupa Stepinca.

Osobe, a posebno autori izvan Crkve i u Crkvi, koji raspravljaju o Stepincu ne uzimajući u obzir navedene činjenice, samo dokazuju da su ozbiljni intelektualni invalidi.

U Splitu, 15. listopada 1998.

(Ovaj je tekst lektorirao prof. Vlade Lozić.)

⁷² Slobodna Dalmacija, broj od 1. listopada 1998., s. 47.

⁷³ Jutarnji list, broj od 5. listopada 1998., s. 4. Treba istaknuti da i dokumenti otkriveni u najnovije vrijeme potvrđuju da su nacional-socijalisti tretirali Stepinca kao neprijatelja Trećeg Reicha. Usp. Slobodna Dalmacija, broj od 6. listopada 1998., s. 3.

⁷⁴ Ljubica Štefan, *Stepinac i Židovi*. Croatiaprojekt, Zagreb, 1998., s. 137. Lj. Štefan (rođ. 1922.) dobila je izraelsko priznanje *Pravednika među narodima*. Činjenica je da je Koordinacija židovskih općina u Hrvatskoj u priopćenju od 30. rujna 1998. istaknula i sljedeće: "Židovi u Hrvatskoj zahvalni su kardinalu Stepincu što se za vrijeme ustaške Nezavisne Države Hrvatske zauzimao za spašavanje mnogih Židova i što je uspio spasiti od ustaškog i nacističkog genocida stanare staračkoga doma *Lavoslav Schwarz*, nekoliko grupa židovske djece i više stotina konvertiranih Židova u mješovitim brakovima. Beatifikacija kardinala Stepinca autonomna je odluka Katoličke crkve i Koordinacija židovskih općina u Hrvatskoj ne želi toj odluci prigovarati... Smatramo da će sud o sveukupnu držanju kardinala Stepinca prema ustaškoj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj dati povijest." (Slobodna Dalmacija, broj od 1. listopada 1998., s. 64.).

⁷⁵ Slobodna Dalmacija, broj od 8. listopada 1998., s. 21.

S Nadbiskupom u prevratnim danima

Iz dnevnčkih zapisa i zapamćenja

*Predsjednik Velikog križarskog bratstva, dr. LAV ZNIDARČIĆ,
iznosi svoja sjećanja i dnevničke zapise o suradnji s nadbiskupom Stepincem
u katoličkom apostolatu od 1. svibnja do 15. kolovoza 1945. g.*

Moja neposredna suradnja s nadbiskupom Alojzijem Stepincem počinje nakon što sam izabran za glavnog tajnika Velikog križarskog bratstva u Zagrebu (1940. g.).

Suradnja se povećavala nakon mog imenovanja predsjednikom Velikog križarskog bratstva (1942. g.).

Susrete i razgovore, kao i sadržaj suradnje, zapisivao sam u svom dnevniku, pismima ili posebnim bilješkama. Ovdje donosim što se događalo u "prevratnim danima" 1945. g., od 1. svibnja 1945. g. do 15. kolovoza 1945. g.

* * *

U nastojanju da se sve organizirane katolike u Hrvatskoj, a posebno u Zagrebu, okupi i njihov rad koordinira, vodstvo je križarske organizacije potaklo razne inicijative. Bio je to konac 1944. g. i početak 1945. g. Prvi širi sastanak je bio na blagdan sv. Franje Saleškog 29. siječnja 1945. g. Nadbiskup je ovo naše nastojanje ne samo pozdravio, nego i pomogao. Sam je služio sv. Misu na dan zaštitnika katoličkih novinara i poslije sv. Mise ostao s nama u ugodnom razgovoru.

Do kraja travnja te zadnje ratne godine često sam ga posjećivao i razgovarao o aktualnim temama, a bilo je i susreta radi spašavanja života ugroženih pojedinaca.

Od 29. travnja 1945. g. u gradu je stroga pripravnost.

Dne 6. svibnja 1945. g. (zadnji broj tjednika "NEDJELJA" s datumom 6. svibnja 1945.) izdan je nalog za povlačenje vojske iz Zagreba. Prije par dana mi je tajnik papinskog Legata u Hrvatskoj kazao da mu je od strane vlasti rečeno (Erih Lisak), da se Zagreb neće minirati.

Oko 11 sati sam otišao nadbiskupu Stepincu, saopćio mu da se ne povlačim iz Zagreba. Želim odgovarati za svoj rad u križarskoj organizaciji i ne mogu dopustiti da članstvo bude pozivano na odgovornost, a da mene nema.

Odobrio mi je odluku. Naglasio sam da želimo snositi sudbinu Crkve.

U Nadbiskupovu sam predsoblju susreo poznatog industrijalca Ivana Koheka, koji je došao Nadbiskupu po savjet radi financijske pomoći dr. Vlatku Mačeku. Prilikom razgovora mi je Nadbiskup kazao, da je mladi čovjek, koji je bio prije mene kod njega, inženjer koji moli Nadbiskupovu intervenciju da se ne ruše mostovi preko Save u Zagrebu.

U gradu je velika nervoza, neki ostaju, a neki se povlače.

Prenoćio sam izvan svog stana.

Dne 7. svibnja 1945. g.

Prije i poslije podne bio u nadbiskupskom dvoru. Susreo dr. Gjuru Kumičića, koji mi je rekao da ga je prije dva dana susreo poglavnik dr. Ante Pavelić i pitao ga da li će se povlačiti. Kada mu je Kumičić rekao da neće, povjerio mu je da on preda grad Zagreb partizanima u času njihova ulaska.

Zajedno s tajnikom papinskog Legata bio kod njemačkog generala Geigera, koji je imao svoj štab u Bosanskoj ulici u Zagrebu. Tajnik papinskog Legata je tražio da mu se omogući da pod papinskom zastavom pođe u susret partizanima, kao parlamentarac, radi sprječavanja nereda i djelovanja kriminalaca. General Geiger je odgovorio da ne raspolaže podacima o kakovim se partizanskim jedinicama koje su pred gradom radi, te da to ne može omogućiti.

U gradu se osjeća pustoš, pojedine vojničke jedinice prolaze kroz Zagreb.

Nazvao me Felix Niedzielski i moli da se povučem, on taj čas odlazi. Odbio sam sa obrazloženjem da ne mogu napustiti organizaciju i mladež prepustiti njezinoj sudbini. Osjetio sam da mu je bilo žao što ga odbijam.

To je bio naš zadnji (telefonski) razgovor.

Popodne se nije znalo, što se pred Zagrebom događa. Otišao sam Nadbiskupu. Nije bio u svom stanu, šetao je u vrtu i molio časoslov. Rekao sam mu kakova je situacija. Nadbiskup nije znao s kim bi mogao razgovarati, ali je bio spreman učiniti potrebno da spriječi nered u gradu.

Nadbiskup je bio sasvim miran. Spomenuo mi je da se s generalom Luburićem ne može razgovarati. To se odnosilo na Luburićev ekstremni stav prema događanjima u Hrvatskoj.

Utorak, 8. svibnja 1945. g.

Ujutro bio kod Legata Svete stolice. S parlamentarnom se misijom ne ide. Susreo dr. Gjuru Kumičića, bio sam kod njega i u njegovom stanu. Nema nikakve stvarne vlasti.

Nadbiskup je bio otišao tražiti generala Luburića s molbom da se dalje ne bori.

Na povratku kući oko 13 sati u Ilici sam susreo Nadbiskupov automobil; Nadbiskup se vraćao kući od zapadne strane Zagreba.

Pratimo radio vijesti. Emisije vodi moj kolega i prijatelj Strecha¹. Radio stalno emitira proglas dr. Kumičića. Oko 15 sati je radio najavio da će uskoro biti pročitana posebna obavijest. Telefonski sam nazvao kolegu Strechu i pitao o čemu se radi. Odgovorio mi je: "Samo slušaj, svaki čas će biti emitirano"! Doista za par minuta je javljeno da je Jugoslavenska armija ušla u Zagreb.

Ulice su bile prazne, a u Primorskoj se ulici (gdje smo stanovali) pojavio jedan partizanski oficir s pištoljem u ruci. Nitko mu nije prišao... tek naknadno jedan "simpatizer" iz naše kuće.

Petak, 11. svibnja 1945. g.

U petak 11. svibnja prvi javni "miting" nove vlasti. Protiv nadbiskupa Stepinca govorio Marko Belinić. Inače opći poziv na denunciranje. Mitingu nismo prisustvovali, već ga slušali preko radija u prostorijama vodstva križarske organizacije.

Ponedjeljak, 14. svibnja 1945. g.

Bio sam u uredu za tisak nove vlasti; vodio ga je Nikola Rupčić, bivši pravaš, koji je na "robiji" pristupio komunistima. Tražio sam da nastavimo sa izdavanjem našeg tjednika "NEDJELJE" – odmah mi je negativno odgovorio, s obzirom na pisanje "NEDJELJE" u toku rata. Odgovorio sam mu, da je vladina cenzura i nama stvarala ne male probleme. Kasnije sam saznao, da je o

mom zahtjevu izvijestio vladu i CK partije, koji je u to vrijeme bio sasvim nepoznat, kao u nekoj ilegali.

S dr. Josipom Andrićem i prof. Kuzmom Moskatelom razgovarao o listu koji želimo svakako što prije pokrenuti. Njih dvojica se načelno slažu. "Seniorat" više ne postoji, jer je 1941. g. sam sebe raspustio, a HKAD "Domagoj" je 1942. g. faktički prestao djelovati.

Prestala je izlaziti "LUČ". Katolička akcija, koju vodi msgr. Pavao Jesih, nije za širu publiku izdavala novine.

Danas su došli predstavnici USAOH-a (Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske) k Marici Stanković, radi suradnje s križarima. Nakon toga smo mi sami razgovarali o nastaloj situaciji. Kako se radi o političkoj organizaciji svaka je suradnja načelno s naše strane neprihvatljiva.

Utorak, 15. svibnja 1945. g.

U 9 sati došli Zdenka Kirinić i Marijan Šakić od USAOH-a, radi suradnje. Razgovor nije donio nikakav rezultat.

Posjetio Nadbiskupa. Predložio sam mu dogovor za sutra, s obzirom na ponude koje nam se stavljaju. Nadbiskup je prihvatio prijedlog. Govorio sam mu i o namjeravanom pokretanju tjednika.

Popodne sjednica u VKS-u (Veliko križarsko sestrinstvo) radi poziva na suradnju od strane USAOH-a. Dugo se nismo mogli složiti.

Srijeda, 16. svibnja 1945. g.

Sjednica kod Nadbiskupa. Msgr. Jesih nije htio doći, makar je njegov suradnik vlč. Povoljnjak rekao da će doći. Dr. Olga Makuc telefonski javlja da neće doći. Nadbiskup telefonski nazvao msgr. Pavla Jeshia da dođe. Vidjelo se da je msgr. Jesih neraspoložen. Za tjednik je dao odobrenje. Pristalo se na moju stilizaciju.

Četvrtak, 17. svibnja 1945. g.

Bio u Radničkoj komori (gdje sam zaposlen). Svi smo otpušteni s posla. Komunistički sindikalist i preuzimatelj Komore Adam Katić nam je stavio do znanja da će nova vlast vladati stotinu godina.

Danas je Nadbiskup uhićen.

Kaptol nije ništa poduzeo. Navečer do 19 sati i 45 min. čekali smo da li će se Nadbiskup vratiti.

Petak, 18. svibnja 1945. g.

U Radničkoj sam komori potpisao da sam otpušten. Prvi put susreo u hotelu "Palace" sestru Anku nakon tri godine. Mnogo sam joj toga rekao, posebno što se tiče Nadbiskupovog uhićenja. Tvrdi da će oni narodu "dokazati". Odgovorio sam da to ne treba, jer da narod zna tko je i što je nadbiskup Stepinac i kako je djelovao za vrijeme NDH.

¹ Strecha je neposredno nakon ulaska partizana u Zagreb ubijen, bez suda!

Subota, 19. svibnja 1945. g.

Ujutro s dr. Andrićem vodio razgovore radi lista koji bismo pokrenuli.

Nedjelja, 20. svibnja 1945. g.

Trebala je biti Krizma, kao svake godine (Duhovi), ali se ove godine nije održala.

Od 20. do 21. svibnja

Svaki dan kod papinskog Legata, radi novonastale situacije. Prima vrlo srdačno i rado razgovara o svemu.

Razgovori o listu koji bi se zvao "KRIŽ".

S obzirom da nova vlast još nije stupila u nikakove kontakte s crkvenim vlastima, traže kontakte.

Dne 25. svibnja 1945. g.

Tito došao u Zagreb; izgleda da nije htio primiti papinog legata Marconeja, kao ni biskupe; kad su se prijavili, otputovao je. Neprimanje biskupa je motivirano njegovom bolešću, dok se iz novina vidjelo da je primio razne delegacije za svoj rođendan.

Dne 26. svibnja 1945. g.

Razgovori o listu "KRIŽ".

Petak, 1. lipnja 1945. g.

Podnio molbu biskupu Lachu, poseban podnesak za tjednik "KRIŽ".

Dr. Andrić traži da se u vezi sa izdavanjem tjednika razgovara s bivšim članovima "Seniorata". Opažam da sâm nije za to, ali su mu to prigovorili, posebno dr. Zlatko Katunarić.

Subota, 2. lipnja 1945. g.

Sv. Otac održao govor protiv nacionalsocijalizma.

Bio kod Legata i pripremio govor Sv. Oca za list.

Posjet biskupa i svećenstva kod Tita.

Tražio dr. Lončara radi lista.

Nedjelja, 3. lipnja 1945. g.

Nadbiskup pušten iz zatvora. Kratko sam ga vidio.

Tražio dr. Pavla Lončara, našao ga u nadbiskupskom dvoru, nije htio sa mnom uopće govoriti.

Ponedjeljak, 4. lipnja 1945. g.

Danas prvi put susret Nadbiskupa s Josipom Brozom. Prije susreta sam molio Nadbiskupa da posreduje za uhićenog dr. Felixa Niedzielskog. Rado je obećao.

Nakon susreta s Titom, Nadbiskup mi je rekao da je govorio za Felixa, a inače mi je rekao: "Govorili smo muški."

Bio kod papinskog Legata, radi tjednika "KRIŽ".

Odobrio je moj smjer lista.

Utorak, 5. lipnja 1945. g.

Bio kod Nadbiskupa radi "KRIŽA" – neću nikako suradnju bilo kakovih političara. Nadbiskup to odobrava.

Četvrtak 7. lipnja 1945. g.

Posjetio papinskog Legata – Rittig je obećao da će se biskupska konferencija održati, vlada to forsira. Doći će nadbiskup iz Zadra, kao i biskup iz Rijeke.

Petak, 8. lipnja 1945. g.

Posjetio Nadbiskupa, govorili o Rittigu i drugim tekućim pitanjima.

Biskup Lach mi saopćio da novčane pomoći za tjednik nema, jer da Nadbiskupija nema sredstava. Odgovorio sam da nam onda partizani neće imati što opljačkati.

Jesih je prigovorio dr. Andriću radi lista – postoji opozicija od strane bivših seniora prema novom tjedniku.

Subota, 9. lipnja 1945. g.

Držanje bivših članova "Seniorata" prema "KRIŽU" nepovoljno. Prigovaraju da ću ja sve prevariti, da su to "križarska posla".

Vode se razgovori o "KRIŽU" – stvaraju se poteškoće.

Nedjelja, 10. lipnja 1945. g.

Prije podne bio kod Beluhana radi suradnje u tjedniku. Drži se hladno.

Popodne razgovor s Maricom Stanković u VKS-u. Kaže mi da mi mnogi ne vjeruju. Izgleda da mi i neki iz križarskih redova ne vjeruju...

Srijeda, 13. lipnja 1945. g.

Vode se razgovori o listu. Postajem nervozan.

Četvrtak, 14. lipnja 1945. g.

Za sutra dogovorili sjednicu u Sv. Jeronimu radi konačne odluke u pogledu lista.

Beluhanu sam odlučno odgovorio. Dobro se svršilo. Ljudi su maleni.

Petak, 15. lipnja 1945. g.

Sjednica radi lista, besplodno se raspravljalo. Iznio sam svoj prijedlog, koji je prihvaćen. Napisao sam dopise i odnio Nadbiskupu, koji ih je odobrio.

Subota 16. lipnja 1945. g.

Pozvani smo k Nadbiskupu; naš je prijedlog prihvaćen. Dobili smo i pismeno rješenje.

Ujutro je bila sjednica, ima nejasnih stvari i različitih gledišta. List će se zvati "NOVI ŽIVOT".

Srijeda, 27. lipnja 1945. g.

Dobili rješenje za izdavanje lista od strane vlasti.

Možemo izlaziti samo mjesečno i to u 3000 primjeraka. To je obično zafrkavanje. Jedni su za izlaženje, a drugi ne.

Ponedjeljak, 2. srpnja 1945. g.

Bio kod papinog Legata i kod Nadbiskupa. Kratko sam razgovarao i s biskupom dr. Petrom Čule, koji je u Zagrebu. Došli su još neki biskupi, ali konferencije neće biti.

Četvrtak, 12. srpnja 1945. g.

Izišao proglas o prijavi članstva svih društava. Nova situacija, što ćemo učiniti?

Petak, 13. srpnja 1945. g.

Bili kod Nadbiskupa, raspravili situaciju. Bilo bi najbolje raspustiti sva katolička društva, da ne moramo predavati popise članova, koji bi onda mogli biti i te kako maltretirani.

Utorak, 24. srpnja 1945. g.

Izišao proglas za domobranske časnike i dočasnike. Idemo u logor.

Srijeda, 25. srpnja 1945. g.

Pozvani smo da se javimo u zatvor, iako je rat prestao. Ne radi se o pojedincima, nego zajednički (kolektivno).

Kao domobranski dočasnik otišao s drugima u logor Maksimir.

Situacija je nejasna.

Srijeda, 1. kolovoza 1945. g.

Jučer sam saslušan, a danas navečer otpraćen u zatvor na Savskoj cesti u Zagrebu. Pratio me jedan vojnik. U tramvaju mi je Hella kazala da je Nadbiskup raspustio katoličke organizacije.

Srijeda, 15. kolovoza 1945. g.

Pušten iz zatvora. Hvala Blaženoj Gospi! Supruga mi je rekla da se Nadbiskup za mene zanimao, da je bila kod njega i nije mu znala ništa kazati zbog čega sam otpremljen u zatvor na Savskoj cesti. Odgovorio joj je da mi ništa ne može pomoći ali neka mi pošalje paketić slanine (špeka) koji mu je taj dan netko donio na dar.

* * *

Popis osoba koje se spominju:

ANDRIĆ dr. Josip – pravnik i ekonomist, urednik izdanja Društva sv. Jeronima u Zagrebu. Skladatelj, književnik.

BELINIĆ Marko – kožarski radnik, član CK KPH, živi u Zagrebu.

BELUHAN dr. Milan – župnik župe Sv. Marije u Zagrebu. Kanonik i generalni duhovnik križarske organizacije (VKB i

VKS).

BERUS r. Znidarčić Anka – profesor, član CK KPH.

ČULE dr. Petar – biskup mostarsko-duvanjski i trebinjsko-mrkanjski. Proveo u zatvoru Zenica pet i pol godina.

JESIĆ msgr. Pavao – svećenik Zagrebačke nadbiskupije. Aktivan u raznim djelatnostima Crkve u Zagrebu. Vodio Katoličku akciju od 1936. do 1945. g. Umro u Rimu.

KATIĆ Adam – sindikalni radnik, komunist.

KOHEK Ivan – industrijalac, vlasnik tvornice "Grič" u Zagrebu.

KUMIČIĆ dr. Gjuro – sin hrvatskog književnika Eugena Kumičića.. Pravnik, po nalogu Ante Pavelića izvršio predaju grada Zagreba partizanskim jedinicama 8. svibnja 1945. g.

KUNTARIĆ dr. Zlatko – pravnik, odvjetnik u Zagrebu. Istaknuti član "SENIORATA".

LACH dr. Josip – pomoćni biskup zagrebački, generalni vikar.

LISAK Erih – ustaški pukovnik, glavni ravnatelj za javni red i sigurnost /Zagreb, 1912.-1946./

LONČAR dr. Pavao – svećenik, prebendar i kanonik Zagrebačke nadbiskupije. Za vrijeme NDH osuđen na smrt, pomilovan. Aktivan u katoličkom javnom životu. Predavač na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu.

LUBURIĆ Vjekoslav MAKŠ – ustaški pukovnik i domobranski general, zapovjednik "željeznice" na povlačenju hrvatske vojske prema Sloveniji u svibnju 1945. g. Ubijen u Španjolskoj.

MAČEK dr. Vladimir – političar, nakon ubojstva Stjepana Radića u beogradskoj Skupštini predsjednik HSS-a i vođa sveukupne opozicije u Jugoslaviji. Umro u emigraciji (USA).

MAKUC dr. Olga – profesorica, članica vodstva Katoličke akcije u Zagrebu.

MASSUCCI dr. Josip – tajnik papinskog legata u Hrvatskoj od 1941. do 1946. godine

MOSKATELO prof. Kuzma – član uredništva HKD "Sv. Jeronim". Profesor francuskog jezika, novinar i stručnjak za jezik.

NIEDZIELSKI dr. Felix – vođa križara u Banjaluci i treći predsjednik Velikog križarskog bratstva u Zagrebu. Ubijen 1947. godine u Banjaluci.

Opat MARCONE RAMIRO Josip – legat Svete stolice u Hrvatskoj, benediktinac. U Hrvatskoj boravio od 1941. do 1945. godine

RITTIG msgr. Svetozar – župnik župe Sv. Marko u Zagrebu. Prišao partizanima 1943. g. Bio ministar u komunističkoj vladi za vrijeme suđenja nadbiskupu Stepincu.

RUPČIĆ Nikola (Nine) – pravnik. Kao hrvatski nacionalist na robiji u Mitrovici prišao komunistima. Novinar. Bio u zatvoru kao informbirovac.

STANKOVIĆ prof. Marica – profesorica, voditeljica "orlica" i "križarica". Provela u zatvoru Požega 5 godina. Umrula 1957. g.

STRECHA – domobranski dočasnik, stručnjak na Radio-postaji Zagreb.

TITO, Josip Broz – radnik, generalni sekretar KPJ u Beogradu. Predsjednik FNRJ, Maršal Jugoslavije. ■

Titov komunizam i Katolička crkva

Neka od mojih sjećanja

Msgr. FRANE FRANIĆ, nadbiskup splitsko-makarski u miru, sažeo je svoja sjećanja na teške dane borbe Crkve protiv komunizma, te staleških svećeničkih udruženja i Teološkog društva Kršćanska sadašnjost. Ovdje donosimo prijevod njegovog članka s talijanskog izvornika.

U mojem gradu Splitu Titov komunistički režim uspostavljen je dvadeset dana nakon pada fašizma, koji je bio zauzeo Split u svibnju 1941. i pripojio ga Italiji.

Titovi su komunisti pobili mnogo ljudi, mladih Hrvata, progoneći napose one koji su bili poznati praktični katolici i nacionalno svjesni Hrvati.

Protjerani iz našega grada, komunisti su se vratili na vlast u Dalmaciji u studenome 1944. kao ratni pobjednici. Ponovno su otpočeli pokolje kontrarevolucionara. Bilo je dovoljno da jedan komunistički tajnik stavi znak križa pored imena u anagrafskim spisima, da bi ta osoba dospjela na splitsko groblje ili bila prokazana općinama u Dalmaciji za strijeljanje.

Nakon pada Zagreba, sjeverne Hrvatske, te Bosne i Hercegovine, komunisti su nastavili s bezbrojnim pokoljima kontrarevolucionara. Samo u Splitskoj biskupiji, tijekom rata i neposredno poslije njega, ubijeno je bez suđenja 47 svećenika, dijecezanskih i redovnika, dok je broj intelektualaca i hrvatskih seljaka katolika ubijenih nakon rata nepoznat. Vratio sam se iz Rima s doktoratom iz teologije u srpnju 1941., za vrijeme fašističke okupacije koja je jasno pokazala da ni režim njemačkog nacizma, a niti talijanski fašistički režim nisu bili režimi osloboditelji za hrvatski narod; stoga smo se držali daleko od njih tijekom cijelog drugog svjetskog rata.

Komunisti, koji su aktivno bili prisutni u gradu tijekom rata, priznali su da je naš stav bio korektan i iskren. Unatoč tome, ubili su mnoge svećenike! Ubili su one koje su smatrali "opasnijima" za njihovu ateizaciju, ili - kako su oni govorili - "marksizaciju" naroda.

Ali Providnost je bdjela nad nama: dopustila je mnoge žrtve za dobro Katoličke crkve.

2. Nakon što sam se vratio u Split, ondašnji splitski biskup, msgr. Kvirin Bonefačić, imenovao me je profesorom u biskupskoj sjemenišnoj gimnaziji, koja je bila

izjednačena s državnim školama. Talijani su priznali to izjednačenje i za svoju državu Italiju, ali su udaljili tri mlada hrvatska profesora: prof. Rafaela Radicu, prof. Ivana Pavlinovića i prof. Franu Franića.

Fašistički režim je dokinuo Višu teološku školu u Splitu, a svi studenti teologije iz Splitske biskupije bili su prisiljeni nastaviti studij u zadarskom sjemeništu; Zadar je bio pripojen Italiji nakon I. svjetskog rata.

Nakon povlačenja Italije g. 1943. Viša teološka škola u Splitu ponovno je otvorena, a ja sam odmah bio imenovan profesorom dogmatike i vicerektorom Bogoslovije. Pošto su komunisti došli na vlast u Splitu, pustili su me bez posebnih poteškoća i dopustili mi da obavljam moje svećeničke dužnosti u dvama sjemeništima, priznajući da je moj stav tijekom rata bio ispravan.

3. Kad je g. 1948. msgr. Mate Garković (rektor Bogoslovije i profesor pastoralne teologije u našoj školi) otišao u Zadar, najprije kao generalni vikar a zatim kao nadbiskup, imenovan sam rektorom Bogoslovije u Splitu. Bilo kao vicerektor a zatim, s većim autoritetom, kao rektor, ulazio sam u rasprave s komunističkim vlastima u Splitu i Zagrebu, glavnim gradom Federativne Republike Hrvatske. Naši susreti su bili učestali zato što su komunisti gotovo cijelo sjemenište, koje je 1941.

*Ali Providnost je bdjela
nad nama: dopustila je mnoge žrtve
za dobro Katoličke crkve.*

*Naravno,
svom sam "prijatelju"
(Vicku Krstuloviću – o. ur.)
odgovorio da ne mogu ni u kojem
slučaju prihvatiti njegov prijedlog već,
naprotiv, želim ostati vjeran papi do
smrti kao što su učinili zagrebački
nadbiskup i mostarski biskup.*

pretvoreno u vojnu bolnicu, upotrebljavali u istu svrhu. Tražio sam da sjemenišni prostor ostane slobodan, ali razgovori su bili teški, mnoga obećanja, a bez konkretna rezultata.

4. Godine 1951., kad sam bio posvećen za pomoćnog biskupa Splitsko-makarske biskupije (17. prosinca 1950.) s jedne i s druge strane probudila se nada – riječ je o dva različita nadanja. U Splitu su komunisti starog biskupa msgr. Bonefačića, osamdesetjednogodišnjaka, smatrali neslomljivim neprijateljem komunista i "nesposobnog" za pregovore. Osim toga, nakon pokolja i mnogih zatočenja svećenika, shvatili su kako nije jednostavno uništiti vjeru u Boga, tako duboko usađenu u svijesti vjernika, isto kao što nije bilo dovoljno ubiti kapitaliste da se uništi kapitalizam. Naprotiv, sva ta nasilja polučila su suprotan učinak: sjemeništa i samostani bili su sve brojniji. Komunisti su promijenili način te su, predvođeni Staljinom, odlučili iznutra uništiti Crkvu, ustanovom "svećeničkih udruženja" koja su morala djelovati pod njihovim nadzorom i prema njihovim smjernicama. Ta društva su imala jasan cilj – stvoriti nacionalne katoličke crkve, bez pape.

5. Tako su me komunisti pozvali govoreći da žele postići "modus vivendi" s Crkvom – potpuna sloboda Katoličke crkve, pod uvjetom da priznamo komunistički režim. Naravno, odmah sam odgovorio kako problem priznavanja njihova režima ne postoji, zbog toga što smo, prema katoličkom moralu, već bili podvrgnuti njihovom režimu. Oni su, ipak, govorili kako žele vratiti zgradu bogoslovijske, biskupsku palaču, jamčiti slobodu vjerske izobrazbe, itd. Naravno, o svemu sam izvijestio svog

biskupa msgr. Bonefačića, koji je imao povjerenja u mene, te sam mogao nastaviti s razgovorima kroz skoro dvije godine (1951.–1952.). Moj sugovornik bio je Vicko Krstulović, ondašnji predsjednik Dalmacije (obuhvaćala je biskupije: splitsku, zadarsku, šibensku, hvarsku, dubrovačku i kotorsku), i Titov general u ratu od 1941. do 1945. Bio je Splitsanin, obučen u komunističkoj školi i prije drugog svjetskog rata tajnik Komunističke partije u Dalmaciji. Sviđao mi se kao osoba. Divio sam mu se kao sugrađaninu koji je riskirao život u ratu, ratujući takoreći bez oružja protiv talijanske i njemačke suvremeno opremljene vojske. Odmetnuo se u dalmatinske planine u partizanski rat. Tito je uz pomoć zapada uspio stvoriti vlastitu vojsku, a Krstulović je bio imenovan generalom. Postali smo gotovo prijatelji i on je bio velika moja nada. Uz čestitke za Božić i Uskrs slao mi je košare pune svih Božjih dobara, o kojima sam mogao samo sanjati. Te posjete su negativno utjecale na mnoge naše svećenike i laike. Govorili su da je stari biskup bio heroj boreći se protiv komunista, dok je novi biskup postao "prijatelj komunista".

6. U jesen 1952. Biskupska konferencija u bivšoj Jugoslaviji zabranila je "staleška svećenička udruženja" s "NON LICET" upisa u ta društva. Bila je to jedina Biskupska konferencija u katoličkom svijetu pod komunizmom koja je zabranila takva udruženja. Zabrana je učinjena prema smjernicama pape Pija XII. i kardinala Stepinca, koji je 1946. godine osuđen na 16 godina zatvora, a tada se nalazio u rodnom Krašiću, gdje su ga komunističke vlasti premjestile iz lepoglavskog zatvora.

Promicatelji "NON LICET" bili su dalmatinski biskupi: iz Šibenika msgr. Ćiril Banić, iz Splita msgr. Kvirin

*Kad su se biskupi
BKJ službeno izjasnili s
"NON LICET" znao sam o čemu
se radi. Riječ je bila o odluci: ili izdati
Isusovu Crkvu ulaskom u "staleška sve-
ćenička udruženja" ili ostati vjeran Kristu
i Papi i biti spreman
na svaku žrtvu.*

Ivan Pavao II. i nadbiskup Jurić ispred splitske katedrale, 4. listopada 1998.

Bonefačić i Hvara msgr. Miho Pušić.

Msgr. Bonefačić je "NON LICET" proglasio s oltara svoje katedrale na svetkovinu Krista Kralja. Prema starom kalendaru naredna nedjelja bila je svetkovina Svih Svetih. Msgr. Bonefačić je htio da ja služim pontifikal u katedrali, što sam prihvatio drage volje. Pred propovijed javno sam se osvrnuo na "NON LICET" BKJ, kojoj – na osnovi ondašnjeg propisa kanonskog prava – nisam mogao prisustvovati budući da sam bio pomoćni biskup.

7. Da biste mogli razumjeti moj stav s obzirom na "NON LICET", moram se vratiti malo unatrag na razgovore sa Vickom Krstulovićem, predsjednikom oblasti Dalmacije. U razgovoru od studenog 1952., mjesec dana prije biskupske konferencije u bivšoj Jugoslaviji, taj čovjek mi je ozbiljno predložio da se zauzmem za odjeljenje Hrvatske od Svete stolice, kao što se komunistička patrija odijelila od Moskve, i da osnujem nezavisni hrvatski patrijarhat za hrvatsku katoličku crkvu sa sjedištem u Zagrebu.

8. Ovdje je potrebno podsjetiti da je isti prijedlog Tito dao zagrebačkom nadbiskupu Alojziju Stepincu, koji ga je odmah odbio. Tako je učinio i mostarski biskup msgr.

Petar Čule s političkim vlastima u Bosni i Hercegovini. Zbog njihova odbijanja obojica prelata bila su osuđena na 16 godina zatvora (službeno ne zbog toga, nego zbog već uobičajenog razloga u ono poslijeratno vrijeme – suradnje s "fašistima i nacistima", okupatorima naše zemlje za vrijeme rata).

U tom razgovoru gosp. Krstulović mi je rekao kako postoji staleško udruženje katoličkog klera zaduženo da ostvari "hrvatsku nacionalnu crkvu". Tek tada mi je bilo jasno zašto sam primljen prijateljski i kako mi je je gosp. Krstulović obećao vratiti biskupsku palaču (nacionaliziranu od komunista splitske općine) i zgradu sjemeništa, dat dobru mjesečnu plaću i potpunu slobodu u pastoralu. "Možete propovijedati o Bogu, Kristu, Mariji i svemu što hoćete, slobodno ćete moći poučavati vjeronauk u osnovnim i srednjim školama, samo se odvojite od pape", tumačio je gosp. Krstulović. Bio sam zahvalan svojem sugovorniku na njegovu iskrenu prijedlogu, zato jer je policija tvrdila, da bi uvjerila svećenike da se upišu u "svećenička udruženja", da nije riječ o odvajanju od pape, nego o njihovoj lojalnosti socijalističkoj državi Jugoslaviji.

Naravno, svom sam "prijatelju" odgovorio da ne mogu ni u kojem slučaju prihvatiti njegov prijedlog već, naprotiv, želim ostati vjeran papi do smrti kao što su učinili zagrebački nadbiskup i mostarski biskup.

Tako su završili naši političko-crkveni razgovori. Gosp. Krstulović je nadodao, na rastanku, da jugoslaven-ski narodni socijalistički režim ne bi dopustio da jedan stranac, ili papa Talijan, bude na čelu Katoličke crkve u Jugoslaviji. Tako smo bili iskreni jedan prema drugome. Kad su se biskupi BKJ službeno izjasnili s "NON LICET" znao sam o čemu se radi. Riječ je bila o odluci: ili izdati Isusovu Crkvu ulaskom u "staleška svećenička udruženja" ili ostati vjeran Kristu i Papi i biti spreman na svaku žrtvu.

9. Moram razjasniti dvije stvari: BKJ je bila jedina Konferencija u svijetu koja je pod komunističkim režimom zabranila spomenuta udruženja. Za to je trebalo dosta hrabrosti.

Ova izjava nije predviđjela sankcije protiv neposlušnih svećenika i taj nedostatak bio je izvorom različitu ponašanju biskupa prema "udruženjima". Biskupi koji su u svojim biskupijama proglasili "NON LICET" bez sankcija, nisu uspjeli ugušiti "udruženja". Čini se da neki biskupi (Bar, Sarajevo) nisu proglasili "NON LICET" zato što je veći broj svećenika u njihovim biskupijama bio već upisan u ta udruženja (koja su bila jednaka, iako su u različitim Republikama imala druga imena).

10. "Tri lava", tako su prozvana tri biskupa BKJ koji su promovirali "NON LICET" g. 1952. (biskupi Banić, Bonefačić i Pušić) proglasili su "NON LICET" u svojim

*Jasno da je "stari lav"
od mene očekivao izričitu zabra-
nu sa sankcijama "udruženjima"
jer je i on sam na svetkovinu Krista
Kralja rekao u katedrali da su spo-
menuta udruženja utemeljili komu-
nisti ne da spase Crkvu, već da je
unište, kao što je bilo u Kini.*

katedralama odmah po povratku iz Zagreba, te su zato morali snositi posljedice, odnosno progonstva od strane komunističke policije.

Msgr. Banić bio je istjeran iz svoga sjedišta Šibenika (došao je najprije u Split, a zatim u Zagreb) kao i njegov generalni vikar, msgr. Ante Radić, kojemu je msgr. Banić dao punu vlast.

Msgr. Pušić je podnio verbalna progonstva i demonstracije tijekom pastoralnih pohoda i, kroz određeno vrijeme, praktički je bio zatvoren u sjeditišu u Hvaru.

Msgr. Bonefačić je, kao što rekoh prije, proglasio "NON LICET" nakon snažne propovijedi u katedrali na svetkovinu Krista Kralja. Slijedilo je proganjanje njega i njegova tajnika, vlč. Josipa Marendića, kojega su teško pretukli u Sinju.

Msgr. Bonefačić je priveden na policiju gdje su mu "isprali mozak". Nije izdržao i izišavši od policije javno je govorio kako se svećenici, u ime civilne slobode, mogu upisati u "udruženja". Kad je nakon nekoliko dana došao k sebi, povukao je dopuštenje. Slijedilo je "ispiranje mozga", zatim novo dopuštenje svećenicima da se upišu u "udruženja" i novo povlačenje dopuštenja i tako se i treći put dogodilo isto.

Videći da mu nedostaje snage, msgr. Bonefačić pismeno je zamolio Svetu stolicu da ga razriješi dužnosti biskupske službe u Splitu. Poslije je meni napisao dekret u kojem mi daje sve ovlasti koje se odnose na disciplinu klera i problem "udruženja", također punu i isključivu odgovornost pred građanskim vlastima. Objasnio mi je da, ako bi me policija ispitivala o tom pitanju, da kažem kako je podnio ostavku Svetoj stolici i da stoga nije više odgovoran u biskupiji i da je svu vlast dao pomoćnom biskupu Franiću.

Jasno da je "stari lav" od mene očekivao izričitu zabranu sa sankcijama "udruženjima" jer je i on sam na svetkovinu Krista Kralja rekao u katedrali da su spomenuta udruženja utemeljili komunisti ne da spase Crkvu, već da je unište, kao što je bilo u Kini.

11. Prihvatio sam ovo teško zaduženje povjeravajući se Gospodinu i Majci Božjoj, nadajući se da će me oni zaštititi u mojim slabostima. Bio sam uvjeren da se radi o obrani Katoličke crkve u Splitskoj biskupiji, u Dalmaciji i cijeloj Jugoslaviji jer mi je u srcu ostala izjava gosp. Vicka Krstulovića o pravoj svrsi tih udruženja, kao što sam već prije rekao.

Nakon izvjesnog vremena, videći da je opasnost "udruženja" još prisutna u biskupiji, napisao sam na temelju moga dekreta formalnu zabranu "udruženja" s ozbiljnim sankcijama (*suspensio a divinis et ab officio*) za sve svećenike koji nisu htjeli napustiti udruženja (bilo ih je 6 upisanih), da se ubuduće ne usuđuju upisati ili surađivati s udruženjima. Datum dekreta bio je 7. srpnja 1953., a predan je na ruke "per manus" svim svećenicima.

Slijedila je snažna reakcija: zagrebačke i splitske novine napale su me kao "fašistu i izdajnika naroda".

12. Nekoliko dana poslije, 15. srpnja, otišao sam u neretvanski dekanat, na krajnjem jugu biskupije, u pastoralni pohod župama, zamjenjujući u tom poslu poštovanog msgr. Bonefačića. Ukratko, prijetili su mi linčom. Komunisti su se često i na različitim mjestima sastajali i vikali: "Smrt fašisti, ratnom zločincu, izdajniku naroda, biskupu Franiću."

Demonstracije su počele 16. srpnja 1953. na blagdan Gospe Karmelske, u župi Bagalović, u blizini Neretve. Te večeri, nakon misnog slavlja u kojem smo podjelili i sv. Potvrdu, rekoše mi da mi je zabranjeno ići u obližnju župu Borovci, te ako odem da će me ubiti na brdu koje dijeli dvije župe, Nova Sela i Borovce. Dana 18. srpnja

*Bio sam uvjeren da
se radi o obrani Katoličke crkve
u Splitskoj biskupiji, u Dalmaciji i
cijeloj Jugoslaviji jer mi je u srcu os-
tala izjava gosp. Vicka Krstulovića
o pravoj svrsi tih udruženja.*

Ivan Pavao II. s vjernim hrvatskim pukom, koji je izdržao teški teret komunizma (Solín, 4. listopada 1998.)

uputio sam se s dva svećenika preko brdašca prema župi Borovci. Na vrhu malog brdašca (oko 100 metara visine), čekala nas je skupina mladih komunista s kamenjem u rukama. Okružili su samo mene, ostavljajući dva svećenika izvan kruga (sa strane). U tom trenutku sam se ozbiljno pripremio na smrt, ali sam smogao snage i rekao: "Učinite brzo ono što morate učiniti, ja se ne mičem!" Odgovoriše: "Mi nećemo nikoga ubiti bez pravedne osude". Moram priznati da me je tog trena prošao smrtni strah. Završila je tako okrutna i barbarska igra i mi smo mogli prosljediti prema župi Borovci, gdje nas je narod čekao za sudjelovanje na Misi i Potvrdi.

Sutradan poslije podne, 19. srpnja, autobus koji je vozio u Metković nije nas htio primiti zato što se radilo o biskupu, već poznatom kao neprijatelju naroda, ali jedan hrabri seljak nam je posudio svoja kola i konja i tako smo stigli u Metković, gdje je narod sakupljen na trgu pozdravljao biskupa s velikim oduševljenjem, želeći na taj način protestirati protiv komunista.

Nakon ove narodne manifestacije uvidjeli smo da se situacija sve više pogoršava. Ipak, nastavili smo našom misijom. Sutradan, 20. srpnja 1953., Metković je slavio zaštitnika župe, sv. Iliju proroka. Rano sam ustao, slijedeći savjet mojih vjernika koji su predvidjeli velike manifestacije protiv mene u gradu, i odmah sam otišao u župnu crkvu. Oko devet sati komunisti su se sastali na

gradskom trgu i počeli su miting protiv biskupa Franića, "fašiste, ratnog zločinca, izdajnika naroda". Glasovi su se čuli u crkvi. Oko deset sati dođe delegacija koja me pozvala "u ime naroda" da se pokažem pred "narodnim sudom" da bi me "narod", odnosno komunisti osudili. Nisam poslušao tu naredbu i oni nisu ušli u crkvu da me prisilno odvedu, poštivali su sveti hram. Oko jedanaest sati počeli smo slavljem Mise i Potvrde. Poslije Mise ručali smo u sakristiji jer su komunisti bili još u gradu. Poslije podne, oko četiri sata, komunisti su se razišli s mitinga i otišli odakle su i došli, tj. iz obližnje istočne Hercegovine. Tada smo uvidjeli razliku između hrvatskih komunista u Metkoviću i srpskih komunista. Pošto su srpski komunisti otišli, hrvatski komunisti iz Metkovića su nas pustili u miru i mogli smo slobodno hodati ulicama grada. Tako smo zahvalni "našim komunistima" koji su nam, vjerojatno, spasili život.

Nakon slavlja Mise i Potvrde u župi Bijeli Vir župljani nisu otišli kućama jesti, nego su ostali sa mnom i s drugim svećenicima da nas brane od komunista koji su nadgledali situaciju izdaljega kako bi izbjegli izravni sukob s narodom.

Poslije podne produžili smo u susjednu župu Vidonje, u pratnji vjernika spremnih da nas brane. Tako smo stigli na odredište, a narod nas je oduševljeno dočekao. Svi su bili spremni umrijeti za vjeru! Oko pola noći dođoše

*Druge su dalmatinske
biskupije (...) slijedile naš
primjer, tako da je Dalmacija,
s obzirom na udruženja, ostala čista.
Nijedan svećenik, dijecezanski ili redov-
nik, koji je slavio Misu nije bio član tih
udruženja. Tako smo ostali potpuno
vjerni papi i to mi se čini da je zna-
čajna povijesna zasluga cijele bi-
skupije i Splitske metropolije.*

komunisti iz istočne Hercegovine, njih oko 600 s puškama i okružili župnu kuću u kojoj je spavalo dvadesetak svećenika onoga kraja. Nasilu su odveli mene i mog pratioca, o. Aleksandra Barbalića, isusovca iz Splita, i pregledavši nam dokumente uvedoše nas u policijsko vozilo. Nisu nas tukli, ali su nas mučili i pljuvali iza nas. Odveli su nas u Makarsku, na pola puta između Metkovića i Splita i ostaviše nas u franjevačkom samostanu gdje smo ručali. Oko 16.00 sati mladi komunisti koji su se našli na ljetnim odmorima u Makarskoj nasilno uđoše u samostan i pronađoše me unutra. Dva policajca, jedan s desne, a drugi s lijeve strane, uzeše me i odvedoše među komuniste koji su se naoružali rajčicama i pokvarenim jajima i to su mi bacali po glavi, udarajući me i vičući slogan protiv mene. Sa mnom je bio otac isusovac. Odvedoše nas u kamion, a bijesni narod opkolio je kamion kamenjem, tako da smo u trenutku razmišljali samo o svojoj skoroj smrti i razmijenili smo oproštenje grijeha. O. Barbalić je pogođen u vrat kamenom i počeo je krvariti. Vozač je, bojeći se gorega, uspio pobjeći s kamionom i tako se i toga puta spasismo.

Događaj se ponovio u Omišu, gradiću blizu Splita, i kasnije u blizini sjemeništa gdje sam boravio, jer su sada protagonisti bili naši splitski komunisti.

Slični događaji ponavljali su se do svršetka 1959. godine. Onih godina posjetio sam cijelu biskupiju idući iz župe u župu, iako nisam imao auto, a sredstva javnog prijevoza nisu me htjela uzeti. Teško sam se razbolio

zbog neprestanih stresova i bio sam primljen u bolnicu u Zagrebu gdje sam kroz dva mjeseca visio između života i smrti. U svibnju i lipnju 1960. godine malo sam došao k sebi i bio sam podvrgnut dvjema operacijama, a na drugoj, kao što su mi rekli liječnici, bio sam ponovo blizu smrti.

Spasio sam se i ovoga puta. Prema mišljenju liječnika sva ta prognoza ostavila su traga: šećernu bolest.

13. Da bi se razumjela situacija i razlozi mojih žestokih prognoza moramo se vratiti opet malo unatrag.

Godine 1954. msgr. Bonefačić je bio razriješen biskupske dužnosti u Splitsko-makarskoj biskupiji i ja sam imenovan apostolskim administratorom iste biskupije, a preuzeo sam je 26. lipnja 1954. godine, na blagdan Srca Isusova. Komunistička vlast je kombinirala nova prognoza u našoj biskupiji. Nisu zatvorili novoga splitskog biskupa, ali me je gosp. Guzina, ondašnji predstavnik policije, pozvao. Rekao mi je kako je pripremljeno suđenje protiv dvaju splitskih sjemeništa s nakanom da se zatvore. Mogao sam ih spasiti jedino ako dadem mogućnost potpore "svećeničkom udruženju". Nije tražio da povučem svoj dekret od 7. srpnja 1953. jer, govorio je drug – predstavnik policije, oni su znali da se papa Pijo XII. protivio "svećeničkom staleškom udruženju" i bilo je očito da sam i ja, po želji Pape, morao učiniti nešto protiv tih udruženja. Nije htio da upotrijebim sankcije.

Odgovorio sam da nemam običaj ponašati se farizejski, naročito ne s Papom, i da stoga nisam mogao, u tako odlučnom trenutku za biskupiju i za njega, prihvatiti prijedlog. Onda mi je predstavnik policije, kojega sam poznao, ljubazno rekao: "Učinite što hoćete, ali suđenje protiv sjemeništa uskoro će započeti i završit će zatvaranjem sjemeništa."

Tako smo se rastali, svaki sa svojim mirom. Nekoliko dana poslije primio sam vijest o početku suđenja pred mjesnim sudom protiv obaju sjemeništa, optuženih "da rade protiv naroda". Optužba se nije odnosila na biskupa, ali je bilo jasno da sam prvoptuženi bio ja.

Kao što mi je već rekao predstavnik policije, lažno, montirano suđenje završilo je zatvaranjem obaju sjemeništa na šest godina, ne zauvijek. Odlučili smo se žaliti, a ponovno suđenje završilo je u kolovozu 1956., i potvrdilo presudu prvog stupnja.

14. Nekoliko dana kasnije dođoše agenti OZNA-e, tako se zvala tajna policija, i opkoliše zgradu bogoslovije, ostavljajući nam kuhinju u podzemlju i nekoliko soba u krajnjem sjeveru zgrade, dvije u prizemlju, dvije na prvom katu i dvije na drugom: ukupno šest soba. Morali smo isprazniti sav namještaj u oduzetom prostoru. U preostalom prostoru ostala su četiri svećenika i četiri

redovnice čuvati bogosloviju, moliti i oplakivati ovaj tragični gubitak.

Sutradan nas je posjetio splitski gradonačelnik govoreći kako se sjemeništa više neće otvoriti zato što nam neće vratiti oduzeti prostor i kako bi bilo za nas bolje da prodamo namještaj. "Ovo je prijateljski savjet", reče gradonačelnik, komunist.

Sjemeništari su morali završiti srednju školu u drugim sjemeništima, a studenti filozofije i teologije nastavili su studij u Zagrebu, Đakovu i Pazinu.

Tom prigodom mi je jedan profesor s Teološkog fakulteta rekao da smo biskupovom krivnjom izgubili sjemenište i bogosloviju, te da je s povijesnog stajališta to pogreška. Reče da bi Zadar, na primjer, imajući obadvije škole, mogao dobiti apsolutnu prednost da osvoji naslov damlatinske metropolije i tako bi Split ponovno ostao potčinjen zadarskoj biskupiji.

Naravno, takva primjedba me još više razalostila.

Nekoliko dana poslije primio sam pismo od kardinala Alojzija Stepinca, kojega je narod držao svecem. Čestitao mi je na hrabrom ponašanju prema staleškim svećeničkim udruženjima, koja je u tom pismu kardinal nazvao "đavolskim, osnovanim od komunista da iznutra unište Crkvu" i da ih je zato on anatemizirao. Isplatio se, dakle, boriti protiv njih, iako uz cijenu gubitka sjemeništa i bogoslovije. To me je pismo obradovalo. Toliki su svećenici bili na mojoj strani, izuzev pojedinaca koji se nisu usudili izjasniti u korist udruženja zbog srama pred subraćom.

15. Moram reći da su se dva svećenika, nakon moga dekreta od 17. srpnja 1953., povukla iz Udruženja, a četvorica se nisu htjela povući nakon što sam primijenio sankcije. Nisu slavili Misu, niti su obavljali druge

*(...) primio sam pismo
od kardinala Alojzija Stepinca,
kojega je narod držao svecem. Čes-
titao mi je na hrabrom ponašanju prema
staleškim svećeničkim udruženjima, koja
je u tom pismu kardinal nazvao "đa-
volskim, osnovanim od komunista
da iznutra unište Crkvu" (...)*

*Prema BKJ, "Kršćanska
sadašnjost" bilo je veća opas-
nost od kleričkih udruženja jer su
se u njih upisivali (kao što se govorilo)
manje "dobri" svećenici, dok je u TDKS-
u bilo profesora teološkog fakulteta,
dakle – pod intelektualnim vidom – krema
hrvatskog klera.*

svećeničke dužnosti, ali im je Komunistička partija davala mjesečnu plaću kako bi mogli živjeti bolje od drugih.

Suspenzija tih tvrdoglavih svećenika bila je za mene najžalosniji događaj u biskupskom životu, ali rezultat toga bijaše da se u Splitsko-makarskoj biskupiji nijedan svećenik, ni redovnik ni dijecezanski, nije usudio upisati ili surađivati s tim udruženjima. Druge su dalmatinske biskupije, bez dekreta kao što je bio naš, (tj. sa sankcijama), slijedile naš primjer, tako da je Dalmacija, s obzirom na udruženja, ostala čista. Nijedan svećenik, dijecezanski ili redovnik, koji je slavio Misu nije bio član tih udruženja. Tako smo ostali potpuno vjerni papi i to mi se čini da je značajna povijesna zasluga cijele biskupije i Splitske metropolije.

16. Naredni su događaji tražili dosta žrtava od biskupa i svećenika. Mnogi su se ispričavali policiji kako se ne mogu upisati niti surađivati s udruženjima govoreći da s biskupom nema šale, a oni ne mogu biti svećenici kad ne bi mogli slaviti svetu Misu i obavljati druge svećeničke i crkvene dužnosti. Bila su to slaba braća koja su se pozivala samo na moj dekret od 7. srpnja 1953.

Nakon šest godina, od 1954. do 1962., politika prema Crkvi u Titovoj Jugoslaviji malo se promijenila: državne vlasti su nam vratile najprije bogosloviju a zatim jedan dio sjemeništa koje je bilo potpuno zauzeto. Od jeseni 1962. mogli smo početi sa školom i životom uvijek sa sve većim brojem sjemeništara. Nikad ih nismo imali toliko i, nemajući dovoljno prostora, bili smo prisiljeni slati ih u druge biskupije ili redovničke zajednice.

U ono vrijeme naša nadbiskupija je bila rudnik svećeničkih i redovničkih zvanja, pa su svi dolazili u našu nadbiskupiju tražiti koje zvanje. Bila je to istinska milost Božja, darovana nam možda kao nagrada za žrtve podnesene zbog našega stava prema staleškim svećenič-

*Nakon potanke analize,
biskupi su postali svjesni kako se
po dobroj cijeni prodaje sloboda Crkve;
zato su odlučno zabranili to društvo
(Kršćanska sadašnjost – o. ur.)
na blagdan svetog Mihaela
Arkandela 1982. g.*

kim udruženjima. Tako smo protumačili bogatstvo svećeničkih i redovničkih zvanja.

17. Moram nadodati da smo isti stav zauzeli i prema Teološkom društvu "Kršćanska sadašnjost" (TDKS) koje su osnovali profesori Teološkog učilišta u Zagrebu.

Nakon što je 1978. godine kardinal Franjo Šeper, ondašnji prefekt Kongregacije za nauk vjere, na Radio-Vatikanu osudio ta udruženja kao protucrkvena, mi smo primijenili protiv TDKS-a iste sankcije koje smo 1953. koristili protiv staleških svećeničkih udruženja. U tom času samo smo mi odredili sankcije protiv tog Društva, ali su nas slijedile biskupije Splitske metropolije i naš radikalni stav je utjecao i na druge biskupije. Ipak, Društvo se širilo, naročito u sjevernoj Hrvatskoj, u Istri i Bosni i Hercegovini. Za vrijeme Biskupske konferencije u bivšoj Jugoslaviji održanoj u Đakovu od 28. do 30. rujna 1982., na prijedlog nadbiskupa zagrebačkog msgr. Franje Kuharića odobren je dekret (29. rujna) koji zabranjuje ta društva s novim "NON LICET" koji je jednoglasno prihvaćen.

Za mene i moju biskupiju i metropoliju bio je to radosni dan.

Prema BKJ, Teološko društvo "Kršćanska sadašnjost", bilo je veća opasnost od kleričkih udruženja jer su se u njih upisivali (kao što se govorilo) manje "dobri" svećenici, dok je u TDKS-u bilo profesora teološkog fakulteta, dakle – pod intelektualnim vidom – krema hrvatskog klera. TDKS se skrivao iza tobožnjih razloga mira između Crkve i države. Financijski je bio podržavan od strane komunističke države i mogao je izdavati knjige, čak i one potrebne Crkvi. Nakon potanke analize, biskupi su postali svjesni kako se po dobroj cijeni prodaje sloboda Crkve; zato su odlučno zabranili to društvo na blagdan

svetog Mihaela Arkandela 1982.

Naravno, profesori u Zagrebu naljutili su se na splitskog nadbiskupa i pisali u talijanskim katoličkim novinama (Famiglia cristiana) protiv njega, kao i u njemačkom tisku, govoreći da se radi o konzervativcu koji u svojoj nadbiskupiji nije uveo nijednu koncilsku reformu.

Međutim, Splitsko-makarska nadbiskupija je jedina u bivšoj Jugoslaviji sazvala biskupsku sinodu g. 1986. i 1987., a radovi sa sinode, objavljeni u knjizi "Crkva danas i sutra" (Split, 1988.) svjedoče suprotno.

Suvremena hrvatska demokratska povijest ukazuje na to da su kardinal Stepinac i kardinal Šeper imali pravo kad su odredili liniju ponašanja Crkve, liniju slobodnog dijaloga s komunističkom državom, van navedenih dvaju društava koja su postojala i djelovala pod zaštitom Komunističke partije u bivšoj Jugoslaviji, slobodnog dijaloga kojeg smo započeli nakon Koncila slijedeći primjer Pija XII. i njegovih nasljednika.

18. Napominjem da me je u jesen g. 1982. Komunistička partija htjela osuditi i "strpati" u zatvor, opet pod optužbom "radio je protiv naroda", ali Komunistička partija u Zagrebu to nije dopustila kako bi očuvala međunarodni ugled jugoslavenske države. Te godine, ipak, vodila se kampanja protiv splitskog nadbiskupa u splitskom i zagrebačkom tisku. Neki komunisti, kao npr. Jakov Blažević, stari Titov prijatelj, napisali su da je komunistička partija izdala svoja osnovna načela i da je vidljivi dokaz tome to što je splitski nadbiskup još na slobodi.

19. Također, pod pastoralnim vodstvom msgr. Ante Jurića, moga nasljednika od 16. listopada 1988., Splitska nadbiskupija nastavila je sve do danas priznavati biskupijski zakon, proglašen od Biskupske sinode, prema kojem su pod sankcijama zabranjena svećenička staleška udruženja i Teološko društvo "Kršćanska sadašnjost" (vidi "Crkva danas i sutra", Akti Splitske Sinode, Split, i "Crkva u svijetu", str. 59, čl. 34c).

S padom komunizma u demokratskoj Hrvatskoj, 7. svibnja 1990., pale su i sve strukture koje su postojale i djelovale pod njegovim pokroviteljstvom, dakle i gore navedene organizacije s njihovim statutima.

Tako je i povijest dala svoj sud o njima.

Split, 21. prosinca 1993. ■

Izvor: Robert Tafrá (ured.), *La Chiesa Cattolica nella II^a Guerra mondiale. Secondo le fonti della propaganda serba, Iberia, Split, 1994, s. 235.–252.*

Prevela: s. Viktorija Gadža

Splitska prvostolnica

Katedrala Uznesenja Marijina/Sveti Duj

*Povijesno-umjetnička vrijednost splitske katedrale je toliko puta isticana i današnjim vjernicima je poznatija negoli njen religiozno-duhovni značaj. Upozorivši i na njezine spomeničke odlike, don **SLAVKO KOVAČIĆ** u ovom tekstu ističe bitno bogoslužno, duhovno i crkveno-povijesno značenje katedrale.*

Svi se sjećamo vremena kad se moglo govoriti i pisati o crkvama kao spomenicima, ali se jedva moglo dogoditi da se pri tom čuje i koja riječ o njihovom religiozno-duhovnom značenju, o onomu što je njihova bit. Proći će zacijelo još dugo vremena, dok se taj mentalitet prevlada. Koliko je nazočan i u vremenu hrvatske slobode i demokracije u svijesti mnogih ljudi o čijoj dobronamjernosti ne treba dvojiti, pokazuje i sudbina ovoga teksta.

Napisan je za nesuđeni dokumentarac koji je Hrvatska televizija trebala emitirati u rano jutro na dan Papina posjeta Splitu. Ovdje neimenovani televizijski djelatnik sa zadovoljstvom je prihvatio prijedlog da se u toj prigodi prikaže katedrala baš kao katedrala, da poglavito bude naglašeno njezino bitno bogoslužno, duhovno i crkveno-povijesno značenje, s tim da se upozori i na njezine spomeničke odlike, koje su inače toliko puta isticane i javnosti općenito poznate.

Međutim, taj projekt nije prošao. Mjesto toga u spomenutom smo vremenskom terminu mogli gledati inače izvrsni dokumentarac s čisto povijesno-umjetničkim gledanjem na katedralu. Gledalac koji baš i ne zna što je to u biti katedrala iz njega to nije ni mogao doznati. Iz autorova teksta, koji je dijelom on sam govorio na vrlo živ i neobično prihvatljiv način hodajući po samoj katedrali, prosječni je gledalac mogao dobiti dojam da je katedrala poglavito neka vrsta crkvenog muzeja ili galerije. Njemu se, dakako, tu nema što zamjeriti, ali u ovoj prigodi ipak se moglo očekivati pogled na katedralu s pretežno vjerskoga gledišta.

Katedrala i ujedno dragocjeni spomenik svjetske kulturne baštine

Split je nadaleko poznat najviše po dobro sačuvanim ostacima Dioklecijanove palače i po umjetničkim remek-

djelima koja su se tijekom stoljeća nataložila u njegovu gradskom i duhovnom središtu, u katedrali Uznesenja Marijina, ili – kako Splitsani odvajkada govore – **Svetoga Duj**.

Katedrala ipak nije ni muzej, ni galerija sakralnih umjetnina. Sve su te umjetnine ondje samo zbog nečega što se u njoj događalo i događa, što je pojedinim slikarima, kiparima i drugim umjetnicima bilo izvor umjetničkog nadahnuća i ujedno poticaj za stvaranje njihovih djela, a što je prije svega imalo služiti skladnom obavljanju kršćanskoga bogoslužja, i to, za razliku od onoga u ostalim crkvama, središnjega bogoslužja cijele pojedinačne crkve ili biskupije, kojemu barem na najveće blagdane predsjedava mjesni biskup. Izraz katedrala nastao je po biskupskoj

*Katedrala ipak nije ni muzej,
ni galerija sakralnih umjetnina.*

*Sve su te umjetnine ondje samo zbog
nečega što se u njoj događalo i doga-
đa, što je pojedinim slikarima, kiparima i
drugim umjetnicima bilo izvor umjetni-
kog nadahnuća i ujedno poticaj za stva-
ranje njihovih djela, a što je prije sve-
ga imalo služiti skladnom obavlja-
nju kršćanskoga bogoslužja.*

Splitska katedrala

katedri, koja simbolički označuje njegovu konkretnu službu predsjedanja u bogoslužju, u naučavanju, u vršenju svete vlasti, dakle mnogovrsnoj službi predstojnika svekolike mjesne crkve kao zajednice Kristovih vjernika. Stoga se pojam katedrale ne bi smio suziti na ne znam kako lijepu i umjetnički vrijednu zgradu i pojedinačne sakralne umjetnine u njoj. S povijesno-umjetničkoga gledišta, može se, dakako, govoriti i o tom

Don Slavko Kovačić rođen je 1938. god. u Kučićima kod Omiša. Za svećenika je zaređen 1964. god.

Studirao je na Teološkom fakultetu u Zagrebu i Fakultetu crkvene povijesti Papinskog sveučilišta *Gregoriana* (gdje je i magistrirao). Hrvatsku crkvenu povijest je specijalizirao na Teološkom fakultetu u Zagrebu, gdje je obranio doktorsku disertaciju.

Od 1974. god. je profesor crkvene povijesti na Teologiji u Splitu, te voditelj Nadbiskupskog arhiva.

*Stoga se pojam
katedrale ne bi smio
suziti na ne znam kako lijepu
i umjetnički vrijednu zgradu
i pojedinačne sakralne
umjetnine u njoj.*

estetskom okviru, ali je još primjereniji govor, pogotovo slušateljstvu koje je u većini vjerničko, o onomu što katedralu čini katedralom.

Istina je da splitska katedrala kao spomenik kulturne baštine, pretkršćanski i kršćanski, privlači mnoge ljubitelje starina i umjetnosti, ali se pri tom ne bi smjelo smetnuti s uma da ona prije svega privlači katoličke vjernike koji se u njoj sastaju poglavito radi toga da u zajedništvu svoje vjere mole i slave Boga.

Ta je katedrala osobita i u tom svom osnovnom značenju. Iznad njezinih glavnih ulaznih vrata na kamenoj ploči uklesan je natpis: *Ecclesia metropolitana primatialis*, što u hrvatskom prijevodu znači metropolitanska i primacijalna crkva. Dok je za većinu drugih katedrala adekvatan hrvatski sinonim *stolnica*, splitska je i danas, jer je metropolitanska crkva, *prvostolnica*.

Splitska prvostolna crkva kao mjesto štovanja sv. Dujma i drugih svetaca

Tu veličanstvenu osmerokutnu građevinu dao je u svojoj carskoj palači sagraditi rimski car Dioklecijan oko 300. godine poslije Krista. Trebala je biti njegov mauzolej. Međutim ona već više od 13 stoljeća nosi ime salonitanskoga biskupa sv. **Duje** ili **Dujma** (lat. *Domnio*, *Domnius*), žrtve krvavoga progona koji je baš taj Car, nagovoren od zeta i suvladara Galerija, poduzeo protiv kršćana. Nakon propasti nedaleke Salone ovdje su najvjerojatnije sredinom 7. stoljeća položene Mučenikove kosti, pa je nesuđeni carski mauzolej tako postao mjestom čašćenja Dujmovih zemnih ostataka. Taj Mučenik se od tada tu štuje kao uzor vjernik, glasnik Kristove evanđeoske poruke i Božji svjedok, glavni zaštitnik grada Splita i Splitske nadbiskupije; najsvečanije, dakako, na njegov blagdan koji pada 7. svibnja.

Tu se uz presv. Bogorodicu i sv. Dujma napose štuju

Barokni oltar u kapeli sv. Dujma

još i drugotni zaštitnici Dujmova grada: salonitanski mučenik sv. Staš, vjernik laik, po zanimanju obrtnik, i splitski nadbiskup sv. Arnir, suvremenik sv. Tome Becketa poput kojega je i on položio život u obrani crkvenih prava od presizanja svjetovnih moćnika.

Najvažnije sakralne umjetnine u bogoslužnoj i bogoštovnoj funkciji

Ta je katedrala tijekom tolikih stoljeća dobila niz remek-djela sakralne umjetnosti, koja na svoj način izražavaju i naglašavaju njezin bitni duhovni sadržaj i njezinu osnovnu funkciju u životu katoličkih vjernika. Najviše njih i najvrjednija nastala su u 13. stoljeću: **drvene vratnice** s urezanim prizorima iz Kristova života, djelo domaćega majstora Andrije Buvine (1214.), **drvena korska sjedala** i **kamena propovjedaonica**. U tom je razdoblju započeta i gradnja zvonika, koji je potpuno dovršen tek početkom 16. stoljeća. Od drugih graditeljskih zahvata treba svakako spomenuti staru **kapelu sv. Dujma** s antičkim sarkofagom u sredini, u kojemu su, kako je već spomenuto, nekoć bili njegovi ostaci. Dovršena je 1427. godine. Novi barokni oltar s rakom u kojoj su sada Svečeve kosti, iz 18. stoljeća,

nalazi se u sjevernoj kapeli. Nasuprot stare kapele sv. Dujma sličnu je **kapelu** u čast drugoga gradskog zaštitnika, **sv. Staša**, također salonitanskog mučenika, izradio god. 1448. domaći kipar i graditelj Juraj Dalmatinac. U njoj se umjetničkom ljepotom posebno ističe kameni reljef s prizorom Kristova bičevanja.

Kad se govori o splitskoj prvostolnici kao o mjestu naročitog štovanja sv. Bogorodice i spomenutih sv. mučenika, ne smije se smetnuti s uma da je u njoj kao i u svakoj drugoj crkvi uvijek u središtu pozornosti bogoštovlje, na koje vjernika sveci, posebno mučenici, svojim riječima i životom upućuju. Središte svega života i djelovanja kršćanske crkve jest sakramentalno bogoslužje, posebno krsno i euharistijsko. S obzirom na krštenje spomenimo kao zanimljivost da se u Splitu do prošloga stoljeća sve novokrštenike krštavalo samo u katedralnoj krstionici sv. Ivana Krstitelja, poznatoj po krsnom zdencu obloženom ornamentiranim pločama iz ranoga srednjeg vijeka; na jednoj je od njih prikazan lik hrvatskoga kralja, možda Zvonimira. Nedaleko toga zdenca nalazi se i sarkofag splitskoga nadbiskupa Ivana, prema tradiciji vjerovjesničkog biskupa o kojemu opširno pripovijeda srednjovjekovni kroničar Toma Arhiđakon pripisujući mu ključnu ulogu u početnom pokršćavanju Hrvata. S druge strane položen je sarkofag nadbiskupa Lovre, glavnoga promicatelja velike crkvene obnove u 11. stoljeću.

Glavni oltar od raznobojnog mramora s drvenim kipovima anđela koji uzdignutim rukama pridržavaju drvenu kućicu, koju na prednjoj strani resi slika presv. Bogorodice, ističe se, kao cjelina, skladnom jednostavnošću.

Središnju ulogu Kristove muke u povijesti ljudskoga

*Izraz katedrala nastao
je po biskupskoj katedri, koja
simbolički označuje njegovu konkretnu
službu predsjedanja u bogoslužju, u na-
učavanju, u vršenju svete vlasti, dakle
mnogovrsnoj službi predstojnika sve-
kolike mjesne crkve kao zajednice
Kristovih vjernika.*

spasenja na umjetnički način naglašavaju dva velika drvena raspela: veliko **gotičko u obliku stabla života** iz 14. stoljeća i drugo **kasnogotičko** koje je sredinom 15. stoljeća izradio splitski kanonik kipar Juraj Petrov.

U katedralnoj riznici, među mnogim umjetničkim predmetima i kodeksima, nalazi se i glasoviti **Splitski evangelijar** iz 6.–8. st., najstarija knjiga u Hrvatskoj i šire. U njoj su tekstovi četiriju evanđelja pisani poluuncijalnim pismom. Nekoć se mislilo da ju je ispisao baš sv. Duje vlastitom rukom. Stoga su biskupi sufragani, obećavajući nakon svoga ređenja u toj katedrali vjernost splitskomu metropoliti, stavljali ruku baš na tu knjigu. Na nekim njezinim listovima zapisano je više takvih zavjernica, među njima i ona "hrvatskog biskupa" imenom Grgura, što je najizravnije svjedočanstvo o postojanju baš tako naslovljanih biskupa, za koje Toma Arhiđakon kaže da su, uz biskupsku službu na nekim područjima u unutrašnjosti Hrvatske, bili ujedno ravnatelji kraljevske kancelarije i dvorske kapele.

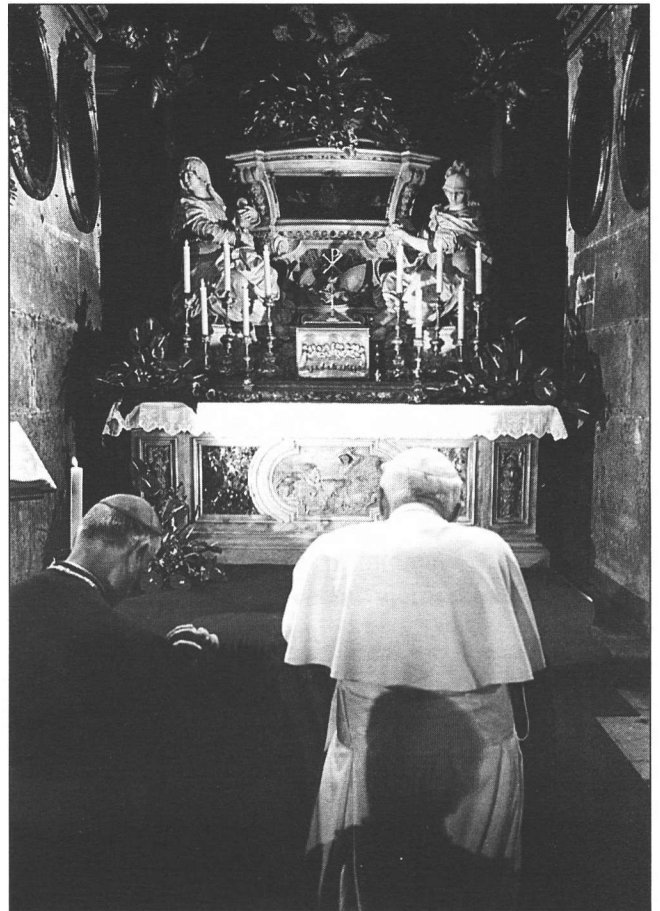
Mjesto ključnih događanja hrvatske vjerske i narodne povijesti

U splitskoj katedrali održane su mnoge biskupijske, pokrajinske i nacionalne **sinode ili koncili**. Neke su od njih imale veliku važnost za vjerski, crkveni, društveni i kulturni život cijeloga hrvatskog naroda.

Najčešće se spominje takva sinoda održana oko god. 925., u doba hrvatskoga kralja Tomislava. Sazvana je na poticaj spomenutoga kralja, zahumskoga kneza Mihajla i drugih prvaka. Na njoj je odlučeno da se salonitansko-splitskom nadbiskupu kao nasljedniku sv. Dujma prizna "prvenstvo" među svim biskupima u dotada bizantskoj Dalmaciji i u Hrvatskoj, a grad je Split bio proglašen sjedištem novoustrojene metropolije. Ustrojba jedinstvene crkvene pokrajine za područje svih biskupija u nekoć bizantskoj Dalmaciji i cijeloj Hrvatskoj dokaz je da je tada na tom cijelom području vladao isti hrvatski kralj, što neposredno, a što kao vrhovni vladar.

Glagoljanje

Tadašnji je papa Ivan X. bio nasjeo lažnim tvrdnjama nekih protivnika sv. Metodija i stoga je prije te Sinode postavio strogi zahtjev, da se u hrvatskim krajevima isključi upotreba slavenskog jezika u bogoslužju. Međutim, sudionici su Sinode to pretočili u znatno ublaženu i hipotetički izraženu zabranu, svedenu na misno bogoslužje, a i za to dodali: *Osim ako bi bila nestašica na latinsku školovanih svećenika*, posebno naglašavajući da, u svakom slučaju, crkveni službenici slavenskoga bogoslužnog jezika mogu Bogu služiti kao "niži klerici i monasi". To je bilo dovoljno da se glagoljaši i glagoljsko bogoslužje održe među Hrvatima.

Ivan Pavao II. i nadbiskup Jurić pred oltarom sv. Dujma, 4. listopada 1998.

Nije u tomu ništa promijenila ni zabrana donesena na reformnoj sinodi održanoj opet na istomu mjestu, god. 1060. pod predsjedanjem papinskog legata opata Majnarda, iako je, čini se, bila strože oblikovana. Bit će da je na nekoj od sljedećih sinoda bila opozvana, jer hrvatsko se glagoljaštvo unatoč nje održalo, te od 13. stoljeća u Rimu i drugdje bilo općenito smatrano zakonitim običajem.

Tako se bez smetnje glagoljalo i u samoj splitskoj katedrali za što postoje jasna svjedočanstva od 17. stoljeća. Zaštitnikom glagoljaša i općenito zastupnikom prava upotrebe hrvatskoga jezika u čitanjima iz Svetoga pisma, propovijedima i pučkim pobožnostima u toj katedrali pokazao se nadbiskup Stjepan Cosmi (1678.–1707.). Premda učeni latinski pisac rodnom iz Venecije, on je, požurujući izdanje novoga glagoljskog misala, ovako pisao Svetoj stolici: "Plače hrvatska (*ilirska*) crkva bojeći se da bude napuštena od Rimske koja je njezina majka i toliko ljubljena učiteljica, jer vidi da će ovakvim postupanjem na kraju propasti ona vrlo rijetka povlastica koju je dao Ivan VIII. u devetom stoljeću i koju su njegovi nasljednici sačuvali, da se u svetim tajnama služe

Ivan Pavao II. pozdravlja okupljene vjernike na Žnjanu, 4. listopada 1998.

svojim jezikom.”

Hodočasnici i razni ugledni posjetioci

U splitsku katedralu nisu dakako dolazili, i ne dolaze, samo vjernici iz Splita i njegove uže okolice. Ona je svojom ljepotom i duhovnim značenjem i zračenjem privlačila mnoge iz udaljenih krajeva, pa i najviše uglednike. Zna se da je 29. rujna 892. u nju kao pobožni hodočasnik došao hrvatski vladar knez Muncimir. Osobno je donio povelju kojom je potvrdio darovnicu svoga oca kneza Trpimira splitskoj Crkvi, te je s nekim darovima položio na oltar sv. Dujma. Na drugoj splitskoj sinodi održanoj u toj katedrali god. 928. bio je nazočan i neimenovani hrvatski vladar sa svojim prvacima (*cum Croatorum principe et eius proceribus*). Povijesna su vrela zabilježila i posjet ugarsko-hrvatskoga kralja Andrije II. iz 1217. i zatim Bele IV., jednoga od njegovih nasljednika, bjegunca pred tatarskom najezdom god. 1242. U 19. stoljeću posjetili su je carevi Franjo I. i Franjo Josip I.

Već je spomenuto da su tijekom mnogih stoljeća u splitskoj katedrali bili zaređivani novi biskupi svih biskupija Splitske metropolije. Kad je u prvoj polovici 12. st. dio hrvatske obale Jadrana osvojila i duže vremena pod svojom vlašću držala Mletačka Republika, pa onda

biskupima s toga područja priječila odlazak u Split, papa je Inocent II. god. 1139. strogo zahtijevao, da se i unaprijed svi rede u onoj katedrali u kojoj “počivaju kosti sv. Dujma”. U sačuvanim obrascima zakletve vjernosti novozaređenih biskupa sufragana iz konca 12. i početka 13. st. naglašena je njihova dužnost da u toj

*Ona i Dujmove relikvije
u njoj znak su pobjede progo-
njenih vjernika nad progoniteljima
bez obzira koliko oni bili moćni. Jedini je
uvjet da se poput sv. Dujma, i bl. Alojzija
Stepinca, pri tom ne uzdaju ni u oružje,
ni u silu nego u Boga, u snagu Kri-
stova evanđelja i njegove sve-
opće spasiteljske ljubavi.*

Ivan Pavao II. pozdravlja okupljene vjernike u Gospinu pravasvetištu u Solinu, 4. listopada 1998.

katedrali svake godine osobno sudjeluju u proslavi blagdana sv. Duje, a u slučaju spriječenosti, preko svojih predstavnika.

U splitsku su katedralu navraćali i mnogi papinski legati, od onih koji su službeno predsjedali sinodama, do nekih koji su u papino ime u različitim prigodama rješavali teža crkvena pitanja. U 12. su stoljeću i trojica splitskih nadbiskupa: Petar, Gerard i sv. Arnir nosili trajni naslov "legata Apostolske stolice". Zanimljivo je spomenuti da je papinski legat Albert, koga su Splitsani bili izabrali za svoga nadbiskupa, što on nije prihvatio, dvadesetak godina nakon toga, tj. god. 1187., postao papom te izabrao ime Grgur VIII. (1187.-1188.). Ivan Pavao I., neposredni prethodnik sadašnjega Pape, dok je bio kardinal i mletački patrijarh, sudjelovao je u proslavi "13 stoljeća kršćanstva u Hrvata", održanoj u Splitu i Solinu 1976. godine, te tom prigodom govorio na svečanosti u splitskoj katedrali.

Najglasniji glasnik Kristova evanđelja, papa Ivan Pavao II. u Dujmovoj katedrali

Splitski je nadbiskup Arnir davne 1177. godine pozivao u Split papu Aleksandra III., čiji je brod, tjeran olujom, bio doplovio na Vis, ali njemu se žurilo u Veneciju radi sklanjanja mira s carem Fridrihom I., pa se mogao

samo usputno zaustaviti u Zadru, gdje je bio dočekan gromoglasnim klicanjem i pjevanjem himni i popijevki na hrvatskom jeziku.

Evo, mi smo doživjeli da je u taj povijesni grad došao papa Ivan Pavao II., odazivajući se na poziv nadbiskupa msgr. Ante Jurića i predstavnika grada Splita, koji slavi 1700. godina svojih prvih početaka. Došao je unatoč svoje već poodmakle dobi i tjelesne slabosti, nošen snagom Duha, neslomljivom voljom i očinskom ljubavlju. Dočekan je na Žnjanu i u Gospinu pravasvetištu u Solinu još gromoglasnijim klicanjem i pjevanjem na hrvatskom jeziku, na kojemu je i sam pjevao i uputio svima poruku mira, opraštanja, nade i ohrabrenja, posebno u izvršavanju Kristova poslanja koje je ostavio svojim učenicima svih vremena, pa tako i današnjim vjernicima, posebno mladima: "Bit ćete mi svjedoci."

Čineći dodatni napor posjetio je i prvostolnicu, koja, ako možda ni kao građevina nije najstarija crkva na svijetu, za kršćanstvo svejedno ima posebno veliko značenje. Ona i Dujmove relikvije u njoj znak su pobjede progonjenih vjernika nad progoniteljima bez obzira koliko oni bili moćni. Jedini je uvjet da se poput sv. Dujma, i bl. Alojzija Stepinca, pri tom ne uzdaju ni u oružje, ni u silu nego u Boga, u snagu Kristova evanđelja i njegove sveopće spasiteljske ljubavi. ■

O spisima patera Antuna de Mella DI

Priopćenje Kongregacije za nauk vjere

Budući su djela p. de Mella pobudila i u našem puku interes ali i sumnju u njihovu pravovjernost, donosimo cjelovito priopćenje Kongregacije za nauk vjere. Vjerujemo da je svakom vjerniku katoliku nakon ovog priopćenja jasno kako treba postupati s onim što ga udaljuje od majke Crkve i što mu dušu "truje".

Pater Antun de Mello (1931.–1987.), isusovac iz Indije, u svijetu je vrlo poznat zbog svojih brojnih knjiga, koje su prevedene već na mnogo jezika pa su se proširile po mnogim zemljama, premda nisu njegovi svi tekstovi koji mu se pripisuju. Njegova djela, koja skoro uvijek imaju oblik kratkih zgodopisa, sadrže neke osnovne vrednote istočnjačke mudrosti koje mogu pomoći čovjeku u postizanju gospodarenja samim sobom i kidanju lanaca koji nas priječe biti slobodnima i vedro se postaviti pred svim ugodnim i neugodnim događajima u našem životu. U svojim prvim spisima p. de Mello priznaje da su na njega jako utjecale duhovne budističke i taoističke struje, a ipak se je još držao u okvirima kršćanske duhovnosti. U tim knjigama on raspravlja o raznim vrstama molitve, o prošnji, o zagovoru, o zahvaljivanju, dapače i o razmatranjima tajni Kristova života i drugim vjerskim otajstvima.

Ali, već na nekim mjestima ovih prvih knjiga opaža se postupno udaljavanje od bitnih poglavlja kršćanske vjere. Objavu koju nam je donio Krist on zamjenjuje nekom intuicijom Boga bez ikakve forme i slike tako da govor o Bogu postaje govor o čistoj praznini. On tvrdi,

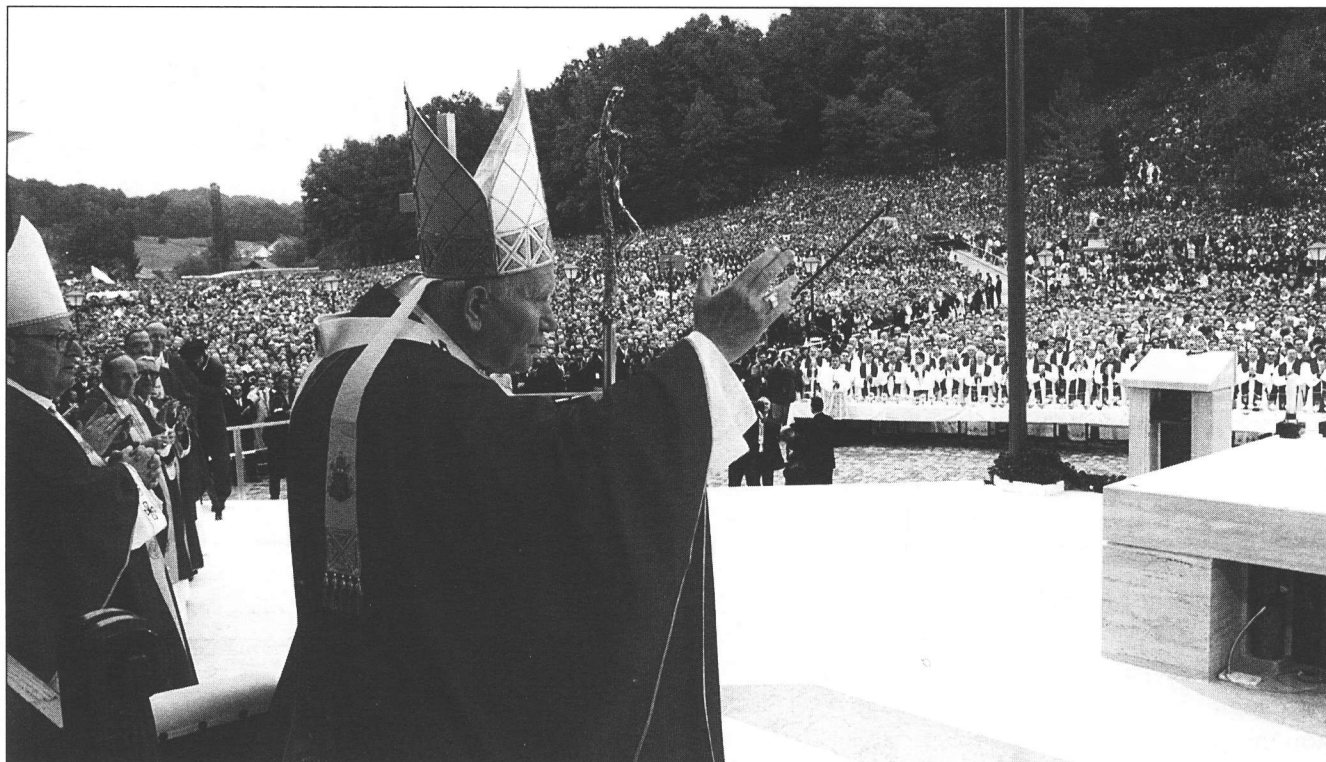
Po de Mellovom nauku

"Bog" je neka kozmička stvarnost, koja je neodređena i svuda prisutna bez osobnih oznaka pa se zapravo po tom učenju Božja osobnost niječe.

*De Mello ne prizna-
je Isusa Sinom Božjim,
nego ga jednostavno smatra
onim koji nas uči da su svi
ljudi djeca Božja.*

da bismo Boga vidjeli ne treba nam ništa drugo nego promatrati svijet. Ništa se o Bogu ne može reći – kaže on – osim da je naša jedina spoznaja o njemu ta da mi o njemu ne možemo ništa spoznati. Raspravljati o Božjoj opstojnosti već je besmisao – tvrdi on. Ovo korjenito suprotno govorenje već vodi u pobijanje Svetoga pisma, tj. da pisanje Svetog pisma o Bogu nije valjano. Riječi Svetoga pisma – prema de Mello – treba smatrati samo kao pokazatelje koji mogu poslužiti samo za to da ljudi pristanu na uvođenje šutnje o Bogu. Na drugim je mjestima njegov sud o svetim knjigama različitih religija, ne isključujući ni Bibliju, mnogo stroži: te religije priječe ljudima slijediti svoj zdrav razum pa oni postaju glupi i okrutni. Religije, uključujući i kršćansku, spadaju u najveće zapreke koje se protive otkrivanju istine. Ova istina, uostalom, nikada nije određena u svojim točnim sadržajima. Mišljenje da je Bog jedne religije pravi Bog, potpuna je fanatična zabluda. Po de Mellovom nauku "Bog" je neka kozmička stvarnost, koja je neodređena i svuda prisutna bez osobnih oznaka pa se zapravo po tom učenju Božja osobnost niječe.

Pater de Mello iskazuje poštovanje prema Isusu i

Vrhovni Pastir Ivan Pavao II. pozdravlja svoj vjerni hrvatski puk u Mariji Bistrici, 3. listopada 1998.

naziva se njegovim "učenikom". Ali on promatra Isusa samo kao učitelja među tolikim drugim učiteljima. Prema de Melli jedina je razlika između drugih učitelja i Isusa u tome što je Isus uvijek bio "budan" i potpuno slobodan, što drugi to nikako nisu bili. De Mello ne priznaje Isusa Sinom Božjim, nego ga jednostavno smatra onim koji nas uči da su svi ljudi djeca Božja. Njegove tvrdnje o konačnoj ljudskoj sudbini također izazivaju velike dvojbe. On nekada govori o našem "rastvaranju" u neosobnom Bogu, kao što se sol rastapa u vodi. U drugim prigodama izjavljuje da uopće nije važno pitanje o čovjekovoj sudbini poslije smrti. Nas mora zanimati –

*Da bi zaštitila dobro
vjernikâ ova Kongregacija
je smatrala prijeko potrebnim putem
ovog priopćenja izjaviti i razjasniti da su
gore izložena stajališta p. de Mella
nespojiva s katoličkom vjerom i da
mogu prouzročiti teške štete.*

kaže on – samo sadašnji život na zemlji. Što se ovoga života tiče, budući da zlo treba smatrati neznanjem, objektivna pravila moralnosti ne postoje. Dobro i zlo su samo procjene naše pameti koje mi namećemo stvarnosti.

U svezi s ovim što je izloženo, može se lako razumjeti, prema ovom piscu, da koje god Vjervanje ili "ispovijed vjere" bilo u Boga bilo u Krista mi govorili, ne postizemo ništa drugo nego priječimo da bilo tko pristupi istini. Crkva, koja Božju riječ u Svetom pismu pretvara u "idol", dolazi do toga da Boga tjera iz Hrama. Prema tome, ona je izgubila vlast naučavati u Kristovo ime.

Da bi zaštitila dobro vjernikâ ova Kongregacija je smatrala prijeko potrebnim putem ovog priopćenja izjaviti i razjasniti da su gore izložena stajališta p. de Mella nespojiva s katoličkom vjerom i da mogu prouzročiti teške štete.

Vrhovni Svećenik Ivan Pavao II. je u audijenciji danoj potpisanom prefektu Kongregacije odobrio ovo priopćenje, koje je Kongregacija izradila na svojoj redovitoj sjednici, i naredio je da bude objavljeno.

U Rimu iz sjedišta Kongregacije za naukvere, 24. lipnja 1998., na blagdan rođenja sv. Ivana Krstitelja.

Josip kard. Ratzinger, prefekt

Tarcizij Bertone SDB, bivši nadbiskup u Vercelli, tajnik

Izvor: *L'Osservatore Romano*, 23. Agosta 1998., p. 4. ■

Preveo s talijanskog izvornika: don Srećko Bezić

NOVA TRIBINA

